

RIKSDAGENS PROTOKOLL

1949

FÖRSTA KAMMAREN

Nr 11

19—23 mars.

Debatter m. m.

Onsdagen den 23 mars.

	Sid.
Svar på fråga av herr Holmbäck ang. kungl. propositioners avlämnande utan samtidig utdelning i kamrarna	10
Svar på interpellation av herr Mannerskantz ang. ifrågasatt utredning om höjda kommunala ortsavdrag	13
Anslag under riksstatens tionde huvudtitel:	
Anslag till Svenska turisttrafikförbundet	18
Fonden för idrottens främjande	20
Lotterimedelsfonden	35
Ökning av antalet fullmäktige i riksbanken	39
Granskningen av lagar och författningar	43
Förslag till tryckfrihetsförordning	52
Grundlagsändringsförslag ang. revision av riksdagens arbetsformer	56
Anslag under riksstatens sjätte huvudtitel:	
Allmänna riktlinjer för väganslagens beräkning	73
Vägunderhållet	93
Förstärkning och förbättring av vägar	93
Byggande av enskilda vägar	94
Vägbeläggningar	95
Byggande av broar	96
Undersökningar rörande trafikolyckor m. m.	97
Aterbetalning i vissa fall av erlagda pensionsavgifter	100
Riksbankens valuta- och penningpolitik	103
Ang. en åt Aktiebolaget Aerotransport beviljad förlagsväxelkredit ..	122

Samtliga avgjorda ärenden m. m.

Onsdagen den 23 mars.

Statsutskottets utlåtande nr 10, ang. utgifterna under tionde huvudtiteln (handelsdepartementet)	17
--	----

	Sid.
Utrikesutskottets utlåtande nr 3, ang. säkerställande av största möjliga nylontillförsel	39
— nr 4, om godkännande av en överenskommelse ang. återbetalning av vissa svenska statskrediter till Danmark	39
Konstitutionsutskottets utlåtande nr 6, ang. revision av lagen om rikets vapen m. m.	39
— nr 7, ang. ändrad lydelse av § 72 regeringsformen, m. m.	39
— nr 8, ang. granskningen av lagar och författningar	43
— nr 9, ang. beredande av större plats för s. k. personval vid allmänna val	51
— memorial nr 10, med uppgift å vilande förslag till ändring i grundlagarna	51
— nr 11, med förslag till riksdagsstadga	73
— utlåtande nr 12, ang. upphävande av vissa för riksdagen gällande valstadgor	73
Statsutskottets utlåtande nr 6, ang. utgifterna under sjätte huvudtiteln (kommunikationsdepartementet)	73
— nr 39, ang. anslag till bidrag till sjukkassor	100
— nr 40, ang. ersättning i vissa fall i anledning av olycksfall i arbete eller yrkessjukdom	100
— nr 41, ang. bestridande av vissa haverikostnader	100
— nr 42, ang. stat för försvarets fastighetsfond	100
— nr 43, ang. ändring i bestämmelserna om disposition av krigsmaterielverkets rörelsekapital	100
— nr 44, ang. fortsatt disposition av ett äldre reservationsanslag ..	100
— memorial nr 45, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om anslag till frivilliga skytteväsendets befrämjande ..	100
Bevillningsutskottets betänkande nr 13, ang. vissa frågor vid den kommunala beskattningen	100
— nr 14, om ändring av kommunalskattelagens bestämmelser ang. fastighetstaxering	100
— nr 15, ang. uppskov med allmän fastighetstaxering m. m.	100
Bankoutskottets utlåtande nr 9, ang. återbetalning i vissa fall av erlagda tjänstepensionsavgifter	100
— nr 10, ang. fortsatt disposition av ett reservationsanslag till riksdagsbiblioteket	103
— nr 11, ang. verkställd granskning av riksbankens och riksgäldskontorets styrelse och förvaltning	103
— nr 12, ang. verkställd granskning av riksdagsbibliotekets styrelse och förvaltning	123
— nr 14, ang. pensioner eller understöd åt vissa i statens tjänst anställda personer m. fl.	123
— nr 15, ang. ändrad lydelse av § 2 förordningen om Svenska bostadskreditkassan och om bostadskreditföreningar, m. m.	123
— memorial nr 16, ang. anslag för anordnande i Stockholm av den trettioåttonde allmänna interparlamentariska konferensen	123
— utlåtande nr 17, ang. en riksdagsresa till Norrland sommaren 1949	123

Lördagen den 19 mars.

Kammaren sammanträdde kl. 2 eftermiddagen; och dess förhandlingar leddes av herr förste vice talmannen.

Herr statsrådet *Mossberg* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 111, angående vissa byggnadsarbeten vid statens sinnessjukhus m. m.;

nr 133, med förslag till lag angående ändring i stadgan den 21 februari 1941 (nr 98) om ersättning för riksdagsman-nauppsdragets fullgörande;

nr 137, med förslag till förordning angående handel med skrot, lump och begagnat gods m. m.;

nr 144, angående ersättning till *Ebba Eriksson* i anledning av olycksfall i arbete;

nr 145, angående frågor om befrielse från betalningsskyldighet till kronan;

nr 147, angående anslag till ersättningar för vissa läkarundersökningar enligt arbetarskyddslagen m. m.;

nr 148, angående anslag för budgetåret 1949/50 till viss försöksverksamhet m. m.;

nr 149, angående utarbetande och tryckning av register över kyrkomötets protokoll jämte bihang för åren 1920—1948;

nr 150, angående anslag till statens livsmedelskommission för budgetåret 1949/50;

nr 154, angående vissa anslag till civilförsvaret för budgetåret 1949/50 m. m.; och

nr 157, angående anslag till sinnessjuknämnden för budgetåret 1949/50.

Justerades protokollen för den 12 och den 15 innevarande månad.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1949/50 under fjärde huvudtiteln, avseende anslagen inom försvarsdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner;

nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1949/50 under femte huvudtiteln, avseende anslagen inom socialdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner;

nr 7, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1949/50 under sjunde huvudtiteln, avseende anslagen inom finansdepartementets verksamhetsområde;

nr 77, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag för budgetåret 1949/50 till lokaler i berg för försvarets forskningsanstalt;

nr 78, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1948/49 till viss forskningsverksamhet vid försvarets forskningsanstalt;

nr 79, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående täckande av vissa medelsbrister, redovisade såsom propriebalanser i försvarets civilförvaltnings räkenskaper; och

nr 80, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt disposition av vissa äldre reservationsanslag.

Anmälades och godkändes jordbruksutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 9, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda fram-

ställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1949/50 under nionde huvudtiteln jämte i ämnet väckta motioner;

nr 63, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avskrivning av visst i flottledsfonden ingående belopp;

nr 64, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse i vissa fall från betalningsskyldighet till kronan;

nr 65, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avvecklingen av 1941 och 1942 års krislån;

nr 66, i anledning av väckt motion om användning av proportionell valmetod vid landstingens val av ledamöter och suppleanter i hushållningssällskapens förvaltningsutskott; samt

nr 67, i anledning av väckt motion om viss utökning av fiskeristyrelsen med statens fiskeriförsök.

Anmäldes och godkändes bankoutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 72, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående livränta till Anna Söderkvist m. m.

Anmäldes och godkändes andra lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 73, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 10 § 2 mom. lagen den 20 december 1940 (nr 1044) om vissa av landsting eller kommun drivna sjukhus.

Anmäldes och godkändes första lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 81, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ersättning från kyrkofonden för övertalig personal vid domänverket.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 94, angående godkännande av avtal mellan staten och Stockholms stad rörande del av Mariebergsområdet, del av Kampementsbacken å Ladugårdsgår-

det och tomten nr 1 i kvarteret Atomena i Stockholm m. m.;

nr 107, angående Sveriges anslutning till Förenta Nationernas organisation för uppfostran, vetenskap och kultur (Unesco); samt

nr 108, angående ersättning till Erik Ask.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts skrivelse nr 114, med redogörelse för de åtgärder som vidtagits på grund av riksdagens skrivelse den 19 juni 1948, nr 332, i anledning av riksdagens år 1947 församlade revisorers berättelse.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 118, angående bidrag till restaurering av vissa domkyrkor.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 120, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 27 § förordningen den 15 december 1939 (nr 887) angående tillverkning och beskattning av malt-drycker.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 121, angående överlåtelse av vissa fastigheter m. m.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 122, med förslag till förordning med provisoriska bestämmelser om begränsning i vissa fall av preliminär skatt.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 123, angående anslag för budgetåret 1949/50 till avlöningar och omkostnader vid statens sinnessjukhus och statens anstalt för fallandesjuka, m. m.

Föredrogos och hänvisades till jordbruksutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 124, angående yrkesutbildning inom jordbruk och skogshantering; samt nr 129, angående anslag till statens forskningskommitté för lantmannabyggnader under budgetåret 1949/50.

Föredrogos och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 130, angående vissa anslag till universitetssjukhusen m. m.; samt

nr 131, angående anslag till statens skol- och yrkeshem på Salbohed och i Vänersborg för budgetåret 1949/50 m. m.

Föredrogos och hänvisades till behandlingen av lagutskott nedannämnda motioner:

nr 249, av herr *Domö* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående reglering av förbrukningen av elektrisk kraft; och

nr 250, av herr *Osvald*, i samma ämne.

Föredrogos och hänvisades till bankoutskottet herr *Holmbäcks* motion, nr 251, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående pension åt vissa i statens tjänst anställda personer.

Föredrogos och bordlades Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade propositioner nr 111, 133, 137, 144, 145, 147—150, 154 och 157.

Avgåvos och bordlades nedannämnda motioner:

nr 252, av herr *Näsgård* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändring i förordningen den 11 juni 1948 (nr 283) om pappersskatt samt om fortsatt giltighet av förordningen, m. m.; och

nr 253, av fru *Sjöström-Bengtsson* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till föräldrabalk, m. m.

Anmäldes och bordlades utrikesutskottets utlåtanden:

nr 3, i anledning av väckt motion angående säkerställande av största möjliga nylontillförsel till landet vid kommande förhandlingar om handelsavtal; samt

nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av en mellan Sverige och Danmark träffad överenskommelse angående återbetalning av vissa under åren 1945 och 1946 lämnade svenska statskrediter till Danmark;

konstitutionsutskottets utlåtanden och memorial:

nr 6, i anledning av väckt motion om revision av lagen om rikets vapen m. m.;

nr 7, i anledning av väckta motioner med förslag till ändrad lydelse av § 72 regeringsformen, m. m.;

nr 8, i anledning av väckta motioner angående dels ändrade bestämmelser för lagrådets granskning, dels ock former för sakkunnig granskning av lagar och författningar;

nr 9, i anledning av väckta motioner om beredande av större plats för s. k. personval vid allmänna val;

nr 10, med uppgift å vilande förslag till ändring i grundlagarna;

nr 11, med förslag till riksdagsstadga; samt

nr 12, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om upphävande av vissa för riksdagen gällande valstadgor;

statsutskottets utlåtanden och memorial:

nr 6, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1949/50 under sjätte huvudtiteln, avseende anslagen inom kommunikationsdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner;

nr 39, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1949/50 till bidrag till sjukkassor;

nr 40, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ersättning i vissa fall i anledning av olycksfall i arbete eller yrkessjukdom;

nr 41, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bestridande av vissa haverikostnader;

nr 42, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till stat för försvarets fastighetsfond för budgetåret 1949/50;

nr 43, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändring i bestämmelserna om disposition av krigsmaterielverkets rörelsekapital;

nr 44, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt disposition av ett äldre reservationsanslag; samt

nr 45, i anledning av kamrarnas skillaktiga beslut i fråga om anslag för budgetåret 1949/50 till frivilliga skytteväsendets befrämjande;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 13, i anledning av väckta motioner rörande vissa frågor vid den kommunala beskattningen;

nr 14, i anledning av väckta motioner om viss ändring av kommunalskattelagens bestämmelser angående fastighetstaxering; samt

nr 15, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om uppskov med allmän fastighetstaxering, m. m., såvitt propositionen hänvisats till bevillningsutskottet;

bankoutskottets utlåtanden och memorial:

nr 9, i anledning av väckt motion angående återbetalning i vissa fall av erlagda tjänstepensionsavgifter;

nr 10, i anledning av styrelsens för riksdagsbiblioteket framställning angående fortsatt disposition av ett reservationsanslag;

nr 11, angående verkställd granskning av riksbankens och riksgäldskontorets styrelse och förvaltning;

nr 12, angående verkställd granskning av riksdagsbibliotekets styrelse och förvaltning;

nr 14, i anledning av framställningar angående pensioner eller understöd åt vissa i statens tjänst anställda personer m. fl.;

nr 15, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning

angående ändrad lydelse av § 2 förordningen den 3 augusti 1929 (nr 256) om Svenska bostadskreditkassan och om bostadskreditföreningar, m. m.;

nr 16, angående anslag för bestridande av kostnaderna för anordnande i Stockholm av den trettioåttonde allmänna interparlamentariska konferensen; samt

nr 17, i anledning av väckt motion om en riksdagsresa till Norrland sommaren 1949;

första lagutskottets utlåtanden:

nr 11, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om val av borgmästare och rådman;

nr 12, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 8 § lagen den 20 december 1946 (nr 879) om högsta domstolens sammansättning och tjänstgöring;

nr 13, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående skyldighet att avlämna för bibliotek avsedda exemplar av tryckt skrift;

nr 14, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag med vissa bestämmelser om rättegången i tryckfrihetsmål m. m., dels ock i ämnet väckta motioner;

nr 15, i anledning av väckt motion angående vissa ändringar i instruktionen för riksdagens justitieombudsman;

nr 16, i anledning av väckt motion angående vissa ändringar i instruktionen för riksdagens militieombudsman;

nr 17, i anledning av väckt motion angående ändrad ordning för biskopsval; samt

nr 18, i anledning av väckt motion om åtgärder till förebyggande eller botande av de skador, som skilsmässorna förorsaka samhället och enskilda;

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 7, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändring i förordningen den 11 juni 1937 (nr 339) om mödrahjälp; samt

nr 8, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av en mellan Sverige och Finland den 17

februari 1949 avslutad överenskommelse om flottningen i Torne och Muonio gränsälvar m. m.;

jordbruksutskottets utlåtande nr 10, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen beträffande jordbruksdepartementet gjorda framställningar om anslag till kapitalinvesteringar; ävensom

första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtanden:

nr 2, i anledning av väckt motion om direktiv till arbetstidsutredningen att ut-

reda frågan om 40 timmars arbetsvecka för alla arbetstagare; samt

nr 3, i anledning av väckt motion angående skyldigheten att utföra skyddsanordningar vid korsningar mellan stark- och svagströmsledning, tillhöriga olika ägare.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 2.15 eftermiddagen.

In fidem

G. H. Berggren.

Tisdagen den 22 mars.

Kammaren sammanträdde kl. 4 eftermiddagen; och dess förhandlingar leddes av herr andre vice talmannen.

Herr statsrådet *Weijne* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 115, angående anslag till centraldepån för blindas arbeten;

nr 116, angående anslag för budgetåret 1949/50 till åtgärder för arbetsmarknadens reglering m. m.;

nr 117, angående anslag till avlöningar vid beskickningar och konsulat;

nr 119, angående förändring i avseende å löneställning och antal beträffande vissa ordinarie befattningar vid kommunikationsverk m. m.;

nr 125, angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1948/49;

nr 127, med förslag till lag angående ändring i lagen den 21 december 1945 (nr 872) om verkställighet av frihetsstraff m. m.;

nr 128, angående anslag till fångvårdsstyrelsen m. m.;

nr 132, angående vissa ändringar i statens allmänna avlöningsreglemente, m. m.;

nr 134, angående understöd åt efterlevande till vissa i statens tjänst anställda personer;

nr 135, angående vissa avlöningsm. fl. anslag under riksstatens fjärde huvudtitel för budgetåret 1949/50 m. m.;

nr 136, med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 19 juni 1942 (nr 429) om hyresreglering m. m.;

nr 138, angående ordnande av Södra skånska infanteriregementets förläggning i Ystad;

nr 139, angående anslag till vattendomstolarna;

nr 140, angående fortsatt disposition av investeringsanslaget till lån till uppförande i Stockholm av en byggnad för blinda;

nr 141, angående anslag till upplysningsarbete avseende produktions- och exportfrågor;

nr 142, angående pension åt vissa i statens tjänst anställda personer m. fl.;

nr 143, angående Svenska skifferoljeaktiebolagets framtida verksamhet;

nr 146, angående anslag för budgetåret 1949/50 till hjälpverksamhet för utlandssvenskar och flyktingar;

nr 151, angående inrättande av en statlig affärsbank m. m.;

nr 152, angående anslag till byggnadsforskning och standardiseringsverksamhet för budgetåret 1949/50;

nr 153, angående anslag till främjande av bostadsförsörjningen för budgetåret 1949/50 m. m.;

nr 155, angående medgivande att vidtaga de åtgärder, som erfordras för Sveriges anslutning till Förenta Nationernas livsmedels- och jordbruksorganisation (FAO);

nr 156, angående ändrade grunder för bekämpandet av hönstyfus m. m.;

nr 158, angående vissa byggnadsfrågor m. m. inom ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde;

nr 159, angående särskilt anslag för budgetåret 1949/50 till verksamheten vid statsunderstödda privatläroverk;

nr 160, med förslag till förordning angående ändring i förordningen den 20 juni 1935 (nr 395) om kontroll över tillverkningen av krigsmateriel m. m.;

nr 161, angående ersättning i vissa fall enligt 1909 och 1927 års militärsättningsförordningar m. m.;

nr 162, med anhållan om riksdagens yttrande angående vissa av Internationella arbetsorganisationens allmänna konferens år 1948 vid dess trettiöförsta sammanträde fattade beslut, m. m.;

nr 163, angående anslag för budgetåret 1949/50 till Stockholms och Göteborgs högskolor;

nr 164, angående vissa anslag för budgetåret 1949/50 till tekniska högskolan i Stockholm;

nr 165, angående anslag till Flygtekniska försöksanstalten: Projekterings- och konstruktionskostnader;

nr 166, angående reglering av pensionsförhållandena för vissa befattningshavare, m. m.;

nr 167, angående vissa anslag för budgetåret 1949/50 till yrkesundervisningen;

nr 168, angående vissa anslag för budgetåret 1949/50 till universiteten och karolinska institutet m. m.;

nr 169, angående vissa anslag ur kyrkofonden för avlönande av präster m. m.;

nr 170, med förslag till lag om dyrtidstillägg för år 1949 å folkpensioner;

nr 171, angående bidrag till utgivande av lagsamling;

nr 172, angående subventionering av införseln av vissa varor m. m.; och

nr 173, med förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), m. m.

Justerades protokollen för den 16 och den 19 innevarande månad.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 111, angående vissa byggnadsarbeten vid statens sinnessjukhus m. m.

Föredrogs och hänvisades till konstitutionsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 133, med förslag till lag angående ändring i stadgan den 21 februari 1941 (nr 98) om ersättning för riksdagsman-nauppdragets fullgörande.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts proposition nr 137, med förslag till förordning angående handel med skrot, lump och begagnat gods m. m.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 144, angående ersättning till Ebba Eriksson i anledning av olycksfall i arbete;

nr 145, angående frågor om befrielse från betalningsskyldighet till kronan;

nr 147, angående anslag till ersättningar för vissa läkarundersökningar enligt arbetarskyddslagen m. m.; och

nr 148, angående anslag för budgetåret 1949/50 till viss försöksverksamhet m. m.

Föredrogs och hänvisades till bankoutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 149, angående utarbetande och tryckning av register över kyrkomötets protokoll jämte bihang för åren 1920—1948.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 150, angående anslag till statens livsmedelskommission för budgetåret 1949/50;

nr 154, angående vissa anslag till civilförsvaret för budgetåret 1949/50 m. m.; och

nr 157, angående anslag till sinnessjuknämnden för budgetåret 1949/50.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet den av herr *Näsgård* m. fl. väckta motionen, nr 252, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändring i förordningen den 11 juni 1948 (nr 283) om pappersskatt samt om fortsatt giltighet av förordningen, m. m.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott den av fru *Sjöström-Bengtsson* m. fl. väckta motionen, nr 253, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till föräldrabalk, m. m.

Föredrogs och bordlades ånyo utrikesutskottets utlåtanden nr 3 och 4, konstitutionsutskottets utlåtanden och memorial nr 6—12, statsutskottets utlåtanden nr 6 och 39—44 samt memorial nr 45, bevillningsutskottets betänkanden nr 13—15, bankoutskottets utlåtanden och memorial nr 9—12 och 14—17, första lagutskottets utlåtanden nr 11—18, andra lagutskottets utlåtanden nr 7 och 8, jordbruksutskottets utlåtande nr 10 även-

som första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtanden nr 2 och 3.

Föredrogs och bordlades Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade propositioner nr 115—117, 119, 125, 127, 128, 132, 134—136, 138—143, 146, 151—153, 155, 156 och 158—173.

Avgåvos och bordlades nedannämnda motioner:

nr 254, av herrar *Anderberg* och *Mannerskantz*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag till tandläkarhögskolorna;

nr 255, av herr *Domö* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändring i förordningen den 11 juni 1948 (nr 283) om pappersskatt samt om fortsatt giltighet av förordningen, m. m.;

nr 256, av fru *Sjöström-Bengtsson* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till föräldrabalk, m. m.;

nr 257, av fröken *Osvald* och fru *Lindström*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till föräldrabalk, m. m.; samt

nr 258, av herr *Näsgård*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till vapenförordning.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 4.10 eftermiddagen.

In fidem
G. H. Berggren.

Onsdagen den 23 mars förmiddagen.

Kammaren sammanträdde kl. 11 förmiddagen.

Herr *Wahlmark* anmälde, att han åter funnit sig vid riksdagen.

Ang. kungl. propositioners avlämnande utan samtidig utdelning i kamrarna.

Jämlikt § 20 av kammarens ordningsstadga hade herr *Holmbäck* till hans excellens herr statsministern framställt följande fråga: »Vad är motivet till att propositioner avlämnas i kamrarna utan att man samtidigt är i tillfälle att låta utdela propositionerna till kamrarnas ledamöter?»

Hans excellens herr statsministern **ERLANDER**, som tillkännagivit, att han hade för avsikt att vid detta sammanträde besvara nämnda fråga, erhöll ordet och anförde: Herr talman! På kammarens ledamot herr *Holmbäcks* till mig ställda fråga, vad motivet är till att propositioner avlämnas i kamrarna utan att man samtidigt är i tillfälle att låta utdela propositionerna till kamrarnas ledamöter, kan jag kortast svara, att något som helst sådant motiv hos regeringen icke föreligger. Härmed skulle sålunda frågan vara avfärdad, om jag icke förmodade, att frågeställaren egentligen önskar veta skälet till att en i vederbörlig ordning avlämnad proposition stundom först något senare blivit delad bland riksdagens ledamöter. Avsaknaden av anteckningar om dylika förseningar hos kamrarnas kanslier och riksdagens tryckeriexpedition gör det omöjligt att exakt fastställa vare sig i vilken utsträckning de förekomma eller i vad mån någon avsevärd fördröjning skett. Icke heller har frågeställaren givit några exempel på förseningar. En undersökning har emellertid gjorts på min begä-

ran av departementens statssekreteraravdelningar och givit vid handen, att det av tryckeri- och bokbinderitekniska skäl undantagsvis förekommit, att en avlämnad proposition kunnat delas först efter en till två dagar.

Proceduren vid en propositions avlämnande är den, att vederbörande tryckeri och bokbinderi först levererar exemplar för författningssenklig underskrift och kontrasignation. Sedan propositionen blivit underskriven, plägar den avlämnas i kamrarna utan dröjsmål vid nästa plena, varvid också exemplar lämnas till pressen. Därjämte skall en upplaga färdigställas för att delas bland riksdagens ledamöter. Det kan då hända, att tryckeriet icke hinner skicka till häftning erforderligt antal exemplar samtidigt med s. k. skrivpappersavdragen. Det kan också hända att bokbinderiarbetet på hela upplagan ej hinner bli färdigt till tiden för kamrarnas plena. Uppenbart är att t. ex. vid propositionstidens slut en anhopning av material kan ske hos boktryckare och bokbindare som det tar tid att bemästra.

Självfallet böra förseningar undvikas och samtidigt mellan avlämnande och utdelning eftersträvas. Regeringen har nu sin uppmärksamhet riktad på denna fråga och hoppas att i fortsättningen inga olägenheter med hänsyn till motionstiden skola vållas, i varje fall icke sedan de nya reglerna för propositionsavlämnandet trätt i kraft.

Herr **HOLMBÄCK**: Herr talman! Jag får till hans excellens herr statsministern framföra min tacksamhet för det svar, som han har lämnat på min fråga.

Att det är jag som framställer den beror därpå, att jag redan i fjol hade tillfälle att syssla med ämnet. Förslaget till ny tryckfrihetsförordning avlämnades vid månadsskiftet april—maj 1948. Denna utomordentligt viktiga proposition

Ang. kungl. propositioners avlämnande utan samtidig utdelning i kamrarna.

kom kamrarnas ledamöter till handa på fjärde dagen efter det propositionen hade avlämnats i riksdagen. Med andra ord, motionstiden förkortades i realiteten med fyra dagar. För min del anmärkte jag förhållandet i kammaren och såg mig tvungen att begära en utsträckning av motionstiden, något som jag av andra skäl inte hade velat göra men som var nödvändigt på grund av att propositionen levererades i tryck så sent.

Någon tid efteråt avlämnades förslaget till revision av riksdagens arbetsformer. Jag tillät mig i anledning härav att väcka en motion, som gick ut på att tiden för avlämnandet av motioner automatiskt skulle förlängas, såvida propositionerna icke hade delats ut i tryck till kamrarnas ledamöter samtidigt som de avlämnats till riksdagen. Det särskilda utskottet tillstyrkte icke den lagtext, som jag hade föreslagit, men i sitt betänkande gjorde utskottet ett uttalande, som jag skall tillåta mig att läsa upp. Innan jag läser upp det, kanske kammaren tillåter mig att erinra om att enligt förslaget angående de nya formerna för riksdagens arbete propositioner kunna avlämnas på annat sätt än genom statsråd i kamrarna. De kunna även avlämnas direkt till kansliet.

Utskottet säger alltså här: »Utskottet vill framhålla att propositioner icke böra komma kammare till handa förrän de i tryckt skick finnas tillgängliga för kamrarnas ledamöter. Eftersom motionstiden för följdmotioner enligt förslaget skall räknas från den tidpunkt då propositionen kom kammare till handa, kunde de ledamöter, som önska framlägga motioner, eljest faktiskt berövas flera dagar av motionstiden. Det bör därför enligt utskottets mening åligga talmannen att icke till kammaren anmäla sådana propositioner som avlämnats till kammarens kansli, förrän en tillräckligt stor tryckt upplaga föreligger av den ifrågavarande propositionen. Därast propositionen enligt hittills tillämpad ordning avlämnas av en ledamot av statsrådet under pågående kammar sammmanträde bör det åligga föredragande departementschefen att tillse att

propositionen vid avlämnandet finns tillgänglig i en tillräckligt stor upplaga. Utskottet förutser dock att det i vissa undantagsfall, när det gäller i krissituationer avlätna, synnerligen brådskande propositioner, kan bli nödvändigt att avlämna propositioner redan innan den för kammarledamöterna avsedda upplagan hunnit tryckas.»

Detta uttalande föranledde inte någon erinran från riksdagen. Utskottets förslag till motivering behandlades olika i de båda kamrarna. Första kammaren godkände utskottets förslag till motivering. Andra kammaren tog inte upp frågan, tydligen enär det här var fråga om ett förslag till motivering för en grundlagsändring, ett förslag som ju icke kan föranleda någon skrivelse till Kungl. Maj:t förrän den andra riksdagen har yttrat sig i frågan. Men så mycket kan man utan vidare påstå, att vad det särskilda utskottet har sagt överensstämmer helt och hållet med riksdagens önskan.

Vid årets riksdag har emellertid praxis fortsatt, att propositioner avlämnas innan de äro tryckta. Regeringen har alltså icke accepterat den regel, som riksdagen tydligen önskar, nämligen att propositioner icke skola avlämnas till kammaren innan de äro tryckta, såvida icke en krissituation föreligger. Det var en debatt härom för någon vecka sedan. Propositionen om pappersskatt kom riksdagen till handa en lördag, och sedan dröjde det tre dagar innan propositionen utdelades till kamrarnas ledamöter. Herr Näsgerd tog då ordet och anmärkte på förhållandet, och herr Mannerskantz begärde i anledning av att propositionen avlämnats så sent, att motionstiden skulle förlängas.

Jag har antecknat flera olika fall, då propositioner ha avlämnats ett par dagar innan de delats bland kammarens ledamöter. Att de delats först dagen efter avlämnandet, har ofta förekommit. I går avlämnades 39 propositioner, men endast 18 kommo kamrarnas ledamöter till handa samma dag i tryckt skick. Nu kan man ju säga att det är fullt tillräckligt att på en gång få 18 propositioner

Ang. kungl. propositioners avlämnande utan samtidig utdelning i kamrarna.

för läsning, men man får icke bedöma saken på det sättet. När det kommer en mängd propositioner samtidigt, är det av vikt att man får var och en av dem i rätt tid, så att man kan inrikta sitt arbete just på de propositioner, som intressera en, då nu tiden är så kort för avlämnande av motioner.

Jag har frågat statsministern om motivet till att man inte tillämpar den ytterligt enkla regeln att inte avlämna en proposition, såvida man inte samtidigt kan utdela den i tryck till kamrarnas ledamöter. Han har sagt att det finns intet motiv, och det är bra det. Då kanske man kan hoppas att det blir en ändrad praxis på detta område. Statsministerns svar var i detta hänseende tillfredsställande.

Statsministern sade att regeringen under den nya ordningen skulle komma att iakttaga regeln, att propositioner inte skola avlämnas förrän de äro tryckta. Jag tycker nog att den saken inte har något med den nya ordningen att göra. Denna regel kan tillämpas redan nu, likaväl som man kan tillämpa den nya ordningen beträffande propositionstiden, innan den nya ordningen ens har blivit föremål för riksdagens beslut. Tillämpandet redan nu av den nya ordningen beträffande propositionstiden står inte helt och hållet i överensstämmelse med grundlagen, men regeln, att propositioner inte skola avlämnas förrän de äro tryckta, skulle redan nu helt och hållet stå i överensstämmelse med grundlagen.

Hans excellens herr statsministern **ERLANDER**: Herr talman! Jag är angelägen om att inte kammarens ledamöter skola få den uppfattningen av herr Holmbäcks anförande, att regeringen skulle nonchalera de önskemål som framkommit från riksdagens sida om att propositioner skola delas samtidigt med att de avlämnas. Men det kan ju hända att vi inte tillräckligt observerat vad som här är ett verkligt önskemål från riksdagens sida.

Den praxis, som herr Holmbäck anmärker på och som konstitutionsutskot-

tet i fjol anmärkte på, är mycket gammal. Under min statssekreterartid var det till och med vanligt att vi voro på ett sätt ännu mera, såsom vi tyckte, tillmötesgående mot riksdagen för att kunna lämna propositionerna i tid. Jag tror att om man tittar efter i riksdagens arkiv, kommer man att finna åtskilliga propositioner som lämnats i korrektur och till och med korrektur som voro ganska slarvigt rättade. Det var en praxis som vi försökt att bryta och som vi också gjort slut på. Jag tror inte det numera förekommer, att man för att hålla en propositionstid lämnar över Kungl. Maj:ts förslag på ett sätt, som uppenbarligen icke kan täcka andemeningen i begreppet, att propositionerna skola komma kamrarna till handa i tryckt skick. Jag tror alltså att i jämförelse med vad som har varit har det steg för steg blivit allt hyggligare. Den force-rade brådskan i fjol, när det gällde tryckfrihetsförordningen och riksdagsordningen, beklagade jag livligt vid detta tillfälle, men hade ganska klart för mig att det med den anhopning, som man då hade i tryckerierna, var praktiskt taget omöjligt att tillmötesgå det från olika håll, icke minst av herr Holmbäcks partivänner, mycket starkt framförda önskemålet, att denna stora proposition skulle läggas fram inför riksdagen. Det blev då ingen annan råd än att man fick ta en rad mycket besvärliga tekniska konsekvenser av den forcing av både propositionsskrivningen, riksdagsarbetet och tryckeriförhållandena som blev en följd därav. När man vet vilka ansträngningar, som voro förknippade med att vi ville tillmötesgå den dåvarande riksdagsopinionen, kanske man kan vara överseende mot oss med hänsyn till de svårigheter som inträffade.

Jag har här i min hand en redogörelse från alla statssekreterarna över förseningar som ha inträffat under åren. De äro, såvitt jag kan se, inte så många. I regel rör det sig om förseningar på en dag, eller två dagar, kanske möjligen tre dagar. Det är beklagligt att dessa förseningar ha inträffat. När vi nu emellertid få en ny ordning för propositions-

Ang. ifrågasatt utredning om höjda kommunala ortsavdrag.

avlämnandet, bör det kunna gå att i samråd med talmännen finna former, så att motionstiden kan räknas från den tidpunkt, då propositionen faktiskt har kommit riksdagsmännen till handa.

Jag har med detta mitt inlägg endast velat betona, att vi icke visat nonchalans mot riksdagen, utan att vi haft en strävan att så fort som möjligt komma fram med propositionerna. Vi ha numera kommit in i en långt bättre ordning än jag är övertygad om att vi hade för några år sedan, när propositionerna understundom avlämnades i korrektur.

Herr **HOLMBÄCK**: Herr talman! Jag har för min del inte något minne av en ingrodd praxis, att propositioner ha avlämnats i korrektur. Den tid, då jag hade närmare kännedom om förhållandena, sökte man nog att avlämna propositionerna, så att de kunde delas samma dag som de lämnades, men regeringens ansträngningar att undgå missförhållanden, som senare ha inrotat sig, äro naturligtvis värda allt erkännande.

Statsministern säger att propositionerna ha kommit en eller två dagar och i alldeles särskilda fall tre dagar för sent. Ja, det kanske inte låter så mycket, men när man bara har en motionstid av tio dagar på sig, så är en dag, två dagar eller tre dagar av stort värde.

Jag har, uppriktigt sagt, tolkat den omständigheten, att propositioner avlämnats tidigare än de kunnat utdelas i tryck, såsom ett litet utslag av nervositet över att propositionerna ha kommit för sent, men det är det tydligen inte. I varje fall är jag för min del mera belåten med hans excellens' sista svar än med det första, därför att jag tror att, sedan nu uppmärksamheten riktats på detta spörsmål, någon fortsättning av den gamla praxis icke skall behöva förekomma.

Ang. ifrågasatt utredning om höjda kommunala ortsavdrag.

Ordet lämnades härefter till herr statsrådet och chefen för finansdepartemen-

tet **WIGFORSS**, som tillkännagivit, att han hade för avsikt att vid detta sammanträde besvara herr Mannerskantz interpellation angående ifrågasatt utredning om höjda kommunala ortsavdrag, och nu yttrade: Herr talman! I en med första kammarens tillstånd framställd interpellation har herr Mannerskantz till mig riktat följande frågor:

1. Har herr statsrådet för avsikt att inom den närmaste tiden låta igångsätta den av riksdagen avsedda utredningen rörande kommunalskattelagstiftningens utformning?

2. Om så icke är fallet, har herr statsrådet avsett att låta igångsätta utredning omfattande endast vissa detaljfrågor, såsom frågan om en höjning av de kommunala ortsavdragen?

3. Vilka direktiv har herr statsrådet för sådant fall avsett att ge utredningen i syfte att hindra den skatteövervältning på fastighetsägare av olika slag, som en höjning av de kommunala ortsavdragen skulle medföra?

I anledning av interpellationen får jag till en början erinra om att Kungl. Maj:t genom beslut den 25 februari i år bemyndigat mig att tillkalla särskilda sakkunniga med uppdrag att utreda frågan om de kommunala ortsavdragen samt att de sakkunniga numera tillkallats.

Anledningen till att utredningsuppdraget begränsats till att avse endast frågan om de kommunala ortsavdragen är, att denna fråga ansetts särskilt brådskande. För att man snabbt skulle nå fram till en lösning av frågan om de kommunala ortsavdragen har det sålunda ansetts önskvärt, att denna fråga togs upp till behandling särskilt för sig. Den större frågan om en mera allsidig översyn av kommunalskattelagstiftningens utformning har däremot ännu icke ansetts böra upptagas till behandling.

Vad härefter angår interpellantens sista fråga torde jag få hänvisa till mitt anförande till statsrådsprotokollet vid utverkande av bemyndigandet att tillkalla de sakkunniga. Jag anförde därvid, att en förutsättning för att frågan om de kommunala ortsavdragen skulle

Ang. ifrågasatt utredning om höjda kommunala ortsavdrag.

kunna upptagas till separat behandling uppenbarligen vore, att den ifrågasatta reformen icke medförde någon mera kännbar övervältring av skattebördan å fastighetsägarna eller över huvud någon mera kännbar ökning av den kommunala utdebiteringen. Jag angav även vissa linjer, efter vilka problemet kunde tänkas löst. I anslutning härtill framhöll jag, att den inkomstförbättring för jordbruket, som numera vunnits, kunde föränsleda en annan uppfattning om garantibeskattnings skatteskräpande effekt än den som tidigare hävdats. Vidare framhöll jag att en separat reform av de kommunala ortsavdragen troligen förutsatte särskilda regler om statligt bidrag till kommun, där på grund av speciella förhållanden en omreglering av ortsavdragen skulle medföra olämpliga konsekvenser.

Till slut vill jag anmärka att jag i direktiven för utredningsarbetet uttalade, att frågan, huruvida en lösning av det förevarande problemet kunde vinnas efter de linjer, som skisserats i direktiven, självfallet icke kunde slutgiltigt besvaras utan en närmare utredning. Den blivande utredningen får alltså lämna definitivt svar på frågan, huruvida en tillfredsställande höjning av ortsavdragen kan genomföras utan någon mera kännbar övervältring av skattebördan å fastighetsägarna.

Herr MANNERSKANTZ: Herr talman! När man under rätt många år tillhört en partigrupp, som står utanför regeringsställning, blir man mer eller mindre avkopplad från allt vad som förberedes inom kanslihuset på olika områden, och då vill man ibland utnyttja interpellationsvägen för att något få titta innanför draperierna där. Det är ett av skälen, varför jag har framställt denna interpellation. Möjligen är det också för att kunna få några synpunkter beaktade, när utredningen skall sättas i gång. Ur den synpunkten kunde det ju ha varit tacknämligt, att svaret hade kommit tidigare, kanske innan direktiven voro färdigskrivna, men jag erkänner att det

kanske hade varit att begära för mycket.

Genom de undersökningar, som gjorts av 1943 års dyrortskommitté, ha vi möjlighet att litet närmare bedöma vad en höjning av ortsavdragen skulle betyda för fastighetsägarna. Det är delvis på grundval av de siffror, som där kommit fram och som grunda sig på ett ganska omfattande material, som jag har bedömt det vara en viss fara med en sådan höjning.

Det framgår av olika stickprovundersökningar att en höjning av ortsavdragen med ett belopp motsvarande skillnaden mellan ortsgрупп 1 och ortsgрупп 5, eller från 510 till 750 kronor för ogifta och från 750 till 1 050 kronor för gifta utan barn skulle betyda, att skatteunderlaget minskade i mycket betydande grad.

En beräkning av den sammanlagda minskningen i skatteunderlaget för s. k. A-kommuner och B-kommuner utvisar, att det i 10 av de kommuner, som äro undersökta, skulle bli en minskning av mellan 5 och 10 procent, i 82 en minskning av mellan 10 och 15 procent och i 16 en minskning av över 15 procent. Det skulle innebära en ökning av skattebelastningen för fastighetsägare och därmed likställda i 60 av dessa kommuner med inemot 5 procent, i 45 stycken en ökning med mellan 5 och 10 procent och i 3 stycken en ökning med över 10 procent.

Med enbart en sådan höjning, som jag angav, alltså upp till beloppet i 5 ortsgруппen, skulle 49 kommuner få en ökning av utdebiteringen med inemot 1 krona, 55 kommuner en ökning med mellan 1 och 2 kronor, och så finns det en mängd andra som skulle få betydande öknningar. Här finns angiven en kommun i Västernorrlands län — om det kan intressera de här närvarande representanterna för Västernorrlands län — som skulle behöva öka utdebiteringen med 2,88, och då denna kommun redan förut har en utdebitering av 21 kronor, kan man förstå vad det skulle betyda. Och då är likväl den höjning av ortsavdragen, som man här utgått från, inte sär-

Ang. ifrågasatt utredning om höjda kommunala ortsavdrag.

skilt stor. Toge man en höjning så stor, att den närmade sig de statliga ortsavdragen, skulle ökningen av utdebiteringen i ett mycket stort antal fall komma att röra sig mellan 4 och 5 kronor.

Jag menar alltså, herr statsråd, att det kan bli mycket besvärligt och kanske man kan säga övermåktigt för en kommitté att samtidigt med sitt huvuduppdrag också utreda de frågor, som jag har interPELLERAT om, i synnerhet som inkomsterna naturligtvis stigit mycket sedan dyrortskommittén framlade sin utredning och man nog får räkna med att skatteövervärningen därför blir betydligt större än vad kommitténs beräkningar utvisa.

Statsrådet säger att inkomstförhållandena för jordbruket ha blivit sådana, att procentavdraget i allmänhet inte kan utnyttjas. Detta är väl redan nu icke fallet beträffande många tiotusental jordbrukare, och jag tycker att man bör tänka också på dem, även om de inte råka vara massor. Men vidare kan det ju tänkas bli ändringar härvidlag. Om ortsavdragen höjas i någon högre grad, kommer det faktiskt att innebära, att garantiskatten blir effektiv för ett mycket stort antal fastighetsägare. För att de då inte skola drabbas av en objektskatt, måste väl fastighetsinkomsten täcka inte bara procentavdraget utan också de allmänna avdragen och ortsavdragen.

Frågan är väl också, om inte taxeringsvärdena komma att höjas vid nästa fastighetstaxering, när den nu blir. Om ortsavdragen då äro höjda på grundval av en utredning, som har företagits dessförinnan, då smyger man ju på fastighetsägarna en skatteövervärning, som är större än den man i realiteten redovisar.

Jag vill också tillägga, att jag finner det tråkigt att inte finansministern anser sig kunna upptaga hela kommunalskattefrågan till utredning, något som ju riksdagen har begärt och som man kanske hade begärt tidigare, om man inte hade trott att kommunalskatteberedningens förslag, som avlämnades 1942 och 1943, skulle upptagas av Kungl. Maj:t. Jag tror att det inte är så bra, att

man behandlar ortsavdragen för sig. Både fastighetsskattens bibehållande — som det ju är ganska svårt att över huvud taget principiellt försvara — och skatteutjämningen måste behandlas samtidigt, om det skall bli någon bra lösning.

Slutligen ber jag att få tacka herr statsrådet för svaret, som jag fick ta del av i går eftermiddag. Jag är också glad för att jag har fått tillfälle att i någon mån belysa de svårigheter, som ha legat till grund för min interpellation. Jag hoppas att kommittén kan ha detta i tankarna, så att man inte framlägger förslag som betyda en förbättring för några och en försämring för andra, utan att man skapar någon rättvisa. Det kan väl också diskuteras, om man skall bestämma sig för en anordning, som kommer att kräva ökade barnbidrag, en möjlighet som statsrådet har i någon mån antytt. Det skulle ju betyda att man överflyttar bördan på staten, och jag uttalar mina personliga tvivelsmål om det riktiga därutinnan.

Föredrogos och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 115, angående anslag till centraldepån för blindas arbeten;

nr 116, angående anslag för budgetåret 1949/50 till åtgärder för arbetsmarknadens reglering m. m.;

nr 117, angående anslag till avlöningar vid beskickningar och konsulat; samt

nr 119, angående förändring i avseende å löneställning och antal beträffande vissa ordinarie befattningar vid kommunikationsverken m. m.

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts proposition nr 125, angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1948/49, hänvisades propositionen, såvitt angick jordbruksärenden, till jordbruksutskottet och i övrigt till statsutskottet.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 127, med förslag till lag angående ändring i lagen den 21 december 1945 (nr 872) om verkställighet av frihetsstraff m. m.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 128, angående anslag till fångvårdsstyrelsen m. m.; och

nr 132, angående vissa ändringar i statens allmänna avlöningsreglemente, m. m.

Föredrogs och hänvisades till bankoutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 134, angående understöd åt efterlevande till vissa i statens tjänst anställda personer.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 135, angående vissa avlönings- m. fl. anslag under riksstatens fjärde huvudtitel för budgetåret 1949/50 m. m.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 136, med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 19 juni 1942 (nr 429) om hyresreglering m. m.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 138, angående ordnande av Södra skånska infanteriregementets förläggning i Ystad;

nr 139, angående anslag till vattenomstolarna;

nr 140, angående fortsatt disposition av investeringsanslaget till lån till uppförande i Stockholm av en byggnad för blinda; och

nr 141, angående anslag till upplysningsarbete avseende produktions- och exportfrågor.

Föredrogs och hänvisades till bankoutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 142, angående pension åt vissa i statens tjänst anställda personer m. fl.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 143, angående Svenska skifferoljeaktiebolagets framtida verksamhet;

nr 146, angående anslag för budgetåret 1949/50 till hjälpverksamhet för utlandssvenskar och flyktingar;

nr 151, angående inrättande av en statlig affärsbank m. m.;

nr 152, angående anslag till byggnadsforskning och standardiseringsverksamhet för budgetåret 1949/50; samt

nr 153, angående anslag till främjande av bostadsförsörjningen för budgetåret 1949/50 m. m.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 155, angående medgivande att vidtaga de åtgärder, som erfordras för Sveriges anslutning till Förenta Nationernas livsmedels- och jordbruksorganisation (FAO); samt

nr 156, angående ändrade grunder för bekämpandet av hönstyfus m. m.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 158, angående vissa byggnadsfrågor m. m. inom ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde; och

nr 159, angående särskilt anslag för budgetåret 1949/50 till verksamheten vid statsunderstödda privatläroverk.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 160, med förslag till förordning angående ändring i förordningen den 20 juni 1935 (nr 395) om kontroll över tillverkningen av krigsmateriel m. m.

Föredrogs och hänvisades till bankoutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 161, angående ersättning i vissa fall enligt 1909 och 1927 års militärsättningsförordningar m. m.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts proposition nr 162, med anhållan om riksdagens yttrande angående vissa av Internationella arbetsorganisationens allmänna konferens år 1948 vid dess trettioförsta sammanträde fattade beslut, m. m.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 163, angående anslag för budgetåret 1949/50 till Stockholms och Göteborgs högskolor;

nr 164, angående vissa anslag för budgetåret 1949/50 till tekniska högskolan i Stockholm; samt

nr 165, angående anslag till Flygtekniska försöksanstalten: Projekterings- och konstruktionskostnader.

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts proposition nr 166, angående reglering av pensionsförhållandena för vissa befattningshavare, m. m., hänvisades punkten 1 till statsutskottet samt propositionen i övrigt till bankoutskottet.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 167, angående vissa anslag för budgetåret 1949/50 till yrkesundervisningen; och

nr 168, angående vissa anslag för budgetåret 1949/50 till universitetet och karolinska institutet m. m.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 169, angående vissa anslag ur kyrkofonden för avlönande av präster m. m.; och

nr 170, med förslag till lag om dyrtidstillägg för år 1949 å folkpensioner.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 171, angående bidrag till utgivande av lagsamling; samt

nr 172, angående subventionering av införseln av vissa varor m. m.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 173, med förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), m. m.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet den av herrar *Anderberg* och *Mannerskantz* väckta motionen, nr 254, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag till tandläkarhögskolorna.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet den av herr *Domö* m. fl. väckta motionen, nr 255, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändring i förordningen den 11 juni 1948 (nr 283) om pappersskatt samt om fortsatt giltighet av förordningen, m. m.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott nedannämnda motioner:

nr 256, av fru *Sjöström-Bengtsson* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till föräldrabalk, m. m.;

nr 257, av fröken *Osvald* och fru *Lindström*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till föräldrabalk, m. m.; samt

nr 258, av herr *Näsgård*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till vapenförordning.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 10, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1949/50 under tionde hu-

Anslag till Svenska turisttrafikförbundet.

vudtiteln, avseende anslagen inom handelsdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner.

Punkterna 1—64.

Vad utskottet hemställt bifölles.

*Punkten 65.***Anslag till Svenska turisttrafikförbundet.**

I enlighet med Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag hade utskottet i förevarande punkt hemställt, att riksdagen måtte för budgetåret 1949/50 anvisa

a) till Bidrag till underhåll av en fyr å Kap Spartel ett förslagsanslag av 3 000 kronor;

b) till Bidrag till vissa internationella byråer ett förslagsanslag av 11 800 kronor;

c) till Administrationskostnader för nordiskt ekonomiskt samarbete ett förslagsanslag av 56 000 kronor;

d) till Bidrag till Svenska turisttrafikförbundet ett anslag av 231 000 kronor.

Herr LUNDQVIST: Herr talman! Under denna punkt finns inte någon motion väckt, och inte heller har någon reservation avgivits. Icke desto mindre skulle jag vilja säga några ord beträffande bidraget till Svenska turisttrafikförbundet. Jag hade för min del väntat att jag skulle få göra det i närvaro av statsrådet och chefen för handelsdepartementet, men då regeringsbanken är tom, hoppas jag att mina synpunkter i varje fall genom protokollet möjligen skola kunna komma under bedömning.

Jag vill erinra om att Turisttrafikförbundet har begärt ett anslag av 450 000 kronor. Kungl. Maj:t har äskat och statsutskottet har tillstyrkt ett anslag av 231 000 kronor. Departementschefen hänvisar till en pågående utredning rörande den utländska turisttrafikens betydelse. Denna utredning kräver emellertid tid, och verksamheten måste självfallet bedrivas utan avbrott. Det förefaller mig egendomligt, att just denna organisation

— som har till uppgift att söka dra en så stor utländsk turistström som möjligt till vårt land och att alltså även genom turisterna tillföra landet välbehövlig utländsk valuta — inte i minsta mån får ökat stöd från statens sida för att kunna fullgöra sina uppgifter, medan andra institutioner, som inte ha en lika starkt betonad uppgift att söka draga turister och utländsk valuta till Sverige, ha fått icke oväsentligt höjda bidrag av statsmedel.

Regeringens hållning på denna punkt förefaller mig inte heller stå i riktigt god överensstämmelse med de åtaganden, som vårt land iklätt sig enligt Marshallavtalet. Artikel 5 i detta avtal lyder ju på följande sätt: »Sveriges regering kommer att samarbeta med Förenade Staternas regering för att underlätta och uppmuntra främjandet och utvecklingen av amerikanska medborgares resor till och i de deltagande länderna.»

Det torde kunna vara av intresse att se, hur man i de andra skandinaviska länderna handlar i en fråga som denna. Där har man tydligen en helt annan uppfattning om den utländska turisttrafikens betydelse. I Danmark har sålunda Turistforeningen för Danmark för innevarande budgetår redan erhållit 570 000 danska kronor i anslag, och i Norge har Landslaget för rejselivet fått 400 000 norska kronor i anslag. Detta innebär, att ifrågavarande organisationer fått statsanslag, som motsvara 14 danska ören per capita respektive 12 norska ören per capita. Motsvarande siffra för Sverige är för närvarande och skulle enligt Kungl. Maj:ts förslag fortfarande komma att bli endast 3 öre. Även om man tillmötesgått Turisttrafikförbundets framställning, skulle man endast ha kommit upp till 6,5 öre per capita, alltså inte till mer än i runt tal hälften av det bidrag som lämnas i Danmark och Norge.

Man kan ju inte stämpla bidragen till Svenska turisttrafikförbundet såsom improduktiva. Verkliga förhållandet är i stället det rakt motsatta. Avsikten med Turisttrafikförbundets verksamhet är ju, såsom redan framhållits, att bidra till en ökning av de särskilt i nuvarande

tid viktiga valutatillgångarna och därmed att lämna ett inte föraktligt bidrag till den av regeringen understödda exportoffensiven. Jag ser att herr statsrådet nu är närvarande i kammaren, och jag ber då att få vädja till honom att överväga, om det inte skulle vara möjligt att på andra vägar — med hjälp av lotterimedel eller eventuellt andra källor, som jag inte känner till men som kanske finnas att ösa ur — ge förbundet en behövlig förstärkning av det bidrag, som riksdagen nu kommer att anvisa.

Jag kanske också får lov att tillägga, att om man effektivt främjar turistutbytet mellan världens länder, så bedriver man samtidigt en praktisk fredspolitik. Och det är ju någonting som vi här i Sverige böra vara intresserade av.

Då man nu ser, hur statsmakterna, av lättförstådda skäl, äro tvungna att skära ned anslagen avsevärt för turisttrafikens främjande, kan jag inte undertrycka min förvåning över att man från Kungl. Maj:ts sida ännu inte har gjort någonting för att söka samordna den propagandaverksamhet på turismens område, som bedrivs både hemma i Sverige och i utlandet av ett flertal olika organ. För närvarande ha vi ju faktiskt åtskilliga rent statliga företag, några av staten understödda privata företag och en del andra privata, halvstatliga eller trekvartsstatliga kommunikationsföretag, som vart och ett bedriva propaganda i utlandet för resor till Sverige. När verksamheten på det sättet är uppdelad på en mängd olika händer, förstår man, att en massa pengar offras alldeles i onödan i administrativt hänseende just på grund av den bristande samordningen. En bättre samordning skulle självfallet möjliggöra betydligt mera effektiva resultat av de anslag, som vi över huvud taget ha råd att anvisa för detta ändamål.

I detta sammanhang får jag kanske erinra om, trots att den nuvarande handelsministern i fjol inte satt som chef för handelsdepartementet, att jag vid behandlingen av tredje huvudtiteln inom

Anslag till Svenska turisttrafikförbundet.

statsutskottets första avdelning i fjol hade tillfälle att påtala just denna sak när det gällde anslaget till Svenska institutet. Detta föranledde ett uttalande från statsutskottets sida, som sedan också reservationslöst godtogs av riksdagen. Det var bekant för utskottet, att en utredning om upplysningsverksamheten i utlandet avslutats, och utskottet anförde följande: »Utskottet, som saknar anledning att nu ingå på detta spörsmål, vill dock uttala, att utskottet förutsätter, att Kungl. Maj:t vid den fortsatta behandlingen av berörda fråga beaktar möjligheterna att få till stånd en samordning mellan de skilda grenarna av denna verksamhet i syfte att nedbringa kostnaderna.» Så vitt jag är riktigt underrättad — och det tror jag att jag är — har ännu ingenting gjorts åt denna sak. Är efter år får alltså gå utan att någon ändring sker. För denna propagandaverksamhet skulle det givetvis ha varit av stor betydelse, om man kunnat använda de lämnade anslagen på ett mera rationellt sätt, och jag skall nu allra sist tillåta mig att vädja till den nuvarande innehavaren av chefsposten i handelsdepartementet att i samråd med utrikesdepartementet söka åstadkomma en bättre samordning för att åtminstone de pengar, som riksdagen kan anvisa, verkligen skola kunna bli använda på ur landets synpunkt effektivaste sätt.

Herr statsrådet **ERICSSON**: Herr talman! Jag vill i anledning av herr Lundqvists anförande endast framhålla, att vi inom regeringen hysa ett positivt intresse för turismen. Vi ha emellertid ansett det nödvändigt att genom särskilda utredningar få detta speciella område belyst, och det är därför vi ha tillkallat sakkunniga. Dessa ha fått i uppdrag att först och främst ge en översikt av den turistverksamhet, som förekommer, och av statens åtgärder för att främja densamma samt vidare att framlägga direkta positiva förslag. Det är min förhoppning och önskan, att dessa sakkunniga bli färdiga med sitt arbete så snart som möjligt.

Ang. avsättning till fonden för idrottens främjande.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt.

*Punkten 66.***Ang. avsättning till fonden för idrottens främjande.**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Avsättning till fonden för idrottens främjande för budgetåret 1949/50 anvisa ett anslag av 3 500 000 kronor.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Emil Petersson* m. fl. (I: 23) och den andra inom andra kammaren av herr *Allard* m. fl. (II: 23), hade hemställts, att riksdagen måtte lämna sitt bifall till Sveriges riksidrottsförbunds framställning av den 28 september 1948 om avsättning till fonden för idrottens främjande för budgetåret 1949/50 med 6 925 000 kronor.

Vidare hade i två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Norman* m. fl. (I: 211) och den andra inom andra kammaren av herr *Håstad* m. fl. (II: 256), hemställts, att riksdagen måtte uttala, att av det anslag, som i anledning av motionerna I: 23 och II: 23 om höjt anslag till idrottsfonden eventuellt kunde komma att avsättas till samma fond för budgetåret 1949/50, 50 000 kronor finge ställas till Föreningens för skidlöpningens och friluftslivets främjande i Sverige förfogande som bidrag till dess förvaltningskostnader.

Utskottet hade i den nu ifrågasvarande punkten på anförda skäl hemställt,

a) att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt motionerna I: 23 och II: 23, till Avsättning till fonden för idrottens främjande för budgetåret 1949/50 anvisa ett anslag av 4 000 000 kronor;

b) att motionerna I: 211 och II: 256 icke måtte av riksdagen bifallas.

Reservationer hade avgivits av, utom annan,

A. herrar *Johan Bernhard Johansson*, *Mannerskantz*, *Hjalmarson* och *Ståhl*, vilka ansett, att utskottets motivering bort i viss angiven del hava den ändrade lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under a) hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt motionerna I: 23 och II: 23, till Avsättning till fonden för idrottens främjande för budgetåret 1949/50 anvisa ett anslag av 4 975 000 kronor;

B. herrar *Karl Andersson*, *Gustaf Karlsson*, *Johan Eric Ericson*, *Edin*, *Bergström*, *Mårtensson* i Uddevalla, *Lindholm* och *Åkerström*, vilka ansett, att utskottets motivering bort i berörda del lyda så, som i denna reservation angivits, samt att utskottet bort under a) hemställa, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 23 och II: 23, till Avsättning till fonden för idrottens främjande för budgetåret 1949/50 anvisa ett anslag av 3 500 000 kronor.

Herr **ARRHÉN**: Herr talman! Sveriges riksidrottsförbund hade år 1935, då tipsmedlen första gången togos i anspråk för stöd åt idrotten, 4 220 föreningar med 290 000 medlemmar. I dag har förbundet, enligt den allra senaste uppgiften, 8 757 föreningar med ca 677 000 medlemmar. Man har i dagens läge att räkna med 55 000 oavlönade funktionärer och ledare, som göra en osjälvvisk insats i denna rörelse, som är en folkrörelse i ordets egentliga bemärkelse. Det intresse inom vårt folk för allt, som sammanhänger med idrott, avspeglar sig i dessa siffror.

Nu har Riksidrottsförbundet för innevarande budgetår begärt tillsammans 6 925 000 kronor i anslag, varav till den egentliga verksamheten 4 750 000 kronor, till idrottsanläggningar 2 miljoner kronor och till Lingiaden i sommar ett anslag av 175 000 kronor. Sammanlagt rör det sig om en anslagsökning av 1 925 000 kronor. För idrottsanläggningarna är ökningen 1,5 miljoner kronor.

Ang. avsättning till fonden för idrottens främjande.

Kungl. Maj:t föreslår, så vitt av handlingarna framgår, ett anslag ett för allt av 3,5 miljoner kronor, därav 3 miljoner kronor till verksamheten, 175 000 kronor till Lingiaden och 325 000 kronor till idrottsanläggningar. Denna senare rekommendation är dock försedd med det icke oviktiga förbehållet, att beloppet tills vidare skall innehållas.

Utskottet har för sin del godtagit Kungl. Maj:ts förslag, men vill räkna upp de 325 000 kronorna för idrottsanläggningar till 825 000 kronor. Det förefaller mig ovisst, om utskottet även delar Kungl. Maj:ts uppfattning, att det skall ankomma på Kungl. Maj:t att innehålla anslaget eller att, som det heter i Kungl. Maj:ts formulering, »senare, då läget det medgäve, besluta om dispositionen av beloppet».

Reservanterna vilja höja Kungl. Maj:ts 3,5 miljoner kronor till 4 975 000 kronor. Av höjningen, 1 475 000 kronor, skulle, i likhet med vad utskottet anser, 500 000 kronor tillfalla idrottsanläggningarna och 975 000 kronor den egentliga verksamheten inom Riksidrottsförbundet. Vad som skiljer reservanternas ståndpunkt från utskottets synes vara, att utskottet inte är benäget att höja anslaget till den egentliga verksamheten. Man har här, förefaller det mig, i viss mån en parallell till läget, när det gäller att inom försvarets ram bevilja materielanslag för armén o. s. v. Man ställer sig avvisande till önskemålen om anslag för att få övningar till stånd. Den principiella inställningen synes här i viss mån vara densamma, som vi mötte, då vi för någon vecka sedan diskuterade försvarsfrågan här i kammaren.

Vad det här emellertid främst gäller synes vara att få en höjning av anslaget till idrottsanläggningar. Därom tyckas alla vara ense. Behovet av idrottsanläggningar ute i landet är verkligen skriande. Idrottsplatserna ha en stor betydelse i de smärre lokala sammanhangen och inte minst ute på landsbygden, eftersom de på ett synnerligen effektivt sätt bidra till att motverka den tråkighet på landsbygden, om vilken det talas så mycket. Inne i städerna ha idrottsan-

läggningarna naturligtvis en motsvarande betydelse, eftersom de åstadkomma, att ungdomen ägnar sitt intresse åt idrottsverksamhet i stället för att ägna sig åt sådant, som kan leda den i fördärvet och som i värsta fall får sin avspiegling i den stigande ungdomsbrottligheten. Jag finner det också synnerligen värt att i detta sammanhang påpeka, att de pengar, som det här gäller att anvisa till idrottsanläggningarna, inte ha någon betydelse, när det gäller önskemålen att begränsa investeringarna och att inte inkräkta på landets tillgångar av material och arbetskraft etc. Det gäller här arbeten av ytterst speciell karaktär, schaktnings-, planerings-, fyllnads-, besånings- och dräneringsarbeten, för vilka man alltså inte behöver tillgripa svåråtkomlig materiel, som skulle kunna användas bättre på annat sätt. De nu inneliggande ansökningarna gälla också till allra största delen bidrag för idrottsplatser. Totala anläggningskostnaden härför är 6,5 miljoner kronor, varav cirka 5 miljoner kronor hänföra sig till icke materialkrävande arbeten. Det är dessutom att märka, att de arbeten det här gäller oftast utföras gratis och på fritid av entusiastiska ungdomar.

Vad som nu begäres av Riksidrottsförbundet med dess anslagskrav på 2 miljoner kronor och av utskottet och reservanterna med deras anslagskrav på 825 000 kronor är helt enkelt ett handtag till denna frivilligt arbetande svenska idrottsungdom. Det håller, som sagt, inte att här tala om vikten av att hålla investeringarna tillbaka och annat mera. Det skulle i sig ha kunnat motivera, att Riksidrottsförbundets begäran om 2 miljoner kronor hade bifallits för att ge möjlighet att inom rimlig tid avverka inneliggande bidragsansökningar.

Jag skulle till detta vilja lägga ytterligare en liten synpunkt, som grundar sig på en aktuell händelse. Det finns skäl att varna myndigheterna för att gå för långt, när det gäller att hålla uppsikt över vad folk spontant företar sig på detta område. En förening satte nyligen i gång planeringsarbeten för en idrottsanläggning med sina egna medlemmar

Ang. avsättning till fonden för idrottens främjande.

som arbetskraft. Myndigheterna ilade genast beskäftigt till och sade: »Detta är icke tillåtet, ni måste genast upphöra med arbetet!» Ute i bygderna uppfattas sådant enbart som ett utslag av rätts-haveri, ett myndigheterans viktigpetteri. Man erkänner inte det berättigade i ingripanden av den arten. Och när man inte är i stånd att göra det, kan man inte heller erkänna det betraktelsesätt, som ligger bakom Kungl. Maj:ts bedömande, när det gäller de 325 000 kronorna, som visserligen föreslås men som eventuellt komma att innehållas. Kungl. Maj:t riktar sig här mot idrottsungdomens lust till självverksamhet. Denna inställning kan, om man ser saken i ett större perspektiv, vedervåga hela den restriktionspolitik, som regeringen av olika anledningar tvingas att föra i nuvarande läge. Det, som för gemene man ter sig orimligt, blir inte rimligare, om det dyker upp i form av föreskrifter, utfärdade av Kungl. Maj:t.

År 1946 utövades idrottsverksamhet i någon form av 58 procent av alla män mellan 15 och 50 år här i landet och av 12 procent av alla kvinnor mellan 15 och 40 år. Dessa siffror ge ju ett ytterligare belägg för i hur hög grad idrottsrörelsens verksamhet omspannar hela vårt folk.

Det är ett mycket aktivt och spontant intresse som står bakom de här framförda önskemålen. Betydelsen av dessa anslagskrav accentueras ytterligare, om man betänker idrottsrörelsens stora mål: ökad folkhälsa, fostran av goda medborgare, beredande av sunda fritidssysselsättningar, en stegring av arbetskraften och en förstärkning av landets värnkraft. Det kan också erinras om att olika företag genom idrottsrörelsen få ökad omsättning. Idrottsrörelsen ger arbete åt många människor, stat och kommuner få genom idrottsrörelsen betydande skattemedel o. s. v. Idrotten verkar också för internationell förståelse — man har i det sammanhanget ingen anledning att fästa vikt vid de avarter, som man ibland kan få se beklagliga utslag av.

Jag föreställer mig, att vi äro eniga

om allt det där. Man kan i allra högsta grad instämma i de ord, som statsminister Erlander yttrade till de hemvändande olympiamännen på Stadion den 20 augusti i somras: »Idrotten har genom er talat till oss på ett språk, som vi alla förstå. Idrotten har kommit oss att stå samlade och eniga. Vi tacka den demokratiska folkrörelse, som idrotten utgör, för att den förmått att skapa denna samling.»

Med dessa ord har jag, herr talman, velat betona vissa synpunkter, som för mig te sig viktiga i detta sammanhang. Det är med beklagande som man dock kan konstatera, att varken Kungl. Maj:ts proposition eller utskottsutlåtandet i full utsträckning talar ett språk som alla, som äro intresserade av den svenska idrotten och dess framtid, förstå. Därför ber jag, herr talman, att få yrka bifall till den reservation, som är fogad vid utskottsutlåtandet och som är under-tecknad av herr J. B. Johansson m. fl.

Herr JOHANSSON, JOHAN BERNHARD: Herr talman! Som den föregående talaren påpekade har jag jämte några andra av utskottets ledamöter vid denna punkt anmält en reservation.

Det har redan erinrats om vilken omfattande och stor folkrörelse som idrotten har blivit. Riksidrottsförbundet har för närvarande enligt uppgifter i propositionen 8 644 anslutna föreningar och cirka 675 000 medlemmar. Dess verksamhet är av mycket vittomfattande och mångskiftande natur. Man kan av Riksidrottsförbundets framställning inhämta, att det — utom special- och distriktsförbundens verksamhet — gäller instruktionsverksamhet, ledarutbildning, konsulentverksamhet, föreningsverksamhet, utomlandsrepresentation, trycksaker m. m., idrottsplatskommittéers verksamhet m. m. samt ungdoms-, motions-, idrotts- och samarbetskommittéers verksamhet. Därtill kommer idrott vid de akademiska skolorna och det militära idrottsförbundets verksamhet. Det är fråga om anläggande av lek- och idrottsplatser, förbättringar av dylika, badstu-

Ang. avsättning till fonden för idrottens främjande.

och simbadsanläggningar, anskaffande av materiel till föreningar, filmmateriel o. s. v.

Denna riksomfattande rörelse har en stab av funktionärer och ledare, som oavlönade offra en avsevärd del av sin fritid för idrottens utveckling och utbredning, och man har beräknat, att det lågt räknat är 55 000 personer, som på detta sätt offra mycken tid på att verka som ledare inom denna rörelse.

Riksidrottsförbundet har begärt ett anslag på 4 750 000 kronor. Det har visserligen varken utskottet eller reservanterna i det nuvarande läget kunnat gå med på, men det är ändå intressant att se, att om detta anslag skulle beviljas och slås ut såsom ersättning till de ledare som offra så mycket tid och arbete för idrotten, skulle det inte bli mer än 86 eller 87 kronor per individ och år. Det täcker ju inte ens kostnaderna för de viktigaste av de resor som flertalet av dem måste företaga. Man är inte överksam inom idrotten när det gäller att på privat väg försöka få bidrag till sin verksamhet, men det är klart, att sådana bidrag inte förslår på långa vägar.

Jag nämnde att det här är fråga om en gagnande verksamhet. Jag vill bara erinra om att idrotten och idrottsrörelsen kunna åstadkomma besparingar genom att minska behovet av folksjukvård. Idrotten meddelar också sina deltagare arbetsglädje och stimulerar fram en ökad arbetskapacitet. Befordrandet av friluftslivet är således i alla avseenden en mycket gagnarlig verksamhet. Dessutom har det nu på den svenska landsbygden undan för undan bildats en mängd små idrottsföreningar, och detta är mycket glädjande, inte minst därför att det kan bidra till att motverka den flykt från landsbygden som allt som oftast påtalas. Å andra sidan råder det, såsom Riksidrottsförbundet i sin framställning säger, ett skriande behov av idrottsanläggningar.

Jag vill framhålla ett par synpunkter som betydelsefulla i detta sammanhang. Först är det den starka expansionen av idrottsrörelsen, som växer med cirka

300 nya föreningar per år. Denna expansion håller på att spränga ramen för de organisatoriska resurserna. Det behövs framför allt för de små fattiga landsbygdsföreningarna större insatser på särskilt tre områden: beträffande idrottsanläggningar, idrottsmateriel samt tillgång på instruktörer och ledare. Statsutskottet höjer anslaget till anläggningarna men gör intet tillägg för behovet av materiel och instruktörer. Ökningen av anslaget till anläggningarna synes mig utgöra ett starkt motiv för att bringa anslagen till materiel och instruktörer i jämvikt med det. Enligt vad jag inhämtat kunde Riksidrottsförbundet 1948 icke lämna några materielanslag. Allt detta går ju ut främst över landsbygden och dess ekonomiskt svaga föreningar.

Vidare behövs det instruktörer för att hålla rörelsen på en sund grundval. Det bör åtminstone finnas så stora anslag, att vi kunna kosta på att få en instruktör, som besöker de olika idrottsföreningarna på landsbygden en gång om året, så att rörelsen följer riktiga och sunda banor.

Vi ha i vår reservation icke kunnat gå så långt som till vad Riksidrottsförbundet äskat, men vi ha ansett det oundgängligen nödvändigt för dess verksamhet att något öka anslaget utöver vad utskottet har gjort. Det är, som sagt, en angelägenhet av vikt, att man uppehåller anslaget vid en sådan nivå, att förbundet kan bedriva sin verksamhet så omfattande som möjligt. Landsbygdsföreningarna behöva hjälp till självhjälp. Vederbörande arbeta under sin fritid flitigt på anordnandet av idrottsplatser, och de göra besök hos andra idrottsföreningar och anordna tävlingar, så att de därigenom utöva en självhjälp, men de behöva ytterligare ekonomisk hjälp. Det är därför som vi ha ansett oss böra gå något utöver vad utskottet föreslagit och hemställa, att 4 975 000 kronor måtte ställas till idrottens förfo-gande.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till den av mig m. fl. avgivna reservationen.

Ang. avsättning till fonden för idrottens främjande.

Herr ANDERSSON, KARL: Herr talman! Vid denna punkt har avgivits en av mig m. fl. undertecknad reservation, som avser en prutning av statsutskottets äskande och ett bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Det är inte min avsikt att här taga upp någon debatt om idrottsrörelsen. Jag har den inställningen, att idrottsrörelsen här i landet i grund och botten är sund och nyttig och för svenska folket gagnelig. Att den som allt mänskligt kan ha sina fel och brister, få vi givetvis överse med, och att den har sina utväxter och sina skönhetsfel, det tror jag att även idrottsfolket erkänner. Men jag skall inte upptaga tiden med detta. Jag vill i stället passa tillfället att granska detta anslag litet ur ekonomisk synvinkel och söka jämföra det med andra nyttiga anslag, som under nuvarande tidsläge också måste begränsas.

Jag har särskilt fäst mig vid ett uttalande i utskottsutlåtandet, där utskottet som motivering till höjningen av Kungl. Maj:ts förslag med 500 000 kronor säger, att dessa 500 000 kronor enligt utskottets mening böra huvudsakligen användas för utförande av idrottsanläggningar och därvid i första hand komma landsbygdens och de mindre samhällernas intressen till godo. Även i den kungl. propositionen har gjorts ett förbehåll för viss del av anslaget, som skulle vara avsedd just för dessa ändamål. Beloppet har där beräknats till 325 000 kronor, men om detta säger departementschefen, att han på grund av rådande arbetsmarknads- och investeringsläge förutsätter, att sistnämnda belopp tills vidare skall innehållas och att det får ankomma på departementschefen att senare, då läget medger, besluta om disposition av beloppet. Departementschefen tror således inte, att det är möjligt att för idrottsanläggningar under kommande budgetår använda ens dessa 325 000 kronor, men utskottet har velat öka beloppet med ytterligare en halv miljon, och då innebär väl detta, att utskottet tror att det skall vara lättare att använda 825 000 kronor för detta

ändamål än att använda de av Konungen föreslagna 325 000 kronorna. Jag kan emellertid inte för min del förstå, hur utskottet kan anse det möjligt att få utföra dylika arbeten i nuvarande läge.

Jag ber vidare att få hänvisa till de rådande förhållandena, som alla känna till, i varje fall de som syssla med anslagsfrågor för olika ändamål här i riksdagen. Vi veta ju allesammans, hur knappt det är och hur svårt det är att få fram anslag och att det är ännu värre att få tillstånd att förbruka anslag som äro beviljade. Jag ber att få erinra litet om hur det ser ut i vårt samhälle i dag, vilka behov som föreligga och vilka behov som på grund av de ekonomiska förhållandena måste eftersättas. Jag ber att få erinra om det oerhört stora behov av samlingslokaler som råder här i landet, ett behov som icke tillnärmelsevis kan tillgodoses. Jag vill erinra om att det finns 4 000 sinnesslöa och 3 000 sinnessjuka, som för närvarande sakna möjlighet att erhålla vårdplatser. Vid många kroppssjukhus råder en mycket stor brist på vårdplatser. Jag behöver inte erinra om bostadsbristen; den är av alla känd och erkänd. Alla känna till, att det föreligger ett oerhört behov av att skaffa folket bostäder. Vårt folkskolväsen saknar i mycket stor utsträckning undervisningslokaler, som kunna anses fullgoda. Folkskolorna sakna också lokaler för barnbespisning, gymnastiklokaler och badmöjligheter åt eleverna. Vi komma senare här i dag att behandla sjätte huvudtiteln, där vi komma att se, hur vårt vägväsen saknar förutsättningar för att kunna hållas uppe i den standard som vore önskvärd. På alla områden se vi således mycket stora behov av anslag, av medel, av arbetsmöjligheter, men dessa mycket starka behov få ändå i nuvarande läge vänta. Då bör det väl vara ganska rimligt att begära, att även idrottsfolket skall förstå dagens läge och förstå, att då vi icke kunna tillgodose dessa fundamentala samhällsbehov i fråga om lokaler och möjligheter, ha vi icke heller möjlighet att nu kunna utbygga idrottsplatser.

Idrottsrörelsen får enligt Kungl. Maj:ts

Ang. avsättning till fonden för idrottens främjande.

och reservanternas förslag samma anslag som den fick förra året. På många andra håll inom statsbudgeten har det däremot blivit minskningar av de utgående anslagen, och även detta bör beaktas av idrottsfolket, när det här ställer sina höga krav på ytterligare ökade anslag. Reservanterna under den med B. betecknade reservationen ha erkänt idrottsrörelsens betydelsefulla verksamhet. De anse det vara behjärtansvärt, att denna rörelse erhåller verkningsfullt stöd o. s. v., men de ha med hänsyn till föreliggande ekonomiska förhållanden ansett, att ifrågavarande anslag nu bör begränsas till det av Kungl. Maj:t föreslagna beloppet.

Herr talman! Jag ber med dessa korta ord att få yrka bifall till den under B. vid förevarande punkt avgivna reservationen, vilken innefattar bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

I herr Karl Anderssons yttrande instämde herrar *Karl August Johanson, Edin, Franzon, Leander och Hesselbom* samt fru *Sjöström-Bengtsson*.

Herr FÖRSTE VICE TALMANNEN: Herr talman! Den närmast föregående ärade talaren sade i början av sitt anförande, att idrottsrörelsen var sund och nyttig, och han ansåg även, att den var gagnelig för vårt lands ungdom. Jag vill till fullo instämma med honom i detta uttalande, men sedan kan jag inte följa honom på hans väg. Han ställde sedan det anslag, som begäres för detta ändamål, i motsättning till en hel mängd andra behov, framför allt inom sjukvårdens och hälsovårdens område men även beträffande föreningslokaler m. m. Men det bör väl icke vara så, att vi skola ägna vårt folk och särskilt vår ungdom omsorg först när de blivit sjuka, utan vi böra väl även ge dem stöd, när de äro vid full hälsa, för den fysiska och andliga fostran, som jag dock anser, att idrottsrörelsen främjar, när den är rätt bedriven. Detta är en av idrottsrörelsens stora uppgifter, och om det skulle visa sig några avarter i vissa avseenden,

så bör riksdagen rikta uppmärksamheten härpå men icke vända sig mot idrottsrörelsen som sådan. Denna rörelse har en stor uppgift att fylla, och det är ju en av våra största folkrörelser för närvarande. Den omsluter ungdomen i hela vårt land och bör alltså kunna samla ungdomen och bidra till dess sunda utveckling.

Det förvånar mig även, att herr Andersson i Rixö tog till så grova vapen, när han vände sig mot det ökade anslag till idrottsrörelsen, som utskottet föreslagit. Men han vände sig väl inte endast mot utskottets ökning av anslaget, utan även mot det om ännu högre bidrag, som föreslagits i reservation I. Men det förefaller mig att herr Andersson tog till en slägga för att döda en mygga. Är man överens om att detta anslag är av betydelse och känner till att riksdagen 1939 uttalade, att idrottsrörelsen skulle ha en betydligt större andel av de tipsmedel som nu inflyta, då borde man inte ha så mycket att erinra mot utskottets förslag. Vad utskottet har föreslagit är en ökning med 500 000 kronor, och den är till fullo motiverad. Enligt den kungl. propositionen skulle ju endast 325 000 kronor av det till 3,5 miljoner uppgående anslaget reserveras för anläggning av nya idrottsplatser. Det är mycket stort behov av idrottsplatser ute på landsbygden. De små kommunerna på landsbygden anslå nu ofta medel för att stödja idrottsföreningarna på respektive orter för att dessa skola kunna få anlägga en idrottsplats och få utöva idrott i hemorten, men på grund av att man icke kan få statsbidrag kunna icke arbetena vid dessa idrottsplatser fullföljas.

Herr Andersson sade, att det icke är möjligt i denna tid, när man måste hålla tillbaka investeringarna, att tillåta igångsättande av sådana här arbeten. Men det är mest manuellt arbete som fordras för iordningställande av idrottsplatser, det behövs inte så mycket materiel, och det finns ofta arbetskraft på platsen, många gånger frivillig, som utför arbetena. Dessa arbeten behöva därför icke konkurrera om arbetskraften med

Ang. avsättning till fonden för idrottens främjande.

de stora företagen. Man kan till och med utföra arbetena, då det råder arbetslöshet på respektive platser eller på fritid, när folk är villigt att utföra dem. Då blir det ju inte fråga om någon konkurrens med övriga investeringsföretag. Dessa arbeten äro sålunda av den beskaffenheten, att de skulle kunna tillåtas även i tider som dessa, i synnerhet som det på vissa håll visar sig tendenser till arbetslöhet. Då kan det ju vara lämpligt att utföra ett sådant där arbete, som icke kräver så mycket materiel.

Jag instämmer i det uttalande, som utskottet gjort och som förut har citerats här, att den föreslagna höjningen enligt utskottets mening bör huvudsakligen användas för utförande av idrottsanläggningar och därvid i första hand komma landsbygdens och de mindre samhällenas intressen till godo. Jag kan icke se, att detta bör komma i strid med de allmänna intressena, och anslagshöjningen betyder så litet i förhållande till den stora budgeten på 4—5 miljarder, att en sådan intressemotsättning icke kan tagas som motiv för att man här icke vill bidra till att anvisa det belopp som utskottet har föreslagit.

För min del anser jag, att utskottets förslag är starkt motiverat, och jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets utlåtande på denna punkt.

Herr NORMAN: Herr talman! Jag har inte för avsikt att förorda något av de tre alternativ som här föreligga. Jag kan kan säga, att mitt hjärta är med, när det gäller det högre anslaget, men å andra sidan är det enligt min mening rätt vanskligt att lyssna till hjärtats röst, när vi leva i en sådan åtstramningstid som den nuvarande, då så många angelägna behov måste eftersättas.

Jag har begärt ordet för att föra in i blickpunkten en med idrottsrörelsen närbesläktad stor folkrörelse, nämligen Skid- och friluftsförbundet. Det är några motionärer i båda kammarna, som ha önskat att denna stora organisation, till sitt syfte av liknande art som idrotts-

rörelsen, skulle få en liten, liten del av detta tipsguld. De ha begärt 50 000 kronor som bidrag till organisationens förvaltningskostnader. Jag hade inte stora förhoppningar, att vi skulle få ens dessa 50 000, när jag motionerade; jag räknade med att den förutsättning som vi angävo i vår motion — att anslaget skulle bli av den storlek som motionärerna i en annan motion hade begärt — icke skulle kunna inträffa. Jag är således inte alltför nedslagen av det resultat, vartill statsutskottet har kommit, när det här i punkten B) hemställer, att de ifrågasvarande motionerna icke må av riksdagen bifallas. Jag tycker att det till och med ligger en liten vänlighet i den där formuleringen — det låter i varje fall litet trevligare än om yrkandet hade gått ut på att motionerna skulle avslås. Och tittar jag på motiveringen, blir jag styrkt i den uppfattningen att statsutskottet är vänlig inställt till vårt önskemål i detta fall. Frågan ligger också här så lyckligt till, att vilket beslut riksdagen än fattar — bifall till utskottets förslag, reservanternas yrkande om det högre anslaget eller reservanternas yrkande om bifall till Kungl. Maj:ts äskande — så kommer denna vänlighet fram till Kungl. Maj:t, och jag har begärt ordet för att ytterligare understryka vad som här har blivit sagt.

Vad beträffar Föreningen för skidloppningens och friluftslivets främjande i Sverige är det ju så, att det här gäller en stor folkrörelse, som utför ett mycket värdefullt arbete i folkhälsans tjänst i det den strävar att göra de stora breda lagren förtroga med naturen och att intressera dem för ett stärkande friluftsliv. Särskilt organisationens verksamhet för ungdomen är synnerligen behjärtansvärd. De ungdomsledarkurser, som organisationen anordnar, sätta spår efter sig ute i samhällslivet, när dessa ledare komma hem till sina respektive bygder och ta hand om ungdomens friluftsliv. Åtgärderna för att skaffa skidor åt fattiga barn särskilt uppe i norrlandsbygderna är en annan sådan behjärtansvärd verksamhet. Organisationen har undan för undan vuxit, och det är klart

Ang. avsättning till fonden för idrottens främjande.

att hur stor idealiteten än är hos medarbetarna på detta arbetsfält, blir ett och annat eftersatt på grund av att förvaltningsapparaten blir så dyrbar, bland annat på grund av dess storlek.

Det har nu legat ett hinder i vägen för att statsmakterna skulle kunna visa det intresse, som jag tror att de ha för att även på detta område ge stöd. Verksamheten har ju fått stöd genom statsbidrag på olika sätt, men det har varit ett stopp för möjligheten att bidra till organisationens förvaltningskostnader. Detta sammanhänger med ett beslut, som riksdagen fattade 1939 i samband med det uttalande, som herr förste vice talmannen här har refererat, om att idrottsrörelsen borde få ett allt större anslag av tipsmedlen. Då uttalade nämligen riksdagen, att bidrag av dessa medel icke skulle tilldelas organisationer inom friluftslivets område till löpande organisationsutgifter. När nu Skid- och friluftsförbundet har gjort framställning om att få ett litet bidrag, har detta strandat på bland annat nyssnämnda uttalande.

Statsutskottet har emellertid i motiveringen till sitt uttalande i år luckrat upp det tidigare uttalandet, något som jag är mycket glad åt. Utskottet säger, att det kan ifrågasättas, om tillräckliga skäl längre föreligga för den angivna begränsningen, och anser, att detta spörsmål bör närmare övervägas och utredas av Kungl. Maj:t och att riksdagen ett kommande år får ta ställning till problemet.

Vad jag här vill understryka är, att den önskade utredningen igångsättes utan dröjsmål, så att riksdagen redan nästa år kan få bli i tillfälle att fatta ett beslut, som undanröjer de hinder, som föreligga sedan 1939 beträffande anslag till olika friluftsförbundsorganisationers förvaltningskostnader, och jag skulle vid detta tillfälle vilja vädja till regeringen att tillmötesgå vad jag tror är ett mycket allmänt önskemål både inom riksdagen och inom stora, breda lager av vårt folk, som äro intresserade för friluftslivet, vare sig detta utövas som idrott eller mera såsom motion, och som äro intres-

serade av de goda verkningar som ett stärkande friluftsliv har i olika avseenden för vårt folks både lekamliga och andliga hälsa.

Herr OSVALD: Herr talman! I det uttalande, som vi nu debattera, meddelas bland annat på s. 37 att för nästa budgetår beräknas inkomstposten tipsmedel till 30 miljoner kronor, och om man skulle utgå ifrån de riktlinjer, som drogos upp 1939, skule idrotten få ett anslag på 15 miljoner kronor. Under sådana omständigheter är, tycker jag, även det belopp, som yrkas av reservanterna herr J. B. Johansson m. fl., jämförelsevis blygsamt.

Det råder väl, såvitt jag förstår, här i kammaren inte någon meningsskiljaktighet om vilken utomordentlig betydelse idrotten har för ungdomens fostran och om att man på grund därav bör ställa anslag till idrottens förfogande. Olikheterna i uppfattning komma först till synes, när det gäller att väga de olägenheter, som i dagens läge kunna följa med en ökning av anslaget, mot de fördelar för idrotten, man skulle kunna vinna genom ett högre anslag. Jag skulle vilja instämma i vad herr förste vice talmannen nyss sade, att om man här när det gäller olägenheterna hänvisar till den ekonomiska situationen med svårigheterna att bygga skolor, bostäder o. s. v., så är detta att bruka en alltför stor slägga.

Det är givet att vissa olägenheter äro förbundna med att gå på det högre beloppet, när man nu söker på allt sätt begränsa utgifterna. Men om man, såsom jag bland annat haft tillfälle att göra, kunnat under många år se vilka svårigheter, som föreligga för dem, som arbeta för idrottsorganisationerna ute i landet, att skapa möjligheter för ungdomen för att utöva idrott i olika grenar, kan man inte komma till någon annan uppfattning — åtminstone kan inte jag det — än att det är synnerligen önskvärt, att man här i största möjliga mån tillgodoser de önskemål, som framställts, och då syftar jag närmast på att man

Ang. avsättning till fonden för idrottens främjande.

skulle gå på den linje, som angivits i den av herr J. B. Johansson m. fl. avgivna reservationen.

För min del skulle jag också gärna se, att man vid ett positivt beslut i denna fråga kunde inrymma en önskan att även ställa medel till friluftslivets och skidlöpnings främjande, såsom här nyss har uttalats önskemål om av herr Norman.

Jag skulle, herr talman, vilja säga, att anslaget till idrotten är en investering för den svenska ungdomens förkovran i olika avseenden. Jag tror att det är felaktigt att vara alltför njugg, när det gäller investeringar av sådan art, och jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till den av herr J. B. Johansson m. fl. avgivna reservationen i anslutning till punkten 66:o).

Herr LINDSTRÖM: Det är så, herr talman, att populära rörelser och stämningar piska också mycket kloka och förnuftiga män framför sig och komma dem att falla offer för generella uppfattningar, som vid närmare påseende visa sig sakna varje underlag. Idrottsrörelsen tillhör denna grupp av rörelser, och vi ha hört här i dag från olika håll, hur man har betygat sin högaktning för idrotten och uppskattning av dess betydelse. Jag förstår det inte. Jag kan inte ha detta intresse. Vad ger idrotten en människa i andligt avseende? Jag vet på förhand, att när två stycken springa i kapp, måste en komma först. Det kan hos mig inte väcka någon sensation, det kan inte inge mig någon lockelse. Idrottsrörelsen anser jag har blivit alltför övergödd av staten. Jag kan inte finna någon speciell anledning att åt idrotten ge mer än åt t. ex. de folkliga bildningssträvandena. Men här har man — jag har redan sagt det en gång, herr talman — fallit offer för populära stämningar.

Vi skola också lägga märke till en annan sak, och det är, att idrotten är i otroligt hög grad gynnad genom den reklam den får i pressen. Den får denna reklam gratis. Den minsta idrottstävling

uppmärksammas, den minsta idrottsklubbs åtgöranden och sammankomster få förhandsreklam i våra tidningar. Det finns ingen annan folkrörelse, som har denna favör. Alla andra måste kostas på sig sådant själva utan statsanslag och måste göra egna insatser för att få kunggjort att det och det skall äga rum då och då.

När jag i alla fall, herr talman, har gått med på utskottets förslag i denna punkt, så är det av en alldeles särskild anledning: det är den sociala aspekt, som jag har på idrottsrörelsen, som har gjort, att jag har drivits dithän. Ett faktum är, att idrotten intresserar en beklagligt stor del av vårt folk, den är en social faktor i samhället, som man inte kan komma ifrån. Jag har någon gång föranletts att gå och se på fotbollsmatcher. Vad som försiggår därnere på planen har jag inte något direkt intresse för, utan jag vänder mig bakåt och tittar på publiken, och när jag ser den suggestion, som dessa för mig fullkomligt likgiltiga rörelser och manövrer av spelarna utöva på människorna på läktaren, förstår jag, att man måste räkna med idrottsrörelsen som — jag har nyss sagt det — en social faktor. Jag anser därför att det kan vara berättigat ur dessa synpunkter att staten uppmärksammar idrottsrörelsen och är så positiv som den kan emot denna rörelse.

Efter dessa ord, herr talman, skulle man kanske från min sida vänta ett yrkande om blankt avslag på alla förslag, som här föreligga, Kungl. Maj:ts, utskottets och framför allt naturligtvis reservationernas. Men som herr talman nogsamt vet, förhåller det sig ju så, när man i utskotten sitter med sitt småknäp, att man försöker så långt det är möjligt att komma fram till enhälliga förslag. Vi lade ut en metkrok, som kostar fyra miljoner kronor, för att få bort ett bete, som för andra kunde anses vara mera lockande, och så sutto vi där själva på kroken och kunde inte rycka oss loss. Vi hade förpliktelser för att visa oss karaktiga att framhärda to the bitter end — och där sitter jag nu, herr talman! Jag måste alltså tala för att

Ang. avsättning till fonden för idrottens främjande.

rädda min själ, men jag hoppas, trots att jag är med på statsutskottsmajoritetens sida, att kammaren vill visa sig så snål som möjligt.

Herr MANNERSKANTZ: Herr talman! Den ärade representanten på bohuslänsbänken, som talade för den snålaste reservationen, gav verkligen en mörk bild av tillståndet i vårt land i dag, en bild som jag själv vill beteckna såsom sann och riktig men som jag knappast kan förstå skulle behöva vara resultatet, ur herr Karl Anderssons synpunkt, efter dessa års regerande här i landet. Men det är nog så som han skildrade, och jag skall därför inte opponera mig emot denna skildring.

Vad man däremot kan fundera över är, om hans slutsatser voro riktiga när det gäller frågan om att kunna ordna det bättre med idrottsanläggningar, särskilt för dessa föreningar ute på landsbygden. Därvid rör det sig ju mest om att flytta sten och jord, och där finns det människor, som kunna utföra sådant arbete och som inte skulle ägna sig åt någon annan, produktiv verksamhet under de tider på året eller dygnet, då sådant arbete med idrottsanläggningar oftast utföres genom dessa mindre föreningar. Jag tror alltså inte att ens ett bifall till den av herr J. B. Johansson framförda reservationen skulle komma att ytterligare förmörka bilden av läget på de områden, som herr Andersson berörde.

Herr Lindström gav ju här tydligt till känna att han hörde till idrottens svans — han hör till dem som sitta på läktarna och heja på dem som springa därnere på planen. Han undrade då vad detta utövande av idrott ger i andligt avseende. Ja, att han undrar däröver, bevisar ju också, att han själv aldrig har sysslat med idrott. Men, herr talman, att syssla med idrott har jag haft till en ganska omfattande hobby under min tidigare levnad, och jag skall be att få tala om för min gode vän Rickard Lindström, att då man deltar i en idrottsävling, är det inte bara fråga om att

ha sin muskulatur i ordning eller att ha en massör, som sätter en i fysiskt gott skick, utan i de allra flesta fall fordras en oerhörd anspänning av energi och uthållighet och, i vissa idrotter, koncentrationsförmåga, något som är synnerligen hälsosamt. Därtill kommer själva lagandan när det gäller de idrotter, där lagspel förekommer, där man övar upp förmågan att inte tänka så mycket på sin egen status som på att gemensamt göra energiprestationer för laget. Om herr Lindström hade varit med på någon tremilstävling på skidor eller på ett 1500-meterslopp och känt frestelsen att släppa efter just när man känner, hur tröttheten börjar tynga hela ens muskulatur, men då man likväl av olika omständigheter tvingas att övervinna denna frestelse, skulle han inte ha påstått att detta inte gav något i andligt hänseende. Det är utan tveivel en utmärkt fostran för ett mycket, mycket stort antal människor att spänna sina inre krafter lika väl som de fysiska krafterna. Det går knappast att förneka; det kan endast den göra, som inte har någon som helst personlig erfarenhet därav.

Jag skulle nog också vilja säga till herr Lindström, att det är dessa små landsbygdsföreningar, som vi närmast avse att kunna bereda litet bättre hjälp. De ha inte någon nämnvärd nytta av den stora reklam, som herr Lindström talade om. Denna sysslar mera med stjärnornas tävlingar eller de stora idrottsevenemangen i städerna. Men där finns det också en stor publik, som betalar höga inträdesavgifter. De finansiella förhållandena på det området behöver man inte bekymra sig för, ty där komma miljonbelopp varje år in på sådana tävlingar. Men så sker inte t. ex. hemma i Halltorp, så snart någon förening där driver idrott av något slag, då den egentligen inte kan ta någon entréavgift och då publiken kanske kan uppgå till högst ett 20-tal personer. Där få vederbörande bedriva sin träning och tävla rätt mycket i det tysta.

Vad herr Lindström här anförde som motiv för att man skulle vara så snål

Ang. avsättning till fonden för idrottens främjande.

som möjligt utgör alltså inte något underlag för det som vi just här i dag tala om.

Det är också ett annat skäl, som har gjorts, att jag tycker att vi borde bifalla det högre anslaget, och det är, att även med detta högre anslag får ju inte idrotten ens en tredjedel av vad statsmakterna tidigare bestämt att den skulle ha; den skulle nämligen ha 15 miljoner kronor, vilket belopp undan för undan minskats på grund av tidsomständigheterna här i vårt land. Det har gått många, många år på det sättet, och jag tycker att man inte kan hur länge som helst lura idrotten på huvuddelen av vad statsmakterna från början tyckt att den skulle ha, när tipsmedlen skulle fördelas. Detta gör att jag tycker att man får börja tänka på att hålla de löften, som är givna. Gör man inte det nu, när man dock ser att det börjar öppna sig en möjlighet därtill, så lär det väl aldrig bli av, och då vore det väl renhårigare att ta tillbaka det tidigare beslutet, så att man inte längre inger idrotten falska förhoppningar.

Det är på dessa grunder och med anledning av vad som tidigare anförts från dem, som ha yrkat bifall till herr J. B. Johanssons reservation, som jag nu, herr talman, ber att få ansluta mig till detta yrkande.

Herr statsrådet WIGFORSS: Herr talman! Det förefaller mig som om diskussionen om idrottens värde skulle i hög grad kunna förkortas. Jag vill inte alls förneka, att de synpunkter, som i något tillspetsad form anfördes av herr Lindström, kunna förtjäna att övervägas, om man jämför vad statsmakterna offra för olika ändamål, men jag undrar, om herr Lindström själv tog sin kritik så helt på allvar.

Alla som ha erfarenhet av idrottsrörelsen äro väl i stort sett villiga erkänna att den utgör ett tillskott till det svenska folkets både fysiska och i många avseenden även andliga fostran, även om jag inte förbiser de avigsidor, som i vissa hänseenden följa med den. Men eftersom såväl utskottet i sitt utlåtande som de båda reservantförslagen och dessutom Kungl. Maj:it i sin propo-

sition så starkt ha understrukit gagnet av idrottsrörelsen, är det uppenbarligen inte därom man nu tvistar, utan man tvistar om en helt annan sak. Vad den saken är veta vi ju allesamman. Man tvistar om den rätta avvägningen just nu; huruvida en miljon eller en halv miljon mer eller mindre är just i detta ögonblick den rätta avvägningen när vi ta hänsyn till alla de statsutgifter, som vi över huvud taget måste skaffa pengar till.

Herr Mannerskantz erinrade om varifrån pengarna till idrottsanslagen komma, och jag tror nog det är riktigt att till en början, då det gällde att så att säga föra över den form av lotteri, som tippningen innebär, i statens hand, mången kanske räknade med att den inte skulle ge mer än att det tämligen ograverat eller låt mig säga till hälften skulle kunna gå till detta ändamål. Men med den våldsamma stegring, som har skett i dessa inkomster, är det väl knappast någon, som skulle vilja förorda, att man underlåter att göra en mycket kraftig begränsning.

Jag vill erinra om att det inte kan ha inträtt någon ändring i riksdagens uppfattning av idrottens betydelse under de sista tio åren. Jag förmodar, att den uppfattning, som råder i dag, rådde för tio år sedan. Då vill jag erinra om att när kriget kom med sina svåra ekonomiska förhållanden, ansåg man, att här fanns ett område, där man måste iaktta en mycket stor sparsamhet. Om jag inte har oriktiga siffror här, så gav man under 1940/41 inte mer än 2 miljoner, 1941/42 1 miljon, 1942/43 1½ miljon, 1943/44 1,3 miljon, 1944/45 1,8 miljon och likaså 1945/46. Först 1946/47 kom man något över 2 miljoner, och sedan ha vi haft delade meningar om huruvida det skulle vara 4 eller 3½ miljoner.

I det nuvarande läget finns det ju ändå knappast anledning att ge ut en halv miljon mer än som är nödvändigt. Jag skulle tro, att om vi hade möjlighet att ge ut en halv miljon till, skulle de allra flesta, trots all uppskattning av idrottsrörelsen, anse, att den halva miljonen kunde man använda bättre på ett an-

Ang. avsättning till fonden för idrottens främjande.

nat håll. Jag tror, att den avvägningen komma vi inte undan.

Utskottet har självt skrivit, att även om utskottet inte vill förneka, att det kan finnas skäl för att dessa pengar till någon del skola få användas till förvaltningsändamål, så vill utskottet icke gå ifrån den regel, som vi ha slagit fast, att dessa medel skola användas för fasta anläggningar. Under sådana förhållanden är det ju ganska klart, att i ett läge, där investeringsbudgeten är ytterst begränsad och där regeringen genom sin byggnadsminister har i sin hand att avgöra, huru mycket av denna kvot som kan gå till olika ändamål, äro väl de flesta överens om att om det gäller att välja mellan att använda den halva miljonen till även mycket önskvärda idrottsplatser på landsbygden eller till låt mig säga kanske minst lika önskvärda bostads- eller skolbyggen, så kommer idrottsbygget att stå i efterhand. Det finns alltså antagligen inte mycken anledning att tro, att dessa pengar skulle komma till användning. Man kan säga, att det kunde vara ett skäl att hävda, att det inte spelar så stor roll, om man ger mer eller mindre. Då är jag tillbaka vid att det blir ett uttryck för den allmänna uppfattning som råder i riksdagen, om det är önskvärt att höja det av Kungl. Maj:ts föreslagna beloppet för att därigenom ge en antydning om att man tycker, att sparsamheten har varit för stor, eller om man genom att stödja Kungl. Maj:ts förslag vill stryka under de svårigheter, som vi ha att kämpa med.

Jag vet, att sparsamhet vill man gärna öva på alla andra områden än dem man själv gillar, men jag vill också peka på att det inte är någon dygd att öva sparsamhet, där man inte intresserar sig för ändamålet. Dygden kommer först när man övar sparsamhet på de områden, som man själv verkligen har intresse för. Jag undrar, om det inte kunde vara rimligt, att riksdagen i detta läge, just med hänsyn till det stora intresse, som nästan överallt finns för idrottsrörelsen, skulle säga: Trots detta anse vi, att just nu sparsamheten kräver att vi följa Kungl. Maj:ts förslag.

Herr KARLSSON, GUSTAF: Herr talman! Jag ber att först få komplettera herr Lindströms anförande på en enda liten punkt. Det är säkerligen allmänt känt av riksdagens ledamöter, att statsutskottets första avdelning är särskilt skicklig att kompromissa. Till statsutskottets plenarsammanträden kommer det ytterligt sällan in utlåtanden därför, som inte äro »hopskrivna», som det heter på utskottsspråket. Det har förekommit undantag i år, dels på fjärde huvudtiteln, dels också på den tionde.

Då detta anslag på tionde huvudtiteln behandlades på utskottets plenarsammanträde, uppstod den för oss ganska underliga situationen, att den ene efter den andre av första avdelningens ledamöter halvt om halvt tog avstånd från det kompromissförslag, som sedermera blev utskottets förslag. Det var avdelningens vice ordförande, kammarens förste vice talman, som förde sina trupper an och ingav dem mod att stå vid det förslag, som man hade försökt att kompromissa sig fram till, och han fick den, verkligen också med på detta. Alla, som hörde herr Lindström, äro ju på det klara med att man åtminstone på det hållet inte ser med någon ledsnad, om kammaren nu godkänner Kungl. Maj:ts förslag, vilket herr Karl Andersson m. fl. reserverat sig för.

Efter detta, herr talman, skulle jag vilja göra några små randanmärkingar till vad som har förevarit. Först ber jag att få läsa upp litet av vad som står i Svensk Idrott, Riksidrottsförbundets officiella organ, nr 11. På första sidan står det: »Vad sker i riksdagen 23 mars? Sveriges ungdom har blicken riktad mot Helgeandsholmen och hoppas på det erkännande den anser sig berättigad till efter att i tio år ha funnit sig i kraftiga nedprutningar på anslag av sina egna pengar.» Och på en sida inuti tidningen finner man inte mindre än åtta attsatsar, där tidningen motiverar, varför man nu bör ge idrotten ett ordentligt handtag och framför allt understödja motionerna eller till nöds herr J. B. Johanssons reservation. I en attsats, den sjätte,

Ang. avsättning till fonden för idrottens främjande.

såges det: »att möjlighet beredes vidtaga särskilda åtgärder för att främja den idrottsliga verksamheten på landsbygden, betydelsefull icke minst för att minska flykten från denna och för att underlätta till landsbygden förlagda industriföretags arbetskraftsrekrytering.» Man måste ge idrottsrörelsens ledning det erkännandet, att den anknyter till aktuella förhållanden. Vi skola ju förstärka exportoffensiven. Men nu tror jag, herr talman, att man i någon mån överskattar möjligheten att knyta ny arbetskraft till järnbruken och andra bruk, om man bara får en idrottsplats där.

För min del anser jag, som flera av talarna här, att idrottsrörelsen har stor betydelse. Den är en betydelsefull länk i de svenska folkrörelsernas kedja, men lika litet som jag vill lasta idrottsrörelsen för de avarter, som finnas, den stjärnkult, som förekommer, och de nära nog pöbelaktiga uppträden, som man då och då får läsa om i tidningarna vid idrottsevenemang, lika litet som jag vill lasta idrottsrörelsen och särskilt dess ledning för dessa avarter, lika litet kan jag säga, att idrottsrörelsen är viktigare än andra folkrörelser. Jag kan icke säga, att den är viktigare än t. ex. nykterhetsrörelsen, då denna vill föra in svensk ungdom för sina ideella intressen, och detsamma gäller en hel mängd andra rörelser. Jag säger, att dessa rörelser äro lika viktiga för vårt demokratiska samhällsliv som idrottsrörelsen.

Då kommer jag fram till att något belysa det, för vilket jag begärde ordet, herr talman. Det har av flera talare här sagts, att det inte är riktigt jämförliga saker, när man talar om att bygga samlingslokaler och att bygga idrottsplatser, löparbanor och sådant. Men nu skall jag ställa en fråga till kammarens ledamöter. Man har i en liten tätort, en liten bruksort, eller vilken by som helst någonstans i vårt avlånga land i många Herrans år strävat för att skaffa sig en samlingslokal. Man har, såsom jag vet är fallet på många platser, huggit timmer och sågat plank och lagt på hög, och man väntar bara på möjlighet att få snickra ihop det där. Så söker man

arbetstillstånd, och det kommer meddelande, att sådant får man inte, ty det får inte plats i vår investeringsplan, men man kan få hjälp att bygga en fotbollsplan. Hur tro ni, ärade kammarledamöter, att människorna skola reagera på den platsen? I de föreningar, som stå bakom planerna på samlingslokaler och deltagit i förarbetena på sådana — det kan gälla ett folkets hus, en bygdegård eller ett medborgarhus — finns också idrottsfolket. Och jag vet, att de idrottsmänniskor, för vilka idrotten inte har blivit självändamål utan som vilja inlemma den i de svenska folkrörelserna i fostrande syfte, sätta frågan om samlingslokaler främst. De skulle bli ganska ledsna över ett sådant besked, att en liten bygdegård kunna de inte få, men väl en fotbollsplan.

Nu tyda utskottets utlåtande och ännu mer herr J. B. Johanssons reservation på att man liksom skall växla in utvecklingen så, att man kan få uppleva sådana episoder, som jag nu har skildrat. Det kan jag inte på något sätt vara med om. Jag tror inte, att så värst många av kammarens ledamöter vid närmare begrundan skola kunna det heller. Det finns ett behov av samlingslokaler i detta land, som man kanske kan skatta till en kostnad av 100 miljoner kronor. Ritningar, arbetsbeskrivningar och allting sådant är färdigt för lokaler till ett belopp av cirka 50 miljoner, och det är verkligen trängande att någonting göres på detta område. Men de människor, som arbeta med detta, äro så pass solidariska med alla de krafter, som sträva efter att i dagens läge åstadkomma samhällsekonomisk jämvikt, att de till nöds ha funnit sig i att vänta, tills det blir bättre tider. Men läget på detta område är redan nu svårt och blir fullkomligt ohållbart, om man skall ge idrottsrörelsen en sådan särställning som här nu är ifrågasatt.

Jag har många synpunkter till, herr talman, men eftersom jag ganska väl känner till de förhållanden jag nu sist berört, har jag inte kunnat undgå att framföra dem. Ty det är väl ändå meningen med både utskottets ökning av

Ang. avsättning till fonden för idrottens främjande.

anslaget med 500 000 kronor och herr J. B. Johanssons reservation, där ökningen är 975 000 kronor — att man också skall pressa sig fram till arbetstillstånd. Annars är det ju ingen mening i det, och i så fall kunde man lika gärna votera för Kungl. Maj:ts förslag, vilket är detsamma som herr Karl Anderssons m. fl. reservation. Tydligen vill man ha pengarna för att sedan sätta till all press, som man kan mobilisera — och den är ju inte så liten, det måste man medge, idrottsrörelsens förmåga att organisera är betydande. Det är väl inte många riksdagsmän, som ha undgått att komma i kontakt med dess organisationsförmåga på ett eller annat sätt. Man har inte väl kommit hem från stationen, förrän personer ha kommit och sagt, att nu skall man rösta för det här. Det är så väl organiserat, att jag skulle tro, att med en så stor förmåga reda dessa människor sig, om de få de 3 500 000 kronor, som Kungl. Maj:t föreslår. Efter herr Rickard Lindströms anförande kunde man, som han själv sade, mycket starkt sätta i fråga, om de ens borde ha det.

Jag har, herr talman, också luktat litet grand på idrotten. 1911 sprang jag på Frista hed 1 500 meter på 5 minuter 13 sekunder, och jag tycker nog, att man skall ge idrotten de 3 1/2 miljonerna. Det är flera, som vilja springa och ha roligt, och det tycker jag nog, att man kan unna dem.

Herr talman! Jag skall som sagt inte trötta kammaren med ytterligare synpunkter, som tala för att kammaren här skall följa Kungl. Maj:t. Jag yrkar bifall till den reservation, som är avgiven av herr Karl Andersson m. fl.

Herr BOMAN: Herr talman! Jag skall försöka huvudsakligen tala om idrotten. Frågan om samlingslokaler får väl komma i sitt eget sammanhang.

Jag tror man har anledning beklaga herr Rickard Lindströms rätt långa vistelse på västkusten, ty det är väl där han blivit bestämt av den schartauanska ovilja mot onödig kroppsrörel-

se, som framträder på bohusbänken. Jag får nu höra, att det inte är sanning, men det låg inte heller så mycket sanning, tror jag, i vad du sade om att när man begär att få bygga en samlingslokal, får man order att bygga en teater eller någonting sådant.

Jag skulle vilja säga till herr Andersson i Rixö, att det var en dyster bild av det svenska samhället han målade upp här och som han trodde sig kunna reparera med den där halva miljonen. Det saknades allt mellan himmel och jord. Ett stort ansvar måste falla på den nuvarande regimen, när landets tillstånd och behov äro i sådant skick som herr Andersson här har skildrat det.

Eftersom jag har varit med i första avdelningen om att koka ihop vad vi trodde skulle bli en kompromiss, vilken man dock från den andra sidan löpte ifrån, har jag begärt ordet i denna sak. Jag håller i viss utsträckning med herr Mannerskantz om att det gäller idrottens egna medel, i det avseendet att idrotten i alla fall utgör objektet, på vilket staten höstat in dessa många miljoner. Jag skulle också vilja säga, att det finns mycket, som onödigtvis tas upp av dessa idrottsmedel, ändamål som tillgodoses med dem men som enligt min mening rätteligen borde betalas med skattemedel. Det är klart, att även idrotten bör bidra ekonomiskt, i den mån den kan det, till att hjälpa oss genom denna kris, men med den våldsamma expansion, som idrottsrörelsen präglats av, är det nödvändigt att den inte sätts på sådan svältkost, att de frivilliga ledarna inte bara få offra tid — det gör de av intresse — utan också få betala pengar för idrotten, vilket nu i själva verket sker i stor utsträckning.

Jag vill också begagna tillfället att säga, att jag inte är någon anhängare av de stora paradhistorier, som nu bland annat skola gå av stapeln här i sommar. Jag tänker på den s. k. Lingiadén. Jag betraktar nämligen denna massgymnastisering som ingenting annat än ett återsken av det gamla preusseriet. »Lystra och lyd» är det viktigaste, som de ha att rätta sig efter och lära.

Ang. avsättning till fonden för idrottens främjande.

Jag skulle till sist vilja säga, att om inte kammaren här bifaller vad statsutskottets majoritet har föreslagit, kommer jag för min del att rösta på den reservation, som påyrkar ett högre anslag.

Jag ber, herr vice talman, att få yrka bifall till statsutskottets förslag.

Herr **KARLSSON, GUSTAV** (kort gemäle): Herr Boman var liksom en del tidigare talare inne på tanken, att tippningsmedlen egentligen äro idrottsfolkets pengar, som komma till på grund av idrottsarrangemang. Men här finns precis en parallell, när det gäller samlingslokalerna, nämligen nöjesskatten. Det är precis samma sak. Men nöjesskatten har inte kunnat tas i anspråk för dessa ändamål i denna ekonomiskt svåra tid, och då måste det vara på samma sätt med tipsmedlen.

Herr **BOMAN** (kort gemäle): Herr talman! Jag vill bara säga herr Karlsson i Munkedal, att på den punkten delar jag hans uppfattning fullständigt. Därför har jag anledning att vidhålla min uppfattning även när det gäller idrottsmedlen.

Herr **NORLING**: Herr talman! I början av året väckte det inte så litet förvåning hos allmänheten, när inte mindre än 57 av båda kamrarnas ledamöter under-tecknade en motion, som i huvudsak överensstämde med den framställning, som Riksidrottsförbundet hade gjort. Det väckte naturligtvis också hos idrottsfolket en förhoppning om att en hel del av kamrarnas ledamöter tänkte stödja motionen. I dag ser man, herr talman, att motionen inte var så allvarligt menad. Den var tydligen endast en demonstration, ty åtminstone i denna kammare har hittills ingen av undertecknarna yrkat bifall till motionen.

Jag skall inte gå in på idrottsrörelsens betydelse för ungdomens fostran och dylikt, utan jag skall, herr talman, kort och gott — trots att jag inte är med som

undertecknare — yrka bifall till motion nr 23 i denna kammare.

Herr **LINDSTRÖM**: Herr talman! Jag begärde ordet för kort gemäle i den ordning som är föreskriven i kammarens ordningsstadga. När herr talmannen i sin vishet inte gav mig ordet, ber jag nu att få avstå.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr förste vice talmannen, som för en stund övertagit ledningen av kammarens förhandlingar, att i avseende på den under behandling varande punkten yrkats 1:o) att vad utskottet hemställt skulle bifallas; 2:o), av herr *Johansson, Johan Bernhard*, att kammaren skulle beträffande mom. a) antaga det förslag, som innehölles i den av honom m. fl. vid punkten avgivna reservationen, samt i fråga om mom. b) bifalla utskottets hemställan; 3:o), av herr *Andersson, Karl*, att i avseende å mom. a) det förslag skulle antagas, som innefattades i den av honom m. fl. vid punkten anförda reservation, samt beträffande mom. b) utskottets hemställan bifallas; samt 4:o) att kammaren skulle bifalla motionen I: 23.

Därefter gjorde herr förste vice talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan, vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Johansson, Johan Bernhard*, begärde votering, i anledning varav herr förste vice talmannen upptog vart och ett av de återstående yrkandena med hemställan, huruvida kammaren ville antaga detsamma till kontraposition i den förestående omröstningen; och förklarade herr förste vice talmannen sig anse de härå avgivna svaren hava utfallit med övervägande ja för deras mening, som ville till kontraposition antaga bifall till herr Karl Anderssons yrkande.

Herr *Boman* äskade emellertid votering om kontrapositionens innehåll,

i anledning varav och sedan till kontraproposition därvid antagits bifall till herr Johan Bernhard Johanssons yrkande, uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som till kontraproposition i huvudvoteringen angående statsutskottets utlåtande nr 10 punkten 66 antager bifall till herr Karl Anderssons yrkande, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har till kontraproposition i nämnda votering antagits bifall till herr Johan Bernhard Johanssons yrkande.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr förste vice talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Johansson, Johan Bernhard*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 75;

Nej — 55.

Därjämte hade 1 ledamot tillkännagivit, att han avstode från att rösta.

I följd därav uppsattes, upplästes och godkändes för huvudvoteringen en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 10 punkten 66, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles herr Karl Anderssons yrkande i frågan.

Sedan denna voteringsproposition ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning.

Ang. avsättning till lotterimedelsfonden.

Då herr förste vice talmannen fann tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, verkställdes härefter votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 63;

Nej — 64.

Därjämte hade 3 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Punkten 67.

Utskottets hemställen bifölls.

Punkten 68.

Ang. avsättning till lotterimedelsfonden.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Avsättning till lotterimedelsfonden för budgetåret 1949/50 anvisa ett anslag av 7 000 000 kronor.

Vidare hade i två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Nordenson* (I: 206) och den andra inom andra kammaren av herr *Wiberg* (II: 253), hemställts, att riksdagen måtte besluta att för avsättning till lotterimedelsfonden för budgetåret 1949/50 anvisa ett anslag av 10 500 000 kronor.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten på åberopade grunder hemställt, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt motionerna I: 206 och II: 253, till Avsättning till lotterimedelsfonden för budgetåret 1949/50 anvisa ett anslag av 7 500 000 kronor.

Reservation hade anmälts av herrarna *Karl Andersson, Gustaf Karlsson, Edin* och *Mårtensson* i Uddevalla, vilka likväl ej antytt sin åsikt.

Herr NORDENSON: Herr talman! Läget på den här punkten är följande.

De medel, som flyta in från Svenska penninglotteriet AB, fördelas mellan den allmänna budgeten och lotterimedelsfonden. Från denna senare tas sedan de medel, som Kungl. Maj:t på föredragning av handelsministern utdelar för olika kulturella ändamål. Vid 1938 års

Ang. avsättning till lotterimedelsfonden.

riksdag beslöts, att de sålunda inflyttade medlen skulle fördelas så, att hälften skulle gå till budgeten och hälften till lotterimedelsfonden. Denna princip har emellertid aldrig tillämpats.

Redan år 1939 ansåg man det nödvändigt att låta den större delen av medlen gå in i den allmänna budgeten, och det blev endast en mindre del som gick till lotterimedelsfonden. För det kommande året beräknar man nu, att det skall flyta in 73 miljoner kronor, och det föreslås, att endast ett belopp av 7 miljoner kronor skall föras till lotterimedelsfonden, således mindre än en tiondel. Det kan förtjäna erinras om att för det föregående budgetåret avsattes 7,5 miljoner kronor, men för det löpande budgetåret nedsattes beloppet till 6,75 miljoner kronor. Nu har Kungl. Maj:t höjt beloppet med en kvarts miljon till 7 miljoner.

Det är emellertid att märka, att de medel, som årligen utgå till de regelbundet återkommande anslagen för olika kulturella ändamål, ta i anspråk mellan 6,5 och 7 miljoner kronor. För andra, mera tillfälliga kulturella ändamål återstår därför endast ett mycket ringa belopp. Det har också haft till följd att när Kungl. Maj:t har ansett sig böra utdela lotterimedel till olika ändamål, så ha dessa medel helt enkelt inte funnits, utan man har fått disponera medel på förhand. När man under de senaste åren har börjat ett nytt budgetår, ha därför redan de medel, som äro anslagna för det kommande budgetåret, disponerats dels för de regelbundet återkommande ändamålen, dels för sådanda ändamål, varom beslut har fattats i förskott.

Denna stora knapphet på medel för de kulturella ändamålen har gjort, att man nu har börjat begära att få medel till sådana ändamål på den allmänna budgeten. Som ett exempel kan jag peka på att vid årets riksdag föreligger en motion, vari man begär, att 90 000 kronor skola anslås till en experimentell byggedeaterverksamhet. Det synes emellertid uppenbart, att om sådana medel skola gå ut, böra de gå ut av lotterimedel i samma ordning och efter samma

grunder som alla andra anslag till dylika ändamål. Annars bryter man ju sönder hela systemet för utdelning av dessa medel. Men då finner man, att möjligheten att tillgodose ett sådant ändamål helt enkelt inte föreligger på grund av den knappa överföringen av medel till fonden.

Den motion, som jag nu har avgivit i detta ärende, har två syften. Det ena är, att de medel, som ställas till förfogande för andra kulturella ändamål än årligen återkommande, skola vara något rikligare. Det är så mycket mer angeläget som de regelbundet återkommande kraven ha en naturlig tendens att år från år öka. Det andra syftemålet med motionen är att tillse, att det verkligen finns medel i lotterimedelsfonden för de ändamål, som Kungl. Maj:t efter hand lämnar tilldelning till. Det nuvarande systemet innebär, att Kungl. Maj:t beslutar, långt innan medlen stå till förfogande. Det är ibland nödvändigt för att den hjälpökande skall kunna vidta sina dispositioner. Men då han inte genast kan få ut beloppet händer det ofta, att han på annat håll skaffar sig medlen med Kungl. Maj:ts beslut som säkerhet, för att sedan längre fram, när medlen stå till förfogande, betala igen pengarna. Här ha vi fått en ganska egendomlig form av växelrytteri, där Kungl. Maj:t står som utställare av växeln.

Nu motiverar man denna stränga återhållsamhet med att man skall spara på statens medel. Det är dock att märka här, att de medel, som stå till förfogande för detta ändamål, flöda mycket rikligt. Såsom jag nämnde är det endast en knapp tiondel av medlen som enligt Kungl. Maj:ts förslag skall föras till fonden. Men hur angeläget det än är att man är återhållsam och får största möjliga överbalansering, kan det inte vara rimligt att man driver detta så långt, att man för att få några miljoner mer i överbalansering underlåter att fylla ut en fond, till vilken statsverket så att säga står i skuld. Det sätt, varpå man nu bokför på denna punkt, är alldeles uppenbart stridande emot god affärssed.

Det är mycket svårt för en utomstående att bilda sig en uppfattning om i vilken grad denna förskottering har tillämpats. Jag har i motionen hemställt, att utskottet skulle göra sig underrättat därom i handelsdepartementet. Utskottet synes inte ha gjort det, utan har nöjt sig med att höja anslaget med en halv miljon till 7,5 miljoner kronor. Det är i och för sig tacknämligt, såtillvida som det innebär att ytterligare en halv miljon kronor kommer att stå till förfogande för kulturella ändamål, och däröver vill jag uttala min tillfredsställelse. Men det kvarstår, att utskottet inte har gjort någonting för att fylla ut fonden.

På grund av de uppgifter som jag har inhämtat har jag tillåtit mig hemställa, att man skulle på denna punkt besluta en överföring av ytterligare 3,5 miljoner kronor, d. v. s. att anslaget skulle höjas från 7 till 10,5 miljoner kronor. Därmed skulle man verkligen få bort denna oegentlighet och återföra statsverkets bokföring på den punkten till sunda och riktiga principer.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till den av mig avgivna reservationen.

Herr LINDSTRÖM: Herr talman! Jag är fullständigt överens med herr Nordensson därom, att vi på detta område borde komma fram till sunda och riktiga principer. Vägen dit är enligt min övertygelse, att man tar bort den speciella beteckning på de tre anslag det här gäller: anslaget till fonden för idrottens främjande, anslaget till fonden för friluftslivets främjande och anslaget till lotterimedelsfonden. Det är inga fonder, utan det är rena anslag som gå ut. Beteckningen fond ger, såsom vi hört under den nyss här förda debatten, upphov till en massa orealistiska betraktelsesätt och synpunkter. Det skulle vara tacknämligt, om finansministern ville se på detta och gav dessa anslag vad jag skulle vilja kalla en mera normal ställning i budgeten.

När jag, herr talman, har begärt ordet för att säga något i denna fråga, är det

Ang. avsättning till lotterimedelsfonden.

främst därför att jag har observerat på vilket sätt lotterimedlen fördelas. Såsom kammarens ledamöter veta, finns det varje år i riksdagsberättelsen en förteckning över vart lotterimedlen ha gått. Enligt den senaste berättelsen har under år 1948 beviljats bidrag av lotterimedel med ett belopp av 7 554 506 kronor. Av denna summa gick till teatrarna 5 391 906 kronor, d. v. s. 71,3 procent av det hela. Musiken fick 12,9 procent, bygdekultur och museer 4,4 procent, akademiska ändamål 1 procent, kyrkliga och religiösa ändamål 1,9 procent, skolor av mera fristående karaktär 2,8 procent och konsten 247 000 kronor, d. v. s. 3,3 procent. Till diverse ändamål gick 2,4 procent. Det är ingen rimlig fördelning av dessa medel.

Jag skall inte här ingå på något resonemang om teaterns bildningsvärde, men jag måste säga, att det finns många andra bildningsvägar, som äro minst lika givande som teatern. Därför anser jag balanseringen alldeles orimlig. När jag går igenom anslag på andra huvudtitlar, t. ex. på åttonde, och finner, att anslaget till »understöd åt inhemska skönlitterära författare av utmärkt förtjänst» är 75 000 kronor, framträder orimligheten i balansen än tydligare.

Vi beslutade för några år sedan här i riksdagen, att en viss del av kostnaden för att uppföra offentliga byggnader skulle anslås till deras utsmyckning med konst. Det har knappast blivit något allvar av den saken. I åttonde huvudtiteln i år finna vi, att detta anslag krympt ihop till 150 000 kronor.

Hur vi än resonera om denna sak tror jag, att det är angeläget att fästa Kungl. Maj:ts uppmärksamhet på hur det ligger till. Kungl. Maj:t har för övrigt tillsatt ett par kommittéer, som närmare skola granska dessa anslag.

När det gäller lotterimedlens fördelning, herr talman, är det också en annan sak som faller i ögonen, nämligen att till de största städerna gå av dessa 7,5 miljoner — såvitt man kan räkna ut — 5,4 miljoner kronor eller 69,4 procent. Folk spelar på lotteri även på landsbygden, och landsbygdens kulturella behov äro

Ang. avsättning till lotterimedelsfonden.

skriande, i varje fall lika stora som de större städernas och på många håll ännu större. Även på den punkten behövs en justering, och jag hoppas, att Kungl. Maj:t vid fördelningen av medlen i fortsättningen beaktar den saken.

Jag vill i nuvarande läge icke gå med på herr Nordensons motion. Dels pågå, som jag nyss har sagt, ett par utredningar i frågan, dels är det i nuvarande läge så svårt att beräkna, om de föreslagna ytterligare 3,5 miljonerna — om de beviljas — komma att utdelas på ett sätt som blir till verklig nytta för bildningen här i landet. Att vi ha gått med på att höja anslaget med 500 000 kronor beror på det goda kamratskapet i statsutskottet, och vi kommo ju också till ett gemensamt resultat.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr NORDENSON: Herr talman! Jag skall be att än en gång få uttala min tillfredsställelse över att statsutskottet så tillvida har tillmötesgått framställningen i motionen som utskottet har föreslagit en höjning av anslaget. Detta anser jag vara ett glädjande tecken på förståelse för att man skall kunna lämna mera i understöd till kulturella ändamål. Men jag måste nog vidhålla den ståndpunkt jag har hävdad, att här föreligger en oegentlighet av teknisk natur, som bör rättas till.

Herr Lindström säger, att man inte skall tala om någon fond, ty det finns ingen sådan. Men både Kungl. Maj:t och utskottet ha ju i alla fall direkt föreslagit, att ett visst belopp skall avsättas till denna fond. Ännu så länge är därför fonden ingen fiktion. Det är möjligt, att vi kunna säga, att det enbart är ett konto, från vilket medel sedan disponeras. Men även om vi betrakta saken så, kvarstår det oriktiga i att man under ett år disponerar medel, som ställas till förfogande först under kommande budgetår. Det är möjligt, att detta kan utjämnas på något annat sätt och att den saken är föremål för utredning — det känner jag inte närmare till. Men jag vidhåller, att här

föreligger en oegentlighet, som är stötande ur affärsmässig synpunkt och som bör rättas till.

Herr FÖRSTE VICE TALMANNEN: Herr talman! Jag har visserligen inte på denna punkt något annat yrkande än om bifall till utskottets hemställan, men det ifrågavarande anslaget är ju avsett att tillgodose den allmänna kulturella verksamheten även på landsbygden. Det parti jag tillhör har under flera riksdagar i motioner yrkat att större belopp än Kungl. Maj:t föreslagit skulle avsättas till denna fond och att större del än som hittills tilldelats skulle komma landsbygden till godo för främjande av den kulturella verksamheten, genom bidrag till byggande av föreningsgårdar och samlingslokaler m. fl. ändamål. Sedan flera år har största delen av det belopp som utdelats från fonden gått till de större städerna för främjande av teaterverksamhet m. m. Är det nu så att teatrarne äro i behov av bidrag för att kunna bedriva sin verksamhet, så bör det inte ske på ett sådant sätt, att landsbygden blir lidande, vilket nu varit förhållandet.

Vi ha som jag nämnde inom bondeförbundet i flera år yrkat på att landsbygdens intressen skulle tillgodoses bättre, men sedan Kungl. Maj:t nu har igångsatt en utredning, väckte vi inte någon motion vid denna riksdag. Då emellertid nu en motion framförts från annat håll och i viss mån tillstyrkts av utskottet, finner jag anledning att understryka vikten av att våra önskemål komma att tillbörligt tillgodoses vid fördelningen av dessa medel.

Jag ber alltså, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes i enlighet med de därunder förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu ifrågavarande punkten hemställt samt vidare på bifall till de i ämnet väckta motionerna; och förklarades den förra propositionen, vilken för-

Om ökning av antalet fullmäktige i riksbanken.

nyades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 69 och 70.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 71.

Lades till handlingarna.

Föredrogos ånyo utrikesutskottets utlåtanden:

nr 3, i anledning av väckt motion angående säkerställande av största möjliga nylontillförsel till landet vid kommande förhandlingar om handelsavtal; samt

nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av en mellan Sverige och Danmark träffad överenskommelse angående återbetalning av vissa under åren 1945 och 1946 lämnade svenska statskrediter till Danmark.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Herr talmannen tillkännagav, att anslag utfärdats till sammanträdets fortsättande kl. 7.30 eftermiddagen.

Vid förnyad föredragning av konstitutionsutskottets utlåtande nr 6, i anledning av väckt motion om revision av lagen om rikets vapen m. m., bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Om ökning av antalet fullmäktige i riksbanken.

Föredrogs ånyo konstitutionsutskottets utlåtande nr 7, i anledning av väckta motioner med förslag till ändrad lydelse av § 72 regeringsformen, m. m.

I två likalydande, till konstitutionsutskottet hänvisade motioner, nr 132 i första kammaren av herr *Wistrand* m. fl. och nr 158 i andra kammaren av herr *Hjalmarson* m. fl., hade hemställts,

I. att riksdagen ville såsom vilande antaga följande grundlagsändring:

Regeringsformen

§ 72.

Riksbanken förbliver — — — stiftad lag.

Fullmäktige för riksbanken skola vara nio, av vilka Konungen för tre år i sänder förordnar en jämte en suppleant, sex jämte tre suppleanter väljas av riksdagen för tid och på sätt i riksdagsordningen sägs och de övriga två jämte en suppleant väljas av den av Konungen förordnade och de av riksdagen valde fullmäktige för tre år på sätt i ovan nämnda av Konungen och riksdagen gemensamt stiftade lag sägs. De av fullmäktige i nämnd ordning valda ledamöterna skola vara väl förtrogna med det enskilda näringslivets förhållanden, äga praktisk erfarenhet av affärslivet och anseende för ekonomisk och finansiell sakkunskap. Den av Konungen förordnade ordinarie ledamoten vare fullmäktiges ordförande, men må ej utöva annan befattning inom riksbankens styrelse. Av fullmäktige vald ordinarie ledamot eller suppleant för sådan må ej utses till deputerad eller uppehålla befattning i riksbankens tjänst. Fullmäktig, som av riksdagen vägrats ansvarsfrihet, skall avgå från sin befattning. De av Konungen för fullmäktig eller suppleant meddelade förordnanden må återkallas, när Konungen så prövar skäligt.

Fullmäktige utses inom — — — hans ställe.

Riksbanken allena — — — till efterrättelse.

II. att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:ts anhålla om utredning och förslag angående de förändringar av övriga lagar och reglementen rörande riksbankens organisation, som påkallades av den sålunda föreslagna grundlagsändringen.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att förevarande motioner I:132 och II:158 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservation hade anförts av herrar *Hertitz, von Friesen, Nordkvist, Håstad*

Om ökning av antalet fullmäktige i riksbanken.

och *Häckner*, vilka inom utskottet yrkat, att riksdagen med anledning av motionerna I:132 och II:158 måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t ville företaga en utredning angående beredande av vidgat utrymme i riksbanksledningen för den ekonomiska sakkunskapen rörande det enskilda näringslivets förhållanden samt före andrakammarperiodens utgång förelägga riksdagen de förslag till grundlagsändringar, vartill utredningen kunde föranleda.

Herr NORDENSON: Herr talman! I den föreliggande motionen har hemställts om sådan ändring av § 72 regeringsformen rörande riksbanksfullmäktiges sammansättning, att antalet fullmäktige skulle utökas med två ordinarie — från sju till nio — jämte en suppleant och att dessa nytillkomna medlemmar av fullmäktige skulle väljas av de övriga. Dessa övriga — de nuvarande sju — skulle utses på samma sätt som hittills. De tillkommande skulle däremot väljas bland näringslivets män och »äga praktisk erfarenhet av affärlivet och anseende för ekonomisk och finansiell sakkunskap».

Utskottet har inte ansett sig kunna gå med på detta, utan har avstyrkt motionen. I sin motivering för avslagsyrkandet har utskottet särskilt tryckt på att förslaget skulle innebära en risk för att riksbanksledningen skulle bli en intresserepresentation. Vidare menar utskottet, att den expertis från näringslivet, som kan erfordras, kan erhållas lika bra genom att från fall till fall inkalla representanter från näringslivet till överläggningar.

Vad den första invändningen beträffar, synes det alldeles ha undgått utskottet att motionärerna själva ha understrukit angelägenheten av att man inte gör fullmäktige till en intresserepresentation. Motionärerna ha utformat sitt förslag så, att man skulle undgå detta. Sålunda skriva motionärerna: »Ej heller enligt motionärernas mening torde en intresserepresentation vara den lämpligaste lösningen av det problem, som här otvivelaktigt är aktuellt.» Motionärerna

understryka tvärtom angelägenheten av att fullmäktige bli så självständiga som möjligt åt alla håll, även gentemot Kungl. Maj:t. Vidare framhålles det starkt i motionen, att penningvärdets bevarande är fullmäktiges främsta uppgift och att vid frågornas bedömande de rent finansiella synpunkterna skola komma till uttryck. Man har sålunda klart strävat efter att undvika den fara, som utskottet har sett hota.

Om två av fullmäktige väljas inom en så snäv ram, som i förslaget anges, av de sju övriga ledamöterna, förlora ju inte fullmäktige den karaktär av att vara ett riksdagens organ, som de enligt regeringsformen ha och som även motionärerna anse att de böra behålla. Det kan ingalunda bli tal om att beteckna fullmäktige som en intresserepresentation. I sådant fall skulle man ju få gå därhän, att de olika korporationerna direkt valde fullmäktige, och det ha motionärerna icke velat ifrågasätta.

Utskottet hänvisar till att man kan få tillgång till den ekonomiska expertisen genom att inkalla sakkunniga, men utskottet bortser från att ett sådant inslag i fullmäktiges arbete aldrig kan få samma karaktär som om en person tillhör fullmäktige, mera kontinuerligt följer dess arbete, och handlar under ämbetsansvar.

Till detta kommer att ett införlivande med fullmäktige av en del krafter från näringslivet med erkänd auktoritet och kapacitet på det finansiella området givetvis skulle bidra till att höja förtroendet för fullmäktige och deras auktoritet hos allmänheten.

Jag kan sålunda för min del inte inse att något av de skäl, som utskottet anfört till stöd för sitt avslagsyrkande, verkligen är bärande. Det är förvånande att utskottet inte har ansett sig kunna gå med på det förslag, som framlagts av flera reservanter, nämligen att denna fråga skulle göras till föremål för en utredning. Jag vill erinra om att denna sak vid många tidigare tillfällen har varit föremål för diskussion och att man då har erkänt, att det är önskvärt att tillföra riksbanken en större ekonomisk

Om ökning av antalet fullmäktige i riksbanken.

sakkunskap. Det hade nu varit ett tillfälle att få denna fråga ingående diskuterad.

Det av motionärerna framlagda förslaget är däremot tillgodosett genom den av herr Herlitz m. fl. avgivna reservationen, som ju åsyftar att hålla frågan vid liv, och jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till denna reservation.

Häri instämde herr *Herlitz*.

Herr **ANDERSSON, JONES ERIK**: Herr talman! Det kan ju för all del ligga åtskilligt i det krav, som här motionsledes är framställt och som herr Nordenson nu har närmare motiverat.

Men det är å andra sidan klart, att man kan ha litet delade meningar om den förändring som motionärerna syfta till. Utskottet framhåller ju, att bankofullmäktige redan med nuvarande sammansättning och organisation ha möjligheter till kontakt med näringslivets män, och dylik kontakt har faktiskt också förekommit. Huruvida kontakten haft den omfattning, som motionärerna önska, det låter jag vara osagt, men i alla händelser är avsikten och meningen, att en kontakt skall äga rum.

När herrarna nu begära en ny utredning om dessa förhållanden, vill jag helt kort och gott hänvisa till att en kommitté redan år 1945 fått i uppgift att bland annat verkställa en förutsättningslös utredning av frågan om riksbankens uppgifter och organisation. Denna kommitté har ännu inte slutfört sitt arbete, men när kommittén i alla fall är i verksamhet och denna fråga ingår i dess utredningsuppdrag, så anser jag, att man i detta fall liksom eljest, när riksdagen begär utredningar, bör avvakta slutresultatet av kommitténs arbete.

Framför allt med hänsyn till denna senare synpunkt ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **DOMÖ**: Herr talman! Jag ber att i anledning av den siste ärade talarens yttrande om kommittén få säga, att jag inte vet om det ingår i dess direktiv att speciellt syssla just med frågan om sammansättningen av fullmäktige och allsi-

digheten i representationen där. Denna kommitté är kanske inte heller med hänsyn till sin sammansättning särskilt lämpad för att dryfta de frågorna. Och slutligen skulle jag på den punkten vilja fråga: Vad har man inom kommittén gjort åt denna sak, om det är så som utskottet vill göra gällande, att dessa frågor ingå i kommitténs uppgifter? Man skall dock inte glömma bort, att det nu är ungefär fyra år sedan denna kommitté tillsattes.

Ett gemensamt intresse för alla svenska medborgare är ju, att landets ekonomiska frihet och oberoende av utlandet tryggas genom en tillräcklig guld- och valutareserv. En sådan reserv gör, att man kan köpa var man vill och kanske när man vill. Som det nu är ha våra handelsförhållanden i stället blivit bundna på grund av en otillräcklig guld- och valutareserv. Penningvärdets uppehållande är likaså ett för alla gemensamt intresse, ett villkor för att den enskilde skall kunna ordna sin ekonomi förnufdigt och för att alla skola få ut det bästa möjliga resultat av sitt arbete. Dessa båda för hela vårt folk gemensamma intressen äro de viktigaste punkterna i den ekonomiska politik, som särskilt har anförtratts åt riksbanken. Riksbanken har fått en särställning i den svenska förvaltningen för att den självständigt skall kunna vårda sina uppgifter. Så vitt jag kan förstå har riksbanken under de senare åren kapitalt misslyckats både när det gäller värden om guld- och valutareserven och när det gäller penningvärdet. Guld- och valutareserverna äro borta, och penningvärdet har försämrats med ungefär 11 procent.

Det är därför all anledning att verkligen undersöka, om det inte går att göra någonting åt denna sak. Och när man tänker på riksbankens verksamhet kommer man framför allt till den uppfattningen, att det måste ha en särskild betydelse att riksbanken så långt som möjligt är oberoende i sitt handlingssätt. Avsikten med riksbankens konstitution har varit att trygga riksbankens självständighet, men tyvärr har det kommit därhän att banken inte längre har en

Om ökning av antalet fullmäktige i riksbanken.

sådan ställning. Bankens fullmäktige böra när det gäller vissa ting handla oberoende även av Kungl. Maj:t och hävda denna sin oberoende ställning. Men vi kunna väl inte annat än konstatera, att man har glidit in i ett tillstånd där fullmäktige blivit, låt mig med ett lindrigt uttryck säga, alltför följsamma i förhållande till regeringens politik. Det är säkerligen många sparare och andra här i landet, som med ganska stor bitterhet betrakta den av riksbanken under de senaste åren förda politiken.

Jag skall inte nu, herr talman, ingå på bankens politik — det få vi tillfälle att göra senare i dag — utan jag vill i detta sammanhang endast understryka angelägenheten av att riksbanksfullmäktige få en sådan sammansättning och ställning, att fullmäktige verkligen fullgöra vad som är meningen med den särställning, som de ha fått.

Konstitutionsutskottet avstyrker den begärda utredningen, och det är naturligtvis ingenting att göra åt den saken. Det ligger ju så till, att majoriteten i riksdagen står bakom den politik som riksbanksfullmäktige ha fört. Men då kan man inte hoppas på någon ändring till det bättre, och det är just för att möjliggöra en sådan förändring i bankens politik som man önskar tillföra fullmäktige sakkunniga, som stå mera fria till de politiska förhållandena. Det skulle säkert vara till nytta att få in sådana personer, som kontinuerligt och sakkunnigt följa den ekonomiska utvecklingen i det enskilda näringslivet och i samhällslivet i allmänhet och inte bara se allting i de politiska perspektiven.

Konstitutionsutskottets majoritet har, herr talman, visat ett mycket ringa intresse för denna viktiga sak. Majoriteten har intet alternativ, den bara skjuter frågan ifrån sig. Man låter det bli vid det gamla, trots att alla äro ganska ense om att det inte är bra som det är. För min del tvekar jag inte att säga, att fullmäktige ha misslyckats vid sitt handlande och äro i behov av en förändring i sin sammansättning.

Jag vill bara konstatera, herr talman, att ansvaret ligger hos dem som stå bak-

om det nuvarande tillståndet och den politik som förts och föres. Hur det sedan går få vi se. Jag hoppas att det skall tränga sig fram starka och bestämda krav på en självständig, oberoende penningpolitik, som slår vakt om penningvärdet och vad som därmed står i samband.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden gjorde propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu föredragna utlåtandet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet fogade reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Nordenson* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter givnen varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad konstitutionsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 7, röstar

Ja;

Den, de ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid utlåtandet fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Nordenson* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 91;

Nej — 37.

Därjämte hade 2 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Ang. granskningen av lagar och författningar.

Föredrogs ånyo konstitutionsutskottets utlåtande nr 8, i anledning av väckta motioner angående dels ändrade bestämmelser för lagrådets granskning, dels ock former för sakkunnig granskning av lagar och författningar.

Konstitutionsutskottet hade till behandling i ett sammanhang förehaft två inom första kammaren väckta motioner, nr 19 av herr *Holmbäck* och nr 159 av herr *Herlitz*.

I motionen I: 19 hade hemställts, att riksdagen ville genom konstitutionsutskottet företaga en omarbetning av bestämmelserna för lagrådets granskning av lagförslag efter linjer, som i motionen angivits, eller ock hos Kungl. Maj:t anhålla om verkställande av en utredning i denna riktning.

Motionen I: 159 utmynnade i yrkande, att riksdagen ville hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning angående former för sakkunnig granskning, i större omfattning än nu skedde, av lagar och författningar och om framläggande för riksdagen av det förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

Utskottet hade i det nu förevarande utlåtandet på anförda skäl hemställt, att

- 1) motionen I: 19; samt
- 2) motionen I: 159 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Enligt en vid utlåtandet avgiven reservation hade herrar *Jones Erik Andersson*, *Herlitz*, *Arrhén*, *Holmbäck*, *Håstad* och *Häckner* ansetti, att utskottets utlåtande bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen i anledning av motionerna I: 19 av herr *Holmbäck* och I: 159 av herr *Herlitz* ville hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning angående åtgärder för sakkunnig granskning, i större omfattning än nu skedde, av lagar och författningar samt om framläggande för riksdagen av de förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

Herr **HOLMBÄCK**: Herr talman! Den motion, som jag har väckt och som behandlas av konstitutionsutskottet i det utlåtande, som nu ligger på kammarens bord, har inte någon som helst partipolitisk prägel. Den avser uteslutande området för den granskningsverksamhet, som lagrådet för närvarande utövar.

Denna granskningsverksamhet bör vara av rent teknisk natur. Den bör avse att lagbuden bli klarare och enklare och så mycket som möjligt hänga ihop med de lagbud, som redan finnas. Denna granskningsverksamhet bör inte ha någon som helst politisk prägel. Det sista uttrycket för denna grundsats finna vi i ett avsnitt av konstitutionsutskottets utlåtande, som alla utskottets ledamöter äro ense om och i vilket det direkt utsäges, att lagrådets granskningsverksamhet bör vara av teknisk natur.

Önskemålet att få lagbuden klarare och enklare är emellertid av utomordentlig vikt, och i detta hänseende har lagrådet utövat en verksamhet, som måste värderas mycket högt. Den, som har haft tillfälle att syssla med den svenska lagstiftningen och att se dess resultat, har inte kunnat undgå att vid många tillfällen göra den reflexionen att det arbete, som nedlagts och nedlägges av lagrådet, står utomordentligt högt. Eftersom detta arbete är mindre känt, skall jag, herr talman, tillåta mig att ge ett litet exempel på hur långt man kan komma i förenkling och klarhet när det gäller en lagtext.

Lagberedningen, som av ålder ansetts vara vår förnämsta kommitté, framlade för ett tjugotal år sedan ett förslag till lag om rätt till arv. I detta förslag fanns en paragraf i tre stycken, där de båda första styckena hade följande lydelse:

»Har den, som är annans arvinge, genom brottslig gärning uppsåtligen bragt arvlåtaren om livet, vare han förlustig sin rätt till arv efter den döde.

Är brott, varom i första stycket sägs, förövat mot den, som skulle ägt taga arv efter arvlåtaren, äge gärningsmannen, där han eljest jämte den dräpte eller efter honom ägt rätt till arv efter arvlåtaren, ej annan rätt till sådant arv än ho-

Ang. granskningen av lagar och författningar.

nom skolat tillkomma, om den dräpte överlevat arvlåtaren.»

Jag föreställer mig att de av kammarens ledamöter, som nu ha hört mig uppläsa denna lagtext, icke ha fått någon klar uppfattning om vad den innehåller. Den har fått en sådan formulering, att det är svårt att omedelbart uppfatta innehållet. Lagrådet granskade denna paragraf, och därefter fick den i dessa delar följande lydelse:

»Ej må någon ärva den, som han genom brottslig gärning uppsåtligen bragt om livet.

Dräper man sålunda någon, som skolat ärva, äge ej bättre rätt till arv än om den dräpte levat.»

Detta är klart och koncist, det upptar ett hälften så stort textutrymme som det ursprungliga förslaget och återger exakt samma tankeinnehåll. Man skulle kunna anföra flera liknande exempel.

Vad jag nu sagt har åsyftat att motivera behovet och önskligheten av den granskningsverksamhet, som ägt rum. Men man måste å andra sidan säga sig, att det är föråldrade bestämmelser som reglera området för lagrådets obligatoriska granskningsverksamhet. Jag tror, att åtskilligt skulle kunna rensas ut från det nuvarande obligatoriska granskningsområdet, därför att en granskning från lagrådets sida inte kan anses nödvändig. Detta är måhända en svår uppgift, men vår lagstiftning har enligt min mening gått alltför mycket i detalj, bland annat även så till vida att på vissa områden lagbud, som äro alltför detaljerade, måste underställas riksdagens prövning. Jag kan hänvisa till den nya aktiebolagslagstiftningen, där för övrigt just genom lagrådets verksamhet en hel del detaljbestämmelser söndrats ut. Man skulle alltså kunna tänka sig att föra bort vissa saker från det område, som lagrådets granskningsverksamhet nu omfattar.

Men vidare bör man — och det är framför allt detta jag har vågat föreslå i motionen — till det obligatoriska granskningsområdet hänföra vissa författningar, som nu ej underställas lagrådets prövning. Jag tänker framför allt på tryckfrihetsrätten. Tryckfrihetsförordningen sän-

des ju föregående år icke till lagrådet, och det fanns inte heller något lagbud som tvingade Kungl. Maj:t att sända tryckfrihetsförordningen till lagrådet för granskning. Regeringen hade emellertid möjlighet att göra det, och jag känner inte till vilka motiv man hade för att inte göra det. Justitieministern är ju närvarande i kammaren, och han ger oss kanske en upplysning om den saken. Motivet ligger måhända helt enkelt i att denna fråga förra året var mycket brådsåkande. Man sade sig kanske också, att förslaget till ny tryckfrihetsförordning hade utarbetats av en mycket framstående kommitté. För min del är jag, såsom jag haft tillfälle att säga ett par gånger tidigare här i kammaren, mycket mera belåten med att propositionen framlades i det skick den hade än om den inte blivit framlagd därför att man måste underkasta förslaget ytterligare bearbetning. Men om tillräcklig tid hade stått till förfogande, borde en sådan bearbetning ha kommit till stånd, och för framtiden anser jag att ändringar i tryckfrihetsförordningen böra underställas lagrådets granskning. För närvarande råder det egendomliga förhållandet, att tryckfrihetsförordningen inte skickas till lagrådet, men däremot detaljbestämmelser, som bli en följd av tryckfrihetsförordningen. Man ägnar alltså här större omsorg åt detaljerna än åt själva den ifrågavarande grundlagen.

Också när det gäller skattelagstiftningen skulle jag anse en skarpare granskning av lagtexten önskelig. Svårigheterna äro på detta område utomordentligt mycket större, det måste man ha fullständigt klart för sig, men å andra sidan är det ett allmänt medborgerligt intresse, att skattelagarna bli så enkla, klara, lättbegripliga och genomarbetade som över huvud taget är möjligt. Och det intresset växer i samma mån som skattetrycket ökas. Regeringen har så till vida tillmötesgått den synpunkt, som jag i detta fall har givit uttryck åt, att arvsskatteförordningen har sänts till lagrådet för juridisk granskning. Men på detta område finns det mycket att göra.

Ang. granskningen av lagar och författningar.

Det är många synpunkter som man i detta sammanhang måste ta hänsyn till, och utskottet berör i sitt avstyrkande åtskilliga sådana. Bland annat säger utskottet, att man får akta sig för att utöka justitierådets och regeringsrådets antal. Det är en synpunkt som jag livligt behjärtar, men den skall givetvis endast behjärtas i den mån inte andra viktiga ändamål därigenom sättas tillbaka. Jag tror att man skulle kunna tunna ut lagrådet till tre ledamöter i stället för fyra, och man skulle vidare kunna tänka sig den reformen för att göra det hela smidigare, att man inte hade något lagråd på höstarna men däremot två lagråd på vårarna. Jag känner inte så noga till förhållandena, att jag vågar göra ett bestämt uttalande i frågan, men jag tror att möjligheterna till en smidigare organisation borde göras till föremål för en utredning.

När det gäller frågan om justitierådets antal bör man för övrigt observera, att den ganska snart måste bli aktuell i ett vida större sammanhang, eftersom antalet mål till högsta domstolen i mycket hög grad har gått tillbaka i samband med införandet av den nya rättegångsordningen. Å andra sidan gör kanske det muntliga förfarandet, att varje mål tar mera tid nu än under den gamla ordningen.

Utskottets avstyrkande utlåtande gäller, herr talman, inte endast min motion utan också en motion av herr Herlitz. Jag förmodar att herr Herlitz själv kommer att tala för sin motion, och jag skall därför inte säga mer än några ord om den. Hans motion tar sikte på granskningen av andra författningar än sådana som gå till lagrådet, exempelvis författningar av administrativ natur. När det förekommer klagomål mot lagtexter, så är det framför allt författningar av detta senare slag man åsyftar. Jag tror därför att det skulle vara mycket lyckligt, om en bättre granskning även av dessa författningar kunde komma till stånd. Jag skall bara nämna ett exempel. Den 30 juni 1947 utkom en kungl. kungörelse angående reglerad befordringsgång för viss icke-

ordinarie personal i statens tjänst (befordringskungörelsen) om placering i lönegrad och löneklass. Mycket snart uppstod en strid om vad denna kungörelse i ett visst hänseende egentligen innebar. Statskontoret tolkade den på ett sätt, och kammarrätten tolkade den på ett annat sätt. Statskontoret avgav ett utlåtande om vad lagtexten innebar, och detta utlåtande började på följande sätt: »Innan statskontoret går de motivera sin uppfattning rörande de motvistade bestämmelsernas rätta tolkning vill ämbetsverket förutskicka, att de nya avlöningsförfattningarna förete sådana brister med avseende å överskådlighet och klarhet, att svårigheter vid tolkningen a priori måste uppkomma.» Kammarrättens tolkning blev den slutliga, och det sades i pressen — något som jag skulle tro är alldeles riktigt — att denna tolkning medförde betydande statsutgifter. Det har sagts att merkostnaderna skulle uppgå till ett par miljoner jämfört med vad man egentligen hade avsett. Detta är ett utomordentligt exempel på önskvärdheten av goda texter även då det gäller sådana författningar.

Herr talman! Jag tror att motionerna äro så starkt motiverade, att jag yrkar bifall till den av herr Jones Erik Andersson och andra avgivna reservationen.

Herr HALLGREN: Herr talman! Konstitutionsutskottet har i sitt föreliggande utlåtande haft att behandla de i detta ämne väckta motionerna. Dessa motioner äro inte likartade. Man syftar kanske till samma mål, nämligen en sakkunnig granskning av lagar och författningar, men klämmarna i de båda motionerna äro olika. Professor Holmbäck hemställer i sin motion om att konstitutionsutskottet skulle omarbета bestämmelserna för lagrådets granskning av lagförslag efter de linjer, som han har angivit i sin motion, eller alternativt att man skulle anhålla om en utredning i denna riktning. Professor Herlitz hemställer i sin motion om en ut-

Ang. granskningen av lagar och författningar.

redning angående former för sakkunnig granskning, i större omfattning än nu sker, av lagar och författningar, alltså även på annat sätt än genom utökning av lagrådets granskningsskyldighet, exempelvis genom att utbygga den konsultativa avdelningen inom Kungl. Maj:ts kansli.

Utskottet har i sin recit, på s. 5, omnämnt vilka lagar som för närvarande obligatoriskt skola underkastas lagrådets granskning. Det gäller förslag till stiftande, upphävande, ändring eller förklaring av lagar eller författningar, vilka för utlåtande överlämnas av Konungen. I § 87 1:o regeringsformen stadgas, att om Konungen finner gott att för riksdagen framställa frågor om stiftande, förändring eller upphävande av allmän civil- och kriminallag även som kriminallag för krigsmakten, han skall inhämta statsrådets och lagrådets tankar däröver. Har riksdagen för sin del antagit någon ny lag eller gammal lags upphävande eller förändring, gäller enligt lagrummet också, att Konungen skall inhämta statsrådets och lagrådets tankar däröver. Till allmän civil- och kriminallag räknas också den processuella lagstiftningen. Kyrkolag är i förevarande hänseende likställd med allmän civil- och kriminallag.

Frågan om lagrådets granskning av lagar och författningar har under de senare decennierna ofta varit föremål för delade meningar inom riksdagen. Motioner ha framlagts om att lagrådets granskningsrätt skulle upphöra och att man skulle återgå till att låta högsta domstolen granska lagar och författningar, och framför allt har man tvistat om i vilket avseende lagrådet skall utöva sin granskningsrätt. Man har sålunda vid åtskilliga tillfällen givit uttryck åt den uppfattningen, att lagrådet inte borde yttra sig över social lagstiftning.

Om jag inte minns fel antog den ena av riksdagens kamrar en gång en reservation, där det uttalades att lagrådets kompetens skulle begränsas till den rent juridiska, lagtekniska granskningen, medan riksdagen skulle förbehålla sig själv granskningen av det materiella

innehållet. Vidare har det motionerats om att lagrådet icke borde uttala omdömen om lagarnas allmänna politiska grunder. Konstitutionsutskottet har vid behandlingen av dessa tidigare motioner icke liksom motionärerna velat begränsa lagrådets uppgifter till en granskning av rent formell och lagteknisk natur. Emellertid vill jag här inom parentes säga, att det i motiveringen till herr Holmbäcks motion inte är direkt fastslaget att lagrådets granskningsrätt bör vara av rent lagteknisk och juridisk art, ty på s. 3 i motionen står det: »Brytningen mellan rättsåskådningar är numera ofta stark, då det gäller den enskildes rättigheter mot samhället resp. samhällets mot den enskilde.» Lagrådets granskning skall alltså enligt herr Holmbäcks motion även omfatta frågan om det allmänrättsliga problemet i lagstiftningen, vad som rent allmänpolitiskt anses vara riktigt eller oriktigt, och vi inom konstitutionsutskottets majoritet anse att denna granskning — som för övrigt även enligt herr Herlitz' motion bör tillkomma lagrådet — skall förbehållas Kungl. Maj:t och riksdagen. Att den juridiska och lagtekniska granskningen förbättras ha vi däremot ingenting emot i konstitutionsutskottet.

Emellertid har ju Kungl. Maj:t rätt att höra lagrådet även när det gäller andra lagar och författningar än dem som obligatoriskt skola underställas lagrådet. Professor Holmbäck framför i sin motion den åsikten, att lagrådets obligatoriska granskning skulle utsträckas till att omfatta även grundlagar — t. ex. tryckfrihetsförordningen — samt kommunallagar och skattelagstiftning. Professor Herlitz går ännu längre och säger att han vill ha en mer sakkunnig granskning — observera att jag säger »en mer sakkunnig granskning» — även av exempelvis kristidslagstiftningen. Nu erkänner professor Herlitz i sin motion att lagrådet skulle bli överbelastat, om man skulle gå den väg som professor Holmbäck föreslår i sin motion, och att man inte skulle nå det resultat som man vill nå. Professor Herlitz vill därför åstadkomma en förändring i de konsul-

Ang. granskningen av lagar och författningar.

tativa statsrådets ställning, så att dessa i större utsträckning än som nu är fallet skulle hinna med att granska lagar och författningar.

Det gläder mig att den föregående ärade talaren säger att det råder full enstämmighet om vad utskottet har anfört i första meningen av sitt yttrande, där utskottet — för första gången på många tiotal år — konstaterar att enighet numera torde råda om att lagrådets granskning icke bör omfatta lagförslagens allmänna politiska grunder utan utslutande ägnas deras juridiska sida.

Emellertid är utskottet betänksamt mot att nu föreskriva en obligatorisk utsträckning av lagrådsgranskningens omfattning och förordar i stället en fakultativ sådan inom ramen för gällande grundlagsbestämmelser, vilka giva Kungl. Maj:t möjlighet att remittera till lagrådet även andra lag- och författningsförslag än sådana, beträffande vilka det är uttryckligen föreskrivet i grundlagarna att de skola underställas lagrådets granskning. Ett sådant utbyggande av den konsultativa verksamheten inom Kungl. Maj:ts kansli, som föreslås av professor Herlitz, kan ju ske utan grundlagsändring.

Som en sammanfattning kan sägas, att konstitutionsutskottets majoritet inte har ansett att motionerna äro så skrivna att de ha kunnat tagas såsom motivering för en utredning om möjligheterna att åstadkomma en mera effektiv granskning av lagar och författningar ur tekniska och juridiska synpunkter än som nu är fallet, ehuru en sådan effektivisering vore önskvärd, samt att det icke ankommer på riksdagen utan på Kungl. Maj:t att taga ett sådant initiativ som professor Herlitz föreslår i sin motion.

Jag ber, herr talman, med denna motivering att få yrka bifall till konstitutionsutskottets förslag i ärendet.

Herr HERLITZ: Herr talman! Jag har liksom herr Holmbäck väckt en motion som i första hand åsyftar en utökning av lagrådets uppgifter på lagstiftningens område. Herr Holmbäck har redan talat

för sin motion, och vad jag kunde ha att säga skulle delvis vara en upprepning, men det anförande som nu har hållits av herr Hällgren föranleder mig till några reflexioner.

Jag tycker att utgångspunkten för vårt bedömande av frågan om en vidgad lagrådsgranskning ändå skall vara det konstaterandet, att Kungl. Maj:t och riksdagen regelmässigt erkänna lagrådsgranskningen som någonting välgörande och nyttigt. Herr Hällgren sade någonting allmänt om att det på senare tid har rått mycket delade meningar i riksdagen om lagrådets granskning och dess betydelse. Jag kan inte finna att det är så, herr Hällgren. Såvitt jag ser var det på 1920-talet — 1928, om jag inte missminner mig — som det sist förelåg någon motion om ändring på det här området. Sedan dess har lagrådet avgivit sina yttranden i vanlig ordning, och kanske i nio fall av tio — i alla händelser i de flesta fall — har riksdagen följt de anvisningar lagrådet har givit. Lagrådets granskning är alltså erkänd som hälsosam och nyttig. Vad som har framhållits i motionerna är bara det förhållandet, att området för denna granskning är angivet på ett så utomordentligt ålderdomligt sätt. Det hänför sig till ett gånget rättstillstånd och tar inte alls hänsyn till den moderna tiden och dess krav.

Vad som särskilt har väckt herr Hällgrens betänkligheter — han ville göra gällande att det också var utskottets tankar, men det framgår nog inte direkt av utskottets skrivning — var att han föreställde sig att det bakom min motion låg illistiga planer på att ge lagrådets granskning en annan karaktär än den nu har, i det att lagrådet inte som hittills skulle sysselsätta sig med den juridiska granskningen, utan i stället bli någon sorts politisk instans. Jag vet inte vad det är för några ord i min motion som ha ingivit herr Hällgren dessa tankar, som jag försökte skingra redan i utskottet. Är det den passus där jag talar om att rätts-säkerheten kan sättas ur spel genom lagstiftningen? Jag trodde att önskemålet om rättssäkerhet skulle vara någonting som vi alla äro ense om, men jag märkte

Ang. granskningen av lagar och författningar.

att herr Hällgren fick starka misstankar då han såg det ordet. Jag har emellertid aldrig påyrkat någon ändring av beskaffenheten av lagrådets granskning och åsyftar inte heller någon sådan; det ligger inte några hemliga tankar i den riktningen bakom min motion. Att det är så kan kanske styrkas av vad jag för tjuguar sedan eller litet mer skrev i en bok om det här ämnet. När jag skrev den hade jag anledning att fundera litet över vad lagrådet egentligen hade att yttra sig om, och om lagrådet fick gå in på politiska frågor eller inte. Jag stod då inför en lagtext, som vid första påseendet tycktes ge vid handen att lagrådets granskning skulle vara lika allsidig som statsrådets, d. v. s. att den skulle göras ur alla synpunkter. Jag gjorde mig ändå en utomordentlig möda, herr Hällgren, att i den där boken vränga lagen, om jag så får säga. Jag anförde allsköns argument och utläggningar som ådagalade att meningen var något helt annat, nämligen, som ett justitieråd hade sagt på 1870-talet, att det inte är tal om att lagrådet skall yttra sig om annat än det som ligger inom »domstolsmaktens verkningsskrets» och »lagrådets officiella erfarenhet». Jag har aldrig drömt om en ändring på den punkten, och jag tycker det är tråkigt att debatten skall vridas på sned av sådana felaktiga föreställningar som herr Hällgren tycks ha.

Jag erkänner med en viss tillfredsställelse, att utskottet har uttalat ett lätt förord för att man utan grundlagsändring skulle skicka litet mera lagar till lagrådet än man hittills har gjort, men jag är inte nöjd med ett sådant grepp. Vi få någon gång lov att samla oss till att verkligen ändra litet på sådana gamla konstitutionella former som äro skapade för en oändligt avlägsen tid, vi få verkligen någon gång försöka att se vår egen tids behov i ögonen och anpassa vår konstitutionella rätt efter dem, och det göra vi ju inte genom att uttala ett önskemål till Kungl. Maj:t.

Herr talman! Till sist ett par ord om en annan sak, som jag har berört i min motion. Jag har, vilket också herr Holmbäck erinrade om, pekat på att det ock-

så med avseende på sådan lagstiftning som det inte ifrågakommer att skicka till lagrådet — särskilt sådan som Konungen utfärdar utan riksdagens medverkan — finns ett mycket starkt behov av en mera noggrann genomarbetning. En svårighet därutinnan består i, att de konsultativa statsråden, som förut hade såsom en huvuduppgift att ha en samlad överblick bland annat över lagstiftningen inom de olika departementens områden, ha fått så mycket att göra att de inte kunna hinna med denna uppgift. Jag är medveten om — min uppmärksamhet har blivit riktad därpå — att det uttalande, som jag där har fällt och som konstitutionsutskottet sedan helhjärtat har skrivit under, möjligen kan fattas som ett uttryck av ogillande mot de konsultativa statsråd som nu fungera. Det är mycket långt ifrån min mening. Jag vet mycket väl att det är förhållandena som ha spelat in, och jag vet ju särskilt att statsrådet Danielson har varit utomordentligt aktiv just på den här linjen som jag är intresserad av. Jag har känt ett behov att säga ifrån detta.

Jag är glad över att utskottet på den punkten ganska oförbehållsamt har anslutit sig till mina synpunkter och kastat fram tanken på en förstärkning av särskilt de krafter inom kansliet, som stå till de konsultativa statsrådets disposition. Jag tycker emellertid att det vore naturligt att riksdagen även på den punkten gäve sin mening till känna. Jag vet inte om ett sådant uttalande, som utskottet här har gjort, blir föremål för Kungl. Maj:ts uppmärksamhet, och i all synnerhet som jag tycker att man bör skriva till Kungl. Maj:t i frågan om lagrådet är det naturligt att jag anser att även detta spörsmål bör komma med.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till den reservation som är fogad vid utskottets utlåtande.

Herr HOLMBÄCK: Herr talman! Endast några ord.

Herr Hällgren fäste sig vid en passus i min motion, som han syntes ge den innebörden, att jag skulle ha velat uttala

Ang. granskningen av lagar och författningar.

mig för en granskning av politisk natur genom lagrådet. Det är en aldeles felaktig läsning av min motion. Vad jag har skrivit är följande: »Brytningen mellan rättsåskådningar är numera ofta stark, då det gäller den enskildes rättigheter mot samhället resp. samhällets mot den enskilde.» Det är faktum att så är fallet. »Det är där som ofta kravet på rättssäkerhet så starkt gör sig gällande.» Det är också ett faktum. Sedan kommer den konklusion som jag drager ur dessa två meningar: »På dessa områden är det därför av särskild vikt att man har regler, som äro noggrant utformade och som granskats av landets främsta juridiska sakkunskap.» I detta finns inte någonting som antyder att granskningen inte skulle vara av rent teknisk natur.

Denna tanke, att jag skulle ha avsett en granskning ur politiska synpunkter från lagrådets sida, mötte mig delvis också i utskottet, och jag försökte bemöta den allt vad jag kunde. Det har aldrig varit min mening att granskningen skulle vara sådan. Vad jag var mycket förvånad över var att konstitutionsutskottet i sitt utlåtande, som i huvudsak går ut på avstyrkande, ändå inte direkt har sagt ifrån att i varje fall tryckfrihetsförordningen för framtiden skall falla under lagrådets granskningsverksamhet, ty det är enligt vad jag kan finna en fullkomligt självklar sak att så bör ske.

Av herr Hällgrens anförande läste jag emellertid ut att motsättningarna mellan våra synpunkter kanske dock inte äro så starka som det framgår av en jämförelse mellan utskottets utlåtande och reservationen, och ett följande år kanske den här frågan kan föras framåt.

Herr BRANTING: Herr talman! Jag ber att få ansluta mig i varje fall till det allmänna önskemål som här har uttalats från motionärernas sida, nämligen att man, så gott man kan, ser till att lagar och förordningar få en sådan formulering att de bli klara, lättfattliga och entydiga.

Herr Holmbäck betonade att de motioner, som det här gäller, icke ha någon partipolitisk prägel, och den uppfattningen har jag också. Men jag vill understryka att det är ett allmänt *demokratiskt* önskemål att menige man kan förstå vad som står i lagen. Och därvidlag är det av stor betydelse att den är så formulerad att detta blir möjligt.

Herr Holmbäck har särskilt talat om önskvärdheten av att också tryckfrihetsförordningen kommer under granskning av lagrådet. Senare på föredragningslistan i dag återfinna vi ett ärende angående den nya lagen om rättegång i tryckfrihetsmål, och där stöter man just på ett fall, där på en mycket viktig punkt oklarhet råder om innebörden i ett stadgande i tryckfrihetsförordningen och där en mening uttalas ifrån lagrådets sida och en annan mening framhålles av herr justitieministern. Jag vill inte i detta sammanhang närmare gå in på vad saken gäller, men där erbjuder sig just ett exempel på önskvärdheten av att det inte redan från början insmyger sig oklarheter i viktiga lagar och författningar.

Jag ber därför, herr talman, att få ansluta mig till yrkandet om bifall till reservationen.

Herr KARLSSON, GOTTFRID: Herr talman! I anledning av den siste ärade talarens uttalande om önskvärdheten av att lagar och författningar bli så avfattade att de kunna förstås av menige man vill jag säga, att det ju inte råder några delade meningar på den punkten. När konstitutionsutskottets majoritet har stannat för ett avstyrkande av de föreliggande motionerna, har det bland annat varit av det skälet, att man genom att obligatoriskt underställa lagrådet alla lagförslag skulle i mycket väsentlig grad försena framläggandet inför riksdagen av en hel del lagförslag, så stor som anhopningen av ärenden hos lagrådet är. Herr Holmbäck anförde bland annat under behandlingen av motionerna i utskottet, att tryckfrihetsförordningen borde till-

Ang. granskningen av lagar och författningar.

höra den grupp av lagar, som obligatoriskt skulle behöva remitteras till lagrådet, och jag erinrade honom då om läget förra året, när det var fråga om huruvida det då utarbetade förslaget till ny tryckfrihetsförordning skulle föreläggas 1948 års riksdag eller inte. Jag erinrade också om att herr Holmbäck var en av dem som mycket ivrigt förordade att tryckfrihetsförordningen skulle föreläggas 1948 års riksdag, så att vi inte skulle behöva vänta ytterligare fyra år på att få den genomförd, och jag frågade honom hur han trodde att det skulle ha varit möjligt att framlägga lagförslaget för riksdagen, om det skulle ha remitterats till lagrådet först. För min del ansåg jag att det inte skulle ha varit möjligt — herr statsrådet Zetterberg nickar instämmande till min förmodan — att i så fall framlägga förslaget under vårsessionen. Jag har mig bekant att arbetet med utformandet av denna grundlag, som vi om stund skola slutbehandla, i departementet påskyndades så långt som det över huvud taget var möjligt, och ingen av oss, allra minst herr Holmbäck, önskade ju att vi skulle behöva vänta ytterligare fyra år.

Som herr Herlitz påpekade har utskottsmajoriteten understrukit vad herr Herlitz har anfört om en förstärkning av den byrå inom Kungl. Maj:ts kansli som har att biträda de konsultativa statsråden med granskning av olika lagar och författningar, och jag vill passa på tillfället att betona angelägenheten av att en sådan förstärkning kommer till stånd. Jag vill liksom herr Herlitz framhålla, att uttalandet inte bör tolkas som kritik av de krafter som nu arbeta med denna uppgift inom Kungl. Maj:ts kansli. Orsaken till de otillfredsställande förhållandena är i stället den, att arbetsmaterialet har blivit så omfattande att det inte står i mänsklig förmåga att fullgöra dessa uppgifter på samma tid som tidigare. Men utskottsmajoriteten anser, såsom också utsågs i motiveringen, att det synes böra ankomma på Kungl. Maj:t att härutinnan taga det initiativ, som kan vara påkallat för uppnåendet av det angivna syftet.

Professor Herlitz för sin del menar, att utskottet och riksdagen borde ha givit uttryck åt en bestämd uppfattning i detta hänseende och bringat denna till Kungl. Maj:ts kännedom. Det är klart, att vad som anföres i ett avstyrkande utlåtande med anledning av en motion inte går till kungen fram på samma sätt som motiveringen för ett positivt beslut. Jag håller emellertid ändå för troligt, att Kungl. Maj:t kommer att ta kännedom om vad utskottet här skrivit i sin motivering och även om vad som förekommit i samband med behandlingen här i kammaren av dessa motioner.

Jag ber att för min del livligt få understryka angelägenheten av att man måtte få till stånd den behövliga förstärkningen på dessa punkter, så att det blir möjligt att snabbare fullgöra arbetsuppgifterna.

Jag ansluter mig, herr talman, med det anförda till det yrkande, som redan framställts av herr Hällgren om bifall till konstitutionsutskottets utlåtande.

Herr HOLMBÄCK: Herr talman! Frågan om min ställning föregående år till den nya tryckfrihetsförordningen har varit uppe i debatten flera gånger i dag. Den berördes av statsministern i ett av hans anföranden i morse, och den har nu berörts av herr Karlsson i Vadstena.

Jag vill bara stryka under, att jag *nu* har fullkomligt samma uppfattning, som jag *då* på det mest tydliga sätt redan på ett mycket tidigt stadium gav uttryck åt, nämligen att den nya tryckfrihetsförordningen borde läggas fram för riksdagen i det skick den då hade. Jag tror ingen i denna kammare kan säga annat än att jag under den följande debatten sökte att efter bästa förmåga infria de utfästelser, som jag kanske givit genom mitt tidigare ställningstagande. Jag var regeringens mycket trogne vapendragare i tryckfrihetsdebatten. Men det är inte detta saken gäller nu.

Jag tror för min del, att, om det funnits ett obligatoriskt stadgande att tryckfrihetsförordningen skulle ha underställts lagrådet, man hade sökt att disponera

Ang. granskningen av lagar och författningar.

arbetet på propositionen så, att man fått tid härför. Under den följande debatten fann jag, att detta varit önskligt beträffande vissa punkter. Jag hade under kammardebatten ett meningsutbyte med hans excellens herr utrikesministern på en särskild punkt, där vi voro oense. Det gällde hur ett visst stadgande skulle tolkas. Hur detta stadgande skall tolkas vill jag inte nu uttala min uppfattning om, men en sak är jag fullständigt på det klara med: det hade varit utomordentligt värdefullt att ha haft ett uttalande på denna punkt under förarbetena.

Herr talman! Jag fullföljer mitt tidigare yrkande.

Efter härmed slutad överläggning gjorde herr talmannen i enlighet med de yrkanden, som därunder framkommit, propositioner, först på bifall till vad utskottet i det under behandling varande utlåtandet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet fogade reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Holmbäck* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad konstitutionsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 8, röstar

Ja;

Den, de ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid utlåtandet fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Herlitz* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 71;

Nej — 53.

Därjämte hade 3 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Vid förnyad föredragning av konstitutionsutskottets utlåtande nr 9, i anledning av väckta motioner om beredande av större plats för s. k. personal vid allmänna val, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo konstitutionsutskottets memorial nr 10, med uppgift å vilande förslag till ändring i grundlagarna.

Till grundlagsenlig behandling hade utskottet i förevarande memorial för riksdagen anmält de under sistförflutna fyraårsperiod jämlikt § 64 riksdagsordningen såsom vilande antagna förslagen till ändring i rikets grundlag.

Ifrågavarande förslag hade i memorialet upptagits under tretton särskilda, med 1—13 betecknade punkter, av vilka punkterna 8 och 12 voro indelade i moment.

Angående sättet för memorialets föredragning yttrade

Herr TALMANNEN: Såsom kammaren behagade finna, är detta memorial uppdelat i tretton olika punkter. Vissa av dessa punkter äro i sin tur uppdelade i moment. Varje sådan punkt respektive moment innehåller ett vilande grundlagsändringsförslag, som det enligt § 64 riksdagsordningen nu ankommer på kammaren att slutligt pröva. Kammaren äger därvid att antaga eller förkasta varje förslag särskilt för sig. Däremot kan på grund av bestämmelse i nyssnämnda § 64 icke någon ändring göras i förslagen. Jag

Förslag till tryckfrihetsförordning.

kommer således nu att framställa propositioner beträffande varje förslag särskilt för sig såsom ett helt betraktat. När vi komma till det förslag till tryckfrihetsförordning, som återfinnes under punkten 12 mom. a, är att märka, att för vissa däri ingående paragrafer vid den tidigare behandlingen antagits två olika alternativ. För avgörandet beträffande tryckfrihetsförordningen erfordras därför en särskild propositionsordning, till vilken jag ämnar återkomma, när vi hinna till punkten 12 mom. a.

Härefter föredrogos

Punkterna 1—11.

De vilande grundlagsändringsförslagen antogos.

Förslag till tryckfrihetsförordning.*Punkten 12 mom. a.*

Detta moment innehöll ett vid 1948 års lagtima riksdag såsom vilande antaget förslag till tryckfrihetsförordning, vilket förslag i nedan angivna delar var så lydande:

1 kap. 1 §.

I överensstämmelse med de i regeringsformen fastställda grunderna för en allmän tryckfrihet och till säkerställande av ett fritt meningsutbyte och en allsidig upplysning skall det stå varje svensk medborgare fritt att, med iakttagande av de bestämmelser som äro i denna förordning meddelade till skydd för enskild rätt och allmän säkerhet, i tryckt skrift yttra sina tankar och åsikter, offentliggöra allmänna handlingar samt meddela uppgifter och underrättelser i vad ämne som helst.

Det skall ock stå envar fritt att, i alla de fall då ej annat är i denna förordning föreskrivet, för offentliggörande i tryckt skrift till dess författare eller utgivare eller, om för skriften finnes särskild redaktion, till denna meddela uppgifter och underrättelser i vad ämne som helst.

2 kap. 10 §.

Alternativ I.

Har myndighet avslagit framställning om utbekommande av allmän handling och anser sökanden att beslutet icke är lagligen grundat, äge han, i den ordning nedan sägs, söka ändring i beslutet; *beslut, som meddelats av departementschef, må dock ej överklagas.*

Alternativ II.

Har myndighet avslagit framställning om utbekommande av allmän handling och anser sökanden att beslutet icke är lagligen grundat, äge han, i den ordning nedan sägs, söka ändring i beslutet.

7 kap. 3 §.

Alternativ I.

Har meddelande, som enligt 1 kap. 1 § andra stycket avlämnats för offentliggörande i tryckt skrift, icke blivit infört i skriften och innefattar det ärekränkning mot enskild person, gälle om ansvar för sådan ärekränkning vad i lag är stadgat.

Alternativ II.

Uppenbarar den som på grund av allmän befattning eller i och för utövande av allmän tjänsteplikt erhållit kännedom om förhållande, vars röjande skulle innefatta brott mot rikets säkerhet eller varom han eljest enligt lag eller författning haft att iakttaga tystnad, vad han sålunda erfarit, må, ehuru

Uppenbarar den som på grund av allmän befattning eller i och för utövande av allmän tjänsteplikt erhållit kännedom om förhållande, vars röjande skulle innefatta brott mot rikets säkerhet eller varom han eljest enligt lag haft att iakttaga tystnad, vad han sålunda erfarit, må, ehuru sådant med-

Förslag till tryckfrihetsförordning.

sådant meddelande skett för offentliggörande i tryckt skrift, gärningen åtalas och straffas enligt vad därom är stadgat.

Om ansvar för utlämnande av allmän handling, som skall hållas hemlig, stadgas i den särskilda lag, som avses i 2 kap. 1 §.

12 kap. 5 §.

Alternativ I.

Till jurymän skola utses inom länet boende svenska medborgare, som uppnått tjugufem års ålder. De böra vara kända för omdömesgillhet, självständighet och rättrådighet. Bland jurymännen böra skilda samhällsgrupper och olika delar av länet vara företrädde.

Ej må den vara juryman, som är omyndig eller i konkurstillstånd.

13 kap. 5 §.

Alternativ I.

Bestämmelsen i 1 kap. 1 § andra stycket angående meddelande av uppgifter och underrättelser för offentliggörande i tryckt skrift skall gälla även meddelande för offentliggörande i skrift, som tryckes utom riket, om ej meddelandet avser förhållande, vars röjande skulle innefatta brott mot rikets säkerhet eller varom meddelaren eljest enligt lag eller författning haft att iakttaga tystnad. Är meddelandet i sådant hänseende straffbart, gälle vad därom är stadgat. Har meddelandet icke blivit infört i skriften och innefattar det ärekränkning mot enskild person, gälle om ansvar för sådan ärekränkning vad i lag är stadgat.

I övrigt skall i fråga om skrift, som tryckts utom riket och här utgives, i tillämpliga delar gälla vad i 1 kap., 3 kap., 4 kap. 9 §, 6 kap., 7 kap., 8 kap. 1, 2, 5—7 och 10—12 §§ samt 9—12 kap. är föreskrivet.

Alternativ II.

Till jurymän skola utses inom länet boende svenska medborgare, som uppnått tjugufem års ålder. De böra vara kända för omdömesgillhet, självständighet och rättrådighet. Bland jurymännen böra skilda samhällsgrupper och *meningsriktningar* samt olika delar av länet vara företrädde.

Alternativ II.

Bestämmelsen i 1 kap. 1 § andra stycket angående meddelande av uppgifter och underrättelser för offentliggörande i tryckt skrift skall gälla även meddelande för offentliggörande i skrift, som tryckes utom riket, om ej meddelandet avser förhållande, vars röjande skulle innefatta brott mot rikets säkerhet eller varom meddelaren eljest enligt lag haft att iakttaga tystnad. Är meddelandet i sådant hänseende straffbart, gälle vad därom är stadgat. Har meddelandet icke blivit infört i skriften och innefattar det ärekränkning mot enskild person, gälle om ansvar för sådan ärekränkning vad i lag är stadgat.

Herr TALMANNEN anförde: Såsom jag antydde, då vi började behandlingen av detta memorial, finnas i detta förslag på vissa punkter olika alternativ.

Så är fallet vid 2 kap. 10 §, 7 kap. 3 §, 12 kap. 5 § och 13 kap. 5 §. Av dessa äro 2 kap. 10 § och 12 kap. 5 § av de andra oberoende, medan däremot vid 7 kap. 3 § och 13 kap. 5 § alternativen stå i sådant samband, att, därest alter-

nativ I antages i fråga om den ena av dessa paragrafer, samma alternativ rimligen bör godkännas även beträffande den andra paragrafen, och vice versa.

Enligt min uppfattning är i föreliggande situation den lämpligaste propositionsordningen, att kammarerna först genom preliminära beslut i fråga om var och en av de fyra paragraferna, där alternativ föreligga, fastställer, vilketdera

Förslag till tryckfrihetsförordning.

alternativet som bör ingå i den nya tryckfrihetsförordningen under förutsättning att en sådan kommer att antagas. Sedan lydelsen av 2 kap. 10 §, 7 kap. 3 §, 12 kap. 5 § och 13 kap. 5 § blivit på detta sätt preliminärt fastställd, framställas propositioner på tryckfrihetsförordningen i dess helhet med den lydelse, den genom de först fattade besluten erhållit.

Sedan kammaren på gjord proposition godkänd den av herr talmannen förordade propositionsordningen, lämnades ordet på begäran till herr **ANDERSSON, JONES ERIK**, som yttrade: Herr talman! På grundval av en överenskommelse, som träffats, ber jag att beträffande § 10 få yrka bifall till alternativ I.

Herr **HERLITZ**: Herr talman! Jag hade tänkt, då vi i fjol stannade vid olika alternativ på några punkter, att meningen var att vi nu i kamrarna skulle överlägga om dessa saker på samma sätt som vi överlägga om andra riksdagsfrågor. Då nu herr Jones Erik Andersson framställde ett yrkande, saknade emellertid detta yrkande varje motive-ring. Det gör mig i någon mån förbryllad. Han nämnde, att hans yrkande stod i överensstämmelse med någon överenskommelse. Ja, jag vet att det finns en krets av behjärtade män, som sett som sin uppgift att vägleda riksdagen om vad vi skola besluta i dag. Kanske motsvaras denna hedervärda strävan av en lika stor villighet hos partierna att följa dem. Jag skall därför inte tala länge. Men jag vill påpeka att denna fråga är en viktig fråga. Och jag har inte kunnat inse behovet av att träffa förhandsöverenskommelser om hur vi skola rösta i den. Vi kunna här träffa våra avgöranden på samma sätt som eljest.

Frågan gäller här, herr talman, huruvida man skall få, såsom i andra fall då det gäller utbekommande av offentlig handling, besvara sig hos regeringsrätten över ett beslut, varigenom tillgång till en i ett departement befintlig allmän handling förvägrats. Herrarna känna till att eljest, då man begär att få

tillgång till en allmän handling och vederbörande vägrar, är det sört för — och det har man satt stort värde på — att man skall kunna besvara sig över beslutet och komma till sin rätt. Den luckan har emellertid funnits, att man när det gäller departementen varit i den meningen rättslös, att man inte haft någon klagomöjlighet. Tryckfrihetskommitterade lade enhälligt fram ett förslag om att vi skulle ändra på den punkten. Kungl. Maj:t var inte riktigt hågad för en ändring utan gick i motsatt riktning. Konstitutionsutskottet tillstyrkte emellertid med stor majoritet tryckfrihetskommitterades förslag. Jag vill för min del mycket livligt ansluta mig till utskottsmajoritetens ståndpunkt. Jag vill framhålla vilken vikt man på alla håll, där man är intresserad av offentlighet i statsförvaltningen, lägger vid denna möjlighet till en rättsprövning av frågor om utlämnande av offentliga handlingar. Var och en vet, att bland de frågor angående allmänna handlingars offentlighet, som ligga till exempel pressen om hjärtat, är det ingen som ens tillnärmelsevis är av så stor betydelse som frågan om tillgång till de handlingar, som finnas i departementen; att de offentliga handlingar, som finnas där, omedelbart skola kunna bli tillgängliga, är det som framför allt är av betydelse ur den offentliga debattens synpunkt. Behovet av möjligheter till en rättsprövning på detta område är alltså synnerligen framträdande.

Jag skall inte utföra argumentationen längre, då jag förstår, att det här föreligger en överenskommelse. Jag ber emellertid, herr talman, att med hänsyn till de synpunkter, som jag här anfört, få yrka bifall till alternativ II.

Herr **HOLMBÄCK**: Herr talman! Under konstitutionsutskottets behandling av dessa ärenden ansågs det ifrån så gott som alla håll önskvärt, att man sökte nå en överenskommelse mellan de olika meningsriktningar, som ha funnits i dessa frågor. Därför tillsattes inom ut-

Förslag till tryckfrihetsförordning.

skottet en delegation med representanter för alla partier. Denna delegation beslöt enhälligt att genom sina ledamöter föreslå i kamrarna, att riksdagen skulle beträffande 2 kap. 10 § acceptera alternativ I, beträffande 7 kap. 3 § acceptera alternativ II, beträffande 12 kap. 5 § acceptera alternativ II och beträffande 13 kap. 5 § acceptera alternativ II.

Det ansågs inom utskottet och inom delegationen, att dessa frågor hade blivit föremål för en så utomordentligt ingående debatt redan föregående vår, att ny debatt kanske inte var så påkallad. Dessutom ansåg man, att det ur tekniska synpunkter kunde vara vådligt, om kamrarna fattade olika beslut.

Herr **HERLITZ**: Herr talman! Det är ju ett ganska ovanligt förhållande, som nu ytterligare belysts av herr Holmbäck, att en sådan viktig fråga som denna skall avgöras utan någon argumentering. Herr Holmbäck var mycket angelägen att framhålla, att han stod på samma linje som herr Jones Erik Andersson, och jag kan nästan förstå, att herr Holmbäck inte *vill* argumentera för en ståndpunkt, som är så uppenbarligt diskutabel.

Men jag skulle vilja veta skälet, varför man gått till väga på detta sätt. Vad är det för betänkligheter som möta, om kammarens ledamöter fatta ståndpunkt till denna fråga på samma sätt som till andra frågor? Jag var med själv i utskottet vid det tillfälle, då dessa saker diskuterades, och jag vet, att man då rörde sig med mycket diffusa föreställningar om att det skulle kunna komma stor skada åstad, om kamrarnas ledamöter släpptes ut så att säga på egen hand och fattade sina avgöranden efter eget bedömande. Men jag förstod aldrig färdorna i detta. Man utmålade den hemliga möjligheten, att kamrarna skulle komma att stanna i olika beslut. Nåväl, mina damer och herrar, riksdagsordningen har förutsett denna möjlighet och skaffat remedier däremot.

Herr talman! Jag skall inte uppta ti-

den längre, eftersom det tydligen inte kan bli någon diskussion på denna punkt.

Herr **Holmbäck**: Herr talman! Diskussionen i våras var så livlig — jag vill bara som ett exempel nämna, att jag själv höll 22 anföranden — att jag tycker, att dessa frågor äro slutdiskuterade.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen enligt den förut godkända propositionsordningen propositioner, först därpå att 2 kap. 10 § i eventuellt ny tryckfrihetsförordning skulle hava den lydelse, som i förevarande memorial betecknats som alternativ I, samt vidare på godkännande av den i memorialet som alternativ II betecknade lydelsen av ifrågavarande paragraf; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat den förra propositionen, sig finna densamma vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Herlitz* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som, under förutsättning att ny tryckfrihetsförordning antages, vill, att 2 kap. 10 § skall hava den lydelse som i konstitutionsutskottets memorial nr 10 under denna paragraf betecknats som alternativ I, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren under angivna förutsättning godkänt den i memorialet som alternativ II betecknade lydelsen av ifrågavarande paragraf.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Herlitz* begärde rösträkning, verkställdes nu votering

Grundlagsändringsförslag ang. revision av riksdagens arbetsformer.

medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 82;

Nej — 33.

Därjämte hade 10 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Sedermera gjordes in fråga om var och en av de tre ytterligare paragrafer, beträffande vilka alternativa förslag förelågo, nämligen 7 kap. 3 §, 12 kap. 5 § och 13 kap. 5 §, propositioner, först på godkännande av den i memorialet som alternativ I betecknade lydelsen av respektive paragraf samt vidare därpå, att paragrafen skulle hava den lydelse, som i memorialet betecknats som alternativ II; och förklarades propositionerna på alla dessa paragrafers godkännande med den som alternativ II betecknade lydelsen vara med övervägande ja besvarad.

Slutligen gjordes propositioner, först på antagande av det vilande förslaget till tryckfrihetsförordning med den lydelse av 2 kap. 10 §, 7 kap. 3 §, 12 kap. 5 § och 13 kap. 5 §, som fastställts genom kammarens föregående beslut, samt vidare på förkastande av nämnda förslag; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkten 12 mom. b.

Det vilande grundlagsändringsförslaget antogs.

*Punkten 13.***Grundlagsändringsförslag ang. revision av riksdagens arbetsformer.**

Denna punkt innehöll ett vid 1948 års lagtima riksdag såsom vilande antaget förslag till ändrad lydelse av §§ 49 mom. 1, 53, 58, 63 mom. 1, 72, 74, 81, 87, 88, 97, 98, 100, 103, 105, 108, 109 och 110 regeringsformen samt §§ 2, 5, 12, 21, 28, 29, 33, 34, 35, 36 mom. 1—5, 38 mom. 1 och 2, 39 mom. 1, 41 mom. 2 och 3, 42 mom. 3, 43, 45 mom. 2, 48, 49, 50, 52, 54, 55, 56, 58, 59, 63, 64, 66, 67, 68, 69, 72, 75, 78 och 80 riksdagsordningen.

Herr HERLITZ: Herr talman! I detta vilande förslag rörande en reform av riksdagens arbetsformer skall jag inte sysselsätta mig med alla de frågor, som där föreligga. Jag skall bara ta fasta på en enda punkt.

Jag skall således inte ta upp den gamla diskussionen, om vi skola ha en höstriksdag eller inte. Inledningsvis vill jag dock med avseende på den tilltänkta höstsessionen tillåta mig den korta reflexionen, att skola vi nu nödvändigt ha en höstsession, synes det mig som om den blivit anordnad så irrationellt som tänkas kan. Det är nämligen, som bekant, meningen att höstsessionens arbetsmaterial skall bestå av propositioner, väckta under våren och sedan bordlagda över sommaren, medan Kungl. Maj:t inte skall annat än i sällsynta undantagsfall få väcka några propositioner vid höstsessionen.

Det förefaller mig ganska märkligt, att då vi nu ändå ha en höstsession, skall hinder föreligga att lägga fram propositioner, föranledda av förhållanden, som då äro aktuella. Å andra sidan förefaller det mig vara en ur många synpunkter egendomlig anordning, att remissinstanser skola pressas med korta remisstider och att departementschefer och tjänstemän i departementen likaledes hårt skola pressas under våren för att få fram — vid sidan om de propositioner, som skola behandlas under våren — propositioner som det inte är större brådska med än att de kunna ligga obehandlade till hösten.

Men det var, herr talman, inte min mening att närmare ta upp till behandling detta ämne, utan jag vill, som jag nämnde, fästa uppmärksamheten vid en enda, men i min tanke utomordentligt väsentlig punkt i förslaget. Jag vill därvid redan från första början betona, att det moment, som jag syftar på, inte är en nödvändig konsekvens av att vi anordna höstsessioner.

Vad jag syftar på är en anordning som jag inte vet vad vi skola sätta för etikett på, nämligen att riksdagsarbetet skall sluta på en bestämd tidpunkt — skola vi kalla det för riksdagens halshuggning, eller skola vi kalla det för att sätta mun-

Grundlagsändringsförslag ang. revision av riksdagens arbetsformer.

läs eller handklovar på riksdagen den 31 maj?

Denna regel, att riksdagsarbetet alltid skall avklippas vid en viss bestämd tidpunkt, stämmer på sitt sätt ganska väl överens med vår allmänna vana att reglementera både för vanliga enskilda medborgare och för offentliga befattningshavare; vi bestämma stängningsdags för restaurangerna, tjänstetid för ämbetsmännen och så vidare. Men att ordna en bestämd arbetstid för folkrepresentationen! Jag vill inte göra något kategoriskt påstående, men jag tror inte, att det finns något land i kristenheten som har en regel om att efter en viss tidpunkt folkrepresentationen under alla omständigheter är förhindrad att verka — åtminstone i ett visst hänseende; jag skall återkomma till det i fortsättningen.

För mig är det en alldeles självklar sak, att en folkrepresentation skall vara så beskaffad, att den skall kunna verka när som helst, och den skall kunna vid vilken tidpunkt som helst utveckla alla sina maktbefogenheter. Annars kan den inte vara vad den skall vara, annars kan den inte motsvara de krav, som folket har rätt att ställa på den. Det må vara så, att vi själva här vant oss vid att genom reglementen binda medborgare och tjänstemän, men att fjättra den svenska folkrepresentationen är att beskära själva det svenska folkets handlingsfrihet.

För att se litet närmare på den här saken, vill jag först erinra om att regeln är den, att om vi ha beslutat att uppskjuta behandlingen av några propositioner till höstsessionen — och det är meningen att detta normalt skall ske; det är liksom poängen i hela reformen — är riksdagsarbetet ovägerligen slut den 31 maj klockan 12 på natten, oavsett hur långt vi då hunnit med arbetet.

Finns det då inga möjligheter för oss att fortsätta? Jo, det finns ju möjlighet för riksdagen att besluta om uppskov med ärendenas behandling. Har riksdagen beslutat detta, kan Konungen inkalla riksdagen till session den 1 juni, och arbetet kan då löpa vidare. Men märk väl det fundamentala förhållandet, att

sådant uppskov inte får beslutas med avseende på ärenden, som sammanhånga med statsregleringen. I fråga om statsregleringen är den 31 maj den sista dagen; då skall Sveriges riksdag ha klarat av det bestyret. Vad händer eljest? Jo, enligt regeringsformen skall riket under det efterföljande budgetåret regeras efter den gamla riksstaten, till dess att en ny sådan hinner antagas någon gång i fortsättningen.

Det finns dock en möjlighet att klara situationen, om vi ha slutat den 31 maj utan att ha hunnit med statsregleringen. Konungen kan inkalla en extra session till den 1 juni och då väcka nya propositioner i alla de statsregleringsfrågor, som icke ha hunnit avgöras den 31 maj. Men vi få då vänta till dess Konungen hunnit besluta härom i konselj och till dess de nya propositionerna hunnit tryckas. Märk väl att vi då också — vilket är särskilt viktigt — få lov att respektera en ny motionstid, ty de motioner, som lågo kvar den 31 maj oavgjorda, ha failit under bordet. Vill en motionär få någon av dessa motioner ånyo upptagen, måste han motionera på nytt. Vi få då en sådan där trevlig liten »januariperiod» på 20 dagar, och så komma vi i gång med att behandla riksstaten vid midsommartiden. Så är det ställt.

Nåväl, det finns ett remedium till. Det finns den möjligheten, att man fortsätter med riksdagsarbetet till den 15 juni. Man kan då emellertid ställa frågan: Räcker ens detta? Ja, det är ett spørsmål, som naturligtvis kan diskuteras. Det kan tänkas, att det vissa år kommer att finnas frågor kvar oavgjorda vid denna senare tidpunkt också. Men låt oss framför allt komma ihåg, att om vi — låt oss säga i slutet av maj, då vi se att arbetet inte kan hinnas med före den 31 maj — besluta oss för att skjuta på riksdagsarbetet fjorton dagar till den 15 juni, så kommer detta att gå ut över höstsessionen. Då får någon höstsession inte äga rum! Då falla alla de propositioner, som vi tilläventyrs beslutat skulle ligga över till hösten, under bordet. Vi stå inför det besynnerliga valet att antingen ha höstsession och behandla vad vi då tänkt behandla, eller

Grundlagsändringsförslag ang. revision av riksdagens arbetsformer.

också förlänga vårsessionen för att kunna slutbehandla statsregleringen. Vi få göra det ena eller det andra. Men riksdagen är förbjuden att göra bådadera.

Herr talman! Den väsentliga principiella frågan är för mig: Finns det någon mening i denna fantastiska metod att skriva reglementen för hur riksdagen skall arbeta?

Men om man vill acceptera själva principen, så tvingas man ändå att fråga sig, om det är möjligt att genomföra vad som här föreslås. Märk väl, att det här inte räcker med att konstatera, att det är möjligt så där i genomsnitt och på det hela taget, utan för att vi skola kunna våga oss på detta måste vi ha ett säkert omdöme, att det är möjligt under alla förhållanden och trots vad som än kan inträffa.

Ge våra erfarenheter oss något riktigt stöd för en sådan tro? Faktum är ju att vi ha arbetat här regelbundet fram till slutet av juni månad och ännu längre. Det tyckes mig då såsom ganska underligt att tänka sig att det liksom genom ett trollslag nu skulle bli en helt ny värld. Ursäktligen parallellt, men jag kommer att tänka på värnpliktstidens förkortning. Liksom man i föl på ett drastiskt sätt skar ned värnpliktstiden, vill man nu skära ned arbetstiden för riksdagen. Det är visserligen, för all del, på sätt och vis något sympatiskt i tanken att riksdagen behandlar sig själv på samma sätt som den behandlat officerare och värnpliktiga.

Vad jag nu sagt gäller *normala* förhållanden. Men kom ihåg att det alltid kan inträffa fullständigt extraordinära och oväntade omständigheter. Det kan t. ex. utbryta en tryckeristrejk som försenar riksdagstrycket i slutet av maj. Det kan uppstå oväntade komplikationer både ut i världen och här hemma. Jag erinrar om Jordbrukarbankens krasch år 1929, som kom någon gång i riksdagens elfte timme. Liknande saker kunna hända även nu. Det kan uppstå komplikationer i riksdagen; det kan inträffa både det ena och andra. Skola vi bara vifta bort möjligheten till sådana komplikationer?

Man kan visserligen, som många bruka

göra, svara att allting går ju, bara riksdagen sköter sitt arbete på ett förnuftigt sätt. Det är inte nödvändigt att vi prata så mycket, säger man. Utskotten behöva inte ta det hela så förfärligt noggrant, utan kunna behandla frågorna litet snabbare. Det är, fortsätter man, inte nödvändigt att statsutskottet reser omkring ute i landet för att se på olika anläggningar och på så vis förnöter tiden. Det kan, anser man, arbetas litet snabbare och effektivare.

Ja, naturligtvis kunna vi lägga arbetet på det sättet, allting går ju! Men är det på en dylik grund vi vilja bygga den svenska folkrepresentationens arbete, alltså på en förväntan att riksdagen lojalt, snällt och lydigt skall disciplinera sig på detta sätt i det allmänna intressets tjänst?

Vad är det som skall disciplineras? Det är riksdagsdebatterna! Kom ihåg, mina damer och herrar, att den svenska folkrepresentationen är ganska enastående därutinnan att vi ha privilegiet att tala hur mycket som helst. Vi ha ingen som helst begränsning av vår debattfrihet, vilket man har i de flesta andra länder. Det är särskilt därför som det är så orimligt att denna tanke kommit upp just hos oss. Ni minnas kanske att Kungl. Maj:t i föl logiskt nog föreslog, att det skulle införas möjlighet till debattbegränsning, men vi ha icke ett dylikt stadgande. Vi ha ingen möjlighet att ransnera talandet i slutet av riksdagen. Vi komma då att ställas i den otrevliga situationen att det måste avgöras, vem som skall tillåtas att tala. Det blir en otrevlig och ytterst pinsam dragkamp mellan de talföra och hänsynslösa, som armbåga sig fram, och de lojala, justa och ansvarsmedvetna, som de sista veckorna av riksdagen komma att gå i ständig skräck för att på dem skall falla ansvaret att rikets finansväsen kommer i oordning.

Även om vi kunna klara detta problem, är det rent principiellt något otäckt att ställa riksdagsmännen i denna klara pliktkonflikt. Det kan inte hjälpas, vad man än säger om det överflödiga talandet i riksdagen, att vi äro valda som fol-

Grundlagsändringsförslag ang. revision av riksdagens arbetsformer.

kets representanter och ha till uppgift att tala, att hålla anföranden som för kanske den ene eller andre kunna synas meningslösa, överflödiga, dragande ut på tiden o. s. v. Men det är denna uppgift som vi ha fått av valmännen. Den föreslagna anordningen kommer att ställa oss alla i ett svårt dilemma. Den kommer att tvinga oss att uppoffra denna vår elementära plikt emot valmännen för att det hela skall gå i lås.

Jag kan inte underlåta att säga, att den nya ordningen naturligtvis särskilt kommer att gå ut över oppositionspartierna. Då jag konstaterar detta, tänker jag inte ett ögonblick på att majoritetspartiet här i riksdagen av den anledningen skulle finna förslaget behagligt. Jag tycker tvärtom att man på majoritetshåll skulle vara angelägen att undvika en anordning, som i fortsättningen klarligen kommer att innebära munlås på oppositionen och ökade möjligheter för regeringen att obesett få sina förslag igenom.

Varför skall då hela denna anordning vidtagas? Det första argumentet är — jag hämtar resonemanget ur regeringens proposition om riksdagsarvodena — att den föreslagna anordningen leder till en begränsning av riksdagstiden. Riksdagen kommer inte att vara samlad så länge, vilket ju ser bra ut. Detta är emellertid ett argument som hänför sig till den gamla ordningen med avseende på riksdagsarvodenas beräkning och som helt och hållet förlorar sin slagkraft, då vi gå över till den nya metod för riksdagsmännens avlöning, som regeringen nu föreslagit. Det andra argumentet är att det är så behagligt för oss och önskvärt ur många synpunkter att riksdagsmännen bli lediga på sommaren. Därom vill jag bara säga, att det givetvis är önskvärt och behagligt för många människor att bli lediga under denna tid på året, men jag kan inte anse, att vi med skäl kunna pretendera på att få den förmånen, då så allvarliga olägenheter stå i vägen.

En och annan säger, att vi få pröva oss fram. Det föranleder mig, herr talman, att än en gång understryka allva-

ret i denna fråga. Det kan hända, säger man, att det någon gång kommer att visa sig omöjligt att avsluta riksdagen inom den föreskrivna tiden och att vi då kanske nödgas handla mot grundlagens bud genom att fortsätta arbetet någon dag över den 1 juni. Se vi att detta inte går, så få vi, förklarar man, ändra bestämmelserna.

Detta resonemang visar, att man inte har riktigt klart för sig, vad saken här gäller. Det är inte bara så, att riksdagsordningen ger oss en föreskrift om hur vi skola förhålla oss, utan riksdagsordningen, skriven såsom nu är föreslaget, säger ifrån, att vad som handlas här i denna sal efter den 31 maj klockan 12 på natten är handlingar av ett antal herrar och damer på semester, och handlingar som icke ha den minsta rättsliga betydelse. Det är icke längre den svenska riksdagen som arbetar. Jag kan visserligen inte rannsaka herr talmannens tankar, men jag föreställer mig, att om vi sitta här i plenum klockan 12 på natten den 31 maj och inte ha slutat då, kommer herr talmannen att slå klubban i bordet, om det så är mitt i ett anförande, förklara sammanträdet avslutat och lämna sin stol. Sedan få vi gå vår väg med alla riksdagsfrågorna ramlade under bordet. Det är innebörden i den föreslagna bestämmelsen.

Jag är medveten om att man invänder att jag har råkat haka upp mig på en enda punkt. Men, säger man, det vilande förslaget innehåller så många andra nyttiga ting som det vore synd att uppoffra bara för denna saks skull. Jag vet inte om kammarens ledamöter ha tänkt på i vilken hög grad det i själva verket är möjligt att utan denna grundlagsändrings genomdrivande åstadkomma praktiskt taget allt som åsyftas med förslaget. Låt mig, herr talman, gå igenom detta punkt för punkt för att klargöra, hur oändligt litet som vi skulle förlora genom att låta detta inte tillräckligt genomtänkta förslag falla.

Vi äro intresserade av att ersätta de tillfälliga utskotten med ett allmänt beredningsutskott. Det står oss fritt, när vi vilja, att tillsätta ett enda tillfälligt ut-

Grundlagsändringsförslag ang. revision av riksdagens arbetsformer.

skott i de tre, respektive två, nuvarande utskottens ställe. Det kan göras vilken dag som helst utan grundlagsändring.

Vi önska öka antalet ledamöter i statsutskottet och ytterligare något utskott. Det står redan i vår nuvarande riksdagsordning, att det ankommer på kamrarnas samstämmiga beslut att, när ett utskott anmäler behov av förstärkning av ledamotsantalet, sådan bevilja. Vi kunna nästa år, om vi så önska, utan något hinder välja 30 ledamöter i statsutskottet.

Vi vilja dessutom ha ett tredje lagutskott. Ja, det går inte att kalla det så, men ingenting hindrar oss att tillsätta ett särskilt utskott med den uppgiften.

Det är också uppenbart, att vi kunna anordna höstriksdagar som förr. Kunna vi också, frågar man, genomföra den ordning som många älska, nämligen att skjuta över propositioner från våren till hösten? Ja, det enda hindret hittills för att göra detta har legat däri, att riksdagsarvodena ha utgått för hela den tid under vilken en proposition har varit anhängig hos riksdagen. Att uppskjuta ett ärende under nuvarande förhållanden betyder således att vi tillägga oss arvoden över hela sommaren, och därför har det inte gått för sig. Men nu skall det ju införas årliga riksdagsarvodena, och då finns det intet hinder alls för att besluta uppskov med ett ärendes behandling till höstriksdagen.

En kollega här i riksdagen, som jag resonerade med om denna sak i går, framhöll att jag hade glömt bort ett önskemål: vi skulle inte kunna få genomförd den ändrade regeln angående tiden för propositioners avlämnande. Det är ju den egendomligheten med den nya ordningen, att propositioner hädanefter skola få avlämnas senare än förut. Vi skulle således inte kunna genomföra den reformen, att regeringen skulle få litet längre tid på sig för propositioners avlämnande. Därpå är att svara, att om detta är en olägenhet, så tycker jag nog att en mångfaldig erfarenhet under många år har visat oss regeringens utomordentliga förmåga att övervinna

det hinder som kan tyckas ligga i stadgandet om en viss propositionstid!

Herr talman! Det resonemang, som jag här har fört, leder mig ovillkorligen fram till den slutsatsen, att jag inte kan ge min röst för det föreliggande förslaget. Jag vill emellertid inte framställa ett yrkande om avslag. Riksdagsordningen erbjuder oss tillika en utväg att besluta om uppskov med ett grundlagsärendes behandling till kommande riksdag. Jag kan tänka mig — jag säger ärligt ifrån att jag inte hör till dem — att det kan finnas de som hysa tvekan i denna sak och som skulle vilja se, om vi i vår utan att ha detta damoklessvärd hängande över oss kunna bli färdiga med riksdagsarbetet till den 31 maj. Jag kan tänka mig, att någon skulle kunna känna sig övertygad av denna erfarenhet, fastän det är ett mycket kortsynt resonemang, ty, mina damer och herrar, klara vi oss i år under de utomordentligt gynnsamma förhållanden, som vi ha denna riksdag, utgör detta inte minsta skäl, varför vi skulle klara oss i fortsättningen också. Jag vill emellertid, herr talman, räcka handen till dem som sålunda inte äro färdiga att fatta ett definitivt beslut i dag. Jag vädjar till dem att förena sig med mig i tanken på ett uppskov. Då få vi se, hur det kommer att gå i vår, och sedan få vi ta saken under förnyad prövning vid nästa riksdag. Men jag betonar, herr talman, för att intet missförstånd skall uppkomma, att då jag framställer detta yrkande, gör jag det fastän jag själv definitivt är övertygad om att det icke är möjligt att genomföra vad som i denna punkt föreslås i det vilande grundlagsändringsförslaget.

Jag anhåller alltså, herr talman, att få yrka, att kammaren måtte för sin del besluta uppskov med denna punkts behandling till nästkommande lagtima riksdag.

Herr KARLSSON, GOTTFRID: Herr talman! Vi ha nu av professor Herlitz fått en ingående lektion i vilka verkningar som det vilande förslaget till

Grundlagsändringsförslag ang. revision av riksdagens arbetsformer.

grundlagsändring i fråga om riksdagens arbetsformer skulle komma att få, där-
est det fastställdes.

Det finns ingen anledning för mig att uppta herr Herlitz' svartmålningar till bemötande punkt för punkt. Jag vill bara erinra om att innan det vilande grundlagsändringsförslaget godkändes av förra årets riksdag, hade det varit föremål för en mycket ingående utredning av särskilt tillkallade sakkunniga, vilka voro i fråga om riksdagsarbetet, och vår förvaltning över huvud taget, mycket förfarna män. Resultatet av de sakkunnigas arbete blev, med undantag av någon detalj, det förslag som i fjol framlades för riksdagen. Detta förslag underkastades en grundlig granskning av det särskilda utskottet vid 1948 års riksdag. Redan i fjol gjordes från herr Herlitz' och hans meningsfränders sida energiska ansträngningar för att få till stånd en ändring i förslaget. Efter utförliga debatter antogs dock detta av kamrarna såsom vilande grundlagsändringsförslag.

Herr Herlitz har nu i år hittat på ett nytt argument som jag inte kan minnas anfördes i fjol. Han säger att förslaget innebär att man skulle »sätta munlås» på oppositionens talesmän. Detta påstående är, med förlov sagt, icke korrekt. Ingen har haft någon som helst tanke att genom denna ändring av riksdagens arbetsformer sätta munkorg på vare sig herr Herlitz eller någon annan ledamot av riksdagen. Jag försäkrar att ingen av oss som stödjare förslaget har haft den minsta avsikt att hindra herr Herlitz att tala hur länge han vill i frågor, i vilka han anser det vara angeläget att ge uttryck för sin uppfattning.

Men hela den tid, som det här spörsmålet har varit föremål för behandling av riksdagen, har det funnits en enhällig önskan att försöka få till stånd en sådan ordning, att vi skola slippa hålla på med riksdagsarbetet långt in på sommaren, vilket varit fallet under senare år. Ingen vill att riksdagsarbetet skall fortsätta till långt fram i juli månad.

Nu säger herr Herlitz att det inte blir möjligt att slutföra statsregleringen och

vad därmed sammanhänger till den tidpunkt som fastslagits i det vilande grundlagsförslaget. Om vi bli i tillfälle att arbeta enligt reglerna i förslaget, får erfarenheten ge vid handen, huruvida det är så omöjligt som herr Herlitz söker göra gällande. Han säger att det är något fullständigt orimligt och något unikt i hela den civiliserade världen att en riksdag, för att använda herr Herlitz' eget uttryck, »halshugger sig själv» genom att förklara att efter klockan tolv på natten mellan den 31 maj och 1 juni ha vi inte rättighet att sammanträda längre. Nu har emellertid herr Herlitz själv förklarat, att det finns flera möjligheter för riksdagen att sammanträda efter den tiden, om särskilda förhållanden skulle påkalla det. Det finns till och med flera möjligheter än dem som herr Herlitz talade om, men jag skall inte uppehålla mig vid dem. Den debatt som tidigare har förts i denna sak har på alla punkter varit så grundlig, att några nya skäl nu näppe-
ligen kunna anföras.

Till sist skulle jag bara vilja säga ett par ord om det yrkande, som herr Herlitz slutade sitt anförande med, nämligen att kammaren skulle besluta att uppskjuta avgörandet av detta ärende till nästa lagtima riksdag. Det är klart att vi ha formell rätt att göra det, men då föreligger vid nästa års riksdag samma vilande grundlagsförslag, som ligger på bordet i dag — någon ändring kan ju inte göras i det — och jag förmodar att herr Herlitz då är beredd att ställa det yrkande om förkastande av förslaget, som han nu inte är beredd att framställa. Han säger ju att han för sin del är övertygad om att det är omöjligt att antaga förslaget, och konsekvensen av en sådan förklaring borde ju egentligen vara ett omedelbart yrkande om att det vilande grundlagsförslaget skall förkastas.

Jag tror inte att det finns någon anledning att se så mörkt på den kommande ordningen som herr Herlitz nyss gjorde i sitt anförande. Jag tror att det är klokt, om kammaren i år liksom förra året godtar grundlagsförslaget, och jag

Grundlagsändringsförslag ang. revision av riksdagens arbetsformer.

hemställer därför, herr talman, att kammaren måtte antaga detsamma.

Herr **HERLITZ** (kort genmäle): Herr talman! Herr Gottfrid Karlsson argumenterade på två linjer, och jag kan inte riktigt förstå, hur de kunna förenas. Å ena sidan framhävde han med stor styrka, att ingenting nytt hade framkommit i saken och att vi därför inte hade anledning att frångå vår gamla mening. Å andra sidan strök han med en viss skärpa under att jag här framfört en synpunkt, som jag, enligt vad han funnit, inte framförde i fjol. Jag vet inte hur dessa olika linjer skola kunna förenas. Det tråkiga är emellertid, herr talman, att jag framförde min synpunkt redan i fjol, ehuru jag, för att använda herr Rickard Lindströms ord i en debatt för några dagar sedan, talade med för små bokstäver. Jag skrev nämligen en motion, där jag talade med alldeles för små bokstäver för att det särskilda utskottet skulle uppmärksamma det.

Jag har, herr talman, suttit med pennen i handen för att anteckna eventuella argument emot de farhågor, som jag gett uttryck för. Det finns emellertid ingenting annat antecknat än att herr Gottfrid Karlsson sade, att förslaget ger många möjligheter att sammankalla riksdagen vid särskilda behov. Det veta vi alla, men frågan gäller hur det går med statsregleringen, som skall vara färdig till den 1 juli och som vi få sluta arbeta med den 31 maj.

Herr Gottfrid Karlsson var slutligen ledsn för att jag hade talat om en munkorg, och han försäkrade att han inte hade haft någon tanke på att lägga munkorg på andra. Det är just det jag har velat säga i dag. Det är så många som varit med att besluta i den här saken utan att tänka på vilka konsekvenserna i själva verket äro. Då jag strukit under det, har jag helt friat dem från onda tankar och avsikter.

Herr **ANDRE VICE TALMANNEN**: Herr talman! Herr Karlsson har välta-

ligt och utförligt redogjort för utskottets motiveringar. Det är, som han sade, givet att vi aldrig haft för avsikt att sätta munkorg på oppositionen, men jag har många gånger när jag hört herr Herlitz tala inte kunnat undgå att göra den reflexionen, att han talar för talandets egen skull. Han sade att »vi äro ju komna hit för att tala», och det uppdraget vill han fullgöra. Hans ringa antal valmäns önskan är att han skall tala så mycket som möjligt. Jag tror nu inte att det är den rätta metoden för oppositionen att tala i onödan — åtminstone har den då inga möjligheter att komma igen som majoritet.

Jag vill också erinra om att i engelska underhuset, som ju är en förebildlig institution, är det inte varje ledamots rätt att tala, utan avgörande är om speakern anser att den som begärt ordet har någonting av intresse att anföra. Jag har erinrat om det många gånger förut, och jag vill inte föreslå att vi skola införa den regeln här. Jag tror inte att förslaget skulle lägga något svårare hinder i vägen för den opposition, som finns här i riksdagen, att tala så länge den vill. Det förekommer inte i vår kammare några tal under en, två eller tre dagar för att dra ut på tiden, men vi kunna vara ganska utförliga ändå. Jag tror att herr Herlitz inom den ram, som utstakades av särskilda utskottet i fjol, eller till den 1 juni, kan hinna med att säga lika mycket som han har sagt under tidigare riksdagar.

Vad den begränsade tiden beträffar, var det inte så förfärligt länge sedan riksdagsarvodet upphörde att utgå den 1 juni eller tidigare, och då gick det mycket bra att sluta. Häremot invänder man, att det är mycket mer att arbeta med nu för tiden. I år hinna vi dock förmodligen bli färdiga till den 1 juni med budgetarbetet. Herr Herlitz kan ju tala med statsministern om den saken. Det hela beror i hög grad på regeringen, och den proposition, som antogs i fjol, får väl sägas innebära en uppgörelse mellan riksdagen och regeringen om att försöka förkorta tiden för riksdagens arbete. Jag ser att herrar Herlitz och Nordenson skratta, men jag tror under alla förhållanden att

Grundlagsändringsförslag ang. revision av riksdagens arbetsformer.

regeringen gör sitt bästa i ett sådant här fall, när den är tvungen.

Vad skall man göra, om den 1 juli kommer och man inte har någon budget? Den saken kommer säkerligen riksdagen att klara av. Herr talmannen bad mig meddela, att båda talmännen voro mycket betänksamma inför förslaget. Jag vill dock tillägga att talmanskonferensen tämligen enhälligt uttalat sig för att vi i år böra ta konsekvenserna av det beslut vi fattade i fjol.

Jag tror att herr Herlitz målar en ful gubbe på väggen för att kammarens ledamöter skulle få kalla kårar efter ryggen. Jag kände i alla fall icke några kalla kårar. Jag tror att han gjorde saken mycket värre än den är. Han talade om de motioner, som inte hinna behandlas på vårriksdagen och falla under bordet. Jag förmodar att han avsåg budgetmotioner. De skola behandlas under våren. De måste behandlas, och då hinner riksdagen göra det. Riksdagen kan naturligtvis inte vilja underkasta sig vilka begränsningar som helst, men vi ha i alla tider haft mycket ingående bestämmelser om hur riksdagen skall arbeta och på vilka tider den skall göra det eller det, och det är min livliga övertygelse att det går mycket bra, bara riksdagen vill och regeringen vill. Eftersom regeringen och riksdagen ha enat sig om att fatta detta beslut, komma de också att göra sitt bästa för att se till att det kan efterlevas. Vi få lika god tid på oss att föra arbetet i hamn som förut, och herr Herlitz' ängslan behöver inte oroa kammaren alltför mycket.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr DOMÖ: Herr talman! Föreliggande grundlagsförslag får betraktas såsom ett uttryck för riksdagens önskan att försöka på ett bättre sätt ordna sina arbetsformer. Det har varit en rätt allmän uppfattning att det brustit mycket i riksdagens organisation. Naturligtvis finns det brister, men man har väl alltmåra blivit på det klara med att orsaken till svårigheten för riksdagen att

hinna med sitt arbete, och att arbetet hopas vid olika tidpunkter på ett mycket olämpligt sätt, nästan uteslutande är att regeringens propositioner inte framläggas tillräckligt tidigt. Jag har själv suttit i det predikamentet att få forcera fram propositioner, och jag vet att det är svårt, men det är endast att konstatera, att innan vi få en ordning, där propositionerna i god tid ligga på riksdagens bord, få vi inte den förbättring som man avser med det nu föreliggande förslaget.

Vad beträffar det vilande förslaget har det rätt en allmän strävan att åstadkomma förbättringar. Jag noterar med tillfredsställelse att förslaget inrymmer åtskilliga sådana. Jag underkänner dem inte, och jag behöver inte uppehålla mig vid dem, ty de ha framhållits av både herr Herlitz och herr Gottfrid Karlsson. Men man har varit av skilda meningar när det gällt att avgöra till vilka tider riksdagens sessioner skola förläggas. Inom högerpartiet ha vi fasthållit vid att vi skola ha en sammanhängande riksdagsperiod för att inte arbetet skall splittras i onödan eller behöva taga längre tid än som är erforderligt. Majoriteten har stannat för en ordning med två skilda sessioner, en vårsession och en höstsession. Jag är fortfarande av den uppfattningen, att det skulle gå bra att ha en sammanhängande session, om tidpunkten för riksdagens början ändrades. Jag tror inte att det blir möjligt att med den anordning, som man här har kommit fram till, få den lugna arbetstakt och den säkerhet för en tillräckligt ingående bedömning, som krävas för exempelvis budgetarbetet. Jag kan inte heller finna det lämpligt att så att säga halshugga riksdagen vid en viss i lagen bestämd tidpunkt.

Nu säger herr andre vice talmannen, att det inte finns några risker utan att allt kommer att gå bra i läs. Såsom stöd för detta uttalande anför han, att en uppgörelse kunde sägas ha träffats mellan regeringen och riksdagen om att nu skall man verkligen försöka att forcera arbetet. Ja, mina damer och herrar,

Grundlagsändringsförslag ang. revision av riksdagens arbetsformer.

vi ha sett vad det i praktiken har lett till: riksdagen har sällan i början varit så illa försedd med arbetsmaterial som under detta år. I stället för att från början komma i jämn takt ha propositionerna dröjt och kommit klumpvis. Vi stå snart inför påskferierna, och likväl ha vi det mesta arbetet framför oss. Vad resultatet blir av det efter påsk och inför forceringen till den 31 maj, det få vi se. För min del tror jag att förslaget kommer att medföra mycket stora nackdelar.

Herr Herlitz har nu framfört ett förslag att det vilande grundlagsförslaget ånyo skall läggas på bordet. Om majoriteten hyst tveksamhet inför att nu antaga förslaget och man kunde räkna med att majoriteten vid ett kommande tillfälle skulle gå på en annan linje, hade det varit lämpligt med ett uppskov. När det emellertid nu inte tycks finnas något gehör för herr Herlitz' linje, förefaller det mig meningslöst att vi, som ha en annan uppfattning än majoriteten, skola rösta för uppskov.

Jag ber därför i stället, herr talman, att få yrka avslag på det föreliggande förslaget. Med all uppskattning av de förbättringar, som förslaget innehåller, finner jag det i väsentliga delar och framför allt när det gäller placerandet av sessionerna vara av så betänklig innebörd, att jag för min del inte kan vara med och ta ansvaret för detsamma.

Herr HOLMBÄCK: Herr talman! Jag tror att man kan våga säga, att behandlingen av denna fråga vid föregående riksdag skedde i trötthetens tecken. Det var ju så att vi hade den stora debatten om tryckfrihetsförordningen dagen förut, och den debatten hade varit mycket intensiv. Sedan antog man påföljande dag efter debatter, som tillvunno sig mindre intresse, det förslag till revision av riksdagens arbetsformer som nu föreligger till slutligt avgörande.

Jag tror därför för min del att den granskning från kammarens sida av förslaget, som borde ha ägt rum, inte

kom till stånd. Nu är det emellertid så, att grundlagarna föreskriva att ändringar i de fyra grundlagarna inte kunna ske annat än efter två riksdagars beslut. Meningen är att när ändringar i grundlagarna antagits vid en riksdag, man skall ha ett år eller mera på sig för att tänka på saken, så att man inte gör något överilrat. Jag tror att man får ha den synpunkten i tankarna när dagens beslut skall fattas.

De väsentligaste bristerna med de gamla arbetsformerna komma att bestå enligt de nya. Allting hänger ju på att propositionerna inte försenas, och någon inverkan i det hänseendet kunna inte de nya stadgandena ha. Den vid sidan av förseningen av propositionerna viktigaste anledningen till att riksdagsarbetet inte kunnat bli så väl organiserat, har enligt min uppfattning varit den konstruktion, som riksdagsarvodet har haft. Såsom stadgandena om arvodet varit avfattade, tvingas riksdagen att avgöra samtliga ärenden medan den är samlad, och det är därför som vi ha haft de långa riksdagarna, som varat över hela juni och halva juli. Om vi uppskjutit avgörandet i fråga om en enda proposition, skulle staten ha åsamkats stora utgifter genom att arvoden till riksdagens ledamöter skulle löpa under ferien på sommaren fram till den tidpunkt på hösten, då riksdagsarbetet började igen. Det tror jag är grundfelet med de nuvarande reglerna. Det är det som framtvingar forceringen under juni och juli, och det är den forceringen vi vilja undvika. Felet botar man genom att ge riksdagsarvodena en annan konstruktion och införa årsarvoden, så att det inte kostar staten någonting, om riksdagen tar ferier under sommarmånaderna och därigenom uppskjuter behandlingen av de propositioner, med vilkas avgörande det kan anstå. Därigenom undgår man det forcerade arbetet under sommaren, och det är just detta man når med den reform av riksdagsarvodena som nyligen framlagts. Då arvodesfrågan är den viktigaste anledningen till de nuvarande dåliga arbetsförhållandena, förelig-

Grundlagsändringsförslag ang. revision av riksdagens arbetsformer.

ger det inte så stort skäl att nu antaga de nya reglerna om riksdagens arbetsformer.

Om man granskar de föreslagna reglerna mera i detalj, tror jag att man skall finna att de förbättringar, som man kommer att få, äro ganska små. Däremot får man regeln att riksdagsarbetet måste sluta senast den 1 eller 15 juni. Sedan är det inte laglig riksdag längre. Jag tror inte att det finnes ett enda parlament i världen som bundit sina händer så starkt som det svenska parlamentet skulle binda sig, om regeln antages. Den kritik, som herr Herlitz riktade mot de nya bestämmelserna över huvud taget, var mycket hård, och i praktiken komma kanske olägenheterna på många punkter inte att bli så stora som man skulle ha anledning att tro. Men herr Herlitz' kritik är fullständigt riktig, inte minst kritiken mot regeln att riksdagen måste sluta den 1 juni eller senast den 15 juni. För min egen del väckte jag en motion föregående riksdag med anhållan att just den regeln, som jag tyckte var den äventyrligaste, skulle ändras, men det förslaget godtog inte.

Jag tror herr talman, att vi göra klokt i att betänka oss, innan vi definitivt antaga de regler som nu äro föreslagna. För min del kommer jag att rösta med herr Domö. Jag tror att olägenheterna av förslaget bli stora och fördelarna små.

Herr ANDRE VICE TALMANNEN: (kort genmäle): Herr talman! Herr Holmbäck påstod, att vi arbetade i trötthetens tecken i fjol. Det måste jag bestämt bestrida. Jag vill erinra om att vi hade ett särskilt utskott, som tog mycket god tid på sig för att förbereda ärendet och som i stort sett var ganska enigt om förslagets utformning. Så nog ha vi haft tid på oss, och nog har denna hastigt påkommande opposition i år kommit tämligen överraskande.

Herr Holmbäck menade nu att man skulle klara det hela genom en ändring av bestämmelserna om riksdagsarvodet.

Jag vill påpeka att det förslag i den vägen, som nu har framlagts av finansministern, direkt anknyter till de vilande grundlagsbestämmelserna. Det står i propositionen, att »under förutsättning att grundlagsändringarna om riksdagsarbetet antagas», skall riksdagsarvodet utgå på det sätt som finansministern föreslår. Avslå eller uppskjuta vi det vilande grundlagsförslaget, avslå eller uppskjuta vi också den enligt min mening betydelsefulla ändring av riksdagsarvodena, varom förslag ligger på kamrarnas bord.

Herr KARLSSON, GOTTFRID: Herr talman! Herr Herlitz förebrådde mig att jag påstått att han anfört argument som inte förekommit under diskussionen förra året. Han gjorde gällande att han anfört alla sina argument emot antagande av den nya ordningen i den motion, som han väckte i fjol men som vi — såsom orden föllo — inte brydde oss om. Nog brydde vi oss om herr Herlitz' motion alltid, men vid granskningen av det sakliga innehållet funno vi inte att det fanns möjlighet att tillmötesgå herr Herlitz' önskemål.

Mitt yttrande om att det var ett nytt argument, som jag inte hade hört tidigare, avsåg herr Herlitz' påstående, att vi ville sätta munlås på oppositionen. Mot det påståendet vände jag mig med skärpa, ty vi ha aldrig någonsin tänkt att sätta munlås på vare sig herr Herlitz eller någon annan.

Herr WISTRAND: Herr talman! Jag hade inte tänkt att deltaga i denna diskussion, men jag uppkallades av herr andre vice talmannens anförande. Han ansåg att denna diskussion i grund och botten var alldeles onödig, ty vi hade endast att ta konsekvenserna av förra årets beslut. Är inte det en ganska anmärkningsvärd uppfattning om de konstitutionella garantier, som stadgats beträffande antagandet av en grundlagsändring? Skola dessa ha någon mening är det nödvändigt att ägna ett förslag

Grundlagsändringsförslag ang. revision av riksdagens arbetsformer.

en lika allvarlig granskning det andra året som det första. Att vifta bort diskussionen i dag som fämligen onödig är ett uttryck för en uppfattning, som förefaller mig mycket främmande för den svenska konstitutionen.

Herr Herlitz har med stöd av sin erfarenhet och sin sakkunskap gjort en rad anmärkningar mot förslaget och framhållit, hur svårt det blir att genomföra det i praktiken. På det svarar herr andre vice talmannen, att herr Herlitz talar för talets egen skull och emedan hans väljarkår, som är så ringa, fordrar att han skall tala. Då borde herr andre vice talmannen med sitt stora röstunderlag kunna dra konsekvenserna i en annan riktning, men det har inte inträffat. Gentemot herr Herlitz hade andre vice talmannen i själva verket i sitt anförande ingenting annat att säga än att han hyste en livlig övertygelse om att det hela nog klarar sig. Det är en argumentering av sådan art, att om den komme från en talare i det engelska parlamentet, denne inte skulle tillåtas att tala. Enligt herr andre vice talmannens uppgift pläga där underhusledamöter, som icke ha något särskilt att säga och något nytt att komma med, inte få ordet.

Emot herr Herlitz' starka argumentering har herr andre vice talmannen i själva verket inte satt upp någonting annat än sin övertygelse, vilken — för-låt uttrycket — i detta sammanhang förefaller mig vara ett uttryck av ett sömnigt och dåsigtt lättsinne.

Herr ANDRE VICE TALMANNEN: (kort genmäle): Herr talman! När jag talade om att vi skulle ta konsekvenserna av fjolårets beslut avsåg jag, att vi skulle visa att vi menade vad vi gjorde när vi fattade detta beslut.

Herr Wistrand antydde att det var främmande för vår rättsåskådning — eller om det bara var för våra vanor — att inte ta upp grundlagsfrågor till diskussion även andra gången de äro före i riksdagen. Det var enligt hans mening lika naturligt, att man orerade and-

ra gången som första gången om de olika paragraferna. Jag vill gentemot detta säga, att vanan i den svenska riksdagen strängt taget har varit att inte debattera grundlagsfrågor andra gången. Den tid som högern, herr Wistrands eget parti, hade majoritet här i kammaren, var det en regel, att man andra gången bara fattade beslut, och man beslöt praktiskt taget varje gång på samma sätt som man tidigare beslutat.

Herr Wistrand sade vidare, att jag med anledning av herr Herlitz' påpekande, att det skulle bli svårt att genomföra den föreslagna ordningen, hade sagt att herr Herlitz talade till kammarens protokoll för talandets egen skull. Jag vill endast till protokollet anteckna, att när jag talade om herr Herlitz' benägenhet att ofta tala i onödan, rörde det sig om någonting helt annat än det som herr Wistrand hade fått med i den första premisen i sitt anförande.

Herr ANDERSSON, JONES ERIK: Herr talman! Då jag ingenting haft att skaffa med förberedelserna till denna nyordning, hade jag tänkt tåga vid detta tillfälle, men herr Herlitz' domedagspredikan här för den arma kristenheten — för att använda hans egen terminologi — tvingar mig att komma med några reflexioner.

Vad är anledningen till den förkortning av vårsessionen, som har föreslagits? Jo, det är ju ingenting annat än den leda vid allt vad riksdagsarbete heter, som kommer över hela församlingen — herr Herlitz möjligen undantagen och några till — när vi komma fram mot midsommar, och framför allt när arbetet börjar sträcka sig in i juli månad. Det är detta vi ha velat skaka av oss. Vi från jordbrukarhåll inte minst ha ansett, att det här måste bli en annan tingens ordning. Under hösten bedrives arbetet på ett mycket lugnare och behagligare sätt. Det är onaturligt med det arbetschema, som vi nu fått slita under — jag vågar verkligen använda det uttrycket.

Det förslag, som här föreligger om en förkortning av vårsessionen, kan för

Grundlagsändringsförslag ang. revision av riksdagens arbetsformer.

all del ha sina brister. Det är jag fullt medveten om, och man kan tycka att förslaget är ogenomförbart. Det är ju möjligt att vi till och med kapsejsa på kuppen! Jag är emellertid inte fullt så pessimistisk som herr Herlitz i detta stycke. Vi ha ju i alla fall den säkerhetsventilen att tillgripa, att vi kunna skjuta på frågor av icke budgetär natur till en session på höstkanten, då de kunna behandlas i lugn och ro. Då få lagutskotten arbete, och det behöver inte komma några ramaskrin om arbetslöshet från det hållet, som vi annars fått höra. Det kommer säkerligen att bli en jämnare fördelning utskotten emellan än vad fallet har varit under den gamla ordningen.

Det skulle, herr talman, vara mycket att säga i denna fråga, men jag skall inskränka mig till att framhålla, att med litet god vilja och inte minst med en rimlig matning av propositioner från regeringens sida är jag övertygad om att riksdagen kommer att arbeta undan och reda upp det hela så pass hyggligt som man kan begära under förhandenvarande förhållanden.

Jag menar alltså, herr talman, att även om man kan vara i viss mån betänksam, när det gäller förverkligandet av dessa planer, så må vi väl, när vi sagt A, även säga B.

På denna grundval yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Herr OLSSON, KARL JOHAN: Herr talman! I likhet med den föregående talaren hade jag bestämt mig för att inte säga något i denna debatt, eftersom vi ju så utförligt behandlade frågan i fjol. Vad som föranleder mig att ändå begära ordet är att några talare framhållit, att riksdagsarvodena skulle vara den springande punkten i denna fråga. Mot denna uppfattning känner jag ett behov att reagera.

Jag anser inte att riksdagsarvodena varit avgörande för riksdagstidens längd, utan det är helt andra faktorer, som åstadkommit de långa riksdagarna. Jag tror inte att en lösning av riksdagens arvodesfrågor kommer att lösa frå-

gan om riksdagens arbetsformer. Detta hör måhända konstateras, därför att man utanför riksdagen av dylika uttalanden skulle kunna få den uppfattningen, att det är riksdagsmännens egen skuld att riksdagarna ha blivit så uttänjda som de vid vissa tider blivit.

När jag har ordet vill jag i likhet med herr Gottfrid Karlsson med flera framhålla, att alla de synpunkter, som framförts i dag, också framfördes i fjol, således även frågan hur man skall kunna klara budgeten inom den föreslagna arbetstiden. Det är en fråga, som mycket livligt uppmärksammats såväl i som utanför det särskilda utskottet. Jag vill gärna i likhet med den föregående talaren medgiva, att det råder en viss tvekan om huruvida det skall bli möjligt att hinna med budgetarbetet på den korta tid, som nu föreslagits. Å andra sidan stod det klart, att om man över huvud taget skall kunna undvika de långa vårriksdagarna eller sommarrikdagarna, vad vi nu vilja kalla dem, finns ingen annan möjlighet än att sätta en gräns för framläggandet av budgetpropositionerna och för riksdagens behandling av dessa. Om man inte gör det, vinner man inte det åsyftade resultatet.

Att vi trots dessa betänkligheter varit med om denna nya ordning berodde naturligtvis i hög grad på att regeringen, som det ju i första hand kommer an på om budgeten skall bli klar, vågade lägga fram ett förslag därom. Vi resonerade som så, att kan regeringen klara sin del av uppgiften, så nog skall riksdagen klara sin del av den, och den meningen vidhåller jag, herr talman, även i år.

Regeringen har alltså lovat, att den för sin del skall kunna hålla den tid, som är fastställd för budgetpropositionernas framlämnande, och jag är övertygad om att riksdagen skall hinna med sin del av arbetet, ehuru jag väl är medveten om att det kan uppstå vissa svårigheter, vilka naturligtvis skulle bli ännu större om vi här i riksdagen började tillämpa systemet med maratontal. Jag hoppas emellertid att aldrig den svenska riksdagen skall förfalla till någonting sådant.

Grundlagsändringsförslag ang. revision av riksdagens arbetsformer.

Orsaken till de långa riksdagarna är enligt min mening att propositionerna komma för sent, och skall man råda bot på det missförhållande, som härutinnan hittills rått, finns det ingen annan utväg än att gå till roten och försöka få fram propositionerna i tid. Genom det förslag, som vi en gång fattat beslut om, ha vi fått en press på dem som skola färdigställa och lämna fram propositionerna. De ha fått en tidsfrist sig tillmätt, och det är den första och viktigaste förutsättningen för att vi skola kunna ordna riksdagens arbetsformer på ett ändamålsenligt sätt.

När jag, herr talman, tänker tillbaka på de diskussioner, som fördes i föl i denna fråga, tycker jag nog att vi med gott samvete även i år kunna göra herr Gottfrid Karlsson sällskap.

Herr ELOWSSON, NILS: Herr talman! Inte bara i riksdagen utan även i tidningarna har det under senare år ideligen klagats över att varken regeringen eller riksdagen varit i stånd att så ordna sina arbetsformer, att arbetet kunnat sluta i rätten tid utan pågått till långt in på sommaren. Åtminstone för oss inom arbetarpartiet är det förvånande, att man nu, när regeringen å sin sida och majoriteten i riksdagen likaså äro beredda att vidtaga åtgärder för att råda bot på detta missförhållande, skall resa invändningar mot att ett försök göres i den riktningen. Dessa invändningar kunna inte tolkas på annat sätt än att den opposition, som här framträder, faktiskt inte vet vad den vill.

Herr Herlitz gör gällande att vi skulle kunna bli försatta i situationer, som vi inte skulle kunna klara upp. Det påståendet är väl ändå inte riktigt. Han befarar att vi inte skulle kunna klara riksbudgeten inom den bestämda tiden. Om emellertid en eller annan händelse skulle trassla till det hela, så att vi inte kunna klara budgetregleringen före den 31 maj, har ju dock förslaget den säkerhetsventilen, att riksdagen kan inkallas till en extra session, liksom också möjlighet finns att framlägga propositioner

även i budgetfrågor, i händelse det skulle vara till allvarligt men för landet att man inte hunnit med budgetregleringen före den bestämda tidpunkten på våren. Under sådana förhållanden tycker jag att man har säkrat sig för sådana eventualiteter, som skulle kunna ställa oss utan en budget. Det är alltså möjligt att bemästra dessa svårigheter, och när både regering och riksdag ha ansett det möjligt att avsluta budgetarbetet till den 31 maj bör väl åtminstone ett försök göras med denna nya ordning.

Det är klart att om man på oppositionshåll inte är angelägen att få denna ordning, som man så länge tigt om, finns det heller ingen särskild anledning att vi för vår del hålla på förslaget. Men när riksdagen förra året fattat ett beslut i frågan och man inte gärna kan göra gällande att riksdagsarbetet skulle »gå över sta» om vi fatta samma beslut i år, kan jag inte finna att det finns någon anledning att skjuta på avgörandet eller att avslå förslaget.

Herr HERLITZ: Herr talman! Jag tillåter mig att säga några ord till herr andre vice talmannen.

Herr andre vice talmannen var förvånad över denna debatt, eftersom det skulle vara skick och bruk att man inte diskuterar grundlagsfrågor vid det andra tillfälle, då de äro uppe till behandling. Jag är väl medveten om att det i regel inte sker, men det skulle vara orimligt och onaturligt att hävda, att något dylikt inte skulle få förekomma. Vi ha varit med om det många gånger förut. Det är också meningen med anordningen, att ett grundlagsförslag förklaras vilande, att det skall diskuteras en gång till, om nya skäl kommit fram. Jag känner mig sålunda i varje fall för dagen inte riktigt träffad av herr andre vice talmannens anmärkning om för mycket talande från min sida, men vi få väl gemensamt besinna detta vid andra tillfällen.

Sedan vill jag säga, herr talman, att jag verkligen är så funtad, att jag med uppriktigt intresse avvaktat, om under

Grundlagsändringsförslag ang. revision av riksdagens arbetsformer.

debatten några argument skulle framkomma, som voro ägnade att skingra mina betänkligheter. Det låter kanske en smula löjligt, men det hade berett mig en viss trygghet, glädje och tillfredsställelse om så hade varit fallet, ty jag känner uppriktigt talat djup oro för denna blivande halshuggningsprocedur. Men tråkigt nog ha under debatten några sådana argument inte kommit fram. Det är ett förvånande litet antal talare som hyst betänkligheter mot själva principen, det vill säga det förhållandet att vi sätta ett datum för riksdagsarbetets avslutande. Det är ingen från motsidan som reagerat på samma sätt som jag mot denna egendomliga och exempellösa anordning. Resonemangen ha förts ungefär efter den linjen: går det här eller går det inte? Man har haft sina funderingar, om det är praktiskt möjligt att genomföra den nya ordningen. Det må väl vara mig tillåtet att säga, att man därvidlag stannat vid mycket allmänna talesätt.

Herr Jones Erik Andersson förklarade med brösttoner att »det måste gå», och därmed var den saken klar. Jag antecknade vidare hurusom herr Gottfrid Karlsson i en debatt, då riksdagens första kammare överväger vilka arbetsformer den skall ha för framtiden, helt lugnt tryggar sig till det förhållandet, att en kommitté med förfarna män tänkt igenom den saken.

Vissa argument ha emellertid anförts. Herr Jones Erik Andersson sade, att vi ju hade möjligheten att vänta till hösten. Förlåt mig om jag tycker att det är en smula av »goddag yxskaft» som svar på mina betänkligheter, som helt och hållet hänföra sig till statsregleringen, då herr Jones Erik Andersson erinrar om att vi kunna uppskjuta lagfrågorna.

Herr Nils Elowsson sade, att vi inte riktigt veta vad vi vilja. Vi ha så länge tiggat om denna ordning, och då borde vi väl vara belåtna. Jag måste bekänna, att jag inte förstått honom på denna punkt. När har högern någonsin tiggat om att på detta sätt få sätta fängsel på den svenska riksdagen? Det kan jag inte erinra mig.

Herr Nils Elowsson nämnde vidare att vi hade en säkerhetsventil att tillgripa. Men lade kammarens ledamöter märke till att den säkerhetsventil, som herr Elowsson fäste sitt förtroende vid, innebär att en ny session skall inkallas, om inte budgetarbetet hunnits med före den bestämda tiden? Det skall då framläggas nya propositioner och löpa ny motions-tid. Först vid midsommartiden kunna utskotten börja arbetet med dessa propositioner. Märk alltså, att det skall vara nya propositioner i samma frågor, som tidigare tagits upp men som nu måst kastas under bordet. Kan man vara glad åt en sådan ordning, så unnar jag herr Nils Elowsson den glädjen!

Till sist, herr talman, endast ett ord ytterligare till herr Gottfrid Karlsson, som gång på gång kom tillbaka till föreställningen att jag skulle ha anat en vilja att sätta munkorg på kammarens ledamöter. Jag kan bara uttala den förvissningen, att då vi få se det tryckta protokollet skola herr Karlssons känslor ärerigen bli lika lugna och vänliga som vi äro vana vid från hans sida.

Jag har, herr talman, under denna debatt icke kunnat märka, att man från något håll har varit intresserad av den tanke, som jag från början lanserade, nämligen att förevarande ärende skulle uppskjutas till en kommande riksdag. Jag har i stället märkt, att de som äro starkt kritiskt inställda mot det hela liksom naturligtvis de som definitivt valt avslagslinjen icke nu äro beredda att ansluta sig till uppskovslinjen. Under sådana förhållanden skall jag inte hålla på denna linje, utan jag kan ansluta mig till det yrkande om avslag, som nog från början överensstämde med mitt hjärtas mening.

Jag förenar mig alltså med avslagsyrkandet, herr talman!

Herr ELOWSSON, NILS (kort genmäle): Herr talman! Herr Herlitz gjorde gällande att om en ny session skall börja den 1 juni, så falla alla gamla propositioner under bordet och man måste ha nya propositioner. Såvitt jag förstår

Grundlagsändringsförslag ang. revision av riksdagens arbetsformer.

behöver detta inte innebära några större svårigheter. Det behövs ju bara att man ändrar dateringen och gör ett nytt tryck, så är den saken klar. Detsamma gäller om motionerna.

Herr Herlitz utgick emellertid från att det skulle bli det normala, att man inte hann med att få budgeten klar. Men om jag har fattat saken rätt har det väl varit meningen, att denna ordning skulle utgöra undantagsfall. Om dessa olägenheter återkomma kanske en gång vart tionde eller tjugonde år tycker jag inte man skall behöva hysa några betänkligheter på den punkten. Vi på vårt håll utgå i varje fall från att det blir i undantagsfall, som budgetarbetet inte kommer att medhinnas före den fastslagna tidpunkten.

Jag kan inte riktigt förstå, att man nu så plötsligt finner det betänkligt, att man bestämmer en viss tid, då riksdagsarbetet skall vara avslutat. En sådan ha vi ju i realiteten haft tidigare, när riksdagsarvodena utgingo till en viss tidpunkt. Då var det också meningen, att riksdagsarbetet skulle upphöra vid den tidpunkten. Att inte arbetet hann bli slutfört var en sak som nödvändigheten framtvingade. Vi ha tvingats att utsträcka riksdagsarbetet längre och längre, under kriget till långt fram i juli månad. Jag tror dock att vi alla äro angelägna om att slippa denna ordning i fortsättningen. Om vi sätta tidpunkten till den 31 maj ha både riksdagen och regeringen någonting att rätta sig efter, och det betyder dessutom att man kan sätta en verkligt hård press på regeringen att göra vad på den ankommer för att vi skola bli klara med budgetarbetet till denna tidpunkt.

Herr ANDERSSON, ELON: Herr talman! Jag tror inte någon av kammarens ledamöter är beredd att uttala en bestämd övertygelse om att det försök att lösa frågan om riksdagens arbetsformer, som nu föreligger, är det mest idealiska sätt på vilket en sådan lösning skulle kunna vinnas. I varje fall är jag inte beredd att göra det, så mycket mindre

som jag delar den från många håll uttalade meningen, att själva kvintessensen i de besvärligheter, som riksdagen hittills haft att dragas med, mindre beror på riksdagen själv än på omständigheter, som ligga utanför riksdagens domvärjo.

Jag tror således att det kan finnas skäl till ganska stor tveksamhet i fråga om möjligheterna att praktiskt kunna tillämpa de olika detaljerna i det föreliggande förslaget. Det är i varje fall alldeles uppenbart, att om det skall lyckas riksdagen att genomföra de förändringar, som här föreslås, på ett sådant sätt, att inte riksdagens arbetsduglighet allvarligt skall äventyras, kommer det att innebära en mycket stor påfrestning på riksdagens eget sätt att arbeta, men också på regeringens sätt att tillhandahålla riksdagen det arbetsmaterial, som den under den förkortade sessionstiden skall avverka.

När jag emellertid för min del, trots denna mycket starkt kända tveksamhet inför vissa av förslagets detaljer, kommer att rösta för detsamma, är det av följande skäl.

Under många år, i varje fall under de år som jag har haft äran tillhöra denna kammare, har frågan om riksdagens arbetsformer stötts och blötts ur än den ena och än den andra synpunkten. Det har rätt ett allmänt missnöje med rådande förhållanden, och såväl inom som utom riksdagen har man känt det såsom en belastning att riksdagen inte skulle kunna samla sig till ett övervägande rörande de möjligheter, som stå till buds för att förbättra organisationen av riksdagsarbetet.

Efter alla utredningar och efter mycket diskuterande lyckades riksdagen i fjol något så när ena sig om ett förslag till förändrade arbetsformer. Det är möjligt att åtskilliga av kammarens ledamöter vid närmare eftertanke ha kommit underfund med att det i fjol antagna förslaget måhända var betänkligare än det då tedde sig. Men man tycker nog, herr talman, att det skulle vara rätt besynnerligt om riksdagen, sedan den i fjol beslöt sig för att göra en ansträng-

Grundlagsändringsförslag ang. revision av riksdagens arbetsformer.

ning i denna fråga, i år skulle deklarerat att den saknar kraft att genomföra försöket. Det är möjligt att detta försök kommer att slå dåligt ut. I så fall ha riksdagen och säkerligen också det svenska folket anledning att ångra sig och bättra sig. Den möjligheten finns ju, även om det skulle betyda en fyraårsperiod av ineffektivt arbete.

Jag tror att det för riksdagen själv och kanske också för den utomstående opinionens aktning för riksdagens ansträngningar i sina försök att reformera sig själv skulle te sig litet egendomligt, om vi inte nu skulle kunna besluta oss för att genomföra det försök till förbättring i våra arbetsformer, som vi i fjol sökte åstadkomma. Det är väsentligast av denna anledning och således inte på grund av någon brinnande övertygelse om att detta är det bästa och sista ordet, som jag för min del kommer att rösta för förslaget.

Herr **HERLITZ** (kort genmäle): Herr talman! Herr Elon Andersson anförde ett argument, som jag har väntat på under debatten.

Det bör kanske först sägas ifrån till kammarens protokoll, att det inom alla kretsar av riksdagen, oberoende av partier, råder en djup oro inför det föreliggande förslaget, ehuru den kanske inte riktigt kommit fram under denna debatt. Vad jag här har sagt är inte bara min egen mening, utan jag har givit uttryck åt betänkligheter, som äro allmänt förekommande inom riksdagen och — det vågar jag kanske på grund av hörsägner tillägga — även inom regeringen. Det är det faktum jag skulle vilja ha konstaterat här i dag och som vi skola minnas för framtiden.

I detta läge ger herr Elon Andersson, liksom så många andra samtalsvis förut ha gjort, den parollen, som kan uttryckas med Karlfeldts ord, att det i denna situation gäller att »spänna bröstet stramt fast hjärtat darrar». Det gäller att se morsk ut gent emot det svenska folket, att inte låtsas om att vi hysa några bekymmer och betänkligheter. Se vi till

att vi gå vår väg rakt fram, så skall det nog respektera oss.

Jag skulle förmoda att den kalkylen är ganska misslyckad, ty jag tror nog att det svenska folket, i den mån det får del av de invändningar som här rests, ställer sig frågande: Hur i all rimlighets namn kunde riksdagen besluta på detta sätt? Jag är därför inte säker på att resultatet av vår ståndaktighet blir det beräknade. Framför allt är jag säger på att om vi se saken på lång sikt, har den sina allvarliga sidor. Då svårigheterna en gång i tiden inställa sig, kommer folket att göra sina reflexioner om hur vi handlat och resonerat.

Herr **ENGLUND**: Herr talman! Jag hörde i det särskilda utskottet i fjol till dem som togo mycket starkt intryck av herr Ewerlöfs kritik av det här föreliggande förslaget. Jag ansåg att det hade varit ändamålsenligare att välja den form, som började riksdagen på hösten. Jag anslöt mig ändå till slut till det föreliggande förslaget, därför att jag vid ett övervägande av graden av rymlighet i de former, som den nya grundlagen skapade, var övertygad om att det skulle visa sig möjligt att pressa in ett ändamålsenligt riksdagsliv i dem och att pressa praxis i riktning mot den tankegång, som var herr Ewerlöfs.

Vi få ju materialet till budgeten redan i januari månad, och det gäller således för dess vidkommande att bearbeta ett faktiskt i allt förefintligt material. Det allmänna omdömet att vi få propositionerna för sent gäller med andra ord inte statsbudgeten. Visserligen förekommer det ju att vissa propositioner brytas ut ur statsverkspropositionen och avlämnas först senare. Men jag inbillar mig att vi skulle kunna lösa det problemet på det sättet, att den normala budgeten ännu mera än den nuvarande blir en rutinbudget och att de tilläggsbudgeter, som ha blivit normala under senare år, få ett bredare utrymme för att senare inordnas i en följande rutinbudget.

Jag tror således att en inbördes anpassning av de olika delarna i vårt bud-

Grundlagsändringsförslag ang. revision av riksdagens arbetsformer.

getarbete gör det möjligt att ge det nya riksdagsarbetet en sådan form, att väsentliga delar av de erinringar, som herr Herlitz här har gjort, förlora sin giltighet. Jag tror också att det kommer att visa sig ändamålsenligt, att statsutskottet under våren ägnar sig åt en prövning av rutinbudgeten, en allmän omprövning av de ständigt återkommande utgifterna, och att statsutskottet på detta sätt under hösten frigöres för ett budgetarbete, som avser nyprövningen av nya anslagsbehov med tillhörande nya frågeställningar. Jag tycker exempelvis att det vore ytterst ändamålsenligt, att inte värriksdagen tvingas till budgetarbete på den nya skolreformens område, utan att statsutskottet under en höstriksdag får i lugn och ro pröva både de organisatoriska frågeställningar och de anslagsbehov, som kunna komma i fråga i det sammanhanget, och att anslagen till en början få inrymmas i en tilläggsbudget, som sedermera infogas i en fast budget.

Till herr Herlitz skulle jag också vilja säga, att jag vid prövningen av dessa spörsmål, när jag satt i det särskilda utskottet — för det mesta vid väggen — frågade mig, om vi över huvud taget med de nu ifrågasatta grundlagarna komma att vara bundna till ett budgetår, som slutar den 1 juli. Jag tror inte att så är fallet, utan att det är möjligt att, utan att ändra dem, om man skulle vilja det lägga om budgetåret på så sätt, att höstriksdagen kan tagas i anspråk för ett fortsatt budgetarbete.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på antagande av det i förevarande punkt införda vilande grundlagsändringsförslaget samt vidare på förkastande av nämnda förslag; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på förslagets antagande, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Domö* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given

varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som antager det i konstitutionsutskottets memorial nr 10 punkten 13 införda vilande grundlagsändringsförslaget, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, förkastas ifrågavarande förslag.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom upprensning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Herlitz* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 101;

Nej — 22.

Därjämte hade 9 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

På framställning av herr talmannen beslöts att handläggningen av återstående ärenden på föredragningslistan skulle uppskjutas till aftonsammanträdet.

Herr **MANNERSKANTZ** erhöll på begäran ordet och yttrade: Herr talman! Med hänsyn till omfattningen av de ärenden, som avses med Kungl. Maj:ts propositioner nr 116, angående anslag för budgetåret 1949/50 till åtgärder för arbetsmarknadens reglering m. m., nr 153, angående anslag till främjande av bostadsförsörjningen för budgetåret 1949/50 m. m., samt nr 154, angående vissa anslag till civilförsvaret för budgetåret 1949/50 m. m., tillåter jag mig anhålla, att kammaren måtte medgiva utsträckning av tiden för avgivande av motioner i anledning av sagda propositioner till det sammanträde, som infaller näst ef-

ter femton dagar från propositionernas avlämnande.

Denna hemställan bifölls.

Avgåvos och bordlades nedannämnda motioner:

nr 259, av herr *Isaksson* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1949/50 till veterinärinrättningen i Skara m. m.; och

nr 260, av herr *Nilsson, Bror*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående yrkesutbildning inom jordbruk och skogshantering.

Justerades protokollsutdrag för detta sammanträde, varefter kammaren åtskildes kl. 5.11 eftermiddagen.

In fidem
G. H. Berggren.

Onsdagen den 23 mars eftermiddagen.

Kammaren sammanträdde kl. 7.30 eftermiddagen.

Föredrogs konstitutionsutskottets memorial och utlåtande:

nr 11, med förslag till riksdagsstadga; och

nr 12, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om upphävande av vissa för riksdagen gällande valstadgor.

Vad utskottet i dessa betänkanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 6, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1949/50 under sjätte huvudtiteln, avseende anslagen inom kommunikationsdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner.

Punkterna 1—8.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 9.

Ang. allmänna riktlinjer för väkanslagens beräkning.

Under punkten 9 av sjätte huvudtiteln i innevarande års statsverkspro-

position hade Kungl. Maj:t framlagt vissa allmänna synpunkter beträffande beräkningen av väkanslagen för budgetåret 1949/50.

Kungl. Maj:ts förevarande förslag innebar bland annat, att den totala medelsanvisningen å väkanslagen samt å övriga anslag, till den del de skulle avräknas mot automobilskattemedlen, skulle för budgetåret 1949/50 begränsas till i huvudsak samma belopp, som utgjort ramen för motsvarande anslagsberäkning i 1948 års statsverksproposition, nämligen 210 miljoner kronor.

I en inom andra kammaren av herrar *von Seth* och *Boman* i Kieryd väckt motion (II:56) hade hemställts, utom annat, att riksdagen måtte för budgetåret 1949/50 anvisa anslag, som skulle avräknas mot automobilskattemedel, med sammanlagt 225 miljoner kronor.

I en inom andra kammaren av herr *Svensson* i Ljungskile väckt motion (II:247) hade hemställts, utom annat, att de i motionen till 229 miljoner kronor beräknade bilskattemedlen skulle anvisas för landets vägväsende samt att de å väg- och vattenbyggnadsverket belöpande, till 4 miljoner kronor beräknade ökade utgifterna för extra bensinskatt skulle ytterligare anvisas till väg- och vattenbyggnadsverket.

Ang. allmänna riktlinjer för väganslagens beräkning.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten på återopade grunder hemställt, att riksdagen måtte — med avslag å motionerna II: 56 och II: 247, i vad de avsåge det sammanlagda beloppet av de anslag under sjätte huvudtiteln, som skulle avräknas mot automobilskattemedlen — i skrivelse till Kungl. Maj:t giva tillkänna vad utskottet anfört.

I motiveringen hade utskottet yttrat bland annat:

»Utskottet delar departementschefens uppfattning om det ofrånkomliga i att för nästa budgetår i möjligaste mån begränsa utgifterna även på vägväsendets område. Utskottet tillstyrker att den totala medelsanvisningen å väganlagen samt å övriga anslag som skola avräknas mot automobilskattemedlen därvid begränsas till i huvudsak samma belopp som utgjorde ramen för motsvarande anslagsberäkning i 1948 års statsverksproposition, 210 miljoner kronor, samt att överskjutande ordinarie automobilskattemedel ävensom vad som inflyter i form av tillägsskatt tillföras budgetutjämningsfonden. Utskottet vill emellertid understryka departementschefens uttalande att sålunda till budgetutjämningsfonden överförda medel skola framdeles komma vägväsendet till godo.»

Reservation hade avgivits av herrar *Johan Bernhard Johansson, Grånebo, Mannerskantz, Heiding, Sundelin, Svensson* i Grönvik, *Boman* i Kieryd, *Larsson* i Stockholm, *Rubbestad* och *Staxäng*, vilka ansett, att utskottet bort — delvis med bifall till i ämnet väckta motioner — förorda, att ramen för de anslag, som enligt gällande principer skulle avräknas mot automobilskattemedlen, höjdes från i runda tal 210 till 225 miljoner kronor. I enlighet härmed hade reservanterna ansett, att utskottets yttrande bort hava den ändrade lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte — i anledning av vad departementschefen under förevarande punkt anfört samt motionerna II: 56 och II: 247, i vad de

avsåge det sammanlagda beloppet av de anslag under sjätte huvudtiteln, som skulle avräknas mot automobilskattemedlen — i skrivelse till Kungl. Maj:t giva tillkänna vad utskottet i det av reservanterna förordade yttrandet anfört.

Herr **JOHANSSON, JOHAN BERNHARD**: Herr talman! Som framgår av detta statsutskottsutlåtande, har det väckts en mängd motioner vid denna riksdag med yrkanden om betydligt ökade anslag på olika poster till vägväsendets utbyggnad och förbättring. Det är också förklarligt, att så har skett, ty vägväsendet har under åtskilliga år varit knapphändigt tillgodosett, och i dagens läge kan man säga, att standarden på vägarna är betydligt lägre än vad den borde vara. Utbyggnaden och underhållet av landets vägväsende har inte kunnat fortgå i den takt, som hade varit önskvärd för att bibehålla tidigare uppnådd standard. Orsaken är den krigsperiod, som vi ha genomlevat, men man hade ju hoppats, att nu efter krigets slut skulle åter en uppryckning och upprustning verkligen komma till stånd.

I den reservation, som har bilagts utskottets utlåtande, ha vi framhållit, att det blivit en tillbakagång på området i förhållande till tiden närmast före kriget, detta icke minst med hänsyn till inträffade prisstegringar. Dock är landets motorfordonsstock nu större än under förkrigstiden. Motortrafiken kräver ett rationellare utnyttjande av våra vägar och ställer ökade krav på slitstyrka hos vägbanorna och bärighet på landsvägsbroarna. Därtill komma de militära skälen. Den ökade utvecklingen på försvarsväsendets område medför en ökad belastning på våra vägar.

Man har således inte verkställt nödvändiga förbättrings- och förstärkningsarbeten. Nu ha, som jag nämnde, i motioner framställts yrkanden om större välvilja och större aktivitet på detta område. När vi reservanter ha haft att ta ställning till alla de olika yrkanden, som ha framställts i motioner och som, om alla bifallits, skulle ha betytt avse-

Ang. allmänna riktlinjer för väganlagens beräkning.

vårt större anslag än vi föreslå i våra reservationer, ha vi fått överväga dels vårt allmänna ekonomiska läge, dels det föreliggande behovet. Inte ens vi reservanter ha kunnat tillmötesgå de motionsvis framställda yrkandena i fullständig omfattning. Kungl. Maj:ts förslag betyder en så avsevärd begränsning, att man måste säga, att om propositionen bifalles, måste det leda till ytterligare standardförsämring. Utskottsmajoriteten har följt Kungl. Maj:t, men vi reservanter ha, som jag nämnde, försökt att komma fram till en lösning, som skulle ge åtskilligt till vägväsendet utan att därför ingripa i det allmänna budgetarbetet.

Automobilskattemedlen — jag talar i detta sammanhang inte om dem, som komma på grund av höjningen av skatten på bensin, utan om de allmänna automobilskattemedlen — ha tidigare alltid ställts till vägväsendets förfogande. I år sker i propositionen för första gången ett avsteg. Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har beräknat automobilskattemedlen till 225 miljoner kronor, men Kungl. Maj:t har där tagit 15 miljoner, som uppenbarligen äro avsedda att tillföras den allmänna budgeten, och nedräknat bilskattemedlen till 210 miljoner kronor.

Åtgärden att beröva vägväsendet dessa 15 miljoner ha vi måst reagera emot. Vi ha för att hålla oss inom en försvarbar ram gått på den linjen, att vi följa väg- och vattenbyggnadsstyrelsens beräkning av bilskattemedlen till 225 miljoner kronor, och föreslå således, att de 15 miljoner, som Kungl. Maj:t tagit bort, åter skola tillföras vägväsendet. Det synes mig vara en mycket angelägen uppgift, att riksdagen hävdar, vad vi under alla år strängt ha hållit på, att bilskattemedlen skola komma vägväsendet till godo, särskilt nu när den allmänna standarden på vägarna har sjunkit så mycket som den har gjort och så många arbeten äro eftersatta, som kräva snabba åtgärder. Det är ju här inte fråga om något så stort belopp. Motionsvis har det yrkats på ännu mer, men vi ha av hänsyn till det ekonomiska läget velat hålla oss inom bilskattemedlens ram och fördela

dessa 15 miljoner på de mest nödvändiga arbetena.

Jag skulle tro, att den standpunkt, som vi där ha intagit, bör vara den riktiga.

När det sedan gäller att fördela detta anslag på de olika vägändamålen, ha vi reservanter valt sådana objekt, där det icke erfordras byggnadstillstånd och som icke äro särskilt arbetskrävande eller fordra särskilt stor materielåtgång. Vi ha speciellt koncentrerat oss på vägbeläggningar. Där ha vi föreslagit en höjning av anslaget med 5 miljoner kronor. Jag vill erinra om att för vägbeläggningar anvisades förra året 25 miljoner kronor, och enligt en uträkning, som vederbörande i Svenska vägföreningen ha låtit verkställa genom sakkunniga ingenjörer, ha dessa vägbeläggningar för 25 miljoner kronor åstadkommit en besparing, som uppskattas till 6 miljoner kronor om året. Således ha de förräntat sig med 24,5 procent. Vi ha haft ingående föredragningar i statsutskottet av chefen för väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, och jag begagnade tillfället att rikta den frågan till honom, om han kunde vitsorda denna Svenska vägföreningens utredning, och det gjorde han. Han bekräftade, att det var riktigt. Dessa vägbeläggningar äro således ekonomiskt fördelaktiga. De spara in på underhållet. Dammbindning i stationssambhällena, vilken är en mycket besvärlig sak, undvikes. Därtill minskas slitaget på gummit och förbrukningen av bensin. Det är således ren affär att ge ökat anslag till vägbeläggningar. Dessa utföras med maskiner, som redan finnas, och kräva inte mycket arbetskraft.

En del av de 15 miljonerna ha vi lagt till förstärkning och förbättring av vägar. Sådant är nödvändigt, innan man kan göra beläggningar, om dessa skola få den rätta standarden. Men därtill krävs inte heller arbetstillstånd, och det går inte åt så mycket arbete eller materiel. I dessa förstärkningsarbeten ingå också vissa förhållningsarbeten, som komma vägväsendet till godo i annat avseende.

Vi ha även tänkt oss en mindre del

Ang. allmänna riktlinjer för vägnslagens beräkning.

av detta anslag använt till byggande av enskilda vägar. Inte heller där tränger man in på arbetsmarknadens område. Byggandet av de enskilda vägarna verkställes av folket i bygden, hemmansägarna och deras söner, på mellantider, när de äro fria från skörden och jordbruksarbetet. Detta görs således på lediga stunder av folk som inte eljest söker sig ut till allmänna arbeten. Det har syntts oss angeläget, att detta också får fullföljas.

Återstoden ha vi lagt på det allmänna vägunderhållet, som kontinuerligt måste bedrivas. Det erfordras inget arbetstillstånd för det. Enligt de uppgifter vi ha fått har under innevarande vinter vägunderhållet ganska avsevärt försämrats. Jag har hört talas om stora bekymmer inom vägförvaltningarna och väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, när det gäller vägunderhållet. Det har varit upprepade tjällossningar under denna barmarksvinter, och det är ganska uppenbart, att det anslag, som är föreslaget, icke kommer att räcka. Det anslag reservanterna föreslå kommer, på grund av att det begränsats genom 15-miljonersramen, säkerligen inte heller att räcka, men det är dock ett tillskott.

Det är således, synes det mig, mycket angeläget, att riksdagen här vill medverka till den förbättring, som kan ske genom ett bifall till reservationen. När det gäller anslagsfrågor, få vi ideligen höra — och det ha vi fått höra tidigare i dag också, då det var fråga om idrottsanslaget, fast det ligger kanske på ett annat plan — att man inte kan höja anslagen, därför att man måste medverka till den ekonomiska balansens återställande. Ja väl, men på detta område uppställer sig spørgmålet: Skada verkligen dessa ökade anslag den ekonomiska balansen? Vägbeläggningar, vägförbättringar och förstärkningsarbeten kräva, som jag sade, endast mindre mängder arbetskraft och materiel. Jag nämnde ju, vilken stor ekonomisk fördel vägbeläggningar medföra och hur de spara gummi och bensin, alltså importerade varor. Den ekonomiska balansen är egentligen förhållandet mellan import

och export, men här röra vi oss på ett område, där utvecklingen i hög grad gagnar transporter av viktiga produkter och de allmänna transporterna samt också verkar besparande på vissa områden.

Jag erinrade om att vi inte ha kunnat biträda alla de motionsvis framförda yrkandena. Bl. a. har det väckts en motion av herr Ragnar Lundqvist om ökat anslag till broar. Jag var mycket angelägen att få en uppgift om hur våra broars tillstånd just nu ter sig. Det var verkligen beklämmande att höra den redogörelsen. Jag vill påminna dem, som voro närvarande häruppe i stora partilokalen, om hur ordföranden i Svenska vägföreningen landshövding Jacobsson erinrade om att myndigheterna måste se mellan fingrarna beträffande hjultrycket. De måste tillåta ett högre hjultryck på broarna än vad de faktiskt borde göra. Att det därigenom kan uppkomma vissa trafikrisker, ha vi också fått belägg för. Chefen för väg- och vattenbyggnadsstyrelsen kunde berätta om ett sådant fall. Det gäller en bro i Dalarna — jag kommer för ögonblicket inte ihåg namnet. Det är en rätt stor bro, och en omnibus med passagerare körde över den. Bussen kom över lyckligt och bra, men strax efter kom en av vägförvaltningens lastbilar, och då rasade bron. Det gick så sakta, att lastbilen nätt och jämt hann över på den sista pelaren, när den sista delen av bron rasade. Det är ett talande exempel, som visar, hur det kan bli för passagerartrafiken i våra omnibussar på landsvägarna. Det gäller att beakta sådana meddelanden. Han kunde omtala, att det finns flera hundra broar i vårt land, som tarva ombyggnad, icke minst med hänsyn till trafiksäkerheten.

Vi reservanter ha inte av de 15 miljonerna kunnat föreslå några medel till höjning av broanslaget. Jag vill tala om detta redan nu. Vi fingo den uppgiften, att det icke meddelas arbetstillstånd för sådant. Vidare kräva dessa arbeten både arbetskraft och framför allt materiel. Men det tillkommer, att därför att byggnadstillstånd icke beviljas, finns det re-

Ang. allmänna riktlinjer för väganslagens beräkning.

serverade medel just på denna punkt. Då ha vi reservanter, för att alldeles säkert kunna hävda, att vi ha fördelat dessa 15 miljoner på de mest nödvändiga, minst arbetskrävande och minst materielkrävande anslagen, där inte särskilt byggnadstillstånd fordras, måst fördela dem på de poster, som jag tidigare har nämnt.

Det är således, synes det mig, mycket angeläget, att riksdagen nu medverkar till en förbättring av vägstandarden. Kommunikationsväsendet i alla dess olika former utgör dock själva grunden för samhällets utveckling, det är underlaget för persontrafik och varutillförsel i olika avseenden. Och vägarna avse ju att tjäna bygden i alla dess olika delar. Transportmedlen äro numera till stor del bilar och andra motorfordon, och det gäller således för befolkningen att kunna utnyttja detta nya transportmedel på det mest effektiva och ur trafiksäkerhetssynpunkt mest betryggande sättet.

Jag lyssnade i förmiddags — jag ber herr Andersson i Rixö, som talar efter mig, att inte ta illa upp, att jag påminner om det; vi förstå varandra så väl — till hur herr Andersson i Rixö, när han motarbetade det högre idrottsanslaget, räknade upp en hel rad av andra områden, som kräva ökade anslag och vidtagande av åtgärder. Bland dessa nämnde herr Andersson i Rixö också vägväsendet. Den ärade talaren gav en nedslående bild av samhällsutvecklingen. Jag skall inte gå in på orsakerna, men det kan väl inte vara på annat sätt än att den ekonomiska politiken har kommit in på vägar — ja, inte sådana vägar, som jag talar om, utan andra vägar — där de anvisade medlen icke tillräckligt gagna det praktiska livets krav. I alldeles särskild grad gäller detta kommunikationerna och vägväsendet.

Jag ber, herr talman, att allvarligt få vädja till kammaren att biträda den manstarka reservation, som har avgivits på denna punkt. Den har inte tillkommit som en demonstration eller förhastat. Den har tillkommit efter en grundlig omprövning och ett bekymrat åhö-

rande av redogörelser för det allvarliga läge, vari vårt vägväsende befinner sig. Och när därtill i alla år bilskattemedlen ha fått användas uteslutande för vägväsendet, synes det oss rättvist och rimligt, att bilskattemedlen i denna tid, när vägstandarden har sjunkit så, också få utnyttjas för vägväsendets behov.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till den av mig m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen.

I detta anförande instämde herr *Tjällgren*.

Herr ANDERSSON, KARL: Herr talman! Det kan inte falla mig in att här ta upp en debatt med statsutskottets ärade ordförande om vägväsendets tillstånd och behov eller om önskemålet att på ett bättre sätt tillgodose och tillfredsställa dessa behov. Vi äro på den punkten fullkomligt eniga, och vi äro eniga inte bara i dag utan ha varit eniga om den saken i många år. Jag vågar tillägga, att åtminstone statsutskottets hela fjärde avdelning är fullkomlig enig om dessa ting. Vad som närmast har föranlett, att vi i år i statsutskottet inte ha kommit till enighet rörande väganlagen, är ju det förhållandet, att i år för första gången den kungl. propositionen inte har räknat med att ta hela den uppskattade bilskatteinkomsten i bruk för vägändamål. Det är därom, som tvisten nu egentligen står, och det är det, som har föranlett reservationen. Det är också det förhållandet, som kommer att bli avgörande för de olika anslagen.

Tidigare år ha vi som regel kunnat bli eniga. Vi ha kunnat räkna om anslagen — höjt på en punkt och sänkt på någon annan — men vi ha i varje fall under de senare åren alltid varit eniga om att begränsa utgifterna för vägväsendet och hålla dem inom bilskattemedlens ram. Det är ju endast de senaste åren som bilskattemedlen ha räckt till för att täcka väggkostnaderna. En hel följd av år under kriget inflöto bilskattemedlen, blott i obetydlig mängd, och anslagen för vägändamål fingo följaktligen täckas

Ang. allmänna riktlinjer för väkanslagens beräkning.

även av andra skattemedel. Men sedan nu bilskattemedlen ha influtit rikligare, ha de varit tillräckliga att täcka anslagen för vägändamål, och det har också varit möjligt att begränsa anslagen inom ramen för dessa medel.

För det kommande budgetåret ha bilskattemedlen uppskattats till 225 miljoner kronor, men departementschefen har endast velat gå med på att 210 miljoner kronor tas i anspråk under budgetåret. Men han har också sagt, att det överskjutande beloppet — det må nu bli 15 miljoner kronor eller mera — ändå skall komma vägväsendet till godo i framtiden. Detta har även statsutskottets majoritet velat understryka, och jag för min del räknar i varje fall med att dessa bilskattemedel förr eller senare komma att tillföras vägväsendet. De som äro ängsliga för att man här skall rubba principerna för bilskattemedlens användning torde således kunna lugna sig, ty dessa medel komma säkerligen att åtgå för avsett ändamål.

Jag vill bara erinra om att vi för en månad sedan vid behandling av tilläggsstaten beviljade ett tilläggsanslag för vägunderhållet med 15 miljoner kronor. Anslaget avsåg alltså innevarande budgetår, men täcktes icke av årets bilskattemedel. Det skulle inte överraska mig, om riksdagen kommer att få ett liknande förslag även för kommande budgetår. Jag vill inte på något sätt rekommendera tilläggsanslagen. Men särskilt när det gäller vägunderhållet torde inte det ordinarie anslaget räcka till, och eftersom underhållet inte helt kan få avstanna, måste man tillgripa tilläggsanslag.

Låt mig sedan gå in på de olika anslagen. På en hel rad av anslagsposterna har det under årens lopp uppstått reservationer. Att vissa vägarbeten icke ha kunnat utföras beror således ytterst inte på anslagens otillräcklighet, utan mera på arbetstillståndsgivningen. Beviljade anslag ha icke kunant utnyttjas, även om de i och för sig ha varit små och otillräckliga, utan det har uppstått reservationer. På väkanslagen finnas nu reservationer, som vid ingången av kommande budgetår kunna uppskattas till över

100 miljoner kronor. Men det är också riktigt, att dessa reservationer inte finnas tillgängliga på alla anslag, och därför anser jag det motiverat, att reservanterna begära ökning på några av de här nämnda anslagen. På exempelvis anslaget för förbättring av vägar finnas inga reservationer, men det är nödvändigt med vissa förarbeten, innan man kan utföra beläggningar. Det måste följaktligen anslås medel till förbättringar om man skall kunna fortsätta arbetet med vägbeläggningarna.

På anslaget till byggande av enskilda vägar finnes däremot en reservation på inte mindre än 8,4 miljoner kronor, och väg- och vattenbyggnadsstyrelsen räknar själv med att endast 4,2 miljoner kronor — således halva beloppet av den kvarstående reservationen — kan förbrukas under det kommande budgetåret. Det föreligger alltså egentligen inga skäl att höja anslaget i fråga om en sådan post, eftersom det där finnes medel tillgängliga.

Med brobyggnadsanslaget förhåller det sig på samma sätt. Reservanterna ha visserligen inte yrkat på någon höjning av anslaget, men det är icke storleken av anslaget i och för sig som hindrar brobyggnaderna. Det har varit arbetstillståndsgivningen som har stoppat upp här som på så många andra områden.

Det är inte på någon punkt ovilja mot att ge högre anslag för vägändamål som har varit avgörande för mig, utan mitt ställningstagande till denna fråga liksom till en rad övriga frågor under denna riksdag har uteslutande berott på ekonomiska synpunkter. Jag har således kommit till det resultatet, att trots mycket stora behov, inte minst på vägväsendets område, finns det ett intresse som överskuggar allt — det stora intresset för hela svenska folket att vi kunna föra en ekonomisk politik som gör det möjligt för oss att hålla den ekonomiska balansen, som vi nu hoppas ha uppnått, och bevara den svenska kronans värde.

Herr J. B. Johansson var ett ögonblick inne på den ekonomiska balansen, och han gjorde gällande, att den bestod i

Ang. allmänna riktlinjer för vägnslagens beräkning.

en balans mellan import och export. Men, herr J. B. Johansson, det är bara en sida av den ekonomiska balansen, nämligen den handelspolitiska sidan. Det är emellertid lika viktigt för den samhällsekonomiska balansen, att det också finns en balans mellan tillgången på varor och tjänster och köpkraften. Det är det som nu är avgörande för mig, och jag skulle tro, att det även varit avgörande, när regeringen har förelagt riksdagen detta förslag om så väsentligt nedskurna anslag.

Vad det nu i första hand gäller och vad som är viktigare än varje ökning av anslagen på dessa punkter är, att det kan bli en lättnad i fråga om arbetstillstånd och arbetstillgången. Om herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet hade varit närvarande, skulle jag ha velat rikta en allvarlig och enträgen uppmaning till honom att söka åstadkomma ett bättre sakernas tillstånd när det gäller vårt vägväsen. Detta har varit eftersatt under mycket lång tid, det råder inga delade meningar om den saken. Men nu är det verkligen på tiden att någonting blir gjort här. Därför skulle jag vilja vädja till kommunikationsministern, att han söker i första hand få i gång arbeten för de anslag som finnas, men också söker utverka högre anslag för de arbeten, som ha blivit eftersatta under så lång tid.

Jag tror inte att det tjänar mycket till att ytterligare gå in mera på de olika anslagsposterna. Vad saken egentligen gäller är, om riksdagen vill besluta, att 210 miljoner kronor skall vara gränsen när det gäller bilskattemedlen för vägändamål, eller om denna gräns skall höjas till 225 miljoner kronor. Det är kardinalfrågan. Sedan blir det andra en avvägningsfråga. Kommer riksdagen att stanna vid 210 miljoner kronor, finns det helt enkelt inte plats för de anslagshöjningar, som reservanterna begära på de olika punkterna. I årets sjätte huvudtitel finns nämligen ingenting att pruta på och ingenting att ta av. Skall det över huvud taget bli fråga om anslagshöjningar, måste också den ekonomiska ramen för bilskattemedlen vidgas. Där-

för blir det en fråga om 210 eller 225 miljoner kronor.

Oaktat jag gärna skulle ha sett, att högre anslag för vägväsendet hade kunnat utgå på en hel rad punkter, nödgas jag i det ekonomiska läge, som vi nu befinna oss i, förorda statsutskottets förslag, som ju här innebär en tillstyrkan av den kungl. propositionen.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr HEIDING: Herr talman! Vi kunna vara överens om att en överbalansering av budgeten under nuvarande förhållanden kan vara nödvändig, men om denna ovillkorligen skall stanna vid den summa som statsrådet och chefen för finansdepartementet har föreslagit, kan man ha delade meningar om. Det kan bli en dålig sparsamhet att låta vägarna vara i det skick som de nu befinna sig i. En ledare för den 22 februari har en tidning rubricerat »Våra usla vägar». Längre ned framställes den frågan: »Ha vi råd att avstå från goda vägar?» Samma fråga kan man ställa nu. Det kommer surt efter, om underhåll och förbättringsarbeten eftersätts. De ordinarie automobilskattemedlen böra komma vägväsendet till godo. Det belopp om 210 miljoner kronor, som beräknas inflyta genom tilläggsskatten på bensin och brännolja, kan det vara tillräckligt att använda för överbalansering av budgeten. Om de ordinarie bilskattemedlen i sin helhet få tagas i anspråk för vägväsendet, kunna anslagen höjas på vissa punkter.

Till vägunderhållet föreslår departementschefen ett belopp av 138 miljoner kronor. Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen hade hemställt, att beloppet skulle sättas till 155 miljoner kronor. Nedskärningen blir således alldeles för stor, och det måste leda till att standarden i fråga om vägunderhållet inte kan bli så hög som behöves. Såsom statsutskottets ärade ordförande framhöll, har det under den gångna vintern inte varit så mycket snö som vanligt, och det gör, att vägunderhållet kanske kommer att bli mycket dyrare än förut. Det blir många

Ang. allmänna riktlinjer för vägnslagens beräkning.

gångar tjällossningsskador och dylikt, och det kostar därför mera än vanligt att laga vägarna. Förslitningen av själva gruslagret blir ju större än under mera snörika år. Visserligen har en del av vintervägunderhållet kunnat sparas, men detta har säkerligen icke på långt när kunnat uppväga merkostnaden på grund av grusvägarnas förslitning. Reservanternas ha här föreslagit en höjning av anslaget med endast 2,6 miljoner kronor. Det är ju inte något stort belopp, men vi vilja inte överskrida den ram av 225 miljoner kronor som vi hade tänkt oss i stället för de föreslagna 210 miljonerna. Därför ha vi stannat vid 2,6 miljoner kronor.

Det är emellertid enligt min mening mest angeläget att det blir någonting åtgjort i fråga om förstärkning och förbättring av vägarna. Kungl. Maj:t har här föreslagit ett belopp av 11,6 miljoner kronor. Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har ansett 20 miljoner kronor vara det minsta belopp som erfordras. Det beräknas ju åtgå 12 miljoner kronor till förarbeten för beläggningar. Om man bara skulle ge 11,6 miljoner kronor, skulle det inte ens räcka till dessa förarbeten, och det skulle inte bli något över till förbättring och förstärkning av vägarna. Då man nu färdas på en del större huvudvägar — de mindre vägarna skall jag inte tala om — har man svårt att tro, att man befinner sig i slutet av 1940-talet. Den ena kurvan avlöser den andra, och vägkanterna äro lösa och dåliga efter de ständiga hyvlingarna. Vägarna bli på detta sätt många gånger livsfarliga. Förr i tiden, när endast hästfordon begagnades på vägarna, voro kraven på dessa icke så stora som nu, då motorfordon av alla slag trafikera vägarna. Man kan säga, att vi på många håll i landet äro minst femtio år efter vår tid, ja, ännu mera i en del fall. Stora lastbilar och bussar få slingra sig fram utan att några egentliga förbättringsarbeten blivit utförda. En raksträcka avlöses i regel av en mycket stark kurva, och när man färdas längs en del vägar, finner man, att det är alldeles omöjligt att hålla god fart på dem.

Då representanter för Svenska vägföreningen höllo föredrag i partilokalen, påvisades vilka brister som vidlåda våra vägar. På en kartskiss visades ett antal vägkurvor, och det överensstämde ungefär med verkliga förhållandet. Det är omöjligt att få förstärkningar och rättningar utförda i nödig omfattning. Jag har flera gånger sagt till om ett par livsfarliga kurvor i min hemort, men det har inte gått att få dem förbättrade, utan de ha fått vara kvar. Det måste säkerligen inträffa någon större olycka, innan någonting blir åtgjort. Motorfordonstrafiken är nu mycket livligare än under förkrigstiden och kommer med all sannolikhet att öka.

Överrevisorerna för statens järnvägar ha uttalat, efter att ha redogjort för driftresultaten vid järnvägarna: »Vad angår persontrafiken är det ett känt förhållande att järnvägarna icke ensamma kunna tillgodose trafikbehoven och att ett stort kompletterande bussnät vuxit upp, vilket spänner över stora delar av såväl järnvägarnas omedelbara trafikområde som där utanför liggande områden. Då man vet, att också busstrafiken kräver och kommer att kräva stationsanordningar av olika slag, måhända i anslutning till järnvägen, vill det synas som om ekonomiska fördelar skulle kunna uppnås genom en närmare samordning av järnvägs- och busstrafiken. I den mån man på detta sätt kan indraga lokaltåg på svagare trafikerade bandelar och överföra trafiken till busslinjer, vilka ändock måste upprätthållas, uppkomma tydligen besparingar i driften.» Vidare anföra överrevisorerna: »En omläggning av trafiken enligt här antydda linjer måste slutligen även ses från trafikanternas synpunkt. Den väsentliga fördel, som kan vinnas genom kretskörning av gods och samordning av persontrafiken med buss och järnväg, synes vara den ökade snabbheten i förbindelserna på längre håll samt, framför allt beträffande godstrafiken, utvidgad direktbefordran från dörr till dörr.» Det är tydligt, att om man skulle följa vad som här förordas, skulle det bli mycket mera trafik på våra vägar.

Ang. allmänna riktlinjer för väganlagens beräkning.

Om vissa lokaltåg inte skulle gå så många gånger som nu och busstrafik och lastbilstrafik skulle sättas in i stället, är det tydligt, att detta kommer att kräva ökat underhåll och framför allt förstärkning och förbättring av vägarna.

Det finnes dold arbetskraft, som under vissa tider av året kan sysselsättas med mindre förbättringsarbeten, och materialåtgången är ringa, i flera fall ingenting att tala om. I reservationen har yrkats på ett med 6,4 miljoner kronor förhöjt anslag till förstärkning och förbättring av vägar. Denna av reservanterna begärda höjning anser jag för min del inte alls för stor. Det är den mest befogade av de höjningar som vi kommit fram till. Förstärkning och förbättring av vägarna är en grundförutsättning för att man skall kunna hårdbelägga vägarna och göra dem så bra som möjligt. Det av oss reservanter föreslagna beloppet är i alla fall 2 miljoner kronor lägre än vad väg- och vattenbyggnadsstyrelsen ansett behövt i detta fall.

Det av departementschefen förordade bidraget på 1,5 miljoner kronor till byggande av enskilda vägar ha vi funnit vara alldeles för knappt tilltaget. Vi ha ansett, att man borde höja beloppet med 1 miljon kronor, så att det skulle komma upp i 2,5 miljoner — väg- och vattenbyggnadsstyrelsen hade begärt 3 miljoner kronor. Här finnas också möjligheter att få arbeten utförda under vissa tider av året utan att behöva ta den ordinarie arbetsstyrkan i anspråk. Visserligen finns ett mindre, odisponerat belopp, men till största delen avser detta beviljade, men icke utbetalade bidrag. Man kan inte säga — såsom herr Andersson i Rixö gjorde — att ett mycket stort belopp finnes reserverat och att man inte skulle behöva någonting ytterligare. Reservanternas förslag är i alla fall 500 000 kronor lägre än vad väg- och vattenbyggnadsstyrelsen begärt.

När det gäller vägbeläggningarna är det ju — såsom förut framhållits — ett mycket stort behov av att fortsätta med dem. Man beräknar, att under åren 1947 och 1948 lades ut beläggningar på 988 km till en kostnad av 30 miljoner kro-

nor, men det återstår mycket långa sträckor som behöva hårdbeläggas. Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har begärt 25 miljoner kronor, men departementschefen har företagit en mycket stor nedprutning och föreslagit att anslaget bestämmas till 15 miljoner kronor. Även om anslaget blir 20 miljoner kronor, vilket vi ha förordat, kommer det att lämna en mycket god förräntning. Det har redan framhållits, att ett anslagsbelopp av 25 miljoner kronor skulle medföra en årlig besparing på 6 miljoner kronor. Innet anslag kan lämna en bättre förräntning än anslaget till vägbeläggningar. Om vägbeläggningarna forceras, kommer det således att snart visa sig i form av minskade utgifter. Vi hade helst önskat, att anslagsbeloppet blivit 25 miljoner kronor, men vi ha ansett att ramen för de anslag, som skola avräknas mot automobilskattemedel, skall bestämmas till 225 miljoner kronor, och därför ha vi i fråga om vägbeläggningsanslaget inte kunnat komma längre än till 20 miljoner kronor.

Utskottets ordförande har redan redogjort för anslaget till byggande av broar. Här finnas en del reservationer, och det är önskvärt att dessa kunna tagas i anspråk och broarna komma i bättre skick. Det är mycket stora brister, som vil låda dem.

Herr Andersson i Rixö ansåg att det belopp på 15 miljoner kronor, som nu inte användes, säkerligen liksom kanske även en del av de bilskattemedel, som gå till budgetutjämningsfonden, framdeles skall komma vägväsendet till godo. Men det är väl inte meningen att man endast skall använda automobilskattemedel för att sätta vårt vägväsende i stånd. Med hänsyn till den ökade motorfordonstrafiken och vägarnas nuvarande standard är det nödvändigt att man tar även andra medel i anspråk. Det riktiga vore att de extra bilskattemedel, som inflyta och som gå till budgetens balansering, i någon utsträckning finge komma vägarna till godo redan under nästa budgetår, men det ha vi inte framställt krav på utan endast yrkat på att få 15 miljoner kronor mera

Ang. allmänna riktlinjer för väganlagens beräkning.

än Kungl. Maj:t föreslagit. Bli vägarna i en framtid hårdbelagda och tar man bort kurvor och breddar vägar och gör dem förstklassiga, få vi mindre årliga omkostnader och spara därigenom en hel del pengar. Det blir då möjligt att de medel, som inflyta i form av automobilskatt, skola räcka till för att hålla vägväsendet i en önskvärd standard och även till återbetalning av de belopp, som nu skulle erfordras för att påskynda nödvändiga förbättringsarbeten.

Herr Karl Andersson vädjade till kommunikationsministern, att han skulle försöka att se till, att så många arbeten som möjligt kunde utföras. Man kan instämma med honom i att det är mycket önskvärt. Jag tror att alla äro överens om att vi måste vidta andra och kraftiga åtgärder för att uppnå bättre förhållanden, men jag har ansett att vi redan i dag böra bevilja de belopp, som reservanterna ha föreslagit på de olika punkterna.

Jag hade kunnat redogöra för vad överrevisorerna för väg- och vattenbyggnadsväsendet ha anfört, men jag skall inte uppehålla tiden därmed, ty vad jag anfört bör vara tillräckligt för att belysa, att det är nödvändigt att vi vidta kraftigare åtgärder än som hittills varit fallet.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen på den föredragna punkten.

Herr LUNDQVIST: Herr talman! Efter att ha lyssnat till de föregående ärade talarna kan man konstatera, att det i varje fall inom riksdagen råder en allmän enighet om att väg- och brobeståndet inom landet för närvarande befinner sig i ett ganska miserabelt skick och att därför energiska åtgärder äro starkt påkallade under den närmaste tiden för att åstadkomma en välbehöfvlig upprustning. Samma uppfattning tycks ju härska även på andra håll. Vad väg- och vattenbyggnadsstyrelsen i det avseendet har anfört talar ett mycket tydligt språk, och vad kommunikationsministern beträffar har han själv i sitt utta-

lande till statsrådsprotokollet på denna punkt anfört följande: »Att synnerligen angelägna behov av investeringar föreligga på detta område och att en fortsatt stagnation i många fall kan komma att förorsaka stora olägenheter för samfärdseln, är ett känt förhållande.» När så pass starka ord användas av ett statsråd i hans uttalande till statsrådsprotokollet, kan man ta för givet att tillståndet inom vägväsendet för närvarande lämnar mycket övrigt att önska och att snara förbättringar äro av nöden. Vad broarna angår, förklarar kommunikationsministern vidare att en allmän höjning av broarnas standard är den för närvarande kanske mest angelägna uppgiften inom vägväsendet. Av väg- och vattenbyggnadsstyrelsens uttalande framgår också att broarnas standard för närvarande på många håll är sådan, att risken för allvarliga katastrofer i samband med broras är påtaglig, om inte kraftåtgärder vidtagas. Att vi alltså stå inför en beklaglig tillbakagång när det gäller vårt vägväsende synes obestridligt.

Jag har, herr talman, redan i remissdebatten tillåtit mig att framhålla den utomordentliga betydelse, som goda kommunikationer ha såväl ekonomiskt som socialt och psykologiskt. Det gäller järnvägarna men också landsvägarna. Jag förstår helt naturligt att vissa investeringsbegränsningar i nuvarande ekonomiska läge äro nödvändiga även i fråga om kommunikationsväsendet. Enligt mitt sätt att se kan det emellertid komma att stå vårt land mycket dyrt, om vi nu driva sparsamheten på detta område alltför långt. Det gäller ju här investeringar, som äro av avgjort produktiv karaktär.

Med den allmänna inställningen till kommunikationsväsendet, som jag alltså har, har jag tillåtit mig att tillsammans med några av kammarens ledamöter väcka två motioner, som direkt röra sjätte huvudtiteln, den ena, nr 55, i syfte att få till stånd ett reservationsanslag på 5 miljoner kronor för byggande av broar och den andra, nr 56, i syfte att få till stånd en höjning av anslaget till vägbe-

Ang. allmänna riktlinjer för väganlagens beräkning.

läggningar från 15 till 20 miljoner kronor.

Vad beträffar broanslaget upptar statsutskottets utlåtande inte något yrkande om höjning av det i propositionen föreslagna reservationsanslaget på 100 kronor. Jag har fäst mig vid de uttalanden som gjorts i statsutskottets utlåtande och av de föregående talarna om att det här är fråga inte så mycket om pengar utan i stället om arbets- och byggnadstillstånd. Jag vill gärna tro på dessa uttalanden, men å andra sidan ha motsatta uppgifter lämnats från andra håll. Det är svårt för en utomstående att bedöma, vilka av dessa uttalanden som böra givas vitsord. Kanske ligger det någon sanning i båda uttalandena. Men om det är så, att det inte fordras pengar, och om alla äro överens om att brobeståndet för närvarande är sådant, att det är risk för katastrofer, borde väl alla vilja medverka till att statsmakterna ingripa så att erforderliga arbets- och byggnadstillstånd i tid lämnas och därigenom förhindra att olyckor inträffa. Jag är emellertid för min del inte övertygad om att det finns tillräckliga garantier för att inom rimlig tid de förbättringar verkligen komma till stånd, som böra eller måste vidtagas, om inte riksdagen beviljar ytterligare medel, och därför kommer jag att vid punkten 24, som avser byggande av broar, yrka bifall till min motion i ärendet. Beträffande anslaget till vägbeläggningar under punkten 22 kommer jag att ge min anslutning till den reservation, som har avlämnats av herr J. B. Johansson m. fl.

På den nu föredragna punkten ber jag att få yrka bifall till den av herr J. B. Johansson m. fl. avgivna reservationen.

Herr **SUNDELIN**: Herr talman! Efter vad som tidigare här i debatten anförts av statsutskottets ärade ordförande och herrar Heiding och Lundqvist skulle jag kunna nöja mig med att instämna med dem, men jag vill därutöver anförda några synpunkter.

Det tycks råda en fullkomligt enig mening därom att våra vägar för närvarande befinna sig i ett mycket dåligt skick.

Det har omvittnats från olika håll, och jag tror inte att de vittnesmålen äro överdrivna. Det är nog alldeles säkert så, att vägunderhållet och arbetet med att förbättra våra vägar under senare år ha fått stå tillbaka i alltför hög grad.

Nu råder det inte inom statsutskottet, såvitt jag förstår, någon meningsskiljaktighet på den punkten. Även statsutskottets majoritet har erkänt att brister råda, och utskottets talesman här i dag, herr Andersson i Rixö, har vitsordat det. Där emot är man, såsom herr Andersson framhöll, inte enig om huruvida man skall låta hela det belopp, som beräknas inflyta i form av ordinarie bilskattemedel, komma vägväsendet till godo eller om en del därav skall gå till budgetutjämningsfonden.

Herr Andersson i Rixö sade att det uteslutande är ekonomiska synpunkter som ha förestavat utskottsmajoritetens ställningstagande. Jag förstår att så är förhållandet, men det kan ändock enligt min mening vara tveksamt, huruvida det ur rent ekonomiska synpunkter är försvarligt att i den grad som har skett eftersätta våra vägars underhåll. Herr Andersson i Rixö nästan ställde i utsikt, skulle jag villa säga, att ett motsvarande belopp till det, som nu tages av bilskattemedel till budgetutjämningsfonden, kommande budgetår kanske kommer att beviljas såsom tilläggsanslag till vägväsendet. Om så är förhållandet, undrar jag verkligen om det med hänsyn till strävandena att stabilisera vårt ekonomiska läge är så viktigt att nu ta dessa 15 miljoner kronor från bilskattemedel till budgetutjämningsfonden.

Såsom jag ser saken, är det nödvändigt att man ger åtminstone det belopp som reservanterna ha föreslagit till vägväsendet, och jag ber, herr talman, att med detta korta anförande få yrka bifall till den vid denna punkt fogade reservationen.

Herr **JOHANSSON, JOHAN BERNHARD**: Herr talman! Jag nödgas begära ordet på nytt efter att ha åhört herr Anderssons i Rixö anförande. Han nämnde i början att vi tidigare vid beviljande

Ang. allmänna riktlinjer för väganlagens beräkning.

av anslag till vägarna alltid ha hållit oss inom bilskattemedlens ram och att, i den mån vi på grund av gjorda erfarenheter ha ansett att en annan fördelning mellan de olika väganlagen bort göras, ha vi också gjort en sådan ändrad fördelning men därvid alltid hållit oss inom bilskattemedlens ram. Den uppgiften är riktig. Vi ha både på landsbygden och i städerna — ty bilskattemedlen gå också till städerna — varit så lojala, att vi alltid hållit oss inom bilskattemedlens ram och inskränkt oss till att inom den göra erforderliga justeringar. Men i år ha vi berövats möjligheterna att hålla oss inom bilskattemedlens ram, ty 15 miljoner kronor ha tagits från bilskattemedlen och gå budgetvägen på annat håll. Nu säger herr Andersson att dessa 15 miljoner kronor kunna komma vägväsendet till godo i framtiden, och vi skola därför lugna oss. Vad ha vi för garantier för det? Såsom de finansiella spörsmålen på det statliga området skötas, kunna vi inte känna oss lugna inför herr Karl Anderssons meddelande. Vi hålla bestämt på att den princip, som tidigare har gällt under alla år, nämligen att bilskattemedlen skola gå till vägväsendet, även framdeles skall tillämpas.

Vidare sade herr Andersson att det finns reservationer på över 100 miljoner kronor, men han medgav — ehuru det lät som om det var inom parentes — att det inte var så stora reservationer på de punkter, där vi reserverar ha yrkat på en höjning av anslagen, och han medgav också att på en punkt fanns det inte några reservationer alls. Eftersom denna summa på över 100 miljoner kronor i reservationer återgives i tidningar och på andra håll och det i diskussioner om vägväsendets standard anföres, att det finns så stora reservationer, vill jag här bestämt hävda, att den uppgiften i vissa avseenden är vilseledande, och jag tvingas att lämna en redogörelse för fördelningen av beräknade reservationer vid utgången av budgetåret 1948/49. Det skulle föra för långt att räkna upp alla, men det kan ha sitt intresse att nämna en del.

Herr Andersson i Rixö medgav att bekräftande anslaget till förstärkning och förbättring av vägar finns det inga reservationer alls. Det stämmer med den uppgift som lämnas i propositionen. För vägbeläggningar, där vi ha yrkat ett anslag utöver det av Kungl. Maj:t föreslagna på 5 miljoner kronor, redovisas en reservation på 13,1 miljoner kronor, men vi ha under hand fått uppgift om att det är medel som ännu inte äro uttagna men som komma att gå åt före utgången av budgetåret. Dessa medel avse de arbeten som föranledde förra årets anslag på 25 miljoner kronor till vägbeläggningar. I fråga om anslaget till nyanläggning av bygdevägar finns en mindre reservation, men den lär vara bunden genom beviljade statsbidrag, som ännu icke äro uttagna. Och när det gäller vägunderhållet finnas ju inte några reservationer. Herr Andersson medgav att det till och med på tilläggsstat måst anvisas medel utöver de i statsverkspropositionen upptagna. När man tar del av tabellen på s. 14 i propositionen, kan man i rimlighetens namn inte tala om reservationer till vägväsendet med hänsyn till att där t. ex. finnas upptagna reservationer på anslaget till bidrag till byggande av vägar och gator i städerna på 16,9 miljoner kronor, till byggande och förbättring av vissa för riksförsvaret betydelsefulla vägar och broar på 5 miljoner kronor, till byggande av bro vid Bergnåset på 2,2 miljoner kronor och till byggande av bro vid Hjulsta på 1,9 miljoner kronor. Det är poster som vi inte ha berört i vår reservation. Jag har gjort en liten uträkning och kommit till att från de reserverade beloppen får man draga 96 miljoner kronor, och när det gäller de fyra olika anslagsposter, där vi reserverar kräva höjning, äro såsom jag nyss sade reservationerna bundna. Det är således inte på det sättet att reservationer finnas i den omfattning, som man försöker göra gällande.

Det avgörande är de ekonomiska synpunkterna, säger herr Andersson. Det allt överskuggande intresset är att hålla den ekonomiska balansen. Jag tillät mig

Ang. allmänna riktlinjer för vägenslagens beräkning.

i mitt förra anförande hävda, att sådana åtgärder som vägbeläggningar, vilka förränta sig med 24,5 procent, och vissa andra ändamål, som avses med de anslag som vi berört i reservationen, icke försämra utan stärka den ekonomiska balansen. Det sorgliga med fördelningen av anslagen i budgeten är att man betraktar de olika posterna som om de vore heliga ting, vilka inte få ändras, men det är dock så, att på åtskilliga punkter skulle anslagen kunna komma till en bättre användning och gagna både nutid och framtid bättre, om beloppen ändrades i förhållande till vad som begärts i statsverkspropositionen. Här är det fråga om anslag som gagna kommunikationsväsendet, transporter och samfärdsel i alldeles särskild grad. Herr Heiding hade fullkomligt rätt, när han sade att det är en dålig sparsamhet att spara just på detta område, ty ju lägre standarden sjunker, desto dyrare blir det att åter bringa upp den i en nöjaktig nivå. Det ha vi på landet, lantbrukare och andra, tillräcklig erfarenhet av när det gäller eftersättande av underhåll av byggnader eller täckdiken eller vad det vara må. Ett sådant eftersättande ådrager ägaren en alltmera ökad kostnad, när han sedan skall ta itu därmed. Det billigaste sättet att sköta dessa angelägenheter är att kontinuerligt underhålla och förbättra och därigenom undvika en standardsänkning. När det talas om den ekonomiska balansen och jag i mitt förra anförande tillät mig påpeka att anslag till vägbeläggningar ge en ränta på 24,5 procent, måste man säga att i en riksbudget på över 4 miljarder kronor äro dessa 15 miljoner kronor väl använda pengar, som ge en god ränta, och det bör ligga i allas intresse att rikets finanser så handhavas, att medlen komma till mesta möjliga praktiska nytta utan förlust för det allmänna.

Jag talade i förra anförandet om att vi strävat efter att hålla oss till anslag, som avse ändamål som inte äro mycket materialkrävande och inte i större utsträckning binda arbetskraft, och jag pekade på anslaget till förstärkning och förbättring av vägar. När jag talade om

broanslaget, glömde jag att säga, att ett ökat anslag till förbättring och förstärkning av vägar i viss mån också kommer brobyggandet till godo, ty dessa förstärkningsarbeten avse en hel del mindre broar, som äro av ganska dålig beskaffenhet. Genom ett ökat anslag till vägförbättringar åstadkommer man åtminstone i någon mån även en förbättring av brobeståndet. Jag delar helt och fullt herr Lundqvists synpunkter, att det är en allvarlig historia att vårt brobestånd är så bristfälligt, att det medför risk för trafiken. Hjultrycket särskilt på bus-sar och lastbilar blir allt större. Det sker i det välförstådda ekonomiska intresset att kunna ta större laster och därmed också förbilliga transporterna, men för att detta skall kunna ske utan risk är det av en oerhörd betydelse, att vägar och broar ha en sådan standard, att de kunna bära den tunga trafiken.

Jag måste alljämt vidhålla mitt yrkande. Det är ett mycket blygsamt yrkande med hänsyn till behovet i dagens läge, men det innebär ett bestämt hävdande att bilskattemedlen skola komma vägväsendet till godo enligt de normer, som vi under alla år ha varit fullkomligt ense om men som brutits just i år, när anslagen till vägväsendet räknas ned från 225 till 210 miljoner kronor.

Jag vidhåller, herr talman, mitt yrkande.

Herr FÖRSTE VICE TALMANNEN: Herr talman! Samtliga de talare som här haft ordet ha framhållit angelägenheten av att åtskilligt göres för förbättring av våra vägar, och jag vill inte underlåta att vid detta tillfälle understryka behovet härav. Detta är ju det tillfälle, då det faller sig mest naturligt att påpeka de brister som på många håll förefinnas i det allmänna vägväsendet. Detta har ju varit eftersatt ända sedan kriget bröt ut år 1939. Anslag ha icke funnits i tillräcklig utsträckning, det har inte funnits tillräckligt mycket arbetskraft och materiel, och därför ha vägarna blivit eftersatta. Biltrafiken har ju heller inte haft den omfattning som den hade före

Ang. allmänna riktlinjer för vägnslagens beräkning.

kriget, och det är väl därför som det har kunnat tillåtas att man inte har förbättrat vägarna i samma tempo som före kriget. Men nu, sedan biltrafiken ökat till den omfattning som den nu har, kunna vi inte fortsätta med att låta vägarna förfalla. Exempelvis i min egen hembygd voro förslag till nybyggnader och ombyggnader av vägar utarbetade redan före kriget, men ingenting är ännu åtgjort för förverkligande av förslagen. Vägarna äro ofta mycket krokiga, och det finns kurvor som äro riktiga trafikfällor, ja, de kanske av vissa bedömare skulle karakteriseras som dödsfällor. Olyckor ha också inträffat vid skilda tillfällen, och vad kosta inte dessa olyckor i människoliv, i skador som de resande bli utsatta för och för övrigt i materiella skador? Detta har man inte sökt avhjälpa i den utsträckning som det utan alltför stora kostnader kunde ha varit möjligt att göra.

Jag skall inte gå igenom de olika punkterna, ej heller framhålla önskvärdheten av att vi nu skola bygga stora stråkvägar, ty det är klart att detta inte kan ske i alltför hastig takt, i det ekonomiska läge som nu är rådande, men en förbättring av vägarna under nuvarande skede kan man ha rätt att fordra, i synnerhet sedan bilskattemedlen ha ökat och då det sannolikt är något bättre tillgång på arbetskraft än tidigare; det är ju ändå tillgången på arbetskraft som är det viktigaste när det gäller en förbättring av vägar. Nu medgav herr Andersson i Rixö också beträffande anslaget till förbättring av vägar, att det inte finnes någon reservation utan att pengarna där äro förbrukade. Ja, då är det ju mycket viktigt att man åtminstone på en sådan punkt anvisar tillräckligt med medel, så att man med den arbetskraft som står till förfogande förbättrar vägarna i den utsträckning och i det tempo som det är möjligt. Och här skulle kunna göras åtskilligt. Jag har talat med landshövdingen och med vägdirektören i mitt eget län och frågat om något kan göras till förbättrande av åtskilliga vägar som äro i otillfredsställande skick. Ja, då har det framhållits att man inte har till-

räckligt med pengar och inte ens får göra sådana mindre arbeten, som dock inte skulle sysselsätta några större arbetsstyrkor men som säkerligen skulle bidra till att man kunde hålla standarden på vägarna uppe. Sådant borde väl inte nu vara omöjligt. Jag vet mycket väl, herr Andersson, att man när det gäller anslagen till vägarna liksom när det gäller andra anslag måste företaga en avvägning, men när man nu i stora delar av vårt land inte har gjort något åt vägarna på tio år, då kan man inte låta det vara på det sättet i fortsättningen, utan då måste något göras. Och det skulle inte behövas så många miljoner ytterligare för att man skulle kunna åstadkomma en väsentlig förbättring. Det är naturligtvis också viktigt med förstärkning av broarna, med vägbeläggningar och med många andra åtgärder på detta område, men om detta nu skulle kräva alltför mycken materiel och alltför mycken arbetskraft, så kan det hända att man får gå litet saktare fram på de punkterna. När det gäller den punkt som jag nu har pekat på finns det däremot inte samma skäl att iakttä en sådan försiktighet.

Den inre ekonomiska balans, som herr Andersson också talade om, betyder naturligtvis åtskilligt, men inte tror jag att den hotas av vad som föreslås i reservationen, och skulle det vara så att vi under ett kommande år få större tillgång på arbetskraft, kanske till och med arbetslöshet på vissa orter ute i landet, då skulle man säkert vara glad över att ha tillräckligt med medel på dessa anslag för att kunna sätta i gång arbeten. Och se vi frågan rent samhällsekonomiskt, måste vi väl säga att alltför dåliga vägar äro ekonomiskt tyngande och att en förbättring därvidlag kommer att underlätta trafiken och därigenom även vara nationalekonomiskt försvarbar. Därför bör man inte vara så orolig, om vi skulle gå litet högre med anslagen än vad Kungl. Maj:t har föreslagit, i synnerhet som man inte därigenom skulle rubba budgeten men väl ställa personal till förfogande för arbetet med vägarna när så visar sig behövt.

Ang. allmänna riktlinjer för väganslagens beräkning.

Jag vill därför, herr talman, på den nu föredragna punkten hemställa om bifall till reservationen.

Herr ANDERSSON, KARL: Herr talman! Det var herr J. B. Johansson som föranledde mig att på nytt begära ordet. Jag kan inte underlåta att något beröra ett par anmärkningar som han gjorde.

Han ställde först frågan vad vi ha för garantier för att dessa bilskattemedel i framtiden skola komma vägväsendet till godo. På detta vill jag svara, att vi ju ha den garanti som riksdagen själv utgör; det är ju riksdagen som beviljar anslagen och som själv kan besluta om medlens användning i framtiden. Jag tror att denna garanti bör vara så god som någon, och någon bättre kan jag i varje fall inte hänvisa till.

Herr J. B. Johansson sade också att uppgifterna om reservationerna och deras storlek skulle vara vilseledande. När jag har nämnt dessa reservationer och angivit deras storlek har jag gjort det efter väg- och vattenbyggnadsstyrelsens egna uppgifter, och jag kan ju inte tänka mig att dessa uppgifter äro vilseledande. De stå refererade i propositionen, och den summa som jag har angivit återfinnes på sidan 14. Jag kan nämna ytterligare en gång hur det ligger till med reservationerna. På en av de fyra punkter, där reservanterna ha förordat ökning av anslagen, finns det ingen reservation. Det har sällan funnits någon reservation på anslaget till förstärkning av vägar, ty detta går åt varje år och vill inte räcka till, det känna vi till sedan gammalt. På anslaget till bygdevägarna finns det däremot en reservation, som är dubbelt så stor som den årliga medelförbrukning väg- och vattenbyggnadsstyrelsen räknar med. På beläggningsanslaget finns det vid nästa budgetårs början en reservation på 13,1 miljoner kronor. Tillsammans med stensättningsanslagets reservation på 2,1 miljoner kronor ger detta sammanlagt 15,2 miljoner kronor. Tillsammans med det av utskottet förordade anslaget på 15

miljoner kronor ger detta sammanlagt en summa på 30 miljoner kronor, som kan användas för vägbeläggningar under kommande budgetår. Detta är alltså de siffror vi ha att röra oss med, och jag tycker inte att vi behöva taga upp tiden med att diskutera om klara fakta.

För att ytterligare belysa det verkliga läget rörande vägarna och vägbygandet ber jag att få anföra vad väg- och vattenbyggnadsstyrelsen säger om dessa ting. Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen anför själv enligt referatet i statsverkspropositionen att, såsom utvecklingen varit inom vägväsendet under de senaste åren, varken ökningen i trafikens omfattning eller medelsanvisningarnas storlek blivit avgörande för den takt, i vilken de allmänna vägarna kunnat upprustas och förbättras. I stället har enligt väg- och vattenbyggnadsstyrelsen läget på material- och maskinmarknaden och framför allt på arbetsmarknaden blivit den dirigerande faktorn i fråga om omfattningen av vägförbättringsarbetena. Här har väg- och vattenbyggnadsstyrelsen klart uttalat, att det här egentligen inte gäller så mycket anslagens storlek i och för sig som möjligheterna att utnyttja anslagen, att få arbeten i gång för de anslag som finnas. Det är detta jag har velat påpeka här, att, när det på det sättet under årens lopp har uppstått så stora reservationer, det är angelägnare att se till att få arbetena i gång för att utnyttja dessa reservationer än att bara bevilja nya anslag och hopa reservationer, ty sådant blir ju inte vägväsendet till något egentligt gagn, utan det är ganska meningslöst att fortsätta på det sättet.

Till sist vill jag säga, herr talman, att jag hoppas att vi nu ha kommit till en sådan vändpunkt beträffande våra ekonomiska förhållanden, att det i år skall vara sista gången vi skola behöva behandla väganslagen på detta ganska hårdragna sätt och att vi således framdeles få större tillgång på arbetskraft och arbetsmöjligheter liksom också öka de anslag för vårt vägväsende. Men just för närvarande och så länge vi allttjämt stå och liksom väga i balansen tror jag

Ang. allmänna riktlinjer för väganlagens beräkning.

i alla fall att det är klokast att vi nu följa utskottets förslag och den kungl. propositionen.

Jag vidhåller sålunda, herr talman, mitt yrkande.

Herr **JOHANSSON, JOHAN BERNHARD** (kort genmäle): Herr talman! Herr Andersson i Rixö åberopar väg- och vattenbyggnadsstyrelsens uttalande om att brist på arbetskraft och material etc. är det avgörande för vägarbetenas omfattning, men de meningar han anförde hänföra sig till det allmänna uttalandet om alla slag av vägbyggnader, således även anläggning av ödebygdsvägar, bygdevägar och huvudvägar o. s. v. De fyra punkter där vi ha påyrkat högre anslag äro sådana där vi sedan fördragningen inför utskottet veta att reservationerna äro bundna. Herr Andersson i Rixö åberopar ånyo de 13,1 miljoner kronor som äro reserverade på vägbeläggningsanslaget, men dessa medel äro ju faktiskt redan disponerade genom förberedelser och förberedande arbeten, som hänföra sig till förra årets anslag, ehuru medlen ännu inte ha hunnit utanordnas. Jag vidhåller bestämt att mina uppgifter i dessa avseenden äro riktiga.

Herr **ANDERSSON, ELON**: Herr talman! Det är ett par yttranden av herr Andersson i Rixö som ha uppkallat mig till att begära ordet.

Herr Andersson i Rixö har naturligtvis alldeles rätt i sin reflexion, att den garanti, som riksdagen kan ha för att de nu inbesparade 15 miljonerna kronor i sinom tid komma vägväsendet till godo, ligger hos riksdagen själv. Det är naturligtvis i och för sig alldeles riktigt, men jag skulle vilja framhålla att det kan tänkas att en besparing på 15 miljoner kronor, som göres nu, i framtiden kommer att förorsaka så mycket större kostnader, att de där 15 miljonerna kronor relativt sett äro mindre värda då än de kunna vara i år. Den nödtvungna sparsamhetsepok beträffande vägarnas under-

håll, som inleddes i början av kriget, har faktiskt blivit rätt dyr för vägunderhållet, och om anslagen tagas till alltför knappt just nu finns det risk för att det skall bli på samma sätt i framtiden, d. v. s. en besparing med 15 miljoner kronor nu kan åstadkomma sådana försämringar i vägunderhållet, att ett iståndsättande senare kan komma att kosta avsevärt mer. Jag tror inte man bör glömma bort den synpunkten alldeles, när man resonerar om möjligheterna att sedermera fylla ut den brist, som man av ekonomiska skäl anser sig nödsakad att nu acceptera.

Med den mycket omtalade reservationen på vägbeläggningsanslaget förhåller det sig väl så, att den reservation som man nu tror förefinnas inte är någonting annat än fiktion. Den praxis som väg- och vattenbyggnadsstyrelsen tillämpar beträffande vägbeläggningsarbetena är ju sådan, att de anslag som beviljas det ena året komma till användning det därpå följande. De miljoner, som herr Andersson i Rixö tror finnas reserverade, äro avsedda att användas under vägbeläggningssäsongen 1949 och komma således inte att stå till förfogande under år 1950 för den händelse väg- och vattenbyggnadsstyrelsen skall genomföra det vägbeläggningsprogram som man i fjol började förbereda för genomförande detta år. Herr J. B. Johansson har således rätt i att den reservationen är en fiktion och inte bör åberopas som argument för besparingar på vägbeläggningsanslaget.

På grund av de bestämmelser, med vilka vägbeläggningsanslaget kringgärdades i fjolårsbeslutet, har faktiskt den summa som under innevarande beläggningssäsong kommer att stå till väg- och vattenbyggnadsstyrelsens förfogande för beläggning på landsortsvägar blivit mindre än den var året förut, och jag tror att jag måste vidhålla det uttalande som göres i överrevisorernas berättelse, att det till förhindrande av den utvecklingen, att ett avsevärt lägre belopp skall stå till förfogande för vägbeläggningar på landsbygden, är önskvärt att man under det kommande året kan öka anslagen till vägbeläggningar för att inte takten skall minska. Sedan kan man naturligtvis

Ang. allmänna riktlinjer för väganslagens beräkning.

diskutera huruvida det under nuvarande förhållanden är skäl att minska takten eller inte på grund av de allmänna ekonomiska förutsättningarna, men riksdagen bör vara på det klara med att en begränsning av väganlagen kommer att betyda en ännu långsammare takt i väg-
beläggningsarbetet än som det har varit möjligt att hålla under de gångna åren.

Herr talman! Jag har endast velat anföra dessa reflexioner med anledning av de uppgifter herr Andersson i Rixö lämnade.

Herr statsrådet WIGFORSS: Herr talman! Jag skulle inte ha tagit till orda i den här debatten, om inte kommunikationsministern hade varit förhindrad att vara närvarande på grund av debatten i andra kammaren, och jag kan bara säga att detta är det första verkligt stora anslag, där man måste säga, att om riksdagen här går utöver Kungl. Maj:ts förslag så är det ett verkligt brytande av den linje som vi trodde att vi skulle kunna få en ganska allmän anslutning till.

Jag kan inte förneka att sparsamhet på kort sikt inte alltid är sparsamhet på lång sikt — var och en vet att det förhåller sig så — men den som under de här åren, både under kriget och efter kriget, har fått vara med om att tvingas till en sådan sparsamhet, han vet mycket väl att den kan vara nödvändig. Om man nu skulle mena att det som man försummar i fråga om väganslag nu kan komma att få betalas dyrare senare, så får detta å andra sidan vägas emot hela den stabiliseringspolitik, som — det vågar jag säga — skulle vara omöjlig om alla speciella intressen hade lika starka före-
språkare i riksdagen som vägintrössena ha. Vi skola väl ändå inte glömma att vi ha en irrationell anordning, som säger att ungefär lika mycket som bilskattemedlen ge skall användas för vägarna. Det kan inte vara en rationell avvägning. Det hade ju varit mycket möjligt att vi helt enkelt inte hade kunnat räkna med större belopp än den 15 miljoner kronor lägre summan, och då hade, såvitt jag

förstår, antagligen ingen i denna kam-
mare stått upp och sagt att detta är orimligt och att vi måste ta pengar från annat håll.

Jag vet lika bra som någon annan att alla dessa avvägningsfrågor i viss mån äro subjektiva, och beträffande den avvägning, som regeringen har kommit till efter överläggningar, som — det vågar jag säga — ha varit mycket ingående, har givetvis var och en utanför regeringen rätt att säga att han anser att denna avvägning inte är den bästa, men om man har den gemensamma utgångspunkten, att man inte, om det inte kan visas vara klart nödvändigt, skall gå utöver vad man kallar för den allmänna budgetplan som regeringen har lagt fram, så förefaller det mig som om det icke nu finnes tillräckligt starka skäl för att här följa reservanterna.

Herr JOHANSSON, JOHAN BERNHARD: Herr talman! Herr statsrådet och chefen för kungl. finansdepartementet säger att ett bifall till reservationen skulle innebära ett brytande av stabiliseringspolitiken. Jag hävdar och har tidigare i ett par anföranden hävdat, att utskottet nu vill bryta den tidigare förda politiken i fråga om bilskattemedlen i och med att man vill föra 15 miljoner kronor av dessa medel till budgetutjämningsfonden, vilket inkräktar på vägan-
slagets storlek.

Eftersom herr Andersson i Rixö för en stund sedan yttrade att vi kunna vara lugna för att bilskattemedlen framdeles komma att tillföras vägväsendet, fäste jag mig vid vad herr finansministern nyss sade, att det inte är en rationell ordning att bilskattemedlen helt skola användas till vägarna. Detta uttalande av finansministern innebär inga sådana löften som dem herr Andersson i Rixö gav.

I mitt första anförande, medan statsrådsbänkarna stodo tomma, angav jag åtskilliga synpunkter på vägmedlens användade med hänsyn till den ekonomiska balansen. Jag återopade en sakkunnigutredning, som har verkställts genom

Ang. allmänna riktlinjer för vägnslagens beräkning.

Svenska vägföreningens ingenjörer och vars resultat har bestyrkts genom fördragningar i statsutskottet från väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, och jag försökte påvisa att förra årets anslag på 25 miljoner kronor till vägbeläggningar åstadkom en årlig besparing på vägunderhållet med sex miljoner kronor, vilket innebar en förräntning med $24\frac{1}{2}$ procent. I besparingen ingår en viss beräknad minskning av gummiringsslitage och bensinförbrukning. Både gummi och bensin äro ju importvaror, och man uppnår således en förbättring av handelsbalansen utöver förbättringen ur trafikens synpunkt. Man kan inte hävda annat än att ett eftersättande av vägunderhållet kommer att nödvändiggöra ännu högre anslag i fortsättningen. Det blir dyrare och dyrare att reparera vad som har försummats, ju längre tiden går.

Jag har alltid märkt, att vår nuvarande finansminister har haft ett ganska ljunt intresse för kommunikationsväsendet över huvud taget och särskilt för vägväsendet. Jag erinrar mig t. ex. den debatt, som fördes för några år sedan när det var fråga om införande av högertrafik. Jag vill minnas att finansministern då yttrade något — som jag visserligen nu måste återge med en viss reservation, eftersom jag inte riktigt erinrar mig hur orden föllo — om att anslag till vägar inte ge någon ränta. Faktum är ju att anslag till vägar ge en stor ränta, om man räknar med alla de indirekta fördelar som vinnas genom förbättrade kommunikationer. Förbättrade kommunikationer äro, som jag redan tidigare har understrukit, själva underlaget för samhällets utveckling. Det är därför en angelägenhet av den största betydelse att samfärdseln alltmer underlättas och förbättras.

Herr statsrådet WIGFORSS: Herr talman! Jag vill inte låta det påståendet stå oemotsagt, att jag skulle ha betecknat det som irrationellt att använda automobilskattemedel till vägarna. Vad jag syftade på var den avvägning av anslagen för varje år som följer av att man så

att säga mekaniskt tar den summa som beräknas skola inflyta i automobilskattemedel. En dylik anordning är enligt min mening irrationell. Det behövs väl inte något bättre bevis för riktigheten av denna uppfattning än det faktum, att vi under en följd av år under kriget faktiskt icke kunde hålla oss till dessa siffror, utan måste ta många miljoner från den vanliga budgeten för att rätta till den irrationella ordning som skulle ha uppstått, om vi hade hållit oss till det ursprungliga beräkningssystemet.

Jag har, mycket riktigt, tidigare flera gånger talat om att automobilskattemedlen böra gå till vägväsendet. Jag har gjort det, därför att jag vet, att i längden behöva våra vägar mycket mer pengar, varför jag åtminstone inte på många år har haft någon annan mening än att allt, som tas ut i automobilskatt, också förr eller senare skall tillföras vägväsendet, således även den extraordinarie skatt som vi förra året beslöt. Men detta är inte detsamma som att varje år låta avvägningen ske med ledning av just det årets inkomster i form av automobilskattemedel. Jag tror att avvägningen måste ske ifrån andra synpunkter.

Vidare har herr Johansson i Fredrikslund säkerligen fullständigt misstagit sig i fråga om sitt minne av mitt yttrande om vägnslagen och deras räntabilitet. Jag kan naturligtvis inte nu i detalj erinra mig vad jag egentligen kan ha sagt, men jag vågar påstå, att jag aldrig har kunnat uttala en sådan dumhet som vad herr Johansson här ville göra gällande. Däremot erkänner jag, att jag upprepade gånger har haft en annan mening än herr Johansson i Fredrikslund i olika frågor rörande trafikväsendet, t. ex. i fråga om högertrafiken. Jag vet inte, om det i dag finns många som anse, att vi nu efter kriget skulle ha haft råd till denna omläggning. Min allra senaste kontrovers med herr Johansson i Fredrikslund gällde den påstådda oerhörda kommersiella betydelsen av det planerade storflygfältet, vilket de flesta kanske nu anse höra till en förgången storhetsperiod.

Ang. allmänna riktlinjer för väganslagens beräkning.

Herr ANDERSSON, ELON: Herr talman! Jag har den allra största respekt för det utomordentligt stora allvar, med vilket herr finansministern betraktar den ekonomiska situationen i landet. Jag skulle vara den siste att på något sätt försöka göra gällande, att detta allvar i och för sig är oberättigat. Men även om man beaktar det allvarliga ekonomiska läget, kan det ju kanske finnas intressen, som inte bara äro så specialiserade, som finansministern tror, utan som ha en sådan allmängiltig innebörd, att det kan finnas anledning att överväga, om inte sparsamhet på dessa punkter är mera till skada än nytta. Jag har med vad jag tidigare anfört i denna fråga bara velat fästa uppmärksamheten på att förhållandena på vägväsendets område, att döma av de uttalanden, som ha gjorts från olika håll i år, äro sådana att man med en alltför stark begränsning av anslagen till olika former av vägunderhåll riskerar att åstadkomma skador som kunna bli ganska svåra att bota. Även på kort sikt kunna dessa återverkningar kanske bli mer betydelsefulla än det dock relativt ringa ingrepp i stabiliseringsplanen som en ökning av anslagen på vissa punkter skulle kunna innebära.

I varje fall bör nog riksdagen vara på det klara med att en beskäring av anslagen till vägunderhållet kommer att medföra utomordentligt stora svårigheter då det gäller att bibehålla en åtminstone så pass hjälplig standard på vägarna, att inte ett alltför starkt allmänt missnöje kommer att göra sig gällande. Om riksdagen bagatelliserar denna fara, må det vara riksdagens egen sak. Men jag tror, som sagt, att det här föreligger sådana förhållanden att det kan innebära även vissa kortsiktiga risker att vara alltför sparsam på detta område. Det blir en avvägningsfråga — det har finansministern rätt i — och den avvägningen får riksdagen nu göra. För min del är jag inte helt övertygad om att en avvägning i enlighet med den mycket allvarliga och behjärtansvärda vädjan, som finansministern har framfört, kommer att gagna de gemensamma samhällsintressena.

Herr statsrådet SKÖLD: Herr talman! Jag har under de senaste åren ständigt observerat, hurusom man ifrån många håll har framfört den meningen, att det är nödvändigt att genomföra en stark begränsning av investeringarna. Det är, har man förklarat, ett av våra viktigaste medel för att återvinna den ekonomiska balansen. Denna uppfattning har med stor styrka framförts inte minst från den meningsriktning som herr Elon Andersson representerar.

Nu förnekar visserligen inte herr Elon Andersson, att de anslag, som här föreliggas till avgörande, ha samband med investeringsbegränsningen och därmed med hela den ekonomiska politiken, men han gör gällande, att det här föreligger så speciella omständigheter, att det är nödvändigt att göra ett avsteg från den allmänna regeln. Det må då tillåtas mig, som har fått den mycket obehagliga uppgiften att i praktiken genomföra investeringsbegränsningen, att konstatera, att vad som här har anförts om vägarna i ännu högre grad kan sägas om skolbyggen, sjukhusbyggen, bostadsbyggen och mycket annat. Det är inte riktigt att påstå, att vägväsendet härvidlag skulle stå i en alldeles särskilt behjärtansvärd ställning, så att inga andra områden skulle kunna konkurrera. Det är, fastslår jag, icke på det sättet. Jag har visserligen hört, att man vill göra gällande att en ökning av anslagen till vägväsendet inte skulle ha så stor betydelse, därför att det inte skulle inverka på arbetsmarknaden och våra materialtillgångar på samma sätt som åtskilliga andra investeringar. I det avseendet vill jag bara understryka, att vad som här är det avgörande är icke hur mycket arbetskraft eller material som användes, utan den summa pengar som utbetalas. Denna summa innebär nämligen ett tillskott till köpkraften i landet, en ökning av efterfrågan på varor och därmed ökad spänning mellan tillgång och efterfrågan. Därför måste statsutgifter för vägändamål i fråga om den samhällsekonomiska balansen få precis samma inverkan som vilken annan investeringsutgift som helst som samhället gör.

Ang. allmänna riktlinjer för väganslagens beräkning.

Det är riktigt, att det hade varit bäst, om vi hade haft råd att nu ge ut mer pengar för byggande av vägar, skolor, sjukhus, bostäder o. s. v. Om vi hade kunnat göra det, hade vi antagligen tjänat på det på längre sikt. Men i dagens läge gäller det ju för oss att på kort sikt uppnå och bibehålla en ekonomisk balans, inte minst för att det skall bli möjligt för oss att under denna andhämtningspaus genomföra den produktionsökning som vi behöva. Under sådana förhållanden kan man väl inte med skäl påstå, att vägväsendet befinner sig i en särklass. Jag fäster också uppmärksamheten på att de nedprutningar i kommunikationsväsendets investeringsanslag, som ha gjorts i år, procentuellt icke äro större än genomsnittet för alla investeringsnedskärningar.

Vill man verkligen på allvar vidhålla stabiliseringspolitiken och anser att investeringsbegränsningar äro nödvändiga, kan man enligt min mening icke göra det stora avsteg från regeln som reservanterna här förorda.

Herr **MANNERSKANTZ**: Herr talman! Här finns nog en annan omständighet som herrar statsråd inte ha tagit med i sitt resonemang.

Man kan visserligen tala om den teoretiska ekonomiska balans, som vi måste uppnå, men hänsyn måste också tas till att det här gäller investeringar av helt olika natur. Anslag till vägförstärkningar, vägunderhåll och vägbeläggningar skilja sig ganska mycket ifrån de investeringsändamål, som statsrådet Sköld uppräknade, därigenom att vägarbeten icke kräva svåranskaffat material eller konkurrera med exportindustrien i fråga om arbetskraft. Om vägarbetena läggas så, vilket vägförvaltningarna i stor utsträckning göra, att de utföras under de tider av året, då man annars har svårt att sysselsätta personalen, som inte heller så lätt kan inkopplas i produktionsapparaten i övrigt, bortfaller enligt min uppfattning en stor del av det teoretiska resonemangets om den ekonomiska balansen. Det kan absolut icke vara störande för den nationalekonomiska

balansen, om statsmakterna bevilja de medel som behövas för att vägförvaltningarna skola kunna utföra t. ex. de vägförbättringar som erfordras såsom förberedelse för en kommande vägbeläggning. Arbetskraften inom vägväsendet kommer ju i annat fall bara att gå där sysslolös. Det måste vara felaktigt att så hårt pressa det teoretiska resonemangets om den penningmässiga ekonomiska balansen, att man bortser från alla dessa rent praktiska ting.

Jag har för övrigt inte kunnat underlåta att observera några ganska betydande krav på investeringar för byggnadsändamål som ha framlagts för riksdagen i form av propositioner. Vi ha t. ex. på statsutskottets tredje avdelning i dagarna behandlat ett dylikt anslagsärende som väl torde komma upp inför kammaren nästa vecka. Det gäller ett bygge på över en miljon kronor som har föreslagits utan att saken egentligen varit färdigutredd. Vinsten med detta bygge kan i varje fall inte på något vis jämföras med vad vi skulle vinna genom att anslå ytterligare 1 å 1,5 miljon kronor, eller vad det skulle bli fråga om, till vägar som ge snabb förräntning av det nedlagda kapitalet.

Jag har, herr talman, bara velat framföra dessa synpunkter som komplettering till herr statsrådet Skölds anförande.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen enligt de därunder förekomna yrkandena gjorde propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu ifrågavarande punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Johansson, Johan Bernhard*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Anslag till vägunderhållet. — Anslag till förstärkning och förbättring av vägar.

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 6 punkten 9, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Johansson, Johan Bernhard*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 72;

Nej — 48.

Punkten 10.**Anslag till vägunderhållet.**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Vägunderhållet för budgetåret 1949/50 anvisa ett reservationsanslag av 138 000 000 kronor, att avräknas mot automobilskattemedlen.

I motionerna II: 56, av herrar *von Seth* och *Boman* i Kieryd, samt II: 247, av herr *Svensson* i Ljungskile, hade yrkats, att ifrågavarande anslag skulle uppföras med 153 respektive 143 miljoner kronor.

Utskottet hade i den nu förevarande punkten, under hänvisning till vad under punkten 9 anförts, hemställt, att riksdagen måtte — med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna II: 56 samt II: 247, i vad de avsåge nu ifrågavarande anslag — till Vägunderhållet för budgetåret 1949/50 anvisa ett reservationsanslag av 138 000 000 kronor, att avräknas mot automobilskattemedlen.

Enligt en vid punkten avgiven reservation hade herrar *Johan Bernhard Johansson*, *Gränebo*, *Mannerskantz*, *Heiding*, *Sundelin*, *Svensson* i Grönvik, *Boman* i Kieryd, *Larsson* i Stockholm, *Rubbestad* och *Staxäng* ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte — i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt motionerna II: 56 och II: 247, i vad de avsåge nu ifrågavarande anslag — till Vägunderhållet för budgetåret 1949/50 anvisa ett reservationsanslag av 140 600 000 kronor, att avräknas mot automobilskattemedlen.

Herr **JOHANSSON, JOHAN BERNHARD**: Herr talman! Med hänvisning till av mig tidigare framförda synpunkter ber jag att få yrka bifall till reservationen.

Herr **ANDERSSON, KARL**: Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter ⁴ härmed slutad överläggning gjordes i enlighet med de yrkanden, som därunder framkommit, propositioner, först på bifall till vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 11—15.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 16.**Anslag till förstärkning och förbättring av vägar.**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Förstärkning och förbättring av vägar för budgetåret 1949/50 anvisa ett reservationsanslag av 11 600 000 kronor, att avräknas mot automobilskattemedlen.

I de likalydande motionerna I: 54, av herr *Heiding* m. fl., och II: 59, av herr

Anslag till bidrag till byggande av enskilda vägar.

Werner m. fl., samt i motionen II: 247, av herr *Svensson* i Ljungskile, hade yrkats, att anslaget skulle höjas till 20 miljoner kronor.

Punkterna 17—20.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 21.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten av angivna orsaker hemställt, att riksdagen måtte — med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 54 och II: 59 samt II: 247, sistnämnda motion i vad avsåge nu ifrågavarande anslag — till Förstärkning och förbättring av vägar för budgetåret 1949/50 anvisa ett reservationsanslag av 11 600 000 kronor, att avräknas mot automobilskattemedlen.

Anslag till bidrag till byggande av enskilda vägar.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Bidrag till byggande av enskilda vägar för budgetåret 1949/50 anvisa ett reservationsanslag av 1 500 000 kronor, att avräknas mot automobilskattemedlen.

I de likalydande motionerna I: 85, av herr *Lars Andersson* m. fl., och II: 101, av herr *Jonsson* i Skedsbygd m. fl., samt i motionen II: 247, av herr *Svensson* i Ljungskile, hade yrkats, att ifrågavarande anslag skulle höjas till 3 respektive 2,1 miljoner kronor.

Reservation hade anförts av herrar *Johan Bernhard Johansson*, *Gränebo*, *Mannerskantz*, *Heiding*, *Sundelin*, *Svensson* i Grönvik, *Boman* i Kieryd, *Larsson* i Stockholm, *Rubbestad* och *Staxäng*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte — i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionerna I: 54 och II: 59 samt II: 247, sistnämnda motion i vad avsåge nu förevarande anslag — till Förstärkning och förbättring av vägar för budgetåret 1949/50 anvisa ett reservationsanslag av 18 000 000 kronor, att avräknas mot automobilskattemedlen.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten yttrat:

»Av vad utskottet ovan under punkten 9:o anført framgår, att utskottet icke kan tillstyrka bifall till de motionsvis beträffande förevarande anslag framställda yrkandena. Utskottet hemställer således, att riksdagen må — med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 85 och II: 101 samt II: 247, sistnämnda motion i vad avser nu ifrågavarande anslag — till Bidrag till byggande av enskilda vägar för budgetåret 1949/50 anvisa ett reservationsanslag av 1 500 000 kronor, att avräknas mot automobilskattemedlen.»

Herr **JOHANSSON, JOHAN BERNHARD**: Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till den vid punkten avgivna reservationen.

Herr **ANDERSSON, KARL**: Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets utlåtande.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes enligt föreliggande yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu förevarande punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Reservation hade anmälts av herrar *Johan Bernhard Johansson*, *Gränebo*, *Mannerskantz*, *Heiding*, *Sundelin*, *Svensson* i Grönvik, *Boman* i Kieryd, *Larsson* i Stockholm, *Rubbestad* och *Staxäng*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte — i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionerna I: 85 och II: 101 samt II: 247, sistnämnda motion i vad avsåge nu ifrågavarande anslag — till Bidrag till byggande av enskilda vägar för budgetåret 1949/50 anvisa ett reservationsanslag av

Anslag till vägbeläggningar.

2 500 000 kronor, att avräknas mot automobilskattemedlen.

Herr **JOHANSSON, JOHAN BERNHARD**: Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till den under denna punkt avgivna reservationen.

Herr **ANDERSSON, KARL**: Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes enligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu ifrågavarande punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkten 22.

Anslag till vägbeläggningar.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Vägbeläggningar för budgetåret 1949/50 anvisa ett reservationsanslag av 15 000 000 kronor, att avräknas mot automobilskattemedlen.

I de likalydande motionerna I: 56, av herr *Lundqvist* m. fl., och II: 58, av herrar *Nolin* och *Nilsson* i Bästekille, hade hemställts, att riksdagen vid behandling av sjätte huvudtiteln måtte besluta sådan omgruppering av de olika anslagen, att till vägbeläggningar för budgetåret 1949/50 kunde disponeras ett reservationsanslag av — i stället för av Kungl. Maj:t föreslagna 15 miljoner kronor — 20 miljoner kronor.

I motionen II: 247, av herr *Svensson* i Ljungskile, hade yrkats, utom annat, att anslaget skulle anvisas med likaledes 20 miljoner kronor.

Utskottet hade i den nu förevarande punkten hemställt, att riksdagen måtte — med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 56 och

II: 58 samt II: 247, sistnämnda motion i vad avsåge nu ifrågavarande anslag — till Vägbeläggningar för budgetåret 1949/50 anvisa ett reservationsanslag av 15 000 000 kronor, att avräknas mot automobilskattemedlen.

Enligt en vid punkten avgiven reservation hade herrar *Johan Bernhard Johansson*, *Gränebo*, *Mannerskantz*, *Heiding*, *Sundelin*, *Svensson* i Grönvik, *Boman* i Kieryd, *Larsson* i Stockholm, *Rubbestad* och *Staxäng* ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte — i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionerna I: 56 och II: 58 samt med bifall till motionen II: 247, sistnämnda motion i vad avsåge nu ifrågavarande anslag — till Vägbeläggningar för budgetåret 1949/50 anvisa ett reservationsanslag av 20 000 000 kronor, att avräknas mot automobilskattemedlen.

Herr **JOHANSSON, JOHAN BERNHARD**: Herr talman! Med hänvisning till vad som tidigare från min sida har anförts ber jag att få yrka bifall till den vid denna punkt avgivna reservationen.

Herr **ANDERSSON, KARL**: Herr talman! Jag vill på denna punkt begagna tillfället att säga ett par ord till herr Elon Andersson med anledning av vad han tidigare här yttrat rörande vägbeläggningsanslaget och den reservation, som har avgivits under denna punkt.

Då man bedömer denna fråga, måste man skilja mellan *budgetår* och *arbetsår*. Vägbeläggningar äro säsongarbeten och kunna endast utföras under sommarhalvåret. De vägbeläggningar, som komma att utföras under innevarande arbetsår, bestridas således med anslaget för nu löpande budgetår. Vi måste, herr Elon Andersson, alltid räkna med denna förskjutning, d. v. s. att arbetena räknas per arbetsår, under det att anslagen utgå per budgetår. Det är förklaringen till den skillnad som här måste iaktas mellan budgetår och arbetsår.

Sedan vill jag även yttra några ord med anledning av vad herr J. B. Jo-

Anslag till byggande av broar.

hansson upprepade gånger har framhållit rörande vägbeläggningarnas stora ekonomiska betydelse. Det råder ingen tvekan om att vägbeläggningar äro av stort ekonomiskt värde. På vägbanor, där grusunderhållet kanske kostar 4 å 5 kronor per vägmeter, blir givetvis en vägbeläggning av vilket slag som helst av stort ekonomiskt värde. Men jag vill fästa kammarens uppmärksamhet på att de beläggningar, som det här är fråga om, d. v. s. av det slag som ha utförts under de tre senaste åren, icke äro av högklassig kvalitet. Det är i stället en ganska enkel och billig form av vägbeläggningar. Värdet av dessa enklare vägbeläggningar kan enligt min mening först bedömas efter några år. Man kan således inte på förhand säga, hur stor den ekonomiska vinsten och den procentuella förräntningen blir för vägbeläggningar av denna art. Det är nog säkrast att först vänta och se, hur länge beläggningarna komma att vara. Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen räknar med att de nya vägbeläggningarna måste underhållas efter fyra å fem år. Vi veta i dag ingenting om vad detta underhåll kommer att kosta. Det är därför för tidigt att, såsom herr J. B. Johansson nu gör, inkassera den stora ekonomiska vinsten av dylika vägbelägningsarbeten.

Jag har, herr talman, bara velat framhålla dessa synpunkter och ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr JOHANSSON, JOHAN BERNHARD: Herr talman! Jag har åberopat mig på de sakkunnigutredningar och de bestyrkanden av uppgifterna därifrån som ha lämnats vid föredragningar i utskottet. Dessa uppgifter hänföra sig till det av riksdagen förra året beviljade anslaget på 25 miljoner kronor för vägbeläggningar som redan äro utförda.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter i enlighet med de yrkanden, som därunder framkommit, gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt samt vidare på antagande

av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkten 23.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 24.**Anslag till byggande av broar.**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Byggande av broar för budgetåret 1949/50 anvisa ett reservationsanslag av 100 kronor, att avräknas mot automobilskattemedlen.

I de likalydande motionerna I: 55, av herr *Lundqvist* m. fl., och II: 57, av herrar *Nilsson* i Bästekille och *Nilsson* i Svalöv, hade hemställts, att riksdagen vid behandling av sjätte huvudtiteln måtte vidtaga sådan omgruppering av anslagen, att till byggande av broar för budgetåret 1949/50 kunde disponeras ett reservationsanslag av 5 miljoner kronor.

I motionen II: 247, av herr *Svensson* i Ljungskile, hade yrkats, utom annat, att till broförstärkningar skulle anvisas ett anslag av 4 miljoner kronor.

Vidare hade i de likalydande motionerna I: 137, av herr *Velander* m. fl., och II: 231, av herr *Sandberg* m. fl., yrkats, bland annat, att riksdagen måtte vid sitt ståndpunktstagande till de i statsverkspropositionen framställda förslagen om anslag till vägunderhåll och vägbyggnader beakta vad i motionerna anförts om angelägenheten av att tillräckliga medel stode till förfogande för anläggande av vägar och broar inom Norrland.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten hemställt,

I. att riksdagen måtte — med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 55 och II: 57 samt motionen II: 247, sistnämnda motion i vad avsåge nu ifrågavarande anslag — till Byggande av broar för budgetåret 1949/50 anvisa ett reservationsanslag av 100

Anslag till undersökningar rörande vägtrafikolyckor m. m.

kronor, att avräknas mot automobilskattemedlen;

II. att motionerna I: 137 och II: 231 i nu förevarande del icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Herr LUNDQVIST: Herr talman! När jag senast hade ordet, sade jag, att jag på denna punkt skulle yrka bifall till den motion som jag har avgivit. Emellertid har jag vid närmare studium funnit, att ett bifall till min motion förutsätter en omgruppering av de olika anslagsposterna. Då man inom statsutskottet har prövat denna fråga och ingen funnit sig kunna förorda, att för det i min motion angivna ändamålet några miljoner kronor skulle tas från annat håll, anser jag mig naturligtvis ännu mindre här kunna framföra något specificerat förslag.

Jag ber därför, herr talman, att få avstå från att ställa något yrkande och nöjer mig med att hänvisa till de synpunkter som jag tidigare har framfört.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande punkt hemställt.

Punkterna 25—39.

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Punkten 40.***Anslag till undersökningar rörande vägtrafikolyckor m. m.**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Undersökningar rörande vägtrafikolyckor m. m. för budgetåret 1949/50 anvisa ett anslag av 75 000 kronor, att avräknas mot automobilskattemedlen.

Kungl. Maj:ts förslag innebar, att väg- och vattenbyggnadsstyrelsen skulle förstärkas med ett särskilt expertorgan i form av ett trafiksäkerhetsråd, sammansatt av sakkunniga inom de olika huvudgrupper av ämnesområden, vilka berördes av trafiksäkerhetsarbetet.

I förevarande sammanhang hade utskottet till behandling förehaft

dels en inom första kammaren av herr *Wahlund* väckt motion (I: 199), vari hemställdes, att riksdagen ville besluta om inrättandet av en befattning inom skolöverstyrelsen såsom konsulent i lönegrad Ce 27 med huvudsaklig uppgift att handhåva trafikundervisningen inom skolväsendet samt att för täckandet av kostnaderna för denna konsulents i tjänsten företagna resor uppräknas skolöverstyrelsens anslag till reseersättningar med 3 000 kronor;

dels ock en inom andra kammaren av herr *Håstad* m. fl. väckt motion (II: 167), i vilken hemställdes, att riksdagen måtte vid behandlingen av punkten om Undersökningar rörande trafikolyckor m. m. föreskriva, att det tilltänkta statliga organet inom väg- och vattenbyggnadsstyrelsen skulle ges en självständigare ställning än enligt Kungl. Maj:ts förslag, att det föreslagna rådet skulle förändras till en trafiksäkerhetsnämnd, att denna skulle ges en sammansättning, som i motionen skisserats, att nämnden i stället för en sekreterare skulle utrustas med en kvalificerad kanslichef, som skulle anställas tills vidare enligt ett tillfälligt arvode, som Kungl. Maj:t skulle äga fastställa, samt att anslaget skulle höjas till 100 000 kronor att på samma sätt som enligt propositionen avräknas mot automobilskattemedel.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten på åberopade grunder hemställt,

I. att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionen II: 167, i vad den avsåg medelsanvisningen, till Undersökningar rörande vägtrafikolyckor m. m. för budgetåret 1949/50 anvisa ett anslag av 75 000 kronor, att avräknas mot automobilskattemedlen;

II. att motionen II: 167, i den mån den icke behandlats under I, icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda;

III. att motionen I: 199 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservation hade avgivits av herrar *Rickard Lindström*, *Boman* i Kieryd och

Anslag till undersökningar rörande vägtrafikolyckor m. m.

Staxäng, vilka ansett, att utskottet bort i anledning av motionen II:167 föreslå, att det tilltänkta statliga organet inom väg- och vattenbyggnadsstyrelsen skulle ges en självständigare ställning än enligt Kungl. Maj:ts förslag, att det föreslagna rådet skulle förändras till en trafiksäkerhetsnämnd och att denna skulle ges den sammansättning, som i motionen skisserats. I enlighet härmed hade reservanterna ansett, att utskottets yttrande bort hava den ändrade lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort under II hemställa, att riksdagen måtte i anledning av motionen II:167, i den mån den icke behandlats under I, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet i det av reservanterna förordade yttrandet anfört.

Herr HOLMBÄCK: Herr talman! Herr Rickard Lindström, som står såsom reservant under denna punkt, är inte i tillfälle att närvara i kammaren i kväll. Det må därför tillåtas mig att yrka bifall till den av herr Lindström avgivna reservationen.

Reservationen har enligt mitt förmenande två företräden framför Kungl. Maj:ts förslag, samtidigt som den på intet vis innebär en ökad belastning av budgeten. Det ena företrädet är, att det understrykes att den trafiksäkerhetsnämnd, som enligt reservanternas yrkande skall tillsättas, skall få en självständigare ställning. Det andra företrädet är att det enligt reservationen klart utsäges att det blivande organets ledamotsantal skall vara *litet*. I den motion, som ligger till grund för reservationen på denna punkt, föreslås ett ledamotsantal av endast sju.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr JOHANSSON, JOHAN BERNHARD: Herr talman! Detta är egentligen en fråga, som kommunikationsministern, om han varit närvarande här, skulle kunnat redogöra för.

År 1945 tillsattes en trafiksäkerhetskommitté, som så sent som den 26 ja-

nuari förra året avgav ett betänkande med förslag till åtgärder för höjande av trafiksäkerheten. Denna kommitté har föreslagit bland annat, att ledningen av trafiksäkerhetsarbetet skulle förenas hos ett statsorgan, som kunde lägga upp ett program och bära det samlade ansvaret för trafiksäkerheten. Kommittén ansåg, att för detta ändamål borde inrättas ett centralt verk, benämnt trafiksäkerhetsstyrelsen. Det var således fråga om inrättandet av ett nytt ämbetsverk med vad därutav följer. I propositionen förklarar departementschefen, att han icke funnit sig övertygad om nödvändigheten att vidtaga en så genomgripande organisationsförändring som att inrätta ett särskilt ämbetsverk utan ansett att ändamålet i fråga skulle kunna tillgodoses genom smärre, successiva reformer. Med successiva reformer menar departementschefen i detta fall, att man skulle börja i mindre skala och ta vara på de erfarenheter, som därvid kunde vinnas, och sedan bygga vidare.

Jag skall inte gå in på någon redogörelse för de uppgifter, som skulle åvila det föreslagna ämbetsverket. Departementschefen har stannat för att föreslå inrättande av ett särskilt råd, anknutet till väg- och vattenbyggnadsstyrelsen och med ett visst antal tjänstemän. Detta råd bör, enligt departementschefen, vara oförhindrat att behandla även principiella trafiksäkerhetsfrågor, som falla inom området för väg- och vattenbyggnadsstyrelsens verksamhet såsom central myndighet för vägväsendet och såsom chefsmyndighet för bilinspektörerna. Departementschefen föreslår, att i rådet skola ingå representanter även för vissa grenar av styrelsens fackområde.

Nu har i en motion yrkats att i stället för detta till väg- och vattenbyggnadsstyrelsen knutna råd en särskild nämnd skulle inrättas. Vi ha inte kunnat gå med på att så där helt släppa tanken på en successiv utbyggnad av denna organisation och att utan ingående prövning inrätta en från väg- och vattenbyggnadsstyrelsen frikopplad nämnd, som kanske skulle bli inledningen till det nya ämbetsverket. Det förtjänar om-

Anslag till undersökningar rörande vägtrafikolyckor m. m.

nämnas, att många över trafiksäkerhetskommitténs betänkande hörda myndigheter och organisationer ha funnit trafikfrågorna ännu icke vara så utredda, att det föreslagna centrala ämbetsverket nu bör inrättas. Det finns ju ingenting som hindrar, att detta trafiksäkerhetsråd anlitar experter på olika områden. Vi ha inte kunnat förstå, varför inte anknytning utifrån skulle kunna sökas till detta trafiksäkerhetsråd. Jag har hört sägas, att det är vissa läkare, som stå bakom här och mena, att ingenjörerna möjligen skulle få ett för stort inflytande i ett till väg- och vattenbyggnadsstyrelsen knutet trafiksäkerhetsråd. På detta kan svaras, att vägtrafikspörsmålen väl i hög grad också äro ingenjörfrågor och bilinspektörsfrågor, som handläggas av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen. Övriga parter, vilkas insatser äro värdefulla, när det gäller att lämna uppgifter av olika slag och på annat sätt delta i arbetet, böra väl inte dra sig för att också söka anknytning till detta trafiksäkerhetsråd.

Då departementschefen avstyrker inrättandet nu av ett stort ämbetsverk, anse vi oss inte nu mogna att över huvud taget ge oss in på frågan om en fristående nämnd — låt vara, att den skulle få en begränsad omfattning — utan vi följa departementschefens anvisningar att på detta område successivt pröva oss fram och nu till en början inrätta detta trafiksäkerhetsråd.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr HOLMBÄCK: Herr talman! Jag tror inte att det vare sig med utskottets motivering eller med reservanternas kan komma att bli fråga om inrättandet av ett särskilt ämbetsverk. I detta avseende slår nog herr Johansson i Fredrikslund in öppna dörrar. I statsrådets uttalande till statsrådsprotokollet heter det: »Med hänsyn till arten av de uppgifter, som skulle ankomma på det föreslagna trafiksäkerhetsrådet, synes detsamma böra få en tämligen självständig ställning i förhållande till väg- och vattenbyggnads-

styrelsen.» I reservanternas uttalande heter det: »Utskottet» — reservanterna använda enligt vanlig praxis den beteckningen i sin reservation — »förordar således att såsom motionärerna förordat organet gives formen av en nämnd, som beredes största möjliga självständighet inom väg- och vattenbyggnadsstyrelsen och i sina framställningar skall behöva hänvända sig till styrelsen allenast i sådana frågor, som falla inom styrelsens kompetensområde.» Detta är, enligt vad jag kan finna, bara en nyansskillnad, och uttalandena innebära egentligen samma sak. Man bör inte överdriva denna skillnad. Men vad som klart är bättre i reservationen är att enligt reservationen det föreslagna organet blir mindre; det kommer att bestå av ungefär sju personer och kan alltså inte svälla ut.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas särskilt beträffande vart och ett av de olika momenten i utskottets hemställan.

På gjord proposition bifölls vad utskottet i mom. I hemställt.

Sedermera gjorde herr talmannen enligt de i fråga om mom. II förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i nämnda moment hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid förevarande punkt avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Holmbäck* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 6 punkten 40 mom. II, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Om återbetalning i vissa fall av erlagda pensionsavgifter.

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästs, verkställdes omröstningen genom uppresning; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Slutligen bifölls på gjord proposition utskottets hemställan i mom. III.

Punkterna 41—73.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 74.

Lades till handlingarna.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 39, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1949/50 till bidrag till sjuk-kassor;

nr 40, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ersättning i vissa fall i anledning av olycksfall i arbete eller yrkessjukdom;

nr 41, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bestridande av vissa haverikostnader;

nr 42, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till stat för försvarets fastighetsfond för budgetåret 1949/50;

nr 43, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändring i bestämmelserna om disposition av krigsmaterielverkets rörelsekapital; och

nr 44, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt disposition av ett äldre reservationsanslag.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Vid förnyad föredragning av statsutskottets memorial nr 45, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om anslag för budgetåret 1949/50 till frivilliga skytteväsendets befrämjande, godkändes den i detta memorial föreslagna voteringspropositionen.

Föredrogos ånyo bevillningsutskottets betänkanden:

nr 13, i anledning av väckta motioner rörande vissa frågor vid den kommunala beskattningen;

nr 14, i anledning av väckta motioner om viss ändring av kommunalskatte-lagens bestämmelser angående fastighetstaxering; och

nr 15, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om uppskov med allmän fastighetstaxering, m. m., såvitt propositionen hänvisats till bevillningsutskottet.

Vad utskottet i dessa betänkanden hemställt bifölls.

Om återbetalning i vissa fall av erlagda pensionsavgifter.

Föredrogs ånyo bankoutskottets utlåtande nr 9, i anledning av väckt motion angående återbetalning i vissa fall av erlagda tjänstepensionsavgifter.

I en inom första kammaren under nr 157 av herr *Lundqvist* väckt motion, som hänvisats till bankoutskottets förberedande handläggning, hade hemställt, att riksdagen måtte medgiva, att återbetalning av erlagda tjänstepensionsavgifter finge äga rum i sådana fall, då befattningshavare vid avgång ur statens tjänst icke erhållit vederlag för avgifterna, vare sig genom inbetalning till pensionsstyrelsen för beredande av pension därifrån eller i form av uppskjuten livränta, dock under förutsättning att befattningshavaren under sammanlagt minst tre år före avgången haft anställning, som vid nämnda tillfälle varit för-enad med tjänstepensionsrätt.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att förevarande motion I: 157 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservation hade anförts av herr *Lundqvist*, som inom utskottet yrkat bifall till motionen med den ändringen, att såsom villkor för återbetalning av pensionsavgifter skulle krävas, att vederbörande under sammanlagt minst tio

Om återbetalning i vissa fall av erlagda pensionsavgifter.

är erlagt sådana avgifter, och sålunda hemställt, att riksdagen, i anledning av motionen I: 157, måtte

1) medgiva, att återbetalning av erlagda tjänstepensionsavgifter finge äga rum i sådana fall, då befattningshavare vid avgång ur statens tjänst icke erhållit vederlag för avgifterna, vare sig genom inbetalning till pensionsstyrelsen för beredande av pension därifrån eller i form av uppskjuten livränta, dock under förutsättning att befattningshavaren under sammanlagt minst tio år erlagt sådana avgifter; samt

2) besluta, att för ändamålet erforderliga medel skulle bestridas av det under trettonde huvudtiteln uppförda förslagsanslaget till diverse pensioner och understöd m. m.

Herr LUNDQVIST: Herr talman! Av utskottsutlåtandet framgår, att bankoutskottet redan 1942 var i princip av samma uppfattning som kommer till synes i min motion vid innevarande års riksdag. Hade den goda viljan funnits inom finansdepartementet på den tiden, hade uppenbarligen denna fråga kunnat för flera år sedan vinna en positiv lösning.

Att det finns mycket starka billighets-skäl, som tala för ett tillmötesgående av det önskemål, som i motionen framhållits, lär ingen kunna förneka. Jag vill tillägga, att det förvånar mig, att man från det allmännas sida vill göra så stora svårigheter, då det här endast gäller att låta en del före detta statliga befattningshavare, som ha slutat innan de uppnått pensionsåldern — och inte ha fått någon som helst pension eller motsvarande förmån för erlagda pensionsavgifter — få tillbaka de pensionsavgifter, som de under sin statstjänst inbetalade. Jag vill erinra om att enligt de bestämmelser, som nu gälla sedan mellan tio och tjugo år tillbaka, får var och en, som slutar sin statstjänst före pensionsåldern, tillbaka vad han inbetalat i pensionsavgifter och får dessutom statens beräknade andel av pensionskostnaderna.

Jag har för min del svårt att förstå, att bankoutskottet nu i år har frånfallit den uppfattning, som utskottet hade 1942, eller i varje fall inte vågat hålla på den. Det vittnar om en undfallenhet eller respekt för Kungl. Maj:t, som regeringen givetvis måste skatta mycket högt, men som jag med tanke på de gamlingar, som det här är fråga om, finner allt annat än sympatisk.

Jag nöjer mig med dessa ord såsom motivering för min ståndpunkt, och ber, herr talman, att med denna korta motivering få yrka bifall till den reservation, som jag tillåtit mig att foga till utskottsutlåtandet.

Herr LEANDER: Herr talman! Denna fråga har ju tidigare behandlats i anledning av en motion.

Herr Lundqvist säger, att utskottet inte intagit samma ställning nu som då vi föreslog riksdagen att hos Kungl. Maj:t begära en utredning i frågan. Detta är inte så märkvärdigt. Nu ha vi nämligen fått denna utredning, och den har visat, att det skulle medföra mycket stora svårigheter och ett oerhört arbete att verkställa den undersökning, som herr Lundqvist begär. Det gäller ju här att ta reda på alla de fall, där före detta statstjänstemän ha slutat sin tjänst före pensionsåldern. För kommunikationsverken skulle man få gå tillbaka till 1920 och för civilstaten i övrigt till 1935. Man skulle alltså få undersöka tjänsteförteckningar, lönerglementen, avlöningsrullor o. s. v. för att få fram alla de fall, som eventuellt kunna ifrågakomma för återbetalning av dessa pensionsavgifter.

Det är visserligen sant, att här inte föreligger någon juridisk rätt, men bankoutskottet brukar, när en sådan rätt inte föreligger, ta hänsyn till vad som kan anses vara skäligt, billigt och moraliskt berättigat. Här föreligger emellertid inte, enligt mitt förmenande, så starka billighetsskäl, att man rimligen kan begära en sådan undersöknings igångsättande. Motionen innebär helt enkelt, att man först skall ta fram alla namn på personer, som slutat sin statstjänst före

Om återbetalning i vissa fall av erlagda pensionsavgifter.

pensionsåldern och som eventuellt kunna ifrågakomma för återbetalning av pensionsavgifter. Sedan skall man ta reda på om dessa personer leva, var de vistas o. s. v. Och allt detta skall ske för att man skall betala ut några hundratals kronor till en befattningshavare, som slutat för kanske 30 å 40 år sedan. Det må vara sant, att man kan lägga moraliska synpunkter på denna fråga, men det synes mig inte vara ett tillräckligt starkt skäl.

Jag vill påpeka, att jag för min del i utskottet understödde herr Lundqvists motion i princip, men jag förutsatte då, att man skulle höja anställningstiden såsom nu också skett i reservationen — i motionen talades om en sammanlagd anställningstid av tre år såsom villkor för återbetalning, medan i reservationen den siffran höjts till tio år. Jag förutsatte dessutom, att en undersökning om förutsättningarna för återbetalning skulle ske först på vederbörandes personliga hemställen och att det skulle stadgas en restitutionstid av t. ex. två år, inom vilken tid en dylik hemställan skulle göras. Man kan säga, att detta kan verka orättfärdigt, men det skulle i alla fall komma att i en oerhörd grad underlätta utredningsarbetet för såväl kommunikationsverken som departementen. Man kan utgå ifrån att i de fall, då ett verkligt behov skulle föreligga för vederbörande att få dessa avgifter återbetalade, skulle en sådan hemställan kunna göras och även kunna bifallas. Ett godkännande av den framställning, som nu göres i reservationen, skulle emellertid innebära ett lika omfattande utredningsarbete som ett godkännande av motionen, där tre års anställningstid uppsatts såsom villkor.

Under sådana förhållanden anser jag för min del, herr talman, att jag utan betänkande kan yrka bifall till utskottets förslag.

Herr LUNDQVIST: Herr talman! Jag vill erinra om att såväl motionen som reservationen innebär endast ett be- myndigande för Kungl. Maj:t att vid-

taga vissa dispositioner. Reservationen — om vilken vi, som i bankoutskottet över huvud taget hade något positivt intresse för denna sak, faktiskt voro eniga — avser ju endast att återbetalningsrätten skall gälla sådana personer, som varit anställda i statstjänst minst tio år. Det är fråga om dem, som slutat före 1924 i kommunikationsverken och före 1935 i civilförvaltningen i övrigt. Jag tror inte alls, att det är fråga om några tusentals fall. Då man vidare har möjlighet att infordra ansökningar för att vederbörande över huvud taget skola komma i fråga — det möter icke något hinder — kan jag inte med bästa vilja i världen förstå, att det kan bli ett så oerhört tidsödande arbete vare sig för kommunikationsdepartementet eller för något annat departement eller för något ämbetsverk att klara upp denna sak.

Vad jag här anser vara det primära är att många gamla, som tidigare avgått från statstjänst före pensionsåldern, finna det orättmätigt, att de inte få tillbaka de pengar, som de betalat in, då personer, som lämnat sin tjänst i staten på samma villkor vid en senare tidpunkt, få tillbaka pengarna. Jag tycker, att staten som arbetsgivare skulle finna det olustigt att på detta sätt tillägna sig pengar, som äro inbetalade av personer, som tidigare varit i dess tjänst. Det är min principiella synpunkt på frågan.

Jag har intet mer att tillägga.

Herr LEANDER: Herr talman! Hur många fall det skulle kunna bli fråga om, veta vi ingenting om, men utredningsarbetet är lika omfattande oavsett hur många personer, som verkligen komma i åtnjutande av denna återbetalning, ty det gäller ju här att bland den mängd av statstjänstemän som funnits leta fram de personer, som kunna tänkas komma i fråga.

Vad beträffar det orättmätiga i att i sådana här fall inte återbetala erlagda pensionsavgifter kan sägas, att dessa personer en gång slutat sina anställningar fullt medvetna om att de därmed också

Ang. riksbankens valuta- och penningpolitik.

avstodo från framtida rätt i det här hänseendet, och någon större orättmätighet kan det inte heller bli tal om av den anledningen, att man väl får utgå från att flertalet slutade för att få det bättre än de räknade med att kunna få det i fortsatt statstjänst.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes enligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i det under behandling varande utlåntandet hemställt samt vidare på bifall till den vid utlåntandet avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Vid förnyad föredragning av bankoutskottets utlåtande nr 10, i anledning av styrelsens för riksdagsbiblioteket framställning angående fortsatt disposition av ett reservationsanslag. Bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande bankoutskottets utlåtande nr 11, angående verkställd granskning av riksbankens och riksgäldskontorets styrelse och förvaltning.

Punkten 1.**Ang. riksbankens valuta- och penningpolitik.**

Under denna punkt hade utskottet till en början angivit de huvudsakliga dragen i den allmänna ekonomiska utvecklingen under år 1948 ävensom lämnat en redogörelse för bankofullmäktiges åtgärder beträffande valuta- och penningpolitiken. Utskottet hade därefter för egen del anfört bland annat följande:

»Vad själva räntefrågan beträffar, är utskottet i likhet med fullmäktiges majoritet av den uppfattningen, att en räntestegring under rådande läge skulle ha medfört allvarliga svårigheter för den ekonomiska politiken. Denna ståndpunkt innebär icke, att räntan för framtiden

avlysts såsom penningpolitisk regulator. Under andra ekonomiska förhållanden torde möjligheterna till ränteförändringar alltjämt vara av betydelse för riksbanken i dess valutavårdande verksamhet.

Riksbankens obligationsköp ha under första halvåret 1948 liksom under år 1947 varit ägnade att motverka den åstramning av penningmarknaden, som bankens valutaförsäljningar innebära, och vilken eljest skulle ha blivit besvärande för näringslivets betalningsmedelsförsörjning. Under senare delen av år 1948 avtogo valutaförsäljningarna för att slutligen helt upphöra och ersätas av valutaköp, medan stödköpen av obligationer alltjämt fortgingo. Det är naturligt, att en utveckling av denna art kunnat inge betänkligheter hos dem, som i en effektiv kreditbegränsning se ett av de verksammaste medlen att dämpa överkonjunkturen. Den genom obligations- och valutaköpen under senare halvåret 1948 åstadkomna ökade lättningen på penningmarknaden har dock icke medfört någon kreditexpansion utan i stället av kreditinrättningarna utnyttjats för att förbättra deras likviditet. Den försiktighet, som härvid iakttagits av kreditinstituten, har stått i samklang med de överenskommelser om återhållsamhet i kreditgivningen, som träffats med riksbanken.

Genom ovannämnda och andra regleringsåtgärder har kapitalmarknaden fått sin rörelsefrihet i viss mån beskuren, men åtgärderna ha i rådande läge varit nödvändiga för att med bibehållen räntenivå i möjligaste mån hålla kapitalanspråken inom gränserna för det verkliga nysparandet och sålunda motverka ett inflatoriskt tryck från investeringssektorn. Det synes utskottet angeläget att i detta sammanhang betona önskvärdheten av att en återgång till friare förhållanden på kapitalmarknaden snarast möjligt kommer till stånd. På detta område är det — liksom beträffande utrikeshandeln — av grundläggande betydelse för möjligheterna att avskaffa regleringarna, att den inre balansen i samhällsekonomin återställs.

Ang. riksbankens valuta- och penningpolitik.

Utskottet har under de senare åren vid olika tillfällen framhållit vikten av att under inflationskonjunkturen en sådan penningpolitik föres, att penning- och kapitalmarknaderna icke ingivas en känsla av penningriklighet. En viss penningknapphet hos kreditinstituten kan nämligen utöva en nyttig återhållande inverkan på den utanför statens kontroll liggande enskilda investeringen. Visserligen har, såsom nyss framhållits, den ökade lätnad på penningmarknaden, som i stort sett karakteriserat utvecklingen under år 1948, icke utlöst någon kreditexpansion. Stramhet på penningmarknaden är emellertid ett verksamt medel att begränsa den inflationsdrivande kreditefterfrågan och bör därför, inom ramen för rådande ränteläge, eftersträvas.

Vad i detta ärende förekommit har utskottet härigenom velat för riksdagen omförmåla.

Reservationer hade anmälts

1) av herrar *Petersson* i Karlskrona, *Fröderberg* och *Schmidt*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, reservationen visade;

2) av herrar *Wiberg* och *Nordenson*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort lyda så, som i denna reservation angivits; samt

3) av herrar *Näsgård* och *Persson* i Norrby, vilka dock ej antytt sin mening.

Det i herr *Peterssons* i Karlskrona m. fl. reservation föreslagna yttrandet innehöll bland annat ett uttalande av följande lydelse:

»Vad själva räntefrågan beträffar, är utskottet i likhet med fullmäktige av den uppfattningen, att ett frånträdande av lågräntepolitiken under rådande läge skulle ha medfört allvarliga svårigheter för den ekonomiska politiken. Däremot skulle en begränsad rörlighet i räntenivå och obligationskurser kunnat användas för att hålla tillbaka utbudet av obligationer till riksbanken. På så sätt skulle utan någon räntehöjning av nämnvärd betydelse i andra avseenden än det ovannämnda en större stramhet kunnat

åstadkommas på penning- och kapitalmarknaden. Det är enligt utskottets mening ej motiverat att avstå från räntevariationer som led i den allmänna penningpolitiken. I olika lägen torde möjligheterna till ränteförändringar allttjämt vara av betydelse för riksbanken i dess valutavärdande verksamhet.»

I den av herrar *Wiberg* och *Nordenson* avgivna reservationen hade föreslagits bland annat följande uttalanden:

»Till försvar för den förda politiken har anförts, att en eventuell räntehöjning skulle medföra hyreshöjning och stegring av levnadskostnadsindex, varigenom inkomststabiliseringssträvandena skulle äventyras. Såsom av olika utredningar framgått, äro farhågorna för av en räntehöjning orsakad stegring av levnadskostnadsindex i hög grad överdrivna. En halvprocentig sådan skulle sålunda icke höja levnadskostnadsindex mer än cirka en enhet. Trots valutaförkluster under de tre sista åren på 1 846 miljoner kronor har penningvärdet dock under samma tid försämrats med cirka 10 å 11 procent; en utveckling, vilken effektivare skulle kunnat motverkas, därest riksbanken i rätt tid övergått till en rörligare räntepolitik. Bankens portfölj av obligationer och skattkammarväxlar ökades tillika under samma tid med 2 183 miljoner kronor. De medel, som riksbanken ställt till marknadens förfogande, ha inneburit, att tidigare investerade sparmedel gjorts likvida och därmed kunnat användas till att öka efterfrågan på varor och tjänster. I detta sammanhang vill utskottet erinra om den markanta stegringen av sedelomloppet under fjolåret.

Enär effektiva penningpolitiska medel icke anlitas för att åvägabringa stabilitet, ha i stället, inför den hotande prisstegringen, andra och hårdare åtgärder måst tillgripas — skärpt pris-, investerings- och kreditkontroll. Dessa ingrepp ha visserligen medfört, att kreditvolymen minskats, men samtidigt ha de inneburit en betänkelig ökning av stelheten i det ekonomiska systemet.

Ang. riksbankens valuta- och penningpolitik.

Utskottet har vid sin genomgång av fullmäktiges protokoll icke kunnat undgå att uppmärksamma det nära samband, som särskilt i räntefrågan och frågan om införandet av vissa kreditrestriktioner upprätthållits mellan regeringen och fullmäktige, varvid regeringen bland annat låtit förstå, att den icke kunde godtaga någon räntehöjning. Därvarande riksbankschefen uttalade såsom sin uppfattning, att frågorna vore av räckvidd att bära underställas riksdagen och bankoutskottet, men så skedde ej. I likhet med konstitutionsutskottet vid 1932 års riksdag finner utskottet det visserligen naturligt, att i mera betydelsefulla frågor en samverkan äger rum med regeringen, liksom för övrigt även med representanter för näringslivet, men utskottet finner angeläget inskräpa vikten av att riksbankens ställning såsom ett oberoende verk under riksdagens kontroll oryggligen hävdas.»

Herr NORDENSON: Herr talman! Vid flera tillfällen, då vi haft att ta ställning till riksbankens styrelse och förvaltning, har det framhållits här i kammaren, att man endast borde hålla sig till frågan om decharge för fullmäktige och inte ta upp frågan om den allmänna ekonomiska politiken. Men om vi söka precisera riksbankens uppgifter, kunna vi konstatera, att till dess främsta uppgifter hör att genom åtgärder skydda och bevara vårt penningvärde, att vårda och tillvarataga våra tillgångar av guld och valutor och att rätt avväga våra valutakurser. Men just dessa problem stå i dagens läge i främsta ledet i den ekonomiska debatten. En diskussion om hur riksbanken ryktat sitt värv måste därför med nödvändighet bli en diskussion om de centrala delarna av hela vår ekonomiska politik.

Under de gångna årens debatt ha så småningom utkristalliserat sig vissa allmänt erkända utgångspunkter, nämligen att vi ha ett överskott av köpkraft gentemot tillgång på varor och tjänster, att vi ha en otillfredsställande relation mellan sparande och investering samt att vissa regleringar och kontroller äro nöd-

vändiga för att kompensera bristen på naturlig balans. Att döma av gjorda uttalanden från regeringens sida särskilt på senare tid skulle också åtminstone i princip en viss enighet råda om önskvärdheten att nå en naturlig balans på olika områden av det ekonomiska livet, som kan möjliggöra en avveckling av regleringarna, även om uppfattningarna om tidpunkten för en sådan avveckling gå starkt isär. Delade meningar råda också om de medel och vägar, som skola leda fram till en friare samhällsekonomi.

Från majoritetspartiets sida har man sålunda för närvarande inriktat sig på att nå en stabilitet på olika samhällsområden genom ett rigoröst fastläsande av löner, priser, räntenivå, växelkurser samt en hård investerings- och kreditkontroll. Målet att nå en naturlig balans och ökad rörelsefrihet har tills vidare fått träda helt i bakgrunden.

Från det håll jag representerar har däremot bestämts hävdats, att de sålunda förordade restriktionerna endast kunna bromsa den ogynnsamma utvecklingen för en tid men aldrig leda oss ur svårigheterna. Vi mena, att man vid sidan av restriktioner även måste sätta in allmänt verkande penningpolitiska medel för att småningom låta dessa helt avlösa kontroller och restriktioner. Det är passiviteten på det penningpolitiska området, obenägheten att använda de automatiskt verkande medlen som vi gång på gång ha påtalat. Utgångspunkten för vårt ställningstagande, där jag tror att vi ha den vida övervägande delen av näringslivets representanter på vår sida, är, att om man vill komma tillbaka till en önskad rörlighet på olika områden av det ekonomiska livet, friare prisbildning, friare investeringar och rörligare växelkurser, måste man framför allt föra en rörlig penningpolitik.

Trots att detta sagts många gånger både här i kammaren och i pressen, förefaller det mig, som om en viss oklarhet skulle råda om innebörden i å ena sidan regeringens, fullmäktigemajoritetens och riksdagsmajoritetens inställning samt å andra sidan den som intages av det parti jag tillhör liksom av näringslivets fö-

Ang. riksbankens valuta- och penningpolitik.

respråkare. Jag skall därför uppehålla mig något vid dessa olika ståndpunkter.

När det gäller penningpolitiska åtgärder, är det särskilt två faktorer som ha avgjord betydelse. Den ena är ränteläget, den andra är riksbankens operationer på marknaden genom köp- och försäljning av obligationer och skattkammарväxlar. Från majoritetens sida har som en ofrånkomlig grundsats hävdats: Stabiliseringen av löner och priser får icke störas. En räntehöjning skulle äventyra stabiliseringen. Därför måste räntan låsas, och eftersom räntans fastläsning kräver fasta obligationskurser och obligationsköp, måste riksbanken köpa obligationer.

I diskussionen går man vidare ständigt ut ifrån att vi, som tillhöra det andra lägret, skulle betrakta räntestegringen som det viktigaste penningpolitiska medlet, och man gör ständigt gällande att endast utomordentligt höga räntesatser skulle få den verkan som avses. Här föreligger emellertid en uppenbar misstolkning, som vid detta laget egentligen borde vara skingrad. Vi äro ingalunda anhängare av mycket höga räntor, och vi äro beredda att anlita investerings- och kreditrestriktioner såsom kompletterande åtgärder. Huvudsaken är icke att få höga räntor utan att skapa knapphet på penningmarknaden. En stram och återhållsam penningmarknad verkar nämligen återhållande inte bara på investeringar utan även på konsumtionen. Bristen på pengar skapar också större respekt för penningen och större förtroende för penningens värde. Folk bli mera benägna att spara. Knappheten på medel medför också mindre import, minskning av lager och genom den minskade konsumtionen möjligheter till ökad export. Därmed ställas mindre anspråk på valutareserven. Det är knappheten på pengar, stramheten på lånemarknaden, som är det väsentliga målet för den penningpolitik, som vi önska att riksbanken skall föra. Härvid har en stegrad ränta givetvis en viss betydelse som kostnadsstegrande faktor i näringslivets kalkyler, men dess höjd är icke det avgörande. Men om man vill

hålla en stram penningmarknad, måste centralbanken noga se till, att den under en tid av rikligt flödande inkomster och stor investeringslust verkar uppsugande på penningmarknaden och att den framför allt under inga omständigheter ökar tillgången på medel. Det är därför man måste med skärpa klandra riksbankens politik under den gångna tiden att i stor skala uppköpa obligationer. Jag erinrar om att under 1947 ökningen av obligationer och skattkammарväxlar uppgick till 1,2 miljard och under 1948 till 570 miljoner. Under tiden till september 1947 motvägdes obligationsköpen någorlunda genom den samtidiga försäljningen av valutor, men under tiden efter september 1947 medförde obligationsköpen en väsentlig ökning av penningtillgång och köpkraft på marknaden. Såsom framhålles i reservationen har detta verkat direkt prisstegrande och står dessutom i strid med bankoutskottets tidigare uttalanden, liksom ock mot våra åtaganden enligt Marshallplanen, vilka innebära en stabilisering av vårt penningvärde. Särskilt betänkligt är att obligationsköpen sålunda direkt motverkade och genom sin omfattning helt eliminerade den verkan som åsyftades med bensin- och pappersskatten samt steriliseringen av bolagsvinster. Verkan av dessa åtgärder, vilka allmänt erkändes ha ogynnsamma verkningar på produktionslivet men likväl ansågos nödvändiga, neutraliserades helt av riksbankens penningpolitiska åtgärder. Det är detta som utgör ett av de grundläggande felen i den av riksbanken förda politiken.

Det centrala i de krav, som vi ställa på riksbankens penningpolitik, är att stramhet uppehålls på penningmarknaden i ett läge som det nuvarande, och då blir kravet på obligationsköpens upphörande det primära. Frågan om räntans höjd är sekundär. Ränteläget sammanhänger med frågan om obligationskurserna, och i den mån dessa komma att falla, så inträder en räntestegring. Man har då från regeringens och riksbanksfullmäktiges sida hävdats att det måste inträda utomordentligt svåra fall och

Ang. riksbankens valuta- och penningpolitik.

motsvarande våldsamma räntestegringar. Praktiskt taget alla personer med erfarenhet från verksamhet å penningmarknaden ha här en annan uppfattning. I och med kursernas sänkning försvinner hos den övervägande delen av obligationsinnehavare intresset att sälja, helt enkelt därför att försäljningen skulle medföra alltför stora kapitalförluster. Då man hävdar att folk skulle sälja även till ytterst låga kurser i tanke på att köpa igen ännu billigare, så tror jag att man felbedömer de psykologiska verkningarna av en rörlig räntepolitik.

Fullmäktige behöva endast i ett sådant läge göra klart att de äro beredda att återgå till ett lägre ränteläge, om marknaden skulle börja att stabiliseras, och då försvinna med största säkerhet baissespekulanterna, om sådana till äventyrs skulle ha uppenbarat sig. Men fullmäktige ha gått den rakt motsatta vägen och fortsatt med sina obligationsköp.

När fullmäktiges majoritet i november mot en minoritet på tre personer, inkluderande ordföranden och riksbankschefen, höjde obligationskurserna, så att de skulle komma så nära intill treprocentsläget som möjligt, kan man säga att räntevapnet blev definitivt avskrivet.

Utskottsmajoriteten har nu förklarat att »möjligheterna till ränteförändringar under andra ekonomiska förhållanden torde vara av betydelse för riksbanken i dess valutavärdande verksamhet». Detta uttalande är verkligen så försiktigt, att det framstår såsom en mycket visnen blomma, som man går att lägga på den rörliga räntans grav.

Fullmäktigemajoriteten liksom regeringen har ansett sig böra helt ta sin tillflykt till kreditrestriktioner med allt vad detta medför av stelhet och snedvridning av kapitalmarknaden, och för den händelse att kreditrestriktionerna inte skulle kunna genomföras på frivillighetens väg, har det klart uttalats i riksbankens protokoll att man var beredd att gå lagstiftningsvägen.

Genom de fortsatta obligationsköpen ha fullmäktige även kommit i direkt motsättning till ett uttalande av riksdagen i anslutning till första lagutskottets

utlåtande förra året över förslaget om bolagsvinsternas sterilisering. Där uttalades klart att steriliseringen icke kunde få den åsyftade penningpolitiska effekten, om riksbanken samtidigt tillhandahöll marknaden medel i full omfattning genom obligationsköp. Denna anvisning ha fullmäktige totalt negligerat.

Nu framhålles det ständigt att en höjning av räntan skulle ha medfört så utomordentligt svåra rubbningar på hyresmarknaden, att detta i sin tur skulle ha påverkat hela lönestoppet. En höjning av räntan med $\frac{1}{2}$ procent skulle ha medfört en hyresstegring av $4\frac{1}{2}$ —5 procent, men detta gäller självfallet endast om räntan höjes på hela det investerade kapitalet, och vi veta ju att det i fastigheterna investerade kapitalet i stor omfattning är bundet på lång sikt, så att i flertalet fall inträder ju ingalunda en så hög stegring. Skulle stegringen inträffa i full omfattning, har man menat att detta skulle motsvara en ökning av omkring en enhet på levnadskostnadsindex. Till jämförelse bör framhållas att den spänning, som i början av år 1948 förutsågs i konjunkturinstitutets rapport, uppskattades till en miljard, och den fick under året slå igenom i form av prisstegringar, vilket var ett resultat av den förda penningpolitiken. Under de sista tre åren har vårt penningvärde genom dessa successiva prisstegringar sammanlagt nedgått med 10 å 11 procent. I jämförelse med denna olägenhet och den försämring av vårt ekonomiska läge, som därigenom har inträtt, tror jag att hyresstegringen måste anses vara en vida underordnad faktor.

Underlåtenheten att använda de automatiska penningpolitiska medlen gör det nödvändigt att tillämpa kreditrestriktionerna så mycket hårdare med allt vad detta betyder av olägenheter och hämningar för produktionslivet. En rörlig penningpolitik skulle däremot kunna föra oss närmare till det läge, där marknaden börjar komma i naturligt jämvikt, vilket just skapar möjligheterna att kunna häva restriktionerna.

Nu säger man från regeringens sida, att ränteslaget är vunnet. Ja, för ögon-

Ang. riksbankens valuta- och penningpolitik.

blicket är det skenbart vunnet, men hur länge varar denna situation och vilket pris ha vi betalat för att komma dit? Det har skett till priset av en köpkraftsökning, som slagit igenom i form av betydande prisstegringar och en väldig import, som slukat våra dyrbara valutor. Jag vill göra gällande att den av oss rekommenderade vägen i själva verket skulle ha både snabbare och bättre fört till stabilitet. Om man underlåtit att köpa obligationer och hållit penningmarknaden åtstramad, låt vara vid en något förhöjd ränta, och samtidigt i god tid satt in måttliga kredit- och investeringskontroller, så skulle säkerligen en mycket stor del av importen ha undvikits och investeringar hållits tillbaka, och vi hade med största sannolikhet på kortare tid kommit till en sådan jämvikt på penningmarknaden, som inneburit naturlig balans vid det rådande ränteläget. Kommer man en gång så långt, att man har denna stabilitet vid det högre ränteläget, och konjunkturen visar vikande tecken, som den ju för närvarande gör, finns det möjligheter att företaga en återgång till det ursprungliga lägre ränteläget med bibehållande av den vunna balansen, och framför allt kunna vi med en sådan naturlig balans, såsom jag förut nämnt, tänka på att göra oss av med restriktionerna.

Vad som skett genom den förda politiken är sålunda inte att man har löst problemet utan att man fått en balans i stelhetens och orörlighetens tecken, som mer och mer avlägsnat oss från mera rörliga former. Hotet mot vårt penningvärde ligger kvar latent under den skenbart lugna ytan, men det är denna spänning, som till sist måste övervinnas. Det problemet står alltjämt kvar.

Proklamationen att man vunnit slaget är, herr talman, en segerfanfar i förtid. Kvar står den stora frågan: *När och hur ämnar regeringen vinna slaget för ett fast penningvärde i ett rörligt samhälle?*

I slutet av vår reservation ha vi rört vid ett problem av mycket stor principiell betydelse, nämligen frågan om riksbankens ställning till regeringen.

I sitt utlåtande över en vid 1932 års

riksdag avgiven motion har konstitutionsutskottet framhållit önskvärdheten av en samverkan mellan regering och riksbanksfullmäktige i viktigare frågor.

Detta uttalande var föranlett av att det vid flera tillfällen framstått såsom uppenbart att dessa båda myndigheter varit i hög grad ovetande om varandras inställning och förehavanden. En kommunikation och ett samrådande om gemensamma problem behöver emellertid ingalunda betyda den ena partens beroende och underkastelse under den andra. Man kan mycket väl tänka sig en samverkan och att parterna ändå kunna hävda sina egna meningar. Men man behöver inte länge studera de senare årens fullmäktigeprotokoll för att konstatera att fullmäktigemajoritetens beslut alltmer blivit ekon av finansministerns uttalanden.

Lyhördheten hos fullmäktigemajoriteten för regeringens synpunkter har faktiskt gått så långt, att bankens politik kommit att stå i strid med vissa av bankoutskottets bestämda uttalanden, exempelvis år 1947, då det framhölls betydelsen av »att en sådan penningpolitik föres att penningmarknaden icke ingives en känsla av penningriklighet». Man kan sannerligen inte säga att den anvisningen följts av fullmäktigemajoriteten.

Den avgångne riksbankschefen har däremot med stöd av högerns representant och på sistone även av fullmäktiges ordförande klart framhållit, att just den strama penningpolitiken varit för honom vägledande, och när majoriteten av fullmäktige till sist beslöt att inte blott hålla obligationskurserna fasta utan att mot alla varningar höja dessa och därmed ytterligare pressa räntan och locka till större utbud på marknaden, har han rakryggat tagit konsekvensen av sin ståndpunkt och gått.

Fullmäktigemajoritetens uppfattning om vad samverkan med regeringen rätteligen skall innebära har fört den ända därhän, att den, såsom jag sade, gått emot bestämda anvisningar av bankoutskottet. Detta kan omöjligens anses förenligt med riksbankens ställning som

Ang. riksbankens valuta- och penningpolitik.

ett riksdagens självständiga verk. Att detta icke föranlett någon anmärkning från utskottsmajoritetens sida är i högsta grad förvånande. Det visar, såvitt jag förstår, endast att utskottsmajoriteten anser det viktigare att effektuera regeringens önskingar än att hävda sina egna klart uttalade direktiv.

Med denna utvecklingstendens kommer riksbanken mycket snart att helt ha förlorat sin karaktär av ett riksdagens självständiga verk. Det är enligt min mening en mycket beklaglig utveckling. Riksdagens verk liksom de centrala ämbetsverken höra till de värdefullaste inslagen i vår svenska administration, men betydelsen av deras insatser sammanhänger direkt med graden av självständigheten i deras arbete. Endast om denna självständighet hävdas, kunna de behålla sin betydelsefulla ställning. Vad gäller riksbanken har den nu kommit in i farozonen, och vi äro nog ganska många i riksdagen, som med den djupaste oro se att medlemmarna av denna institution visat så liten förståelse för dessa synpunkter. Det är därför, herr talman, som vi avslutat vår reservation med att kräva, att riksbankens ställning såsom ett oberoende verk under riksdagens kontroll oryggligen hävdas.

Jag ber att få yrka bifall till den av herr Wiberg och mig avgivna reservationen.

Herr ANDRE VICE TALMANNEN:
Herr talman! Utan tvivel är detta en mycket viktig fråga, som kamrarna skulle ha anledning att behandla mycket grundligt och länge — säkerligen är den av större betydelse än en hel del av de frågor, som vi sysslat med större delen av dagen. Jag har emellertid ofta lagt märke till att när bankoutskottet kommer med sina penningpolitiska reflexioner stoppas utlåtandet in i slutet av en rad andra frågor, som ta större delen av dagen i anspråk. Ärendet kommer därför i allmänhet inte upp förrän långt fram på natten. Kammarledamöterna äro trötta, åtskilliga ha gått hem,

läktarna äro tomma, och över huvud taget röner frågan inte något som helst intresse.

Så är det också i dag. Om jag får gå utanför ramen för ämnet skulle jag vilja säga, att den frågan borde vara en av dem som man diskuterade grundligast när det gäller att ändra riksdagens arbetsformer, att man inte plockar somliga dagar alldeles fulla av stora frågor och sedan går ledig under större delen av veckan. I gamla tider hade man två arbetsplenidagar varje vecka. Det ha vi inte haft på länge, annat än under riksdagens allra sista veckor. Jag tycker att det vore på tiden att man finge denna ordning tillbaka. Utan tvivel skulle det leda till en betydligt jämnare takt i riksdagsarbetet.

Med hänsyn till det ringa intresse, som bankoutskottets föreliggande utlåtande röner, skall jag inte hålla ett så långt föredrag som herr Nordenson har hållit. Jag skall över huvud taget inte göra annat än några små reflexioner.

Det kännetecknande för bankoutskottets utlåtande i år jämfört med de senaste årens utlåtanden är att det föreligger reservationer från samtliga borgerliga partier. I föl voro socialdemokraterna, folkpartiet och bondeförbundet i stort sett ense om politiken, och det voro vi också i valrörelsen i föl. Jag kunde inte märka att folkpartiet hade något särskilt program att köra med i valrörelsen och inte bondeförbundet heller. De stodo i debatten i föl på samma linje som vi andra. I år ha både folkpartiet och bondeförbundet kommit med reservationer.

Bondeförbundet säger ingenting om vad det menar och har inte heller under utskottsbehandlingen framfört någon ståndpunkt, som kan ge någon ledning beträffande vad partiet vill. Möjligtvis kunde man höra en liten viskning om att bondeförbundarna skulle vilja ha en depreciering av valutan, men det var en så svag viskning, att jag inte vågar ta på mitt ansvar att denna gissning är riktig.

Vad folkpartiet beträffar har det en reservation, som visserligen inte är alldeles blank, men som dock lämnar en i tvivelsmål beträffande vad man på det

Ang. riksbankens valuta- och penningpolitik.

hållet menar. Folkpartiet ansluter sig till utskottsmajoritetens uppfattning om att man inte får lämna lågräntepolitiken. »Däremot», heter det vidare, »skulle en begränsad rörlighet i räntenivå och obligationskurser kunnat användas för att hålla tillbaka utbudet av obligationer till riksbanken.»

Jag kan inte minnas att folkpartiets representanter vid behandlingen i utskottet framförde denna synpunkt eller på allvar hävdade att den skulle komma med i utlåtandet. Det förekom några yrkanden vid justeringen om variationer i uttryckssätten, men den här saken fanns då inte med, om det möjligtvis beror på att det är någon annan än utskottsledamöterna som skrivit reservationen. Jag måste erkänna, att jag inte begriper vad reservanterna mena. Om de mena något, kan jag inte förstå, varför de inte sade det i fjol vid behandlingen av frågan eller i valrörelsen. Att nu ett år efteråt, utan att något egentligen har hänt, ha en annan ståndpunkt, som ändå är så oklart uttryckt, tycker jag det inte är någon mening med.

Vad högern beträffar har den ju sin gamla linje. I stort sett säger högern det samma som den gjorde i fjol. Det är inte några nya upptäckter den har gjort, och över huvud taget kan jag i den mycket välskrivna reservationen inte hitta någonting som är värt att framskjutas.

Det talas om räntan. Herr Nordenson har sagt, att högern inte vill ha några höga räntor. Med $\frac{1}{2}$ procents höjning skulle hyresnivån höjas med 5 procent — jag vet nu inte om denna uträkning är alldeles riktig. Men hur skulle det gå med lönerna? Och hur mycket skulle det behövas för att korrigera importen och stegra exporten? Jag vet inte om det finns några uträkningar på det också, men jag tror att om man skriker så långt, kommer man till kalkyler, som äro tillskurna i luften och som inte ha någon som helst betydelse.

Jag måste ju erkänna, och det har jag deklarerat här många gånger, att jag har lutat åt vad folkpartiet här kallar lågräntenivån. Jag har ansett att om man för ett par tre år sedan skulle ha vågat

sig på att höja räntan med $\frac{1}{4}$ eller $\frac{1}{2}$ procent, skulle man ha åstadkommit åtskilligt av det som man nu har fått försöka tukta genom andra mycket mera väsentliga ingripanden. Jag är dock mycket tveksam om huruvida sådana åtgärder skulle kunnat ha någon betydelse under år 1948. Det är ju alldeles uppenbart, att de mycket ömtåliga förhandlingar, som ha förts rörande lönerna, skulle ha fullständigt slagits i spillror, om det varit tal om en räntehöjning, och jag skulle tro, att regeringens försiktighet på den punkten inte har varit alldeles omotiverad. Under det gångna året har säkert högerns ståndpunkt därför varit mindre befogad än någonsin förut.

Herr Nordenson säger, att riksbanken har »avskrivit räntevapnet». Det finns kanske ett visst fog för det påståendet. På den här punkten har man nog att räkna med en doktrinarism. Å andra sidan får man säga, att valresultatet i höstas visar att folkmajoriteten i landet är minst lika doktrinär. Och när regering och bankofullmäktige ställa sig på folkmajoritetens breda grund, måste man medge att de ha rätten på sin sida — jag menar inte med rätten någon filosofisk konstruktion, utan den rätt som består i att man handlar å folkets vägnar.

Herr Nordenson klandrade bankofullmäktige för att riksbanken köpt obligationer. Den saken ha vi ju resonerat om många gånger, den är snarast en annan sida av spørsmålet om räntan. Herr Nordenson sade att denna politik strider mot Marshallplanen. Det vet jag inte precis om jag kan gå med på. Under alla förhållanden hade ju Marshallorganisationen knappast trätt i funktion förrän under den allra sista delen av det gångna året.

I högerns reservation säges: »Vad som nu måste eftersträvas är emellertid en naturlig balans, icke ett med tvång upprätthållet jämviktsläge.» Detta låter ju bra, men vad är det å andra sidan inom penningpolitiken, som inte är tvång? Om man genom investeringsförbud eller valutaoperationer och regleringar kommer till ett visst resultat, så är det naturligtvis ett tvång, men om man genom en

Ang. riksbankens valuta- och penningpolitik.

ränthöjning åstadkommer samma resultat, så får väl också det sägas vara en sorts tvång. Högern syftar givetvis i lika hög grad som regering och bankofullmäktige till ett sådant tvång.

I högerreservationen säges också en del om deprecieringen. Jag måste erkänna, att utskottet har tagit med varsam hand på den frågan. Vi veta alla att det pågår utredningar och att det finns olika uppslag när det gäller denna fråga. Det är kanske inte lämpligt att man skriver allmänheten särskilt i utlandet på näsan vad som kommer att ske. Det som sker kommer nog i sinom tid i alla fall. Jag vill inte här yttra mig om vad som kan komma att ske. Jag tror inte det är så lyckligt att göra detta till en offentlig fråga, när allting ännu ligger i vida fältet.

Till slut heter det i högerns reservation, att man finner angeläget inskräpa vikten av att riksbankens ställning såsom ett oberoende verk under riksdagens kontroll oryggligen hävdas. Det låter ju bra, men det smakar av gamla tider, då det fanns en permanent konflikt mellan regering och riksdag, då riksdagen betraktade regeringen som en fiendlig makt, som till varje pris skulle hållas på mattan. Bankofullmäktige hade då uppgiften att tillse, att regeringen inte alltför intimt ingrep i riksdagens beslutanderätt. Men dessa förhållanden finnas inte längre. Vi ha i stället ett parlamentariskt styrelseskick, där regeringen har utgått ur riksdagsmajoriteten och är ett organ för denna majoritets vilja. Under sådana förhållanden kan det väl inte vara någon mening med att uppehålla den gamla föreställningen om att bankofullmäktige skulle ha till uppgift att i varje situation fatta postogent emot regeringen.

Det har ju blivit så, att regeringen tillsätter ordförande i bankofullmäktige. Detta är väl ett uttryck för riksdagens vilja, att en förtroendefull samverkan mellan regering och bankofullmäktige skall äga rum. I övrigt får man väl säga, att eftersom regeringen är ett organ för riksdagsmajoriteten så skulle en vädjan till riksdagen från bankofullmäktige

gent emot regeringen inte få någon annan effekt än att riksdagsmajoriteten mobiliseras till förmån för regeringen.

För några år sedan skrev bankouts-kottet till riksdagen och begärde en utredning om bland annat den här statliga affärsbanken, varom nu föreligger ett förslag. Bankouts-kottet ville emellertid också få en utredning av frågan om på vilket sätt man skulle åstadkomma intimaste möjliga relationer mellan de olika formerna av statens ekonomiska politik. Jag har inte hört att den nämnda kommittén har varit inne på det kapitlet, något som jag måste beklaga. En sådan utredning skulle kanske ha kunnat sprida ett visst ljus i högertänkandet i den här situationen.

Under alla förhållanden måste jag bestämt hävda att det inte är någon riktig uppfattning, att bankofullmäktige skola föra riksdagens politik gent emot regeringen. Regeringen skall ju föra riksdagens politik, och eftersom bankofullmäktige lyda under riksdagen är väl den rimliga slutsatsen, att regeringen och bankofullmäktige skola föra samma politik. Vi hålla visserligen ännu på de gamla reglerna, att riksdagen skall tillsätta bankofullmäktige och riksgäldsfullmäktige o. s. v. Men ingen inbillar sig väl att det betyder, att vi ha kvar den där gamla betydelsen från 1789. Det rådde helt andra politiska och parlamentariska förhållanden i landet förr i tiden än nu. Vad som säges i högerreservationen är därför enligt min mening om möjligt ännu mindre värt att upptagas i dagens ekonomiska debatt. Över huvud taget tycker jag inte heller att vad som sagts i de övriga reservationerna har någon större betydelse med hänsyn till situationen i dag.

Jag har ingen anledning att framställa något yrkande, eftersom utskottet endast omförmäler, men jag tror att riksdagen har anledning att med godkännande lägga denna punkt till handlingarna.

Herr ANDERSSON, AXEL: Herr talman! Folkpartiets representanter i ban-

Ang. riksbankens valuta- och penningpolitik.

koutskottet ha, såsom redan blivit nämnt, avgivit en reservation under denna punkt. Reservanten herr Petersson i Karlskrona är tyvärr förhindrad att närvara vid dagens plenum, och han har alltså inte blivit i tillfälle att här i kammararen göra några kommentarer till de synpunkter, som ha framförts i reservationen. Då jag i hans frånvaro har begärt ordet, är det bara för att i allra största korthet göra några få erinringar.

Folkpartiets reservanter ha bland annat, så vitt jag kunnat förstå, velat vända sig emot den historieskrivning, som utskottsmajoriteten har stannat för. Reservanterna ha funnit denna skrivning vara historisk utan att alltför strängt hålla sig till vad som kan anses »hänt och sant vara», med den kända fortsättningen på den meningen.

Herr andre vice talmannen påstod att det inte hade inträffat någonting sedan i fjol, som kunde ge folkpartiet anledning att över huvud taget anföra reservation. Reservanterna äro i varje fall ense med utskottsmajoriteten om att det har hänt en del, nämligen då majoriteten konstaterar att vår ekonomiska politik under senare eller kanske man rättare skulle säga *senaste* delen av år 1948 fick en mera målmedveten inriktning, som emellertid enligt vår mening inte bara var, som det heter, i linje med bankoutskottets rekommendationer under de senaste åren, utan också nära anslöt sig till vad oppositionen sedan lång tid tillbaka har framhållit såsom synnerligen nödvändigt, tyvärr utan att nå nämnvärda resultat. Svårigheterna från 1947 funnos alltså kvar ändå till slutet av 1948. Det återställande av balansen, som man efter denna tid anser sig kunna konstatera, hade enligt vår mening med fördel kunnat åstadkommas långt tidigare, om oppositionens rekommendationer hade uppmärksamats och praktiserats.

När det talas om att vår handelsbalans under oktober—december svängde över från passiv till aktiv, så skulle man ju finna detta konstaterande vara av enbart glädjande natur, om denna omsvängning åtminstone i allt väsentligt hade berott

på en ökning av vår export. Men som vi alla mycket väl veta berodde den i mycket hög grad på en minskning av importen, en nedskärning som var så pass drastisk, att även importen av inte minst för vår framtida export livsviktiga förnödenheter, såsom råvaror och maskiner, drabbades mycket hårt. Detta konstaterande har alltså inte bara en ljus sida, utan också en mörk.

Alla äro naturligtvis ense om nödvändigheten att efter bästa förmåga öka exporten, men tyvärr är det kanske för närvarande betydligt svårare än tidigare att nå det målet. Det är nu inte längre bara fråga om att öka produktionen. Köparna stå inte som tidigare i kö och vänsta på våra produkter, utan betydande avsättningssvårigheter ha kommit till synes. Amerika har som bekant sedan rätt lång tid tillbaka ställt sig ganska kall-sinnigt till våra erbjudanden om leveranser av pappersmassa, och under den senaste tiden ha nya svårigheter dykt upp. Bara så sent som i går nämndes det i tidningarna, att Kanada nu var i full färd med att lägga beslag på vår marknad i Bizonien. Situationen är alltså synnerligen bekymmersam. Inte minst som norrlänning är jag angelägen att uttala en förhoppning om att effektiva åtgärder skola vidtagas till förhindrande av att massmagasinen bli överfyllda, så att massaindustrierna i Norrland måste inskränka driften eller kanske rent av slå igen, såsom tidigare har hänt.

Utskottet säger på s. 12 i utlåtandet: »Såsom ett medel att främja exporten har särskilt från kretsar, som stå exportintressena nära, under år 1948 framförts förslag om en depreciering av den svenska kronan. Denna tanke har emellertid, såsom den ovan lämnade redogörelsen utvisar, icke vunnit någon anslutning inom regeringen och fullmäktige. Den sålunda intagna ståndpunkten synes utskottet ha varit välgrundad.» Man får kanske tyda uttrycket »... ha varit välgrundad» så, att nu ändå vissa förändringar skulle ha inträffat, som göra att den där ståndpunkten inte längre är fullt så välgrundad, utan att frågan om en omvärdering av kronan i förhållande till

Ang. riksbankens valuta- och penningpolitik.

dollarn nu kanske på allvar borde prövas.

Man antecknar slutligen med tillfredsställelse vad som yttrats av utskottets majoritet om möjligheten att avskaffa regleringarna allteftersom den inre balansen i samhällsekonomin återställs. Enligt en del uttolkare skulle vi redan ha nått balans, och vi skulle alltså omedelbart och i ett sammanhang ha kunnat göra oss kvitt alla regleringarna. Tyvärr är nog denna mycket optimistiska uttolkning mera reklam- än verklighetsbetonad. Därom blevo vi för övrigt påmind under idrottsdebatten tidigare i dag, då man från några håll gav en helt annan bild av läget än den ljusa bild, som några talare tecknat. Detta utesluter emellertid inte, att man mycket gärna ville se en något större djärvhet och ett något friskare mod i attackerna mot regleringsväsendet här i landet.

Med dessa ord ber jag, herr talman, att få yrka bifall till den reservation som har framförts av bland andra herr Petersson i Karlskrona.

Herr NÄSGÅRD: Herr talman! Utskottets ärade ordförande mindes fel när han för en stund sedan uppgav, att folkpartiet och bondeförbundet inte hade några reservationer i fjol. Det var i stället så, att folkpartisterna i utskottet reserverade sig tillsammans med högerns representanter. Det förelåg nämligen en reservation av herrar Wiberg, Petersson i Karlskrona, Nordenson, Fröderberg och Fagerholm. Bondeförbundets två representanter i utskottet, herr Mattsson i Energyda och jag, avgåvo förra året liksom i år en blank reservation.

Jag sade i debatten förra året, att anledningen till att vi inte framförde särskilda yrkanden var den, att vi önskade en så bred front som möjligt bakom de uttalanden om penningpolitiken, som bankoutskottet gjorde. Det var önskvärt att ge utskottets yttranden så stor tyngd som möjligt. Förhållandet är detsamma i år. Vi ha inte varit ense med utskottsmajoriteten på alla punkter, och det kunde därför ha varit anledning för oss

att framlägga vissa särmeningar, men vi ha ansett det lämpligare att framföra dessa i annan ordning.

Bankoutskottet har till utgångspunkt för sina reflexioner om den förda ekonomiska politiken tagit de bekanta åtta punkterna, som förelades höstriksdagen och icke mötte någon allvarlig gensaga. Tvärtom har det från vissa håll sagts, att programmet borde ha varit ännu mera restriktivt.

Att jämvikt måste skapas mellan export och import, men att en nedskärning av importen till exportens nuvarande nivå skulle innebära risker för minskad produktion, därom kan det väl inte råda några delade meningar. Som en följd därav måste man söka uppnå balans genom en ökning av exporten, varav i sin tur följer, att av den inom landet producerade varumängden en större del än förut måste användas för export. Kan man verkligen avsevärt öka produktionsresultatet, behöver det ju inte bli påkostande att använda en större relativ del därav till export. Värre blir det, om en avvägning måste ske rörande vilken eller vilka sidor av konsumtionen som skall bli föremål för inknappning.

Investeringsvolymen måste hållas inom ramen för sparandet, det är en av huvudpunkterna, och det är en gammal sanning, fastän den ofta blivit undanskymd. Det är rätt självklart att exportintressena i nuvarande läge måste beaktas, om investeringspolitiken skall dirigeras; mera tvivelaktigt förefaller det om man skall lyckas att på ett godtagbart sätt dirigera investeringarna till områden och företag med hög produktivitet, vilket emellertid också ingår i de åtta punkterna, utan att det, så vitt jag kan erinra mig, framkallat några större betänkligheter.

Enligt min mening är det en ganska hård ekonomisk politik som tillämpats i form av investeringsbegränsning, importreglering — när den nu äntligen kom — partiell reglering av kreditmarknaden, skärpt priskontroll — som nog för övrigt kunde vara mer differentierad än den är — och överbalanse-

Ang. riksbankens valuta- och penningpolitik.

ring av budgeten. Det är en planhushållning, som vi skola be att få slippa, så snart vi ha kommit i mera normala gångor. Nu göres det gällande, att vi skulle ha kunnat slippa ifrån många av dessa långtgående ingrepp, om de gamla beprövade medlen att dirigera penningpolitiken, främst ränteskruven, tillgripits i tid. Jag tror inte detta, eftersom det i så fall skulle ha krävts en så betydande räntehöjning, att vårt näringsliv ovillkorligen hade råkat i svårigheter. Det manchesterliberala experimentet från 1931, då diskontot en tid var 8 procent och den vanliga växelrättan några procent högre, får inte upprepas. Vad jordbruket beträffar, framhålls det, att jordbruket genom kostnads-kalkylen får kompensation för räntehöjningar, men detta säger ingenting om de enskilda jordbrukarnas möjligheter att klara sin ekonomi vid ett högt ränteläge.

En annan sak är att smärre justeringar av räntan borde kunna företagas, när läget så kräver: bankoutskottet säger också att möjligheterna till ränteförändringar alltfjämt torde vara av betydelse för riksbanken i dess valutavärdande verksamhet. Jag kan inte tänka mig att det skulle ha varit så farligt att höja diskontot med en kvarts procent, ifall man därmed hade kunnat reglera obligationsmarknaden, så att riksbanken tidigare hade kunnat minska sina obligationsköp. Nu tycks det emellertid förhålla sig så, att riksbanken i alla fall fått läget på obligationsmarknaden under en viss kontroll.

Högerreservanternas tala på ett ställe försiktigt om en halv procents räntehöjning, men det är väl ingen som tror att denna halva procent skulle ha åstadkommit sådana underverk, att vi hade sluppit den serie av planhushållningsåtgärder, som det ekonomiska livet nu får dragas med.

Den tyngst vägande anmärkningen, som bankoutskottet framställt, är reprimanden till fullmäktige för det långa dröjsmålet när det gällde att fatta slutlig ståndpunkt i räntefrågan. Den anmärkningen är betydligt allvarligare än

det allmänt hållna resonemang reservanternas från högern och folkpartiet kommit med, men högerrepresentanterna hade helst velat mildra utskottets uttalande på denna punkt, och de ha icke heller upptagit denna anmärkning i sin reservation.

Fullmäktiges vacklande hållning i räntefrågan kan inte försvaras. När utskottet säger, att läget på kapitalmarknaden härigenom kom att präglas av en ovisshet, som icke var ägnad att underlätta stabiliseringssträvandena, anser jag att detta är ett mildt sätt att understryka ett allvarligt faktum. Denna mer än års-långa diskussion inom fullmäktige av räntefrågan har säkert gjort stor skada, därför att den har väckt och i det längsta underhållit förväntningar om en ändrad ståndpunkt.

Om man läser reciten i bankoutskottets utlåtande, får man visserligen en hög tanke om diskussionstekniken inom bankofullmäktige, men man får inte en lika hög tanke om fullmäktiges sinne för de praktiska konsekvenserna av dröjsmålet. Jag skulle vilja rekommendera kammarens ledamöter att läsa det yttrande av fullmäktiges förutvarande ordförande, som återfinnes på s. 8, där han den 2 april 1948 med yttersta tvekan anslöt sig till riksbankschefens ståndpunkt efter att ha ställt många villkor och gjort alla möjliga förbehåll. Det var inget helhjärtat instämmande, fastän herr Nordenson i sitt anförande nyss inkasserade hans röst för riksbankschefens ståndpunkt, och bankoutskottet har ju också sagt, att han endast i viss mån hade instämt med riksbankschefen.

Herr Åkerberg förmodade, att vår mening skilde sig från utskottets när det gällde växelkurserna. Jag vill erinra om att i en Marshallrapport om Sverige, som nyss refererats i pressen, föreslås som ett medel att hålla uppe vår export, att vi skulle göra de svenska priserna konkurrenskraftiga inom dollarområdet genom en justering av den uppvärdering av den svenska kronan som gjordes 1946. Det är en riktigare formulering att som i denna rapport tala om justering av uppvärderingen från 1946 än att

Ang. riksbankens valuta- och penningpolitik.

som vanligen sker — utskottet använder också denna terminologi — tala om depreciering av den svenska kronan. Folkpartireservanterna ha snuddat vid denna fråga utan att komma med något förslag.

Utskottet säger, att förslag om depreciering — rättare: justering av den tidigare genomförda uppvärderingen — icke vunnit någon anslutning inom regeringen och fullmäktige, och tillägger: »Den sålunda intagna ståndpunkten synes utskottet ha varit välgrundad.»

Det är ingen hemlighet, att vi inom utskottet diskuterat formuleringen av just denna punkt. Jag har inom utskottet yrkat på en annan formulering och vill inte inlägga mera i uttalandet än att det hittills icke synes ha funnits förutsättningar för en dylik justering. Den kan dock bli en nödvändighet, om pressen på råvarupriserna fortsätter, framför allt när det gäller massaexporten.

Herr DOMÖ: Herr talman! Det är ringa intresse här i dag, när vi debattera denna viktiga fråga. Jag är ense med herr andre vice talmannen på den punkten, att denna fråga är en av de viktigaste som vi ha att handskas med, men det visar sig tydligt, att det resonemang som vi föra i dessa ting icke kan fånga det allmänna intresset. Svenska folket är tydligen inte intresserat, eller följer inte tillräckligt med, när det gäller penningpolitiska ting. Jag förmodar att kändomen om riksbankens verksamhet och vad den betyder icke är tillräckligt stor, men om svenska folket hade klart för sig, vad riksbankens verksamhet när det gäller handskandet med valutan, med guldreserverna och med penningpolitiken över huvud taget har för betydelse för värdet av folkets sparmedel och penningar i övrigt, då skulle det säkert följa denna verksamhet med mycket större intresse än det nu tycks göra.

Herr Åkerberg kom in på frågan om de olika reservationerna. Han sade, att han i högerreservationen ingenting fann som var särskilt värt att skjuta fram, och han menade att den inte var någon nyhet.

Ja, att det inte finns några nyheter i högerreservationen är riktigt så till vida, att den innebär ett fortsatt understrykande av de synpunkter som högern sedan flera år förfäktat genom representanter i bankofullmäktige och genom sin allmänna politiska verksamhet och sitt framförande av förslag bland annat här i riksdagen. Men jag är rädd för att andre vice talmannen också tyckte det var bäst att inte tala för mycket om vad som i högerreservationen sägs. Det kan inte nekas, att den innebär en mycket skarp vidräkning med den penningpolitik, som fullmäktige ha fört, och han kanske fann att det var alla skäl att inte draga fram den alltför mycket i ljuset.

Måhända var det också så, om jag förstod andre vice talmannen rätt, att han på en punkt som förts fram från högern, nämligen rörligheten i räntan, inte hade det rätta sinnelaget för att försvara riksbanksfullmäktiges åtgöranden. Han framstod som den anmodade advokaten, hans hjärta var inte med. Han var själv inne på att accepterandet av metoden med en rörlig ränta, tidigare insatt under åren, skulle ha haft en rätt avgörande betydelse, varigenom vi hade sluppit en hel del av de åtgärder som nu äro så besvärliga.

Ja, herr Åkerberg, det är precis den uppfattning som vi för vår del företräda. Om man hade följt de vanliga reglerna och använt penningpolitiska medel, så hade man säkert sluppit den stela ekonomiska politik, som det nu måste vara så svårt för herr andre vice talmannen att försvara.

Herr Åkerberg talade vidare om att det inte var så mycket att göra åt dessa saker. Riksbanksfullmäktige hade tydligen folkmajoriteten med sig, och då var det ju inte skäl i att anmärka på deras åtgöranden. Folket hade i val sagt ifrån, att det inte ville ha någon höjd ränta, och när nu fullmäktige följt den anvisningen, var det ju inte mycket att säga därom. Ja, ärade andre vice talman, är det verkligen på det sättet det skall gå till med skötseln av vår penningpolitik? Först går man ut och säger till folket,

Ang. riksbankens valuta- och penningpolitik.

att det är farligt med en förändrad ränta, och sedan, när folket har tagit en på orden och funnit att det programmet verkar behagligt och skänkt det sin röst, åberopar man detta som en *rätt* och skyldighet att fullfölja en penningpolitik, som man innerst inne är mycket skeptisk emot. Det bör väl i stället vara så, att en så viktig institution som riksbanken skall vara medveten om vad den vill. I dess konstitution är föreskrivet, att den skall vara oberoende, att den skall se till att penningvärdet bevaras och dylikt. Om man vill fullfölja den uppgiften, då går det inte att bara gå så till väga att man hänvisar till riksdagens majoritet som skaffat sig fullmakter på det sätt som den gjorde i föregående valrörelse.

Visst vill jag, att det skall vara samverkan mellan regering och fullmäktige; en förtroendefull samverkan. Jag vet ju, hur det ibland åberopas att jag — jag tror det var 1932 — såsom motionär framhöll, att riksbanken skulle bättre än förut ha samråd med regeringen, och jag är således inte främmande för att det skall finnas ett sådant samråd. Men ibland kan man ju bli bönhörd över hövan! Och det blevo verkligen vi motionärer det där året, ty det blev inte bara samråd, utan det övergick till att regeringen så småningom övertog hela ledningen, och nu ha fullmäktige blivit — jag skall inte säga ett lydorgan, men något åt det hållet — en följsam samling som villigt och glatt fullgör de uppdrag som en mäktig finansminister ger. Nog finns här samverkan i tillräcklig grad, det är min uppfattning. Fast uttrycket samverkan täcker väl rätt dåligt rätta förhållandet.

Herr Åkerberg talade om att socialdemokraterna, folkpartiet och bondeförbundet hade varit eniga i valrörelsen om den penningpolitik som skulle föras, och han förundrade sig över att de två sistnämnda partierna, som förut hade varit överens med socialdemokraterna i penningpolitiken, nu hade uppenbarat sig som reservanter. Ja, visst herr Åkerberg, jag är också förvånad över att det är på det sättet, men det är ju mycket här i världen — och särskilt inom politiken —

som man får olika uttolkningar av vid skilda tillfällen. Vi ha tydligen tagit fel, både herr Åkerberg och jag, när vi trodde att folkpartiet och bondeförbundet hade samma uppfattning som vid 1948 års val och i stort sett stodo eniga bakom regeringens ränte- och penningpolitik.

I anknytning till detta vill jag i anledning av herr Axel Anderssons anförande göra en fråga. Den ärade talaren sade, om jag inte missförstod honom, att riksbankens penningpolitik i slutet av år 1948 anslöt sig närmare till den av oppositionen förordade linjen. Jag har inte märkt någon sådan förändring, snarare motsatsen. I slutet av år 1948 inträffade ju schismen mellan riksbankschefen och fullmäktige i övrigt, vilket gjorde att riksbankschefen gick sin väg, när han inte kunde få en penningpolitik, som anslöt sig till — jag skall kanske inte säga oppositionens, men till högerns penningpolitik. Därför förstår jag inte riktigt det uttalandet. Och om talaren ansåg, att den oppositionslinje som hade blivit följd var folkpartiets, vill jag fråga: Från vilken tidpunkt var det folkpartiets? Det är säkerligen ganska okänt, att folkpartiet har krävt en penningpolitik som egentligen och i princip skulle avvika ifrån den som regeringspartiet och riksbanksfullmäktige fört, i varje fall när det gäller räntesatserna.

Nu sägs det i folkpartireservationen: »Däremot skulle en begränsad rörlighet i räntenivå och obligationskurser kunna användas för att hålla tillbaka utbudet av obligationer till riksbanken.»

Ja, det är så sant som det är sagt. Det är bara synd att inte detta har sagts tidigare från folkpartihåll, och det är också synd, att det veterligen inte har sagts inom bankofullmäktige. Nu är det tyvärr så, att folkpartiet inte har någon ordinarie representant i riksbanksfullmäktige, men det har ju en suppleant, herr Bergvall, och jag skulle kanske kunna få fråga herr Bergvall, från vilken tid man från folkpartiets sida har krävt en annan räntepolitik än den som nu har förts inom riksbanken. Det skulle vara av mycket stort intresse, om en sådan upplysning stode att få.

Ang. riksbankens valuta- och penningpolitik.

Jag sade nyss, att den som nog hade det mesta att säga till om i riksbanken, det var finansministern, och jag tror inte att det är många som tvivla på den saken. Jag skulle då vilja vända mig till finansministern i ett par spörsmål. Handelsministern har sagt, att »slaget om räntan» har vunnits. Jag har så svårt att förstå det där talet, om att ett slag om räntan kan vinnas; jag hade för mig att räntan är ett penningpolitiskt medel, som användes för att nå ett visst syfte.

Som bevis på att man nu har vunnit sitt mål sägs det, att riksbanken har minskat sitt innehav av obligationer och skattkamarväxlar med 200 miljoner kronor sedan årsskiftet. Jag tillåter mig upprepa vad som redan sagts här förut: »Man skall inte ropa hej förrän man är över bäcken!» Förra året minskade riksbanken sitt innehav av obligationer och skattkamarväxlar med 296 miljoner kronor från årsskiftet fram till den 23 mars, således under en lika lång tidsperiod som vi nu överblicka av detta år, men nettoökningen för hela året 1948 blev icke desto mindre 570 miljoner kronor.

Dessutom är en jämförelse mellan värdepappersportföljen vid årsskiftet och i dag ganska meningslös, om den göres på det sättet som den göres i den allmänna diskussionen. Den riktiga jämförelsen, som man bör göra, är mellan årsskiftet 1948 och årsskiftet 1949, då ökningen av riksbankens innehav av obligationer och skattkamarväxlar som sagt var 570 miljoner kronor. Man kan också göra en jämförelse mellan den 23 mars 1948 och denna dag, då ökningen är 664 miljoner kronor. Riksbankens ställning är därför i realiteten i dag, såvitt jag förstår, försämrad med 94 miljoner kronor sedan årsskiftet.

Man får en felaktig bild, om man använder den statistiktyp som tydligen handelsministern har använt. Det skulle vara mycket intressant, om finansministern här kunde ge en förklaring, att vad jag här sagt, eller att ställningen är försämrad med 94 miljoner kronor sedan årsskiftet, är oriktigt. Dessutom är

sedelomloppet i dag 220 miljoner kronor större än för jämnt ett år sedan. Om man bara trycker tillräckligt mycket sedlar, kan man nog sätta räntan till noll, om man vill.

På s. 24 finns en bilaga till bankoutskottets utlåtande, som innehåller riktlinjerna för den ekonomiska politiken enligt regeringens deklaration den 28 oktober 1948. Där säges i 5 och 6 punkterna följande: »Läget nödvändiggör emellertid en begränsning av den omedelbara konsumtionen. Investeringsvolymen måste hållas inom ramen för sparandet.»

Jag undrar om den penningpolitik som har förts har medverkat till den begränsning av den allmänna konsumtionen, som jag förmodar regeringen på allvar har avsett, eller om det har inträffat någon ny omständighet, som medfört att vi slipa ifrån den nu? Beträffande sparandet undrar jag, om det har främjats av den penningpolitik som har följts. Investeringar och sparande höra nämligen bestämt samman. Har den penningpolitik som följts främjat sparandet och därmed möjliggjort ökade investeringar exempelvis för produktiva ändamål, som i sin tur skulle hjälpa upp den samhällsliga balansen? Och har över huvud taget den skattepolitik som förts främjat den sparsamhet, som regeringen har satt på sitt program?

Ja, det var några frågor, som jag har velat ställa till finansministern.

Jag skall be, herr talman, att få vidröra en sak till i detta sammanhang. Det finns en reservation till detta utlåtande, som tar upp frågan om ABA, och då jag nu ser kommunikationsministern här, är jag angelägen om att taga upp den saken. Jag försökte under remissdebatten få något svar från kommunikationsministerns sida i den punkten, men det lyckades inte då. Jag vill bara i korthet säga, att riksbankens kredit till ABA, som är berörd här i utlåtandet, snart börjar att få generande karaktär. I höstas beviljade riksbanken en betydande kredit, varvid som enda faktisk säkerhet förelåg ett brev från kommuni-

Ang. riksbankens valuta- och penningpolitik.

kationsministern till riksbankschefen. Riksdagen satt samlad, och det fanns inga hinder för en proposition i ärendet redan i höstas. Herr Wistrand gav i en interpellation kommunikationsministern tillfälle att lämna en förklaring, men interpellationen besvarades inte. Statsrevisorerna berörde saken i sin berättelse i mycket bestämda ordalag, men ingenting hände. I propositionsförteckningen fanns, om jag minns rätt, upptagen en proposition om ABA, avsedd att lämnas den 1 februari. Vi ha i dag den 23 mars, och såvida inte denna proposition fanns bland de 38 eller 39 propositioner, som regeringen vältrade över riksdagen i går, har den utlovade skrivelsen ännu icke kommit. I bankoutskottet ha reservanter från olika grupper enat sig om en förfrågan rörande samma lån till ABA.

Jag tillåter mig under åberopande av denna uppräkningsfråga, när regeringen ämnar ge sin riksdagsmajoritet tillfälle att bevilja de 15 miljoner, som riksbanken i höstas förmåddes att förskotta och vilka för närvarande i betydande grad torde vara förbrukade. Riksdagen lär ju i år, herr talman, skola sluta den 31 maj. Det vore nog lämpligt, att denna fråga komme under riksdagens prövning så tidigt, att en realbehandling blir möjlig, och att riksdagen även finge tillfälle att taga ställning till sina skyldigheter att infria av ett statsråd utfärdade borgensförbindelser.

Som allmänt omdöme om den förda riksbankspolitiken skulle jag vilja säga, att den i stället för att följa livets skiftande förhållanden har lett till att vi kommit in i en stel ekonomi, som gör det ytterst svårt att återigen komma ned på fast mark. Man seglar med fasta skot, sätter en viss kurs i förlitan på att man skall komma dit man vill, utan att väja för några hinder. Det är, så vitt jag förstår, inte det riktiga sättet. Jag tycker att man skulle försöka komma ifrån kritstrecksmentaliteten och till medvetna strävanden efter att verkligen komma till en progressiv ekonomisk politik och en penningpolitik, som skulle åter-

ge oss rörlighet och möjlighet att komma till naturliga förhållanden igen.

Herr ANDRE VICE TALMANNEN: Herr talman! Jag är verkligen skyldig folkpartiet och bondeförbundet en ursäkt för att jag glömde bort att de hade reservationer i fjol. Att jag glömde det berodde på att folkpartisterna i fjolårsdebatten voro så angelägna om att svära sig fria från delaktighet i den reservation, som fanns; högern och folkpartiet hade nämligen då en gemensam reservation. Åtminstone herr Petersson, som då förde folkpartiets talan i kammaren, var angelägen att betyga, att han inte alls hade den uppfattning, som uttalades i reservationen — framför allt hade han inte någon som helst tanke på att vi skulle ha någon högre ränta. Och i valrörelsen nämnde folkpartiet i allmänhet ingenting om sin uppfattning beträffande valutapolitiken.

Detta gjorde att jag hade för mig, att det i fjol inte fanns någon reservation från folkpartiet. Jag beklagar att jag sade det, men så där kan man minnas fel, om man inte har haft tid eller möjlighet att titta i trycket och se efter hur det i verkligheten har förhållit sig.

Jag beklagar, herr Domö, att jag i dag inte kunde gå in på någon utförligare kritik av högerreservationen. Herr Domö kände sig tydligen stucken över detta, vilket han ju inte behöver vara, eftersom han inte har undertecknat denna reservation. Men jag är mera känslig än herr Domö är gentemot det publikum, man har att göra med. Åtminstone när vi började denna debatt var det rätt litet folk i kammaren, och det såg ut som om de flesta hade gått hem. Jag tyckte, att man inte skulle behöva besvara en så liten församling med någon så förfärligt tung och stor debatt, och därför koncentrerade jag min framställning. Men herr Domö har här stått och plockat på sig repliker. Jag tror inte att jag för min del har någon anledning att tillmötesgå honom på den punkten. Vill finansministern svara på hans många frågor, så må det vara hänt!

Ang. riksbankens valuta- och penningpolitik.

Det kan vara tillräckligt, om det nu skall behöva bli någon votering — det brukar ju inte ske någon votering om dessa saker — att vi göra den.

Herr Domö kritiserade att jag framkallade valmanskårens spöke. Han sade, att riksbanksfullmäktige skulle ha en bestämd och oförgriflig mening om saker och ting, och sedan skulle de göra en konst i vad valmännen tycka och tänka. Jag anser också, att riksbanksfullmäktige skola ha en bestämd mening om de förhållanden, som de behandla, och bankoutskottets majoritet har ju uttalat sitt beklagande av att fullmäktige ha dragit ut ett helt år på tiden med förhandlingar, som kunde ha slutförts långt tidigare.

Jag instämmer alltså i att bankofullmäktige skola ha en bestämd och oförgriflig mening, men jag kan inte förstå, att det behöver vara något fel om denna mening delas av valmanskårens majoritet. Ty innerst är det väl den, som bestämmelser både hur regeringen skall se ut och hur riksbanksfullmäktiges majoritet skall se ut.

Jag tycker inte det är någon idé att vi fördjupa oss mera i dessa skrifter. Men herr Domö har dessutom gått in på frågan om ABA, som behandlas i en senare punkt i detta utlåtande, och eftersom han har börjat, vill jag fortsätta i samma tokenskap.

Jag tycker att bankoutskottet har anfört de skäl, som tala för att fullmäktige i riksbanken skulle bevilja det lån, som det var fråga om. Bankoutskottet framhåller, att kreditätgården bör ses mot bakgrunden av 1948 års riksdags beslut. I detta står ju, att staten skulle hjälpa till med rekonstruktionen av företaget, och när krediten beviljades, uttrycktes den uppfattningen, att pengarna skulle återbetalas med de medel, som riksdagen komme att ställa till förfogande.

Vidare är det ju känt, att en privatbank hade varit villig att låna företaget dessa pengar. Om det förhåller sig på så sätt, får man väl säga att det utgör ett indicium på att säkerheten var tillräcklig. Var den tillräcklig för Enskil-

da banken eller Skandinavbanken — jag minns inte vilken det var fråga om — borde den vara tillräcklig också för riksbanken.

Vad sedan förslaget om att frågan skulle hänvisas till 1948 års höstriktsdag beträffar, så framhåller ju bankoutskottet, att åtminstone utskottets majoritet — med hänsyn till det just då ömtåliga läget — ansåg det vara orimligt att göra denna fråga till en riksdagsfråga. Därför ha bankofullmäktige för sin del med hänsyn till de uttalanden, som ha gjorts dels i riksdagens protokoll och dels av kommunikationsministern, varit i sin fulla rätt, när de beviljat dessa lån. Jag antar att riksdagen kommer att i många olika sammanhang behandla denna fråga, dels — möjligtvis — i anslutning till något uttalande från konstitutionsutskottet som har att ta hänsyn till kommunikationsministerns förfarande på olika områden, dels också i sammanhang med den proposition rörande ABA, som regeringen har utlovat.

Herr BERGVALL: Herr talman! Jag började med att åhöra denna debatt med den goda föresatsen att inte yitra mig, eftersom tiden ju är ganska långt framskriden. Det förefaller mig också naturligt att den principiella debatt om vår framtida ekonomiska politik, som vi nu ha kommit in på, borde föras i ett annat sammanhang, nämligen när vi en gång i samband med frågan om fortsatt befrielse för riksbanken att inlösa sina sedlar med guld komma att diskutera det penningpolitiska program, som riksbanken då brukar framlägga. Emellertid apostroferade herr Domö folkpartiet och mig personligen, varför jag anser mig böra säga några ord vid detta tillfälle. Jag skall försöka fatta mig så kort som möjligt.

Herr Domö talade ganska stora ord om klarheten i den position, som högern redan på ett tidigt stadium hade intagit i räntefrågan. Jag skall bara i anledning av detta be att få läsa upp något ur den reservation, avgiven av herrar Wiberg, Nordenson och von Seth, som finnes fo-

Ang. riksbankens valuta- och penningpolitik.

gad vid bankoutsrottets utlåtande nr 50 av den 29 juni 1948. Den lyder i den avgörande punkten på följande sätt: »Utskottet vill understryka, att obligationsköpen omedelbart böra upphöra, om också denna åtgärd skulle medföra någon återverkan på räntan.»

Det var klarheten och tydligheten i det ränteprogram, som då framfördes från högerns sida! Jag bortser ifrån att själva tankegången förefaller mig osammanhängande och orimlig, ty har det i en mening sagts, att man skall upphöra med obligationsköpen, så förstår jag inte, hur man i nästa sats kan säga: Även om det skulle medföra någon inverkan på räntenivån. Jag förstår över huvud taget inte att en centralbank någonsin skulle kunna ge sig in på en ekonomisk politik av sådan art att den deklarerade, att vi skola sluta köpa obligationer, vart det än bär hän med obligationskurserna. Det innebär över huvud taget, att centralbanken avstår från att föra någon penningpolitik alls.

Jag förmodar att man väl får skriva den historien på någon hastig lapsus' konto, ty eljest förefaller mig det hela fullständigt obegripligt. Saken är emellertid inte av någon större betydelse i detta sammanhang. Men det intressanta är att de mycket storstilade deklARATIONER, som herr Domö gjorde i dag, motsvaras av de där orden: »om också denna åtgärd skulle medföra någon återverkan på räntan.»

Vad folkpartiets ståndpunkt beträffar förhåller det sig så, att om jag inte går längre tillbaka i tiden än till den debatt, som anknöt sig till just det nu av mig citerade utskottsutlåtandet, så sades det i räntefrågan från den man som väl får anses vara mest representativ för folkpartiets ståndpunkt, nämligen herr Ohlin, praktiskt taget detsamma, om än icke uttryckt i precis samma ord, som förekommer i dag i den nu framlagda folkparti-reservationen. Man bör observera, att denna reservation mycket kraftigt poängterar ett klart fasthållande vid lågräntenivån och allenast förutsätter vissa begränsade variationer, som skulle kunna hållas inom en sådan storleksordning

att de inte skulle bli av nämnvärd betydelse i andra avseenden än vad som sammanhänger med stramheten på kapitalmarknaden.

Det är för mig en mycket central punkt att påpeka detta, därför att den väsentliga invändning, som såvitt jag förstår kan göras i nuvarande läge och som bestämt mitt personliga positionstagande mot en räntehöjning, som ur viss synpunkt otvivelaktigt kunde vara motiverad, är de återverkningar den skulle få på hyror, på andra priser och därmed också på löner. Det vill med andra ord säga, att skall man klara den nuvarande situationen, får man akta sig för att rörligheten sträckes utöver den gräns, inom vilken man måste hålla sig om man inte skall få alltför stora återverkningar på priser, löner o. d., och därmed äventyra stabiliseringspolitiken.

En redogörelse för min egen personliga ståndpunkt i min ringa roll som suppleant i riksbanksfullmäktige skall jag kanske inte betunga kammaren med i detta sammanhang. Jag vill säga, att om jag hade varit övertygad om att man från den dåvarande riksbanksledningens sida hade varit i stånd och fullt beslutet att föra en politik, som inneburit endast en mycket begränsad rörlighet i räntaavseende med syfte att så snart som möjligt återföra den till den lågräntenivå, som vi höllo oss på, så skulle problemet ur min synpunkt ha tett sig ofantligt mycket lättare.

Vad jag fruktar i det sammanhang, då man talar om en absolut fix räntenivå, och vad som gör att jag tycker, att vi måste bevara någon rörelsefrihet, är precis samma fenomen som jag är rädd för när man säger, att vi skola ha ett absolut prisstopp och ett absolut lönestopp. Jag tror nämligen att detta seglande med fasta skot är en seglats, som kan rymma på alltför många och stora farligheter. Men jag är fullkomligt på det klara med att vi inte heller kunna tillåta några så stora variationer i prisnivån, att de på allvar kunna innebära en risk för att vi få betydande höjningar i lönerna, ty då råkar hela stabiliseringspolitiken i fara. Det förefaller mig emellertid

Ang. riksbankens valuta- och penningpolitik.

lertid som det inte skulle vara helt omöjligt att föra en stabiliseringspolitik utan att fixera den med mikrometerskruv. Det förefaller mig över huvud taget vara mera sunt förnuft i en politik, som lämnar en låt vara mycket begränsad rörelsefrihet öppen, som håller målet klart i sikte, men som inte låser alla positioner och därmed ger upphov till serier av orimliga situationer.

Det är kort och klart uttryckt målet för min position, och den innebär i hög grad — och där skiljer jag mig inte från herr Domö och knappast heller från någon av de talare, som förut uppträtt i debatten — ett behjärtande av det från min synpunkt sett mycket centrala kravet att man håller prisnivån konstant och penningvärdet fast, med hela den betydelse detta har i olika sammanhang i vårt ekonomiska liv, icke minst för sparandet.

Med detta skulle jag kunna sluta mitt anförande, herr talman, men när jag väl fått ordet skall jag be att få ta upp en enda sak till. Det finns nämligen i bankoutskottets utlåtande på några punkter en smula dunkla uttalanden, men jag fäster mig nu särskilt vid en punkt, där man kan läsa följande: »Prisutvecklingen utomlands på våra import- och exportvaror kan sålunda rubba de uppgjorda planerna.» Det är alldeles riktigt, och det finns ingenting att erinra mot denna sats. Därefter sägs: »Desto angelägnare är det, att den ekonomiska politiken inom landet konsekvent fullföljes enligt de uppdragna riktlinjerna, så att icke blott inflationsstrycket hålles tillbaka och ytterligare kostnadsstegringar undvikas» — det tycker jag också är ganska klart — »utan även kostnadsnivån anpassas efter förhållandena under det övergångsskede från varubrist till mera normal tillgång, vari världen nu synes befinna sig.»

Om det gäller — som det tycks göra — exportvarorna, skulle det vara kolossalt intressant att från utskottets sida få reda på vad utskottet här syftar på. I folkpartireservationen återfinnes, om inte mitt minne sviker mig, det fullkom-

ligt riktiga uttalandet, att det tycks ännu vara »oklart på vad sätt en sådan reduktion av kostnadsnivån i jämförelse med utlandets förhållanden» — ty det är fråga om detta i det här sammanhanget — »skall kunna ske, så länge tanken att återföra den svenska kronan till ungefärligen samma yttre värde som före apprecieringen år 1946 avvisas, så som skett under det gångna året».

Bankoutskottets uttalande bringar onekligen i åtanke en procedur, om vilken jag måste säga att jag betvivlar att den är tillräddig och i ännu högre grad betvivlar att den är möjlig att genomföra, nämligen en allmän reduktion av lönenivån. Eller vad har bankoutskottet över huvud taget tänkt på? Man kan väl inte tänka sig, att vi skulle kunna få fram billigare importvaror, när vi på grund av våra små valutareserver hänvisas till att köpa råmaterial ifrån länder, där priserna ställa sig oförmånligare än i de länder, från vilka vi inte kunna köpa. Eller tror man sig kunna åstadkomma denna anpassning av varunivån genom en sänkning av råmaterialpriserna i landet? Eller är det till äventyrs så, herr talman, att bankoutskottet inte närmare har tänkt över vad det menar med denna sats?

Herr DOMÖ: Herr talman! Jag måste säga, att den siste talaren inte heller nu har klargjort folkpartiets ställning till räntefrågan. Men i anledning av vad herr Bergvall sade om att förra årets reservation i bankoutskottets utlåtande gav uttryck för att vi från högerns sida hade tänkt oss endast en mycket liten räntehöjning, vill jag svara, att vi aldrig ha gått in för någon högräntepolitik, men vi anse att det inte skulle behövs någon stor ränteförhöjning för att få fram en reaktion på kapitalmarknaden och återhållsamhet med investeringar om den satts in i tid.

Beträffande vad som menas med uttrycket, att man skulle upphöra att köpa obligationer, så kan ju inte, såvitt jag förstår, herr Bergvall göra något misslag med avseende på vad därmed avses,

Ang. en åt Aktiebolaget Aerotransport beviljad förlagsväxelkredit.

nämligen riksbankens abnorma åtgärd att öka inflationsförloppet genom att i obegränsad omfattning köpa upp obligationer för att till varje pris stödja den heliga 3-procentsgränsen — något annat kan det ju inte vara fråga om. Jag förstår inte anledningen till att ironisera över att vi trodde att det skulle kunna vara till fyllest med en ganska måttlig ränteförhöjning, när folkpartiets reservanter i detta utlåtande säga: »På så sätt skulle utan någon räntehöjning av nämnvärd betydelse i andra avseenden än det ovannämnda en större stramhet kunnat åstadkommas på penning- och kapitalmarknaden.» I det sammanhang detta är sagt åsyftas precis samma sak.

Herr BERGVALL: Herr talman! Jag tror att herr Domö helt missförstått vad det var jag klandrade högern för. Jag klandrade inte alls högern för att den åsyftade en *liten* räntehöjning, utan jag framhävde den skärande dissonansen mellan herr Domös i dag rätt stora pretentioner och det utomordentliga klenmod, som det av mig citerade uttrycket utvisar.

Herr DOMÖ: Herr Bergvall sade, att det var mycket blygsamma anspråk som vi hade förra året, när det gällde ränteförhöjning. Men de voro, herr talman, icke desto mindre tillräckliga för att man — även från folkpartiets sida — skulle kunna göra en stor, stor gås i valrörelsen av de avsikter vi förmenades ha att med många procent höja räntan.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen yttrade, att med avseende på den nu ifrågakvarande punkten yrkats 1:o att densamma skulle läggas till handlingarna; 2:o att kammaren skulle godkänna den av herrar Wiberg och Nordenson vid punkten avgivna reservationen; samt 3:o att kammaren skulle godkänna herr Peterssons i Karlskrona m. fl. vid punkten anförda reservation.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på punktens läggande till handlingarna vara med övervägande ja besvarad.

Herr Domö begärde votering, i anledning varav och sedan till kontraproposition därvid antagits godkännande av den av herrar Wiberg och Nordenson avgivna reservationen, uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som vill, att punkten 1 i bankoutskottets utlåtande nr 11 skall läggas till handlingarna, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes den av herrar Wiberg och Nordenson vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes omröstningen genom uppresning; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Punkten 2.**Ang. en åt Aktiebolaget Aerotransport beviljad förlagsväxelkredit.**

Riksdagens revisorer hade under § 12 i sin berättelse angående riksbanken uppmärksammat, att fullmäktige i riksbanken den 26 oktober 1948 beviljat Aktiebolaget Aerotransport (ABA) en förlagsväxelkredit intill den 1 april 1949 med ett belopp av högst 15 miljoner kronor.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten anfört bland annat:

»Enligt utskottets mening kan någon berättigad erinran icke göras mot fullmäktiges åtgärd att under föreliggande förhållanden bevilja den ifrågakvarande krediten, så mycket mindre som det med hänsyn till det pågående rekonstruktionsarbetet hade varit mindre

Ang. en åt Aktiebolaget Aerotransport beviljad förlagsväxelkredit.

lämpligt att underställa frågan redan 1948 års höstriksdag.

Vad i detta ärende förekommit har utskottet härigenom velat för riksdagen omförmäla.»

Enligt en vid punkten avgiven reservation hade herrar *Wiberg, Petersson* i Karlskrona, *Nordenson, Fröderberg* och *Schmidt* ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, reservationen visade. I det av reservanterna förordade yttrandet hade anförts bland annat följande:

»Enligt utskottets mening borde fullmäktige icke ha beviljat den ifrågasatta krediten, för vilken någon direkt säkerhet icke ställts. Ärendet hade i stället bort underställas 1948 års höstriksdag, som då fått tillfälle att taga frågan om bolagets fortsatta finansiering under övervägande med utgångspunkt från det nya läge, som synes ha inträtt, sedan avtalsfrågan behandlats vid vårriksdagen samma år.

Vad i detta ärende förekommit har utskottet härigenom ansett sig böra för riksdagen omförmäla.»

Herr **NORDENSON**: Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till den av herr *Wiberg* och mig m. fl. vid denna punkt avgivna reservationen.

Herr **ANDRE VICE TALMANNEN**: Herr talman! Jag ber att få hemställa att punkten lägges till handlingarna.

Efter härmed slutad överläggning gjordes i enlighet med de yrkanden, som därunder framkommit, propositioner, först därpå att den nu förevarande punkten skulle läggas till handlingarna samt vidare därpå att kammaren skulle godkänna den av herr *Wiberg* m. fl. vid punkten avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkten 3.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 4 och 5.

Lades till handlingarna.

Punkterna 6 och 7.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Föredrogos ånyo bankoutskottets utlåtanden och memorial:

nr 12, angående verkställd granskning av riksdagsbibliotekets styrelse och förvaltning;

nr 14, i anledning av framställningar angående pensioner eller understöd åt vissa i statens tjänst anställda personer m. fl.;

nr 15, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändrad lydelse av § 2 förordningen den 3 augusti 1929 (nr 256) om Svenska bostadskreditkassan och om bostadskreditföreningar, m. m.;

nr 16, angående anslag för bestridande av kostnaderna för anordnande i Stockholm av den trettioåttonde allmänna interparlamentariska konferensen; och

nr 17, i anledning av väckt motion om en riksdagsresa till Norrland sommaren 1949.

Vad utskottet i dessa betänkanden hemställt bifölls.

Herr talmannen hemställde nu, att behandlingen av återstående ärenden på föredragningslistan måtte få uppskjutas till ett annat sammanträde.

Denna hemställan bifölls.

Herr *Mannerskantz* avlämnade en av honom m. fl. undertecknad motion, nr 261, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till statens livsmedelskommission för budgetåret 1949/50.

Motionen bordlades.

Annäldes och godkändes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 76, till Konungen i anledning

av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om uppskov med allmän fastighetstaxering, m. m., såvitt propositionen hänvisats till bevillningsutskottet.   Justerades ytterligare protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 12,26 på natten.

In fidem
G. H. Berggren.